

Ocena stanu sanitarnego

województwa podlaskiego

2023

© Wojewódzka Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna w Białymstoku, 2024

Opracowano pod kierunkiem: *Podlaskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku – dr n. med. Marii Siewko oraz Zastępcy Podlaskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku - mgr Ewy Jakubowicz*

Zespół redakcyjny: *Iwona Sienkiewicz, Małgorzata Kruszewska, Izabela Szamrej, Urszula Czyżewska, Elżbieta Kamińska, Anna Sawicka, Ewa Cylwik, Agnieszka Bajguz, Justyna Winnicka, Marta Krahel, Anna Suchocka, Edyta Romanowska-Konopko.*

Kierujący zespołem: *Artur Żamojda*

Opracowanie graficzne i edycja tekstu: *Jolanta Górczyńska*

Zdjęcia wykorzystane w opracowaniu pochodzą z zasobów własnych WSSE w Białymstoku.

Wydawca:

Wojewódzka Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna w Białymstoku

ul. Legionowa 8

15-099 Białystok

tel. +48 85 740 85 40, +48 85 732 70 22

fax. +48 85 740 48 99

e-mail: wsse.bialystok@sanepid.gov.pl

<https://www.gov.pl/web/wsse-bialystok>

SPIS TREŚCI

I. ODDZIAŁ EPIDEMIOLOGII:	7
1. Stan sanitarny obiektów prowadzących działalność leczniczą.	7
2. Sytuacja epidemiologiczna wybranych chorób zakaźnych.	14
3. Zakażenia szpitalne.	33
3. Szczepienia ochronne.	36
4. Podsumowanie.	41
II. ODDZIAŁ HIGIENY PRACY I NADZORU NAD CHEMIKALIAMİ:	43
1. Ocena stanu sanitarnego w zakresie higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami.	43
2. Ocena warunków zdrowotnych środowiska pracy i narażenia zawodowego.	47
3. Nadzór nad czynnikami biologicznymi oraz mikroorganizmami i organizmami genetycznie zmodyfikowanymi.	49
4. Nadzór nad czynnikami rakotwórczymi i mutagennymi w środowisku pracy.	51
5. Nadzór nad kontrolą przygotowania pracodawców pod kątem przestrzegania przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy podczas prac związanych z usuwaniem bądź zabezpieczaniem wyrobów zawierających azbest.	53
6. Nadzór nad warunkami pracy i oceną narażenia zawodowego pracowników zatrudnionych w firmach budowlanych.	54
7. Rozpowszechnianie informacji nt. bezpiecznych warunków pracy prowadzonych przez Krajowy Punkt Centralny (CIOP-PIB) w ramach kampanii Europejskiej Agencji Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy z siedzibą w Bilbao.	55
8. Choroby zawodowe.	55
9. Nadzór nad substancjami chemicznymi ich mieszaninami.	59
10. Nadzór nad prekursorami narkotyków kat. 2 i 3.	61
11. Nadzór nad produktami biobójczymi.	63
12. Nadzór nad detergentami.	64
13. Nadzór nad produktami kosmetycznymi.	65
14. Nadzór nad środkami zastępczymi i nowymi substancjami psychoaktywnymi.	67
15. Promocja zdrowia oraz współpraca z innymi jednostkami.	69
16. Podsumowanie.	70
III. ODDZIAŁ BEZPIECZEŃSTWA ŻYWNOŚCI I ŻYWIENIA:	71
1. Urzędowa kontrola żywności.	71
2. Urzędowa kontrola materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością.	74
3. Bezpieczeństwo żywności, materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością.	76
4. Urzędowa kontrola pozostałości pestycydów w środkach spożywczych.	80
5. Urzędowa kontrola jakości tłuszczu używanych do smażenia w zakładach żywności i żywienia.	82
6. Działania w ramach sieci powiadamiania i współpracy (ACN) – system wczesnego ostrzegania o niebezpiecznej żywności i paszach (RASFF) oraz system współpracy i pomocy administracyjnej (AAC).	83
7. Urzędowa kontrola żywności „prozdrowotnej”.	87

8. Graniczna kontrola sanitarna produktów przywożonych z państw trzecich na teren Unii Europejskiej oraz wywożonych poza jej obszar.	89
9. Urzędowa kontrola w zakresie bezpieczeństwa żywności oraz sposobu i jakości żywienia w jednostkach systemu oświaty.	93
10. Działania w zakresie egzekwowania obowiązującego prawa żywnościowego.	95
11. Współpraca i współdziałanie z innymi organami kontrolnymi.	96
12. Działalność edukacyjno – informacyjna.	97
IV. ODDZIAŁ HIGIENY KOMUNALNEJ	99
1. Nadzór nad jakością wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.	99
2. Pływalnie kryte i odkryte.	104
3. Kąpieliska i miejsca okazjonalne wykorzystywane do kąpieli.	108
4. Obiekty użyteczności publicznej.	113
5. Domy pomocy społecznej, inne placówki organizacyjne pomocy społecznej i placówki zapewniające całodobową opiekę oraz noclegownie i domy dla bezdomnych.	115
6. Obiekty hotelarskie.	115
7. Inne obiekty, w których świadczone są usługi hotelarskie.	115
8. Zakłady fryzjerskie, kosmetyczne, tatuażu, odnowy biologicznej i inne, w których są świadczone łącznie więcej niż jedna z ww. usług oraz solaria.	116
9. Inne obiekty użyteczności publicznej.	118
10. Środki transportu, dworce autobusowe, dworce i stacje kolejowe, przystanie żeglugi śródlądowej, jednostek pływających rekreacyjnych i sportowych.	118
11. Nadzór nad jakością wody ciepłej pochodzącej z instalacji wewnętrznej budynków użyteczności publicznej województwa podlaskiego oraz kampania edukacyjno – informacyjna dot. wentylacji w aspekcie występowania bakterii Legionella sp.	119
12. Nadzór nad przejściami granicznymi województwa podlaskiego.	120
13. Podsumowanie.	121
V. ODDZIAŁ ZAPOBIEGAWCZEGO NADZORU SANITARNEGO	123
1. Ocena stanu sanitarnego w zakresie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego.	123
2. Podsumowanie .	129
VI. ODDZIAŁ HIGIENY DZIECI I MŁODZIEŻY	130
1. Ocena stanu sanitarnego w zakresie higieny dzieci i młodzieży.	130
2. Baza lokalowa i stan sanitarno-techniczny stałych placówek oświatowo-wychowawczych .	132
3. Organizacja procesów nauczania.	134
4. Dożywianie uczniów.	138
5. Nadzór nad szkołami wyższymi.	139
6. Warunki realizacji profilaktycznej opieki zdrowotnej nad uczniami w szkołach	140
7. Infrastruktura do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego .	141
8. Ocena warunków wypoczynku dzieci i młodzieży.	143
9. Akcje zainicjowane przez Wojewódzką Stację Sanitarno- Epidemiologiczną.	146
10. Podsumowanie.	149
VII. ODDZIAŁ HIGIENY RADIACYJNEJ	151
1. Ocena stanu sanitarnego w zakresie higieny radiacyjnej	151
VIII. ODDZIAŁ PROMOCJI ZDROWIA I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ	160
1. Profilaktyka palenia tytoniu i chorób odtytoniowych.	160
2. Profilaktyka chorób zakaźnych.	165

3. Promocja szczepień ochronnych.	171
4. Profilaktyka uzależnień.	173
5. Profilaktyka chorób nowotworowych.	175
6. Promocja zdrowego stylu życia.	178
7. Światowy Dzień Zdrowia.	182
8. Podsumowanie.	183
IX. DZIAŁ LABORATORYJNY	185
1. Badania środków spożywczych, materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością oraz struktury żywienia.	187
2. Badania wody.	191
3. Badania żywności genetycznie zmodyfikowanej.	193
4. Badania powietrza i pomiary hałasu w budynkach mieszkalnych, zamieszkania zbiorowego i użyteczności publicznej.	194
5. Badania i pomiary w środowisku pracy.	194
6. Badania i pomiary w zakresie higieny radiacyjnej.	196
7. Podsumowanie.	198
X. MEDYCZNE LABORATORIUM DIAGNOSTYCZNE	200
1. Sekcja Badań Epidemiologiczno-Klinicznych MLD WSSE w Białymstoku.	201
2. Sekcja Diagnostyki Medycznej MLD PSSE w Łomży.	204
3. Sekcja Badań Mikrobiologicznych MLD w Suwałkach.	208
4. Podsumowanie.	210
XI. SYSTEM ZARZĄDZANIA JAKOŚCIĄ	211
1. System zarządzania w działalności inspekcyjnej.	211
2. System zarządzania i akredytacja działalności laboratoryjnej.	212

Szanowni Państwo,

pragnę przedstawić Państwu Ocenę stanu sanitarnego województwa podlaskiego za 2023 rok. Opracowanie jest podsumowaniem działań Państwowej Inspekcji Sanitarnej, które miały miejsce na terenie Podlasia. Ukazuje pracę inspekcji sanitarnej szczebla wojewódzkiego i powiatowego. Została sporządzona przez zespół pracowników Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku w oparciu o dane własne i przesłane przez czternaście stacji powiatowych, działających w naszym województwie.

W 2023 roku realizowaliśmy z powodzeniem zadania z zakresu zdrowia publicznego, takie jak: nadzór nad podmiotami leczniczymi, nadzór nad warunkami pracy w zakładach pracy, obiektami użytku publicznego, placówkami oświatowymi. Nadzorowaliśmy bezpieczeństwo w zakresie produkcji i obrotu żywnością oraz kontrolowaliśmy jakość zdrowotną produktów żywnościowych, które trafiały na nasz stół. Dbaliśmy o jakość wody do spożycia, wody w kąpieliskach i na basenach. Sprawowaliśmy także szeroki nadzór nad niebezpiecznymi substancjami i mieszaninami chemicznymi wykorzystywanymi w produktach, które stosujemy w działalności zawodowej jak i życiu prywatnym. Dbaliśmy o to, aby kosmetyki, środki dezynfekcyjne i inne preparaty chemiczne posiadały właściwe oznakowanie i bezpieczny dla człowieka skład. Podejmowaliśmy szereg działań zapobiegających szerzeniu się groźnych chorób zakaźnych.

Duża część naszych działań skupiła się na zapewnieniu odpowiednich warunków higieniczno-sanitarnych i bezpieczeństwa zdrowotnego w przedszkolach, szkołach, zakładach pracy, a także w innych obiektach użyteczności publicznej. Kontrolowaliśmy między innymi stan sanitarny hoteli, pensjonatów, zakładów fryzjerskich, gabinetów kosmetycznych. Nasze wysiłki kierowaliśmy również w stronę podmiotów leczniczych, nadzorując je pod kątem higieniczno-sanitarnym. Staraliśmy się zapobiegać negatywnym skutkom wpływu szkodliwych i uciążliwych czynników na zdrowie ludzi już na etapie planowania przestrzennego, projektowania, lokalizacji i realizacji różnych inwestycji. Dzięki zaangażowaniu pracowników laboratoriów działających w strukturze Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego uzyskiwaliśmy przydatne analizy, rzetelne i wiarygodne wyniki badań i pomiarów oraz wykrywaliśmy niebezpieczne patogeny krążące w naszym środowisku.

Promowaliśmy wśród mieszkańców Podlasia zdrowy styl życia. Informowaliśmy o zagrożeniach płynących z niewłaściwego odżywiania, braku aktywności fizycznej, nieprzestrzegania zasad higieny oraz stosowania używek. Promowaliśmy szczepienia ochronne jako jedno z najbardziej skutecznych działań profilaktycznych w zapobieganiu i zwalczaniu chorób zakaźnych i niektórych chorób nowotworowych.

Kontynuowaliśmy wprowadzanie szeregu zmian, rozwiązań i innowacji w sferze informatyzacji naszej instytucji, by skuteczniej i efektywniej realizować powierzone nam zadania.

Pragnę, aby dane zawarte w dokumencie, były przydatne wszystkim mieszkańcom Podlasia i instytucjom odpowiedzialnym za realizację zadań z zakresu zdrowia publicznego.

Zastępca Podlaskiego Państwowego
Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego
w Białymstoku

Ewa Jakubowicz

Podlaski Państwowy
Wojewódzki Inspektor Sanitarny
w Białymstoku

Maria Sienko

Białystok, kwiecień 2024

ODDZIAŁ EPIDEMIOLOGII

Ocena stanu sanitarnego obiektów prowadzących działalność leczniczą

Państwowa Inspekcja Sanitarna w 2023 r. w województwie podlaskim nadzorowała działalność leczniczą w:

- 1093 podmiotach leczniczych, w tym: 42 szpitalach, 11 zakładach opiekuńczo-leczniczych, 4 zakładach pielęgnacyjno-opiekuńczych, 3 sanatoriach, 3 hospicjach, 841 przychodniach, ośrodkach zdrowia/ poradniach/ ambulatoriach z izbą chorych/ lecznicach, 42 zakładach badań diagnostycznych i medycznych laboratoriach diagnostycznych, 36 zakładach rehabilitacji leczniczej, 111 innych. Dane liczbowe obrazuje poniższa tabela.

Tabela 1. Podmioty wykonujące działalność leczniczą wg kontroli PIS w 2023 r.

Wyszczególnienie				według ewidencji na 31 XII 2023	Liczba urządzeń i obiektów skontrolowanych					
					ogółem	% kontrolowanych	ze stwierdzonym złym stanem			
							higieniczno-sanitarnym i techniczny	tylko higieniczno-sanitarnym	tylko technicznym	
Działalność lecznicza wykonywana przez podmioty lecznicze	Ogółem			7	1093	612	56	17	10	10
	Stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne	szpitalne	szpitale ogółem	2	42	41	97,6	7	1	2
			w tym szpitale jednodniowe	3	7	7	100	0	0	0
			w tym szpitale uzdrowiskowe	4	1	1	100	0	0	0
	inne niż szpitalne	inne niż szpitalne	zakłady opiekuńczo-lecznicze	5	11	7	63,6	1	0	1
			zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze	6	4	2	50	0	0	0
			zakłady rehabilitacji	7	1	1	100	0	0	0

		lecniczej							
		sanatoria	8	3	2	66,7	0	0	0
		hospicja	9	3	3	100	0	0	0
		inne	10	3	1	33,3	0	0	0
	Ambulatoryjne świadczenia zdrowotne	przychodnie, ośrodki zdrowia, poradnie, ambulatoria z izbą chorych, lecznice	11	841	454	54	8	2	2
		zakłady badań diagnostycznych i medyczne laboratoria diagnostyczne	12	42	23	54,8	0	1	0
		zakłady rehabilitacji leczniczej	13	35	11	31,4	1	1	1
		inne ogółem	14	108	67	62	0	0	3
		w tym uzdrowiskowe	15	0	0	0	0	0	0

- 902 praktykach zawodowych, w tym: 466 indywidualnych praktykach lekarskich, 354 specjalistycznych praktykach lekarskich, 32 grupowych praktykach lekarskich, 14 indywidualnych, grupowych i specjalistycznych praktykach pielęgniarskich oraz 36 innych obiektach wykonujących działalność leczniczą przez praktyki zawodowe. Szczegóły obrazuje poniższa tabela.

Tabela 2. Praktyki zawodowe wykonujące działalność leczniczą wg kontroli PIS w 2023 r.

Wyszczególnienie		według ewidencji na 31 XII 2023	Liczba urządzeń i obiektów Skontrolowanych					
			ogółem	% kontrolowanych	Ze stwierdzonym złym stanem			
					higieniczno-sanitarnym i technicznym	tylko higieniczno-sanitarnym	tylko technicznym	
Działalność lecznicza wykonywana przez praktykę zawodową	Ogółem	1	902	402	44,6	1	6	1
	Indywidualne praktyki lekarskie ogółem	2	466	187	40,1	1	4	0
	W tym indywidualne praktyki lekarzy dentystów	3	347	168	48,4	1	3	0
	Indywidualne specjalistyczne praktyki lekarskie ogółem	4	354	181	51,1	0	1	
	W tym indywidualne specjalistyczne praktyki lekarzy dentystów	5	167	94	56,3	0	1	1
	Grupowe praktyki lekarskie ogółem	6	32	15	46,9	0	0	1
	W tym grupowe praktyki lekarzy dentystów	7	19	8	42,1	0	0	0
	Indywidualne praktyki pielęgniarek	8	3	1	33,3	0	0	0
	Indywidualne specjalistyczne praktyki pielęgniarek	9	2	1	50	0	0	0
	Grupowe praktyki pielęgniarek	10	9	0	0	0	0	0
	Inne	11	36	17	47,2	0	1	0

W 2023 roku na 1995 podmiotów leczniczych i praktyk zawodowych będących w ewidencji skontrolowano 1014 obiektów wykonujących działalność leczniczą, co stanowi ok. 50,8%:

- stan sanitarny skontrolowanych obiektów wykonujących działalność leczniczą oceniono negatywnie w 45 obiektach, co stanowi 4,4%,
- wydano 248 decyzji merytorycznych, 151 decyzji płatniczych,
- wystawiono 276 postanowień, 13 tytułów wykonawczych,
- nałożono 12 mandatów karnych na kwotę 3700,00 zł,

- nałożono 1 karę pieniężną na kwotę 1000,00 zł.

Tabela 3. Obiekty, w których wykonywana była działalność lecznicza, skontrolowane przez PIS

Rodzaj placówki	Rok	Liczba obiektów w ewidencji	Liczba obiektów skontrolowanych	% skontrolowanych obiektów objętych ewidencją
Obiekty, w których wykonywano działalność leczniczą ogółem	2023	1995	1014	50,82
	2022	1994	645	32,35
	2021	2011	250	12,43

W 2023 roku w 17 podmiotach leczniczych stwierdzono zły stan higieniczno-sanitarny i techniczny, co stanowi 1,55% spośród ujętych w ewidencji. W 10 przypadkach kontrola wykazała tylko zły stan higieniczno-sanitarny, tj. 0,91% oraz w 10 podmiotach leczniczych kontrola wykazała nieprawidłowy stan techniczny, co stanowi 0,91%.

Tabela 4. Obiekty, w których wykonywano działalność leczniczą ze stwierdzonym złym stanem sanitarnym i technicznym wg kontroli PIS.

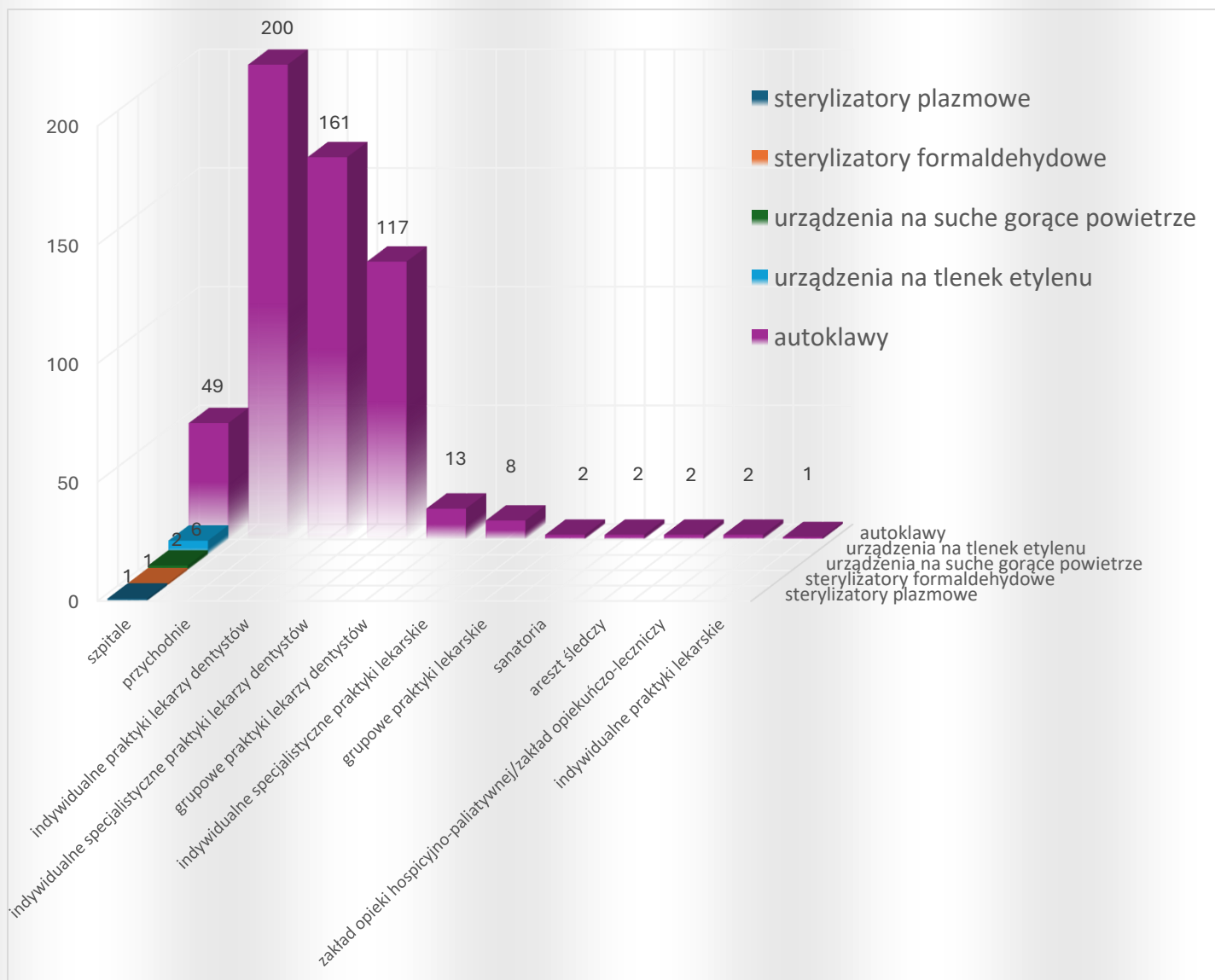
Obiekty	Rok	Liczba obiektów skontrolowanych	Liczba obiektów ze złym stanem sanitarnym i technicznym	% obiektów ze złym stanem sanitarnym i technicznym
Podmioty lecznicze	2023	612	17	2,78
	2022	464	3	0,65
	2021	152	0	-
Praktyki zawodowe	2023	402	0	-
	2022	181	0	-
	2021	98	0	-

Obiekty, w których wykonywano działalność leczniczą wyposażone były w następujące urządzenia sterylizacyjne: 557 autoklawów, 6 urządzeń na tlenek etylenu, 2 urządzenia na suche gorące powietrze, 1 sterylizator plazmowy oraz 1 urządzenie z wykorzystaniem formaldehydu, co przedstawiono poniżej.

Wykres 1. Wyposażenie skontrolowanych obiektów wykonujących działalność leczniczą w urządzenia sterylizacyjne w województwie podlaskim w 2023 r.

Wyposażenie obiektów, w których wykonywana była działalność lecznicza w urządzenia sterylizacyjne, w rozbiciu na poszczególne rodzaje przedstawia się następująco:

Wykres 2. Wyposażenie obiektów, w których wykonywana była działalność leczniczą w urządzenia sterylizacyjne w 2023 r.

W 2023 roku skontrolowane szpitale wyposażone były w 49 sterylizatorów parowych, 6 sterylizatorów na tlenek etylenu, 2 sterylizatory na suche gorące powietrze, 1 sterylizator plazmowy oraz 1 sterylizator formaldehydowy. Podczas kontroli w szpitalach, potwierdzono, że procesy sterylizacji właściwie były prowadzone. Obiekty udzielające ambulatoryjne świadczenia zdrowotne wyposażone były w 200 autoklawów.

Sterylizacja wyrobów medycznych w gabinetach praktyk zawodowych odbywała się w 302 autoklawach. Największa liczba autoklawów przypada na: indywidualne praktyki lekarzy dentyistów - 161 oraz indywidualne specjalistyczne praktyki lekarzy dentyistów - 117. W niektórych praktykach usługa w zakresie przeprowadzenia sterylizacji zlecana była innym podmiotom - centralnym sterylizatorniom.

Działalność lecznicza wykonywana przez podmioty lecznicze

Do podmiotów leczniczych zaliczane są: szpitale, zakłady opiekuńczo-lecznicze, zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze, zakłady rehabilitacji leczniczej, hospicja i inne podmioty (pogotowie ratunkowe, stacja krwiodawstwa), przychodnie/ ośrodki zdrowia/ poradnie/ ambulatoria z izbami chorych/ lecznice, zakłady badań diagnostycznych i medyczne laboratoria diagnostyczne, zakłady rehabilitacji leczniczej.

Kontrolę stanu sanitarnego przeprowadzono w 612 obiektach tej grupy, co stanowiło 56% ujętych w ewidencji. Liczba obiektów, w których przeprowadzono kontrolę zwiększyła się w porównaniu z rokiem 2022 o 148.

Podczas kontroli w 17 podmiotach stwierdzono zły stan higieniczno-sanitarny i techniczny, co stanowiło 2,78% ogółu skontrolowanych w tej grupie. W 10 podmiotach stwierdzono zły stan higieniczno-sanitarny, co stanowiło 1,63% ogółu skontrolowanych w tej grupie. W 10 podmiotach stwierdzono zły stan techniczny, co stanowiło 1,63% ogółu skontrolowanych w tej grupie.

Stwierdzone podczas kontroli usterki natury technicznej, rzutującej na stan higieniczno-sanitarny to: zniszczone powierzchnie ścian, sufitów, podłóg; zniszczona stolarka drzwiowa i okienna; zniszczone, skorodowane powierzchnie sprzętów, zacieki, ubytki farby i tynku na sufitach, ścianach; uszkodzone płytki glazury, terakoty, ubytki wykładziny, ubytki fugi pomiędzy płytkami na ścianach i podłodze; zniszczona tapicerka kozetek, łóżek; brak izolatki, brak śluzu umywalkowo-fartuchowej w zespołach łóżkowych, brak płuczki-dezynfektora/ urządzenia do dekontaminacji oraz utylizacji wkładów jednorazowych - w przypadku stosowania basenów i kaczek jednorazowych; brak baterii uruchamianej bez kontaktu z dłonią przy umywalkach w śluzach umywalkowo-fartuchowych.

Uchybienia złego stanu higieniczno-sanitarnego dotyczyły między innymi: przetrzymywania dokumentacji medycznej w kartonach, bez odpowiedniego zabezpieczenia; braku ręczników papierowych do rąk oraz preparatów dezynfekcyjnych do rąk oraz do dezynfekcji powierzchni dotykowych w gabinetach; braku odpowiedniego oznakowania preparatu do dezynfekcji rąk w sposób umożliwiający jego identyfikację; niewłaściwy stan sanitarny dozowników na mydło w płynie i preparatu do dezynfekcji rąk; używania preparatów dezynfekcyjne oraz sprzęt jednorazowego użytku po terminie ważności.

Stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne

Kontrolę stanu sanitarnego przeprowadzono w 57 obiektach tej grupy (41 szpitale, 16 inne niż szpitale), co stanowiło 85% ujętych w ewidencji (67). Stan sanitarny oceniono negatywnie w 8 obiektach (7 szpitali, 1 zakład opiekuńczo-leczniczy), co stanowiło 14,03% ogółu skontrolowanych (57) w tej grupie.

Szpitale

W województwie podlaskim w 2023 r. nadzorowano 42 szpitale. Podczas kontroli 7 szpitali oceniono jako ze złym stanem higieniczno-sanitarnym i technicznym, 1 ze złym stanem higieniczno-sanitarnym oraz 2 ze złym stanem technicznym.

Najczęściej stwierdzanymi uchybieniami podczas kontroli szpitali były: zniszczone powierzchnie ścian, sufitów i podłóg, zacieki na sufitach oraz ścianach, zniszczone powierzchnie sprzętów, uniemożliwiające prowadzenie prawidłowego procesu mycia i dezynfekcji, zniszczona stolarka.

Kontrole szpitali, oprócz nieprawidłowości technicznych, wykazały brak dokumentacji potwierdzającej podejmowanie działań zapobiegających szerzeniu się zakażeń i chorób zakaźnych dotyczącej realizacji działań zapobiegawczych, przeprowadzania kontroli wewnętrznej z realizacji powyższych działań, funkcjonowania całego systemu zapobiegania i zwalczania zakażeń szpitalnych, w tym działalności zespołu kontroli zakażeń szpitalnych oraz komitetu kontroli zakażeń szpitalnych, brak zapoznawania się z procedurami przez pracowników, brak potwierdzenia zapoznania się z procedurami, brak aktualizacji procedur sanitarno-higienicznych; nieterminowe zgłaszanie raportów wstępnych o podejrzeniu lub wystąpieniu ogniska epidemicznego w szpitalu oraz końcowych z wygaszenia ogniska epidemicznego w szpitalu.

Ambulatoryjne świadczenia zdrowotne

W 2023 r. na terenie województwa podlaskiego nadzorowano następujące podmioty wykonujące ambulatoryjne świadczenia zdrowotne: 841 przychodnie/ośrodki/poradnie/ambulatoria; 42 zakłady badań diagnostycznych i medyczne laboratoria diagnostyczne, 35 zakładów rehabilitacji leczniczej oraz 108 innych podmiotów udzielających ambulatoryjnych świadczeń zdrowotnych.

Kontrolę stanu sanitarnego przeprowadzono w 555 obiektach tej grupy na 1026 objętych nadzorem, co stanowiło 54,09% ujętych w ewidencji. W tej grupie zwiększyła się w ewidencji liczba obiektów o 6.

Stan sanitarny i techniczny oceniono negatywnie w 8 obiektach, co stanowiło 1,44% ogółu skontrolowanych w tej grupie. W 2 przypadkach kontrola wykazała zły stan higieniczno-sanitarny, tj. 0,36%. Niewłaściwy stan techniczny dotyczył 2 podmiotów, tj. 0,36%.

Działalność lecznicza wykonywana w ramach praktyki zawodowej

Działalność lecznicza wykonywana jest w ramach: indywidualnej praktyki lekarskiej, indywidualnej specjalistycznej praktyki lekarskiej, grupowej praktyki lekarskiej, indywidualnej praktyki lekarzy dentyków; indywidualnej specjalistycznej praktyki lekarzy dentyków, indywidualnej praktyki pielęgniarek, indywidualnej specjalistycznej praktyki pielęgniarek, grupowej praktyki pielęgniarek.

Kontrolę stanu sanitarnego działalności leczniczej wykonywanej przez praktykę zawodową (902 obiekty) przeprowadzono w 402 obiektach tej grupy, co stanowiło 44,57% ujętych w ewidencji. Wskaźnik w zakresie wykonalności kontroli w 2022 r. kształtował się na poziomie 19,89%. Stan sanitarny i techniczny w tej grupie obiektów budził zastrzeżenia w 1 przypadku. W 6 przypadkach kontrola wykazała zły stan higieniczno-sanitarny, tj. 1,49%. Niewłaściwy stan techniczny dotyczył 1, tj. 0,25%.

Stwierdzone uchybienia to między innymi: uszkodzone elementy wyposażenia gabinetu zabiegowego, zniszczona tapicerka fotela zabiegowego, niewłaściwe oznakowanie sterylnych narzędzi stomatologicznych, niewłaściwe prowadzenie dokumentacji w zakresie kontroli procesu sterylizacji, brak prowadzenia archiwizacji w zakresie kontroli chemicznej, nieodpowiednie przetrzymywanie dokumentacji medycznej, brak aktualizacji procedur obowiązujących w gabinecie.

Odpady medyczne

Podczas czynności kontrolnych obiektów objętych nadzorem na terenie województwa podlaskiego sprawdzano sposób postępowania z odpadami medycznymi, powstałymi w wyniku udzielania świadczeń zdrowotnych. Weryfikowano zasady zbierania, czasowego magazynowania, warunki transportu wewnętrznego na terenie podmiotów leczniczych. Szczegółowej inspekcji podlegały procesy segregacji poszczególnych odpadów na stanowiskach pracy. Dokonywano także oceny w zakresie prawidłowości czasu przetrzymywania, sposobu oznakowania pojemników przeznaczonych do zbierania odpadów medycznych. Sprawdzeniu podlegało opracowanie, wdrożenie i nadzór nad procedurami w zakresie gospodarki odpadami oraz analizowano dokumentację potwierdzającą ich odbiór i unieszkodliwienie. Odpady medyczne wytworzone

w skontrolowanych podmiotach na terenie województwa podlaskiego unieszkodliwiane były przez termiczne spalanie w spalarniach.

Nieprawidłowości w zakresie gospodarki odpadami medycznymi stwierdzone zostały jedynie w kilku przypadkach. Uchybienia dotyczyły nieodpowiedniego czasu przetrzymywania odpadów medycznych w miejscu wytwarzania; zbierania odpadów w niewłaściwym pojemniku; braku prawidłowego, zgodnego z przepisami oznakowania pojemników na odpady medyczne; przechowywania w urządzeniu chłodniczym przeznaczonym wyłącznie na odpady medyczne innych rzeczy; braku termometru w lodówce na odpady medyczne; braku aktualizacji procedury postępowania z odpadami medycznymi; braku do wglądu kart przekazania odpadów medycznych.

PODSUMOWANIE:

1. Odsetek obiektów ocenianych ze złym stanem higieniczno-sanitarnym i technicznym:
 - 1,76% przychodni/ośrodków/poradni/ambulatoriów (8 obiektów),
 - 17,07% odnotowano w grupie szpitali (7 obiektów).
2. Stan higieniczno-sanitarno w podmiotach, w których wykonywana była działalność lecznicza wykonywana przez praktykę zawodową oceniony został negatywnie w 2023 roku w 1,49% (6 obiektów).
3. Szpitale nadal sukcesywnie modernizowały sterylizatornie, bloki operacyjne przy wykorzystaniu materiałów budowlanych, zwiększających stopień aseptyczności pomieszczeń.
4. Podczas czynności kontrolnych prowadzonych w szpitalach szczególną uwagę zwracano na wdrożenie procedur przeciwepidemicznych oraz postępowania w przypadku podejrzenia choroby zakaźnej.

Sytuacja epidemiologiczna wybranych chorób zakaźnych

Sytuacja epidemiologiczna chorób zakaźnych w województwie podlaskim oceniana jest na podstawie danych z nadzoru epidemiologicznego oraz analizy i weryfikacji zgłoszonych chorób zakaźnych, zakażeń i zatruc. W 2023 roku nadal obserwowano wzrost zachorowań na choroby wieku dziecięcego (płonica, krztusiec), boreliozę, kleszczowe zapalenie mózgu, wirusowe zapalenie wątroby typu B i C, a także zatruc pokarmowych. Odnotowano spadek zakażeń jelitowych wywołanych m.in. przez rotawirusy oraz zachorowań na ospę wietrzną. Dane epidemiologiczne dotyczące wybranych chorób zakaźnych na terenie województwa podlaskiego zostały przedstawione w formie tabelarycznej w oparciu o roczne

sprawozdanie MZ-56 o zachorowaniach na choroby zakaźne, zakażeniach i zatruciach zgłoszonych w latach 2021-2023.

Tabela 5. Liczba zachorowań i współczynnik zapadalności w województwie podlaskim w latach 2021 - 2023

Jednostka chorobowa	2021		2022		2023	
	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności*	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności
Salmonelloza - zatrucia pokarmowe	160	13,6	176	15	371	32,3
Salmonelloza - posocznica	5	0,4	2	0,2	9	0,8
Salmonelloza - inne zakażenia pozajelitowe	3	0,3	1	0,1	5	0,4
Czerwonka bakteryjna (szigelozą)	0	0	2	0,2	2	0,2
Inne bakteryjne zakażenia jelitowe wywołane przez <i>E. coli</i> biegunkotwórczą	2	0,2	4	0,3	4	0,3
Inne bakteryjne zakażenia jelitowe wywołane przez <i>E. coli</i> enterokrwtoczną (werotoksyczną)	0	0	1	0,1	6	0,5
Inne bakteryjne zakażenia jelitowe wywołane przez <i>E. coli</i> inną i bno	0	0	3	0,3	1	0,1
Inne bakteryjne zakażenia jelitowe wywołane przez <i>Campylobacter</i>	2	0,2	10	0,9	5	0,4
Inne bakteryjne zakażenia jelitowe wywołane przez <i>Yersinia enterocolitica</i> lub <i>pseudotuberculosis</i>	10	0,8	2	0,2	5	0,4
Inne bakteryjne zakażenia jelitowe wywołane przez <i>Clostridium difficile</i>	408	34,6	467	39,8	537	46,7
Inne bakteryjne zakażenia jelitowe - inne określone	30	2,5	36	3,1	91	7,9
Inne bakteryjne zakażenia jelitowe - nieokreślone	50	4,2	37	3,2	67	5,8
Inne bakteryjne zakażenia jelitowe u dzieci do lat 2	25	71,5	25	115,9	38	184,9
Inne bakteryjne zatrucia pokarmowe gronkowce	0	0	1	0,1	3	0,3
Giardioza (lamblioza)	108	9,2	204	17,4	153	13,3
Wirusowe zakażenia jelitowe - wywołane przez rotawirusy	221	18,8	1514	129	164	14,3
Wirusowe zakażenia jelitowe - wywołane przez norowirusy	195	16,5	191	16,3	231	20,1
Wirusowe zakażenia jelitowe - inne określone	89	7,6	255	21,7	133	11,6
Wirusowe zakażenia jelitowe - nieokreślone	414	35,1	416	35,5	352	30,6
Wirusowe zakażenia jelitowe u dzieci do lat 2	446	1275,6	716	3318,5	357	1736,6
Biegunka i zapalenie żołądkowo-jelitowe BNO, o prawdopodobnie zakaźnym pochodzeniu - ogółem	605	51,3	804	68,5	696	60,6
Biegunka i zapalenie żołądkowo-jelitowe BNO, o prawdopodobnie zakaźnym pochodzeniu - dzieci do lat 2	149	426,1	186	862,1	146	710,2
Tularemia	9	0,8	6	0,5	1	0,1
Listerioza	5	0,4	7	0,6	6	0,5
Krzusiec	29	2,5	35	3	102	8,9
Płonica (szkarlatyna)	54	4,6	333	28,4	1027	89,4
Choroba meningokokowa inwazyjna - ogółem	3	0,3	4	0,3	4	0,3
Choroba meningokokowa inwazyjna - zapalenie opon mózgowych	0	0	3	0,3	3	0,3
Choroba meningokokowa inwazyjna - posocznica	3	0,3	1	0,1	1	0,1

Choroba wywołana przez <i>Streptococcus pyogenes</i> , inwazyjna - ogółem	33	2,8	79	6,7	154	13,4
Choroba wywołana przez <i>Streptococcus pyogenes</i> , inwazyjna - róża	30	2,5	62	5,3	117	10,2
Choroba wywołana przez <i>Streptococcus pyogenes</i> , inwazyjna - inna określona i nieokreślona	3	0,3	17	1,4	5	0,4
Kiła wrodzona	0	0	1	0,1	1	0,1
Kiła - wczesna	19	1,6	12	1	25	2,2
Kiła późna	0	0	1	0,1	3	0,3
Kiła - inne postacie kiły i kiła nieokreślona	9	0,8	4	0,3	25	2,2
Rzeżączka	14	1,2	16	1,4	11	1,0
Inne choroby przenoszone drogą płciową przez Chlamydie	24	2	21	1,8	23	2,0
Borelioza z Lyme - ogółem	718	60,9	930	79,3	1096	95,4
Borelioza z Lyme - neuroborelioza	2	0,2	5	0,4	19	1,7
Ostre porażenie wiotkie u dzieci w wieku 0-14 lat	2	0,2	0	0	2	1,1
Styczność i narażenie na wściekliznę / potrzeba szczepień	192	16,3	311	26,5	411	35,8
Kleszczowe zapalenie mózgu	52	4,4	132	11,3	213	18,5
Inne wirusowe zapalenie mózgu - opryszczkowe	2	0,2	2	0,2	1	0,1
Inne wirusowe zapalenie mózgu - określone	0	0	3	0,3	1	0,1
Inne wirusowe zapalenie mózgu - nieokreślone	2	0,2	2	0,2	1	0,1
Wirusowe zapalenie opon mózgowych - enterowirusowe	0	0	9	0,8	91	7,9
Wirusowe zapalenie opon mózgowych - inne określone i nieokreślone	6	0,5	12	1	33	2,9
Ospa wietrzna	2278	193,3	5392	459,6	3616	214,8
Różyczka	1	0,1	3	0,3	0	0
Wirusowe zapalenie wątroby typu A	2	0,2	0	0	4	0,3
Wirusowe zapalenie wątroby typu B - ostre	0	0	1	0,1	3	0,3
Wirusowe zapalenie wątroby typu B - przewlekłe i BNO	53	4,5	103	8,8	123	10,7
Wirusowe zapalenie wątroby typu C - przewlekłe i BNO	40	3,4	77	6,6	102	8,9
Wirusowe zapalenie wątroby inne i nieokreślone	1	0,1	6	0,5	6	0,5
AIDS - Zespół nabytego upośledzenia odporności	2	0,2	7	0,6	3	0,3
Nowo wykryte zakażenia HIV	21	1,8	38	3,2	30	2,6
Świnka (nagminne zapalenie przyusznic)	17	1,4	26	2,2	28	2,4
Bąblowica (echinokokoza)	6	0,5	7	0,6	9	0,8
<i>Streptococcus pneumoniae</i> , inwazyjna - ogółem	30	2,5	79	6,7	107	9,3
<i>Streptococcus pneumoniae</i> , inwazyjna - zapalenie opon mózgowych i/lub mózgu	6	0,5	3	0,3	4	0,3
<i>Streptococcus pneumoniae</i> inwazyjna - posocznica	24	2	66	5,6	73	6,4
<i>Streptococcus pneumoniae</i> inwazyjna - inna określona i nieokreślona	2	0,2	11	0,9	34	3,0
<i>Haemophilus influenzae</i> , inwazyjna - ogółem	2	0,2	3	0,3	6	0,5
<i>Haemophilus influenzae</i> inwazyjna - posocznica	1	0,1	2	0,2	3	0,3
<i>Haemophilus influenzae</i> , inwazyjna - inna określona i nieokreślona	1	0,1	1	0,1	1	0,1

Bakteryjne zapalenie opon mózgowych i/lub mózgu inne określone	1	0,1	2	0,2	5	0,4
Bakteryjne zapalenie opon mózgowych i/lub mózgu inne, nieokreślone	3	0,3	2	0,2	4	0,3
Zapalenie opon mózgowych inne i nieokreślone	6	0,5	12	1	20	1,7
Zapalenie mózgu inne i nieokreślone	0	0	3	0,3	2	0,2
Grypa - ogółem	0	0	536	45,7	526	45,8
Grypa u dzieci w wieku 0-14 lat	0	0	282	163,7	256	145,1
Inne wrodzone zakażenia i choroby pasozytnicze toksoplazmoza	0	0	1	0,1	2	0,2
Zatrucia naturalnie toksycznymi substancjami spożytymi jako pokarm - grzyby	0	0	1	0,1	3	0,3
Zakażenia SARS-CoV-2 (COVID-19)	79271	6727,3	56021	4774,7	13428	1169,0

* współczynnik zapadalności na 100 tys. mieszkańców

Koronawirus SARS-CoV-2

COVID-19 jest zaliczany do grupy zoonoz. Przenoszenie patogenów zarówno między zwierzętami i ludźmi, jak i ludźmi i zwierzętami odbywa się jako element naturalnego cyklu biologicznego.

Jak podaje Światowa Organizacja Zdrowia u ludzi mogą wystąpić różne objawy zakażenia SARS-CoV-2. Objawy zwykle zaczynają się 5-6 dni po ekspozycji i trwają 1-14 dni.

Najczęściej pojawia się gorączka, dreszcze, ból gardła. Mniej powszechne objawy obejmują: bóle mięśni i uczucie ciężkości rąk lub nóg, silne zmęczenie, katar lub zatknięty nos albo kichanie, ból głowy, ból oczu, zawroty głowy, uporczywy kaszel, ucisk lub ból w klatce piersiowej, duszność, ochryply głos, drętwienie lub mrowienie kończyn, utrata apetytu, nudności, wymioty, ból brzucha lub biegunka, utrata lub zmiana zmysłu smaku lub zapachu, trudności ze snem.

Konsekwencje ciężkiego przebiegu COVID-19 obejmują śmierć, niewydolność oddechową, posocznicę, chorobę zakrzepowo-zatorową (zakrzepy krwi) i niewydolność wielonarządową, w tym uszkodzenie serca, wątroby lub nerek.

W chwili obecnej szczepionka przeciw COVID-19 to jeden z najważniejszych elementów, dzięki któremu możemy wirusa wyeliminować.

Od 28 marca 2022 r. zniesiona została większość dotychczas obowiązujących ograniczeń, nakazów i zakazów (ustanowionych uchylanym rozporządzeniem z dnia 25 lutego 2022 r.), w tym m.in.:

- nakaz zasłaniania ust i nosa (z wyjątkiem budynków, w których prowadzona jest działalność lecznicza oraz w aptekach - obowiązujące do 1 lipca 2023 r.),
- kwarantannę, izolację albo izolację w warunkach domowych, poddanie się obowiązkowej kwarantannie po przekroczeniu granicy RP,

- wymóg posiadania negatywnego wyniku testu diagnostycznego w kierunku SARS-CoV-2 w przypadku przekraczania granicy RP z państw spoza strefy Schengen/UE.

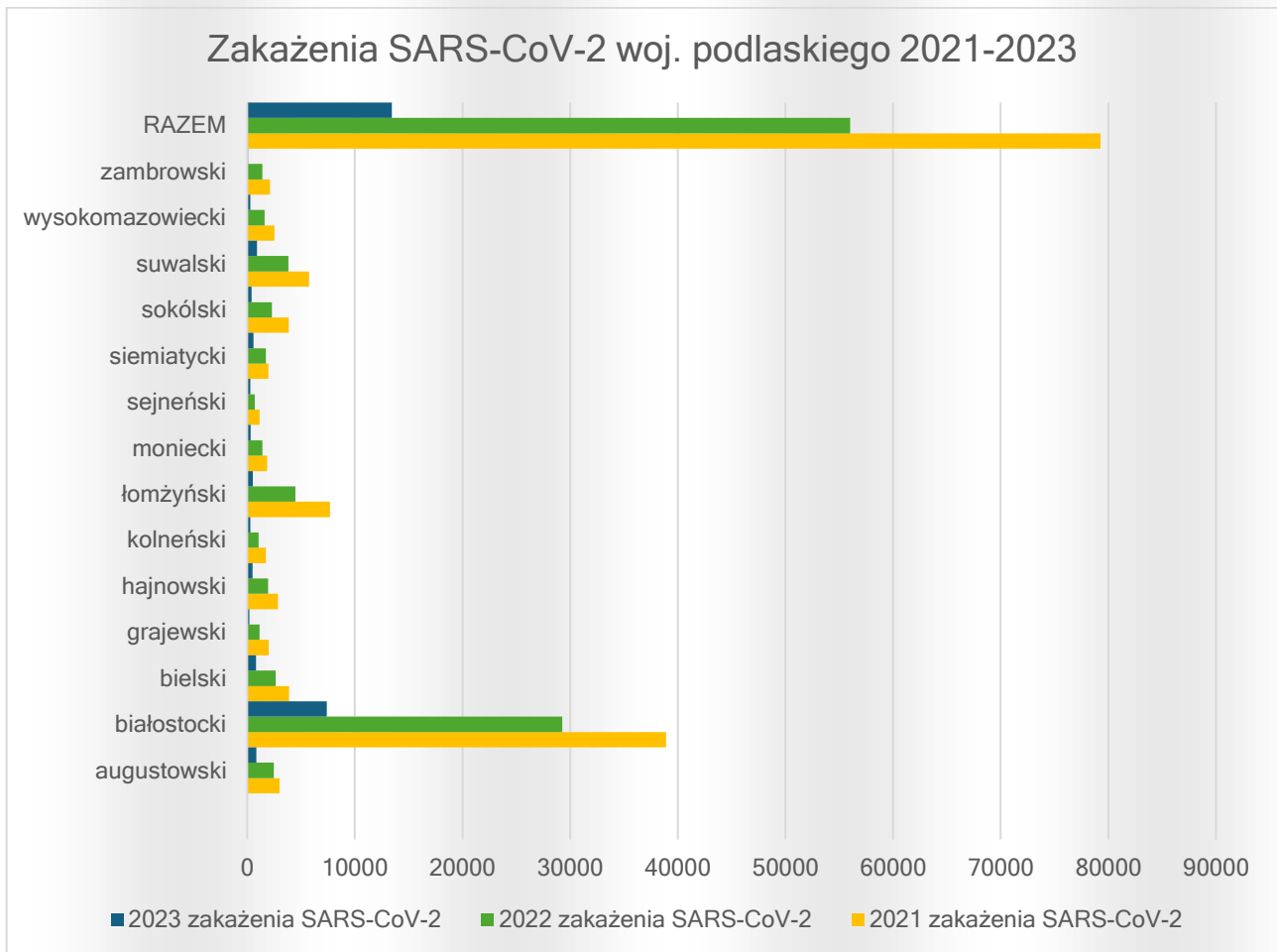
Od dnia 16 maja 2022 roku zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 12 maja 2022 r. (Dz.U. z 2022 r. poz. 1027) odwołano na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stan epidemii w związku z zakażeniami wirusem SARS-CoV-2.

1 lipca 2023 r. na terenie Polski został zniesiony stan zagrożenia epidemicznego spowodowany zakażeniami wirusem SARS-CoV-2. Nie było obowiązku izolacji ani kwarantanny w związku z czym zmiana uległa także sprawozdawczość Covid-19.

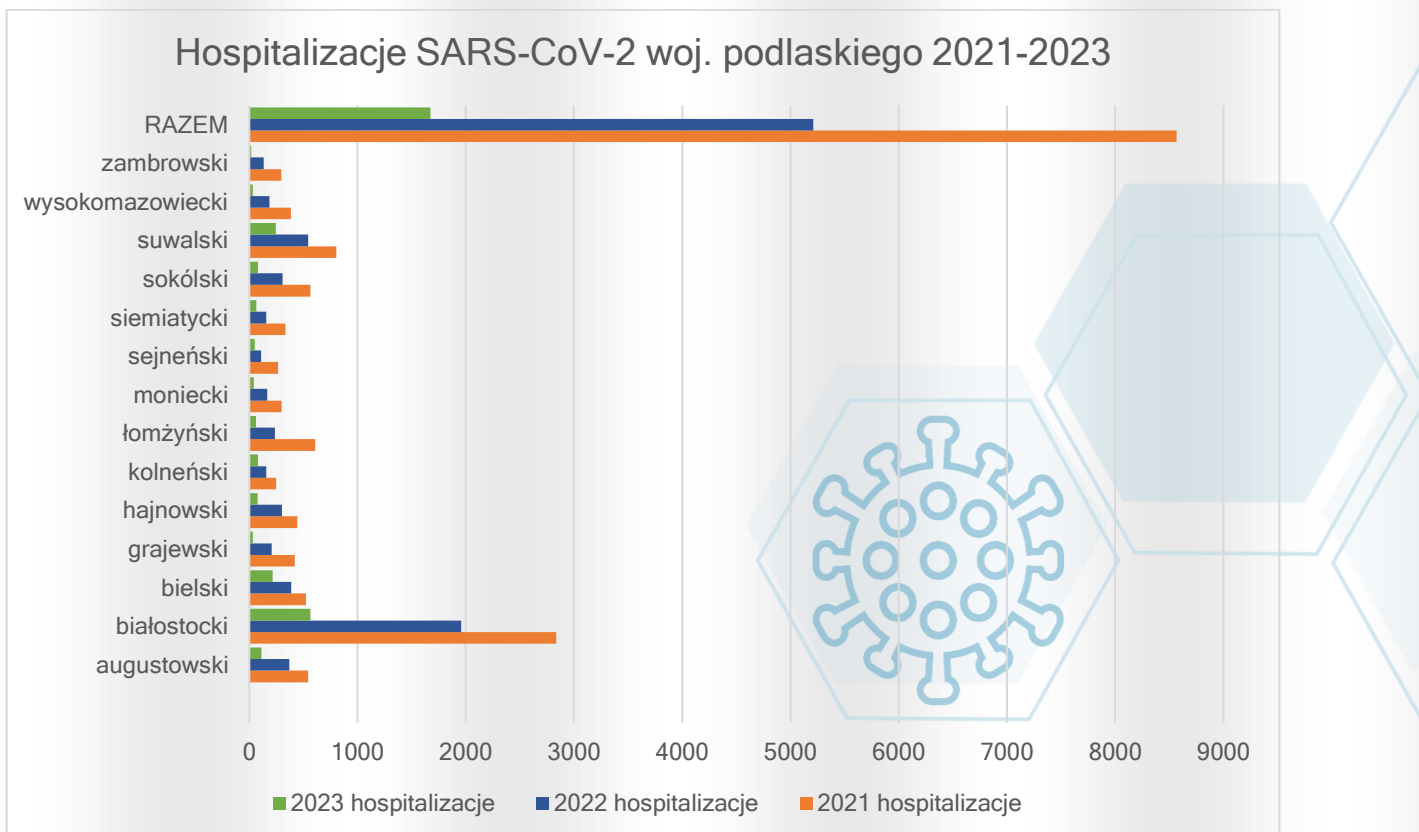
W 2023 r. na terenie województwa podlaskiego zebrano następujące dane statystyczne (stan na dzień 31.12.2023 r.):

- liczba przypadków potwierdzonych zakażeń SARS-CoV-2 wynosi 13428, co wskazuje na ponad 75% spadek liczby przypadków w stosunku do 2022 r. (56021). Współczynnik zachorowalności - 1169 na 100 000 osób. Spadek liczby zakażeń oraz liczby hospitalizacji zaobserwowano na terenie wszystkich powiatów;
- liczba przypadków możliwych zakażeń SARS-CoV-2 wynosi 306, współczynnik zachorowalności - 26,6 na 100 000 osób, 51 chorych było hospitalizowanych;
- największa liczba przypadków zakażeń wystąpiła na terenie powiatu białostockiego - 7394, o 21893 przypadki mniej w porównaniu z rokiem 2022, suwalskiego - 899 o 2917 przypadków mniej w porównaniu z rokiem 2022, augustowskiego - 836 o 1624 przypadki mniej w porównaniu z rokiem 2022, a najmniejsza w powiecie zambrowskim - 79.
- w 2023 r. z powodu SARS-CoV-2 hospitalizowano 1675 osób, o 68% mniej niż w roku poprzednim (5212),
- liczba zgonów z powodu koronawirusa wyniosła 48, o ponad 90% mniej niż w roku poprzednim (541). Średnia wieku wśród zmarłych - 81, najmłodsza osoba miała 57 lat - mężczyzna z chorobami współistniejącymi, a najstarsza 99 - kobieta z chorobami współistniejącymi. Na Covid-19 zmarły 23 kobiety i 25 mężczyzn. Najwięcej zgonów zanotowano na terenie powiatu białostockiego - 15, łomżyńskiego - 9, augustowskiego - 5, najmniej - wysokomazowieckiego -0.

Dane dotyczące zgonów za rok 2023 pochodzą z Ministerstwa Zdrowia i są prezentowane jako codzienny „Raport zakażeń koronawirusem (SARS-CoV-2)”. Liczbę zakażeń oraz hospitalizacji na terenie województwa podlaskiego w latach 2021-2023 przedstawiają poniższe wykresy:

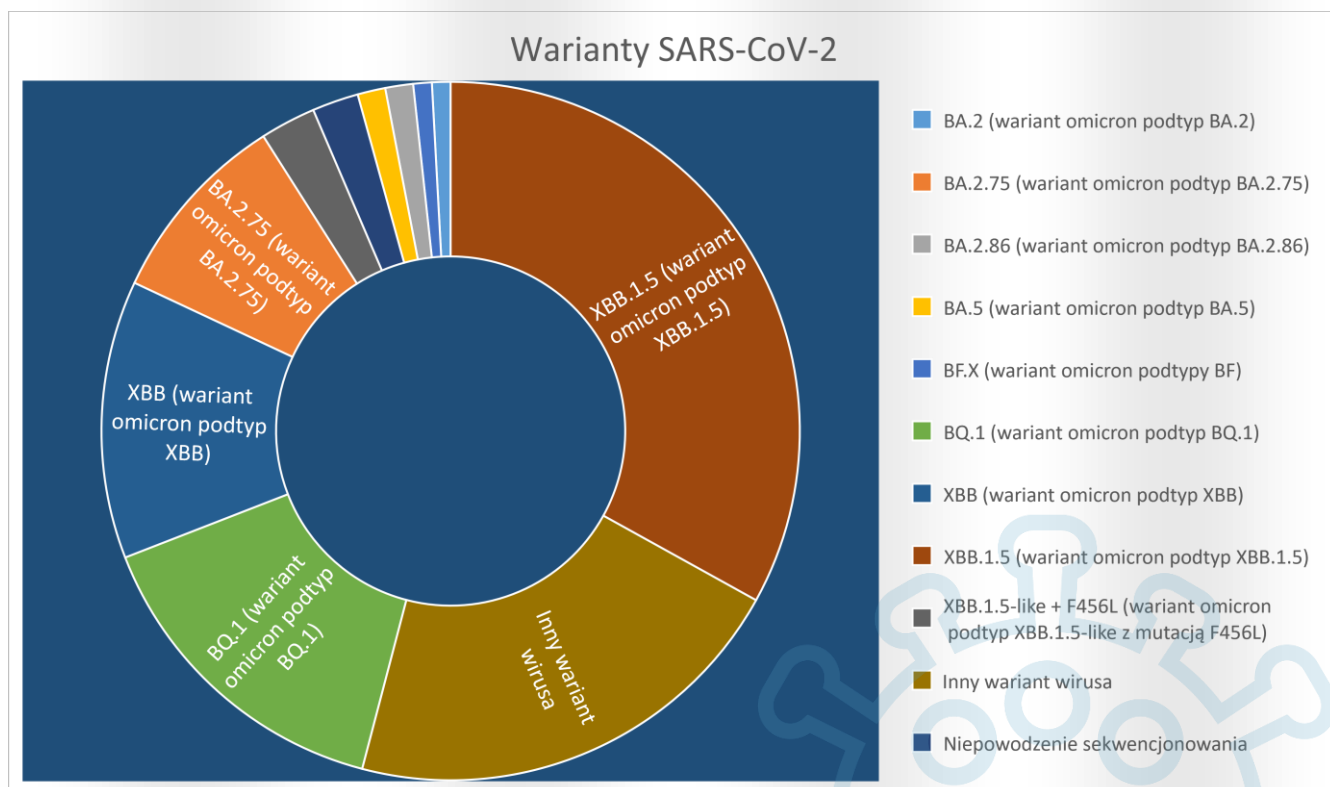
Wykres 3. Liczba przypadków zakażeń SARS-CoV-2 na terenie województwa podlaskiego w latach 2021-2023.

Wykres 4. Liczba hospitalizacji SARS-CoV-2 na terenie województwa podlaskiego w latach 2021-2023

W bieżącym roku sprawozdawczym wykonano łącznie 32 148 badań w kierunku SARS CoV-2 dla osób z województwa podlaskiego. Liczba badań w roku 2022 wyniosła 248 274, co oznacza 87% spadek w 2023 r.

Wirusy nieustannie zmieniają się poprzez mutacje, a zmiany w wirusie SARS-CoV-2, wynikające z procesów ewolucji i adaptacji, są obserwowane na całym świecie. W związku z powyższym w 2023 roku kontynuowano rozpoczęty w 2021 roku na terenie kraju molekularny nadzór nad koronawirusem. Od początku 2023 r. przeprowadzono łącznie 233 badania sekwencjonowania genomu wirusa SARS-CoV-2 izolowanego od osób zakażonych z terenu województwa podlaskiego. W podanym okresie również dominował wariant omicron: wariant omicron podtyp BA.2, wariant omicron podtyp BA.2.75, wariant omicron podtyp BA.2.86, wariant omicron podtyp BA.5, wariant omicron podtypy BF, wariant omicron podtyp BQ.1, wariant omicron podtyp XBB, wariant omicron podtyp XBB.1.5, wariant omicron podtyp XBB.1.5-like z mutacją F456L oraz „inny wariant wirusa”. W pierwszej połowie roku zarejestrowano najwięcej sublinii XBB 1.5 (61). Pod koniec roku dominował „inny wariant wirusa”.

Wykres 5. Udział wariantów SARS-CoV-2 w woj. podlaskim w roku 2023

Choroby zakaźne objęte przez Światową Organizację Zdrowia programami eradykacji i eliminacji: odra, różyczka, poliomyelitis, gruźlica.

Odra, różyczka

Odra i różyczka odpowiadają cechom chorób możliwych do eliminacji. Konieczność różnicowania zakażeń wywołanych obydwojoma wirusami oraz ich podobieństwo w zakresie możliwości eliminacji stały się podstawą włączenia obu tych wirusów do jednego programu Światowej Organizacji Zdrowia:

- rezerwuarem wirusów jest jedynie człowiek,
- po przebytych zakażeniach nie stwierdza się nosicielstwa wirusa,
- środowisko nie jest skażone tymi patogenami,
- istnieje skuteczny środek zapobiegawczy w postaci bezpiecznej szczepionki.

W Polsce od 2001 r. realizowany jest program eliminacji odry i różyczki, koordynowany przez Światową Organizację Zdrowia. Program zakłada utrzymanie odsetka osób szczepionych przeciw odrze na poziomie 95% oraz raportowanie i potwierdzanie laboratoryjne wszystkich podejrzeń zachorowań na odrę. Odra jest nadal groźną chorobą zakaźną, szerzącą się głównie w środowisku osób nieszczepionych.

Odsetek wyszczepialności przeciw odrze w województwie podlaskim w 2023 roku wśród dzieci w 2 roku życia wynosił 70,6%, wśród dzieci po 6 roku życia - 80,1%, i w 10 roku życia - 89,8%. Szczepienia ochronne odgrywają kluczową rolę w profilaktyce zachorowań na odrę. W roku 2023 w województwie podlaskim nie odnotowano zachorowań na odrę.

Różyczka jest ostrą chorobą wirusową przebiegającą z gorączką oraz wysypką. W województwie podlaskim w 2023 r. nie zanotowano żadnego przypadku różyczki. Pomimo odnotowywanego od kilku lat spadku liczby przypadków, Polska uznawana jest za kraj, w którym różyczka występuje endemicznie.

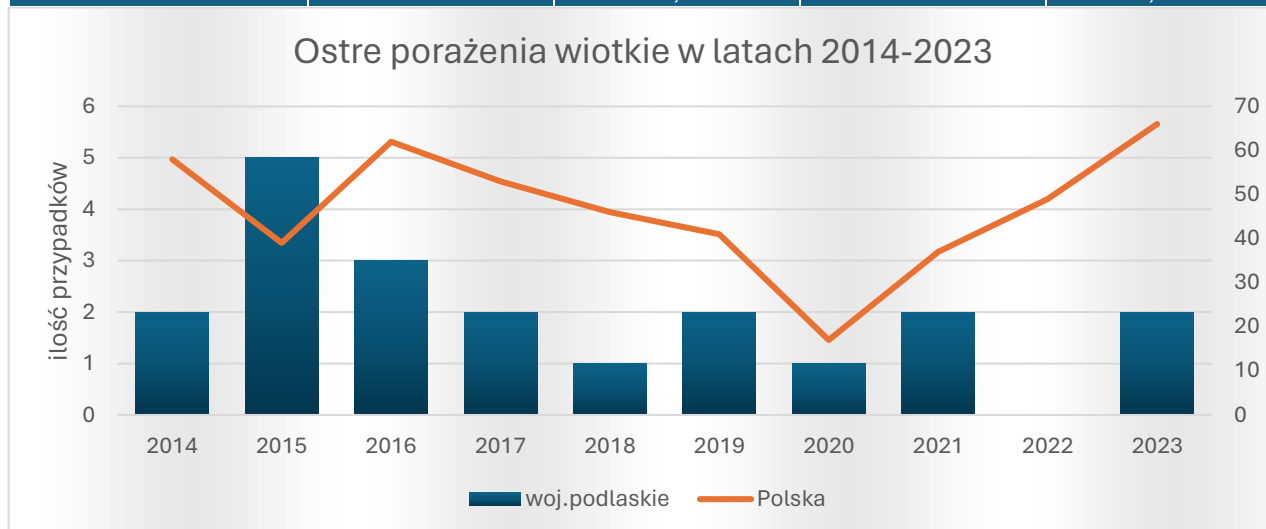
Poliomyelitis (ostre nagminne porażenie wiotkie)

Poliomyelitis jest ostrą chorobą wirusową, która w przypadku wystąpienia postaci porażennej powoduje trwałe upośledzenie narządu ruchu lub nawet zgon spowodowany porażeniem mięśni oddechowych. W 2023 r. na świecie zgłoszono 12 przypadków poliomyelitis wywołanego dzikim wirusem polio typu 1 (WPV1). Zachorowania wystąpiły w Pakistanie i Afganistanie (po 6 przypadków). Z uwagi na sytuację epidemiologiczną poliomyelitis na świecie konieczne jest prowadzenie intensywnego nadzoru w Polsce. Nadzór wirusologiczny jest prowadzony poprzez badanie próbek kału w kierunku obecności

wirusa polio u wszystkich dzieci, u których występują porażenia. Nadzór nad zgłaszalnością polega na comiesięcznych wizytach na oddziałach dziecięcych ze szczególnym uwzględnieniem oddziałów neurologii dziecięcej oraz stałym kontakcie telefonicznym z wyżej wymienionymi oddziałami.

Tabela 6. Ostre porażenia wiotkie w województwie podlaskim i w Polsce w latach 2014-2023.

ROK	Ostre porażenia wiotkie			
	Województwo podlaskie	Zapadalność na 100 000	Polska	Zapadalność na 100 000
2014	2	1,16	58	1,01
2015	5	2,93	39	0,68
2016	3	1,76	62	1,08
2017	2	1,17	53	0,91
2018	1	0,58	46	0,79
2019	2	0,2	41	0,70
2020	1	0,2	17	0,29
2021	2	0,2	37	0,63
2022	0	0	49	0,84
2023	2	0,2	66	1,15

Wykres 7. Ostre porażenia wiotkie w województwie podlaskim i w Polsce w latach 2014-2023.

W Polsce w 2023 roku zarejestrowano 66 przypadków ostrych porażań wiotkich u dzieci w wieku 0-14 lat (współczynnik zapadalności 1,15 na 100 tys. mieszkańców). W województwie podlaskim stwierdzono 2 przypadki ostrego porażenia wiotkiego u dzieci w wieku 0-14 lat.

Gruźlica

Wywoływana jest przez *Mycobacterium tuberculosis*. Początek choroby jest trudny do uchwycenia z powodu braku objawów charakterystycznych dla gruźlicy. Bakterie wywołujące gruźlicę atakują głównie układ oddechowy, jednak choroba może dotyczyć również innych tkanek i narządów (np. kości, ośrodkowego układu nerwowego).

W województwie podlaskim, podobnie jak w całym kraju, najczęściej występującą postacią kliniczną choroby jest gruźlica płuc. Na przestrzeni ostatnich lat liczba zachorowań na gruźlicę jest na porównywalnym poziomie.

W 2023 roku w województwie podlaskim zarejestrowano 73 zachorowania (współczynnik zapadalności wynosi 6,4 przypadków na 100 tys. mieszkańców) i jest wyższy niż w roku 2022 (68 przypadków - współczynnik zapadalności wynosił 5,8 przypadków na 100 tys. mieszkańców). Najwyższa zapadalność występuje wśród osób w wieku 45-64 lata, natomiast wśród dzieci i młodzieży odnotowuje się znacznie niższy odsetek zachorowań. W 2023 r. odnotowano 3 zgony z powodu gruźlicy.

Powiatami o najwyższych w województwie współczynnikach zachorowalności są: białostocki, zambrowski oraz suwalski.

Strukturę zachorowań w województwie podlaskim na przestrzeni lat 2014-2023 obrazuje poniższa tabela:

Tabela 7. Liczba zachorowań na gruźlicę wszystkich postaci w woj. podlaskim wg grup wieku w latach 2014-2023.

Lata	Ogółem	0-14 lat	15-19 lat	20-44 lata	45-64 lata	≥65 lat	Zapadalność na 100 tys.
2014	134	2	2	35	57	38	11,2
2015	125	2	1	39	52	31	10,5
2016	121	0	0	25	53	43	10,2
2017	131	1	2	32	56	40	11,1
2018	86	2	0	26	34	24	7,3
2019	114	2	3	23	58	28	9,7
2020	65	6	2	17	29	11	5,5
2021	55	1	1	19	22	12	4,7
2022	68	1	1	21	24	21	5,8
2023*	73	1	0	22	31	19	6,4

*dane dot. 2023 r. zebrane zostały na podstawie formularzy ZLK-2, ZLB-2, które po weryfikacji przez IGiChP mogą ulec zmianie.

Jedną z ważniejszych metod zapobiegania szerzeniu się gruźlicy w społeczeństwie jest wczesne wykrycie choroby i natychmiastowe poddanie chorego leczeniu.

Zachorowania i podejrzenia zachorowań na grypę

Grypa jest ostrą chorobą zakaźną układu oddechowego wywołaną zakażeniem wirusem grypy przenoszonym drogą kropelkową. Zachorowania wywołane przez wirusy grypy należące do rodziny *Orthomyxoviridae* obejmują trzy typy A, B i C. Nieleczona grypa może doprowadzić do wielu powikłań. Najczęstsze z nich to zapalenia płuc, zapalenia ucha środkowego, zaostrzenie chorób przewlekłych, chorób serca, astmy, cukrzycy, a nawet

śmierci. W 2023 r. zarejestrowano w województwie podlaskim 5 zgonów z powodu grypy. Wszystkie zgony dotyczyły osób w wieku powyżej 65 lat.

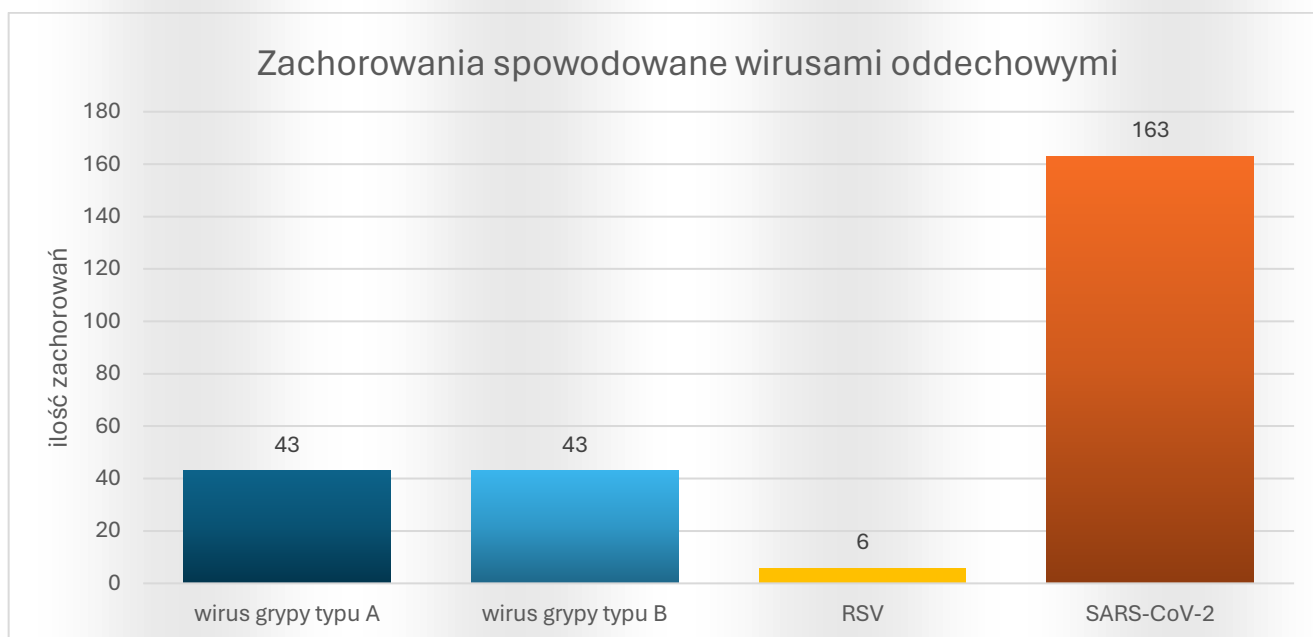
Grypa występuje przez cały rok, ale najwyższą zapadalność obserwuje się w miesiącach jesiennych i zimowych. Analiza zachorowań na grypę wskazuje ich systematyczny wzrost, a ze względu na dużą zmienność genetyczną wirusa i występowania dużej ilości powikłań może stanowić globalne zagrożenie i wymaga globalnej koordynacji epidemiologicznej.

W związku z nowelizacją Programu Badań Statystycznych Statystyki Publicznej na 2023 r. z dniem 7 lipca 2023 r. weszły w życie przepisy Rozporządzenia Rady Ministrów znoszące obowiązek składania przez placówki medyczne do Państwowej Inspekcji Sanitarnej sprawozdań MZ-55 - „Tygodniowy, dzienny meldunek o zachorowaniach i podejrzeniach zachorowań na grypę”. Tym samym zakończeniu uległo również raportowanie danych z ww. sprawozdań z PSSE do WSSE, a następnie z WSSE do Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego PZH - PIB (NIZP PZH - PIB). Ostatnim raportem MZ-55 było więc sprawozdanie obejmujące okres 23-30 czerwca 2023 r. W związku z powyższym do organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej zgłaszane są obecnie zachorowania na grypę potwierdzone testem molekularnym lub szybkim testem antygenowym, zgłaszane już tylko w MZ-56 „Sprawozdaniu o zachorowaniach na choroby zakaźne, zakażeniach i zatruciach”. W 2023 r. odnotowano 526 przypadków zachorowań na grypę potwierdzonych testem molekularnym (współczynnik zapadalności 45,8 na 100 tys. mieszkańców), w tym 256 dzieci do 14 r.ż. zgłaszanych wg. nowych zasad raportowania.

W województwie podlaskim prowadzony był monitoring zachorowań i podejrzeń zachorowań w ramach programu SENTINEL, tj. systemu nadzoru wirusologicznego i epidemiologicznego nad grypą w Polsce. Biorą w nim udział wytypowani lekarze medycyny rodzinnej z całego województwa podlaskiego. Wirusologiczny nadzór SENTINEL polega na badaniu w Medycznym Laboratorium Diagnostycznym Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku wymazów z nosogardła od pacjentów, u których wystąpiły objawy podejrzenia grypy.

W stosunku do lat ubiegłych w 2023 roku znacząco wzrosła ilość pobieranych prób w ramach nadzoru SENTINEL. W 2023 roku pobrano 545 prób od pacjentów, najwięcej z powiatu suwalskiego (272) i augustowskiego (149), natomiast w 2022 roku 182 próby.

W 2023 roku 255 wymazów dało wynik pozytywny. Wśród pacjentów z dodatnim wynikiem u 43 osób wykryto wirusa grypy typu A, u 43 osób wirusa grypy typu B. Ponadto u 6 osób stwierdzono zakażenie wirusem RS (ang. Respiratory Syncytial Virus), czyli syncytialnym wirusem nabłonka dróg oddechowych, natomiast u 163 osób wirusem SARS-CoV-2.

Wykres 8. Liczba zachorowań spowodowanych określonymi wirusami oddechowymi wykrytymi w ramach programu SENTINEL w 2023 r.

Krztusiec

Krztusiec jest bakteryjną chorobą zakaźną, wysoce zaraźliwą wywołowaną przez pałeczkę krztuśca *Bordetella pertussis*. W 2023 roku w województwie podlaskim na krztusiec zachorowały 102 osoby (współczynnik zapadalności wynosi 8,9 przypadków na 100 tys. mieszkańców), co daje wzrost o 67 przypadków w stosunku do roku 2022. Z powodu krztuśca hospitalizowano 79 osób. Najwięcej przypadków zachorowania zanotowano w powiecie białostockim - 81, łomżyńskim - 11 oraz zambrowskim - 5.

Krztusiec należy traktować jako nawracające zagrożenie dla zdrowia publicznego. W zwalczaniu krztuśca rekomenduje się obok prowadzenia powszechnych szczepień u dzieci i młodzieży zgodnie z kalendarzem szczepień ochronnych, także szczepienia przypominające u osób dorosłych.

Choroby przenoszone drogą krwi

Wirusowe zapalenia wątroby typu C

Zachorowania na wirusowe zapalenia wątroby typu C w 2023 r. utrzymały się w tendencji wzrostowej (w 2022 r. -77 zachorowań). Zarejestrowano 105 przypadków (współczynnik zapadalności 9,1 na 100 tys. mieszkańców), hospitalizowano 42 osoby.

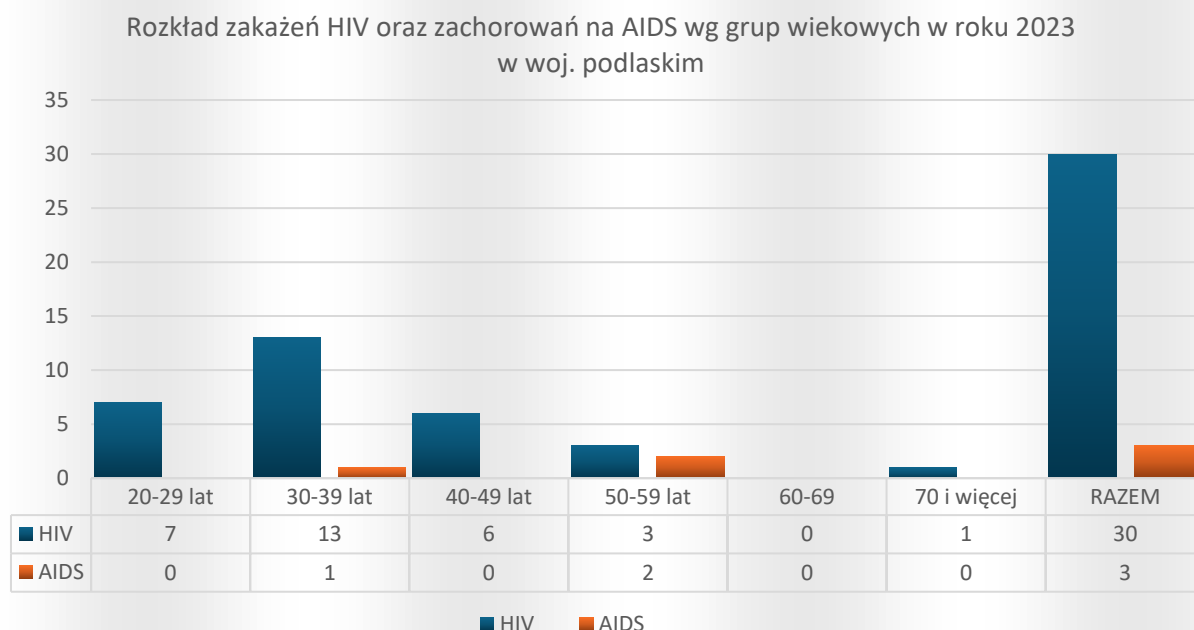
Ze względu na bezobjawowy przebieg choroby oraz brak szczepionki, wirus HCV stanowi bardzo poważne zagrożenie, ponieważ nieleczone zakażenie może doprowadzić do poważnych konsekwencji zdrowotnych, takich jak: marskość wątroby, rak wątroby.

Brak szczepionki przeciwko HCV powoduje, że szerzeniu się zachorowań na WZW C można zapobiec jedynie w drodze działań nieswoistych, polegających na wdrażaniu i utrzymywaniu wysokich standardów higieniczno-sanitarnych wykonywania świadczeń zdrowotnych oraz zabiegów o charakterze niemedyceznym przebiegających z naruszeniem ciągłości tkanek. Celowe są również działania o charakterze profilaktyczno-edukacyjnym, mające na celu podniesienie poziomu wiedzy społeczeństwa o WZW typu C z zakresu zapobiegania szerzeniu się zakażenia HCV.

Nowo wykryte zakażenia HIV i zachorowania na AIDS

Wirus HIV szerzy się za pośrednictwem kontaktów seksualnych, poprzez kontakt z zakażoną krwią lub drogą wertykalną (z matki na dziecko). Kontakty seksualne to obecnie główna droga zakażeń w Polsce.

W 2023 r. zgłoszono 30 przypadków zakażeń HIV (współczynnik zapadalności wyniósł 2,6 na 100 tys. mieszkańców). Zakażenie wirusem HIV stwierdzono u 9 kobiet i u 21 mężczyzn. Liczba zachorowań na AIDS wynosiła 3, wszystkie wystąpiły w powiecie białostockim. Z powodu AIDS zmarły dwie osoby: jeden zgon w grupie wiekowej 50-59 lat w wyniku choroby wywołanej przez HIV, której skutkiem są inne określone stany chorobowe oraz jeden zgon w grupie wiekowej 30-39 lat w wyniku choroby wywołanej przez ludzki wirus upośledzenia odporności [HIV], nieokreślonej. Rozkład zakażeń HIV oraz zachorowań na AIDS wg wieku przedstawia wykres 9:

Wykres 9. Rozkład zakażeń HIV oraz zachorowań na AIDS wg grup wiekowych w roku 2023 na terenie woj. podlaskiego.

Choroby przenoszone drogą pokarmową

Do chorób przenoszonych drogą pokarmową zalicza się zarówno choroby odzwierzęce przenoszone poprzez żywność, które są najpowszechniejszą przyczyną zakażeń w tej grupie chorób, jak również choroby, które występują wyłącznie u człowieka, takie jak zakażenia rotawirusowe, norowirusowe.

Zakażenia bakteryjne

W 2023 r. zarejestrowano 371 przypadków zachorowań na salmonelozę - zatrucia pokarmowe (współczynnik zapadalności 32,3 na 100 tys. mieszkańców).

Głównym źródłem zakażeń pokarmowych spowodowanych odzwierzęcymi pałeczkami *Salmonella* było mięso drobiowe oraz jaja i produkty je zawierające.

W województwie podlaskim na dzień 31.12.2023 roku było zarejestrowanych 105 nosicieli pałeczek *Salmonella*, w tym 4 nosiciele *Salmonella typhi* oraz 4 nosiciele *paratyphi B*.

W 2023 roku zarejestrowano 6 przypadków listeriozy wywoływanej przez bakterię *Listeria monocytogenes* (współczynnik zapadalności 0,5 na 100 tys. mieszkańców).

Do zakażeń u człowieka dochodzi poprzez spożycie żywności zanieczyszczonej tym drobnoustrojem, głównie: wieprzowiny, drobiu, serów z niepasteryzowanego mleka krowiego. Najbardziej narażone na zakażenie pałeczkami *Listerii* są osoby z obniżoną odpornością, tj. dzieci, kobiety w ciąży, chorzy przyjmujący leki immunosupresyjne.

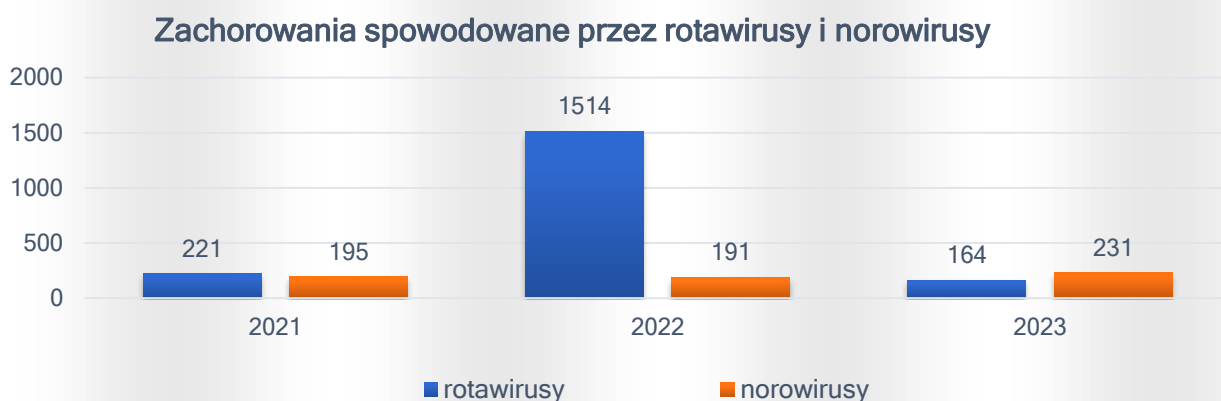
W 2023 podobnie jak w roku poprzednim zarejestrowano 2 przypadki czerwonki (współczynnik zapadalności 0,2 na 100 tys. mieszkańców) wywoływanej przez bakterie z rodzaju *Shigella*.

Szigeloza (czerwonka) zalicza się do chorób brudnych rąk. Do zakażeń u człowieka dochodzi poprzez przeniesienie bakterii na skórze rąk lub przedmiotach do jamy ustnej, skażony pokarm i wodę. Na szigelozę narażone są głównie osoby podróżujące do krajów strefy tropikalnej i rozwijających się. Profilaktyką zakażeń jest przestrzeganie podstawowych zasad higieny, mycie rąk, spożywanie żywności przetworzonej termicznie, niestosowanie lodu do napojów.

Zakażenia wirusowe

W województwie podlaskim w 2023 roku zarejestrowano 164 przypadki wirusowego zakażenia jelitowego - wywołanych przez rotawirusy (współczynnik zapadalności 14,3 na 100 tys. mieszkańców). Nastąpił znaczny spadek zachorowań w porównaniu do 2022 roku o 1350 przypadków (współczynnik zapadalności wynosił 129 na 100 tys. mieszkańców). Przyczyną zakażeń pokarmowych o etiologii wirusowej są także zakażenia norowirusowe. W 2023 r. zarejestrowano 231 przypadków zachorowań (współczynnik zapadalności 20,1 na 100 tys. mieszkańców). Odnotowano wzrost zachorowań w stosunku do roku 2022 o 40 przypadków.

Wykres 10. Zachorowania spowodowane przez rotawirusy i norowirusy w woj. podlaskim w latach 2021-2023.

Biegunki i zatrucia pokarmowe nadal są istotną przyczyną chorobowości u dzieci w wieku do lat 2. Należy zauważyć, że do zakażeń i zatruc pokarmowych u dzieci w wieku do lat 2 dochodzi niemal wyłącznie w środowisku domowym. W 2023 roku zarejestrowano 357 przypadków wirusowych zakażeń jelitowych u dzieci do lat 2 (współczynnik zapadalności wyniósł 1736,6 na 100 tysięcy dzieci do lat 2 na terenie województwa podlaskiego).

W porównaniu do 2022 roku nastąpił znaczący spadek o 359 przypadków.

W zapobieganiu zbiorowym zakażeniom układu pokarmowego, występującym w środowisku domowym najważniejszą rolę odgrywa oświata zdrowotna, poprzez propagowanie szczepień ochronnych małych dzieci przeciw rotawirusom oraz kształtowanie zachowań prozdrowotnych na rzecz zwiększania higieny osobistej, otoczenia oraz higieny przygotowania posiłków.

Ogniska zakażeń pokarmowych

W 2023 roku w województwie podlaskim odnotowano 43 ogniska zbiorowych zatruc pokarmowych.

Wykres 11. Ogniska zatruc pokarmowych w latach 2016-2023 w województwie podlaskim.

Porównując lata 2022 i 2023 liczba ognisk wzrosła znacznie z 10 (w 2022 r.) do 43 (w 2023 r.). Czynnikiem etiologicznym zatruc pokarmowych były: Salmonella- 23 ogniska, Clostridioides difficile - 6 ognisk, Giardia - 4 ogniska, nieustalona etiologia - 4 ogniska, Rotawirus - 2 ogniska, Norowirus - 2 ogniska, E. coli - 1 ognisko i toksyny grzybów - 1 ognisko.

W 28 ogniskach zatruc pokarmowych miejscem narażenia było środowisko domowe. W 6 ogniskach jako miejsce narażenia wskazano szpital. 3 ogniska zatruc pokarmowych wystąpiły w przedszkolach, 2 ogniska wystąpiły w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Po jednym ognisku zarejestrowano w ośrodku szkoleniowym, restauracji, hotelu i domu pomocy społecznej.

Najczęściej jako środki spożywcze będące czynnikiem ryzyka zachorowań podawano jaja, mięso drobiowe oraz produkty je zawierające.

W każdym przypadku ogniska choroby przenoszonej drogą pokarmową prowadzone były dochodzenia epidemiologiczne i podejmowano adekwatne do sytuacji działania przeciwepidemiczne.

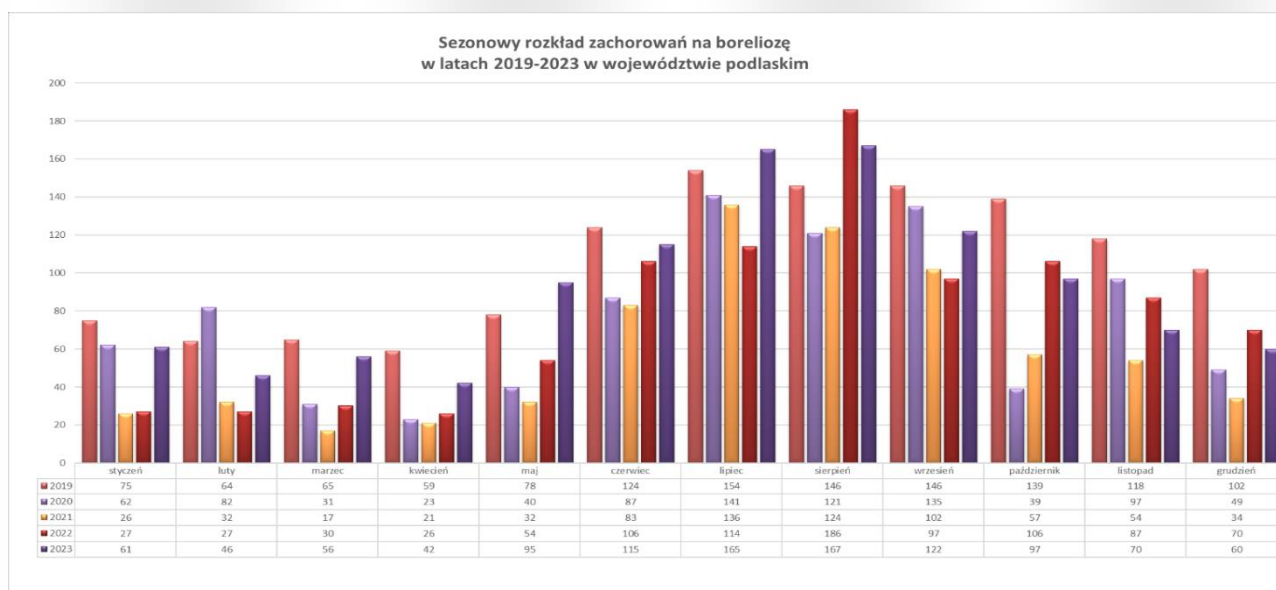
Choroby przenoszone przez kleszcze

Borelioza z Lyme jest wieloukładową chorobą zakaźną wywoływaną przez krętki *Borrelia burgdorferi sensu lato*, przenoszona przez kleszcze z rodzaju *Ixodes*. Borelioza może przyjmować różne postacie, takie jak: skórna, stawowa, neurologiczna, zaburzenia układu krążenia czy objawów neuropsychicznych.

Województwo podlaskie jest terenem endemicznego występowania chorób, których wektorem przenoszenia są kleszcze. Obecność na naszym terenie wielu kompleksów

leśnych sprzyja zachorowaniom związanym z istnieniem ognisk w przyrodzie, w których patogeny krążą w biocenozie naturalnych gospodarzy - zwierząt i ich przenosicieli kleszczy. W roku 2023 w województwie podlaskim na boreliozę zachorowało 1096 osób (współczynnik zapadalności wynosił 95,4 na 100 tys. mieszkańców), w 2022 roku odnotowano 930 przypadków zachorowań. Najwyższą zapadalność na boreliozę w 2023 roku zanotowano w powiatach: sejneńskim, bielskim, siemiatyckim i hajnowskim (odpowiednio współczynnik zapadalności wyniósł 284,3; 177,6; 172,8; 172,4 na 100 tys. mieszkańców). Zachorowania i zapadalność obrazuje wykres 12.

Sezonowy rozkład zachorowań na boreliozę w latach 2019-2023 obrazuje wykres 12. Najwięcej zachorowań na przestrzeni lat odnotowano w okresie letnim: czerwiec-wrzesień. Najmniej zimą i wiosną: styczeń-maj. W lipcu 2023 roku zgłoszono 165, a w sierpniu - 167 zachorowań na boreliozę. Najmniej zachorowań na boreliozę w 2023 roku zarejestrowano w kwietniu - 42, lutym - 46 i marcu - 56 przypadków.

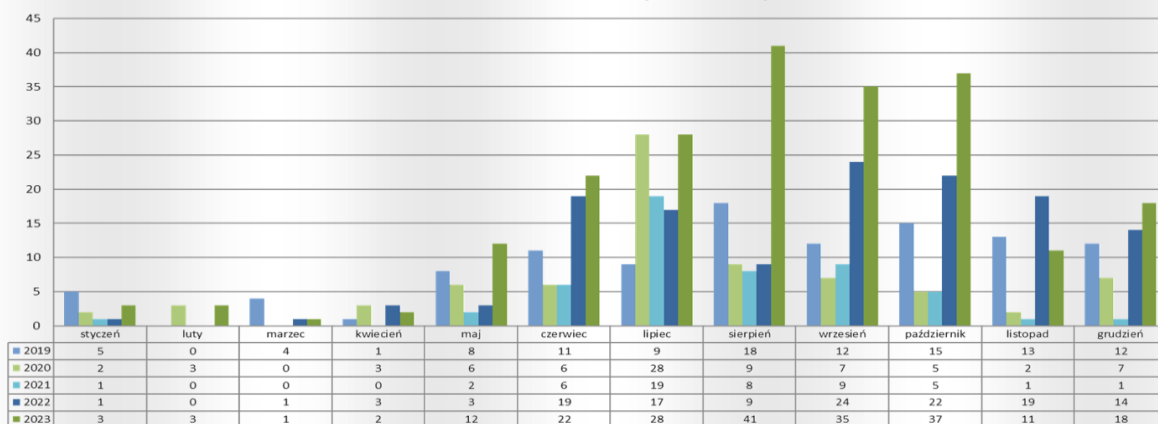

Wykres 12. Sezonowy rozkład zachorowań na boreliozę w latach 2019-2023 w województwie podlaskim.

Kleszczowe zapalenie mózgu to ostra choroba wirusowa, która często wiąże się z powikłaniami neurologicznymi. Źródłem infekcji może być ukąszenie przez zakażonego kleszcza, spożycie niepasteryzowanego mleka zakażonego zwierzęcia lub znacznie rzadziej transfuzja krwi lub przeszczep narządu od osoby w fazie wirerii.

Kleszczowe zapalenie mózgu (KZM) jest drugą pod względem częstości występowania chorobą przenoszoną przez kleszcze. W 2023 roku w województwie podlaskim zarejestrowano 213 zachorowań na KZM (współczynnik zapadalności 18,5 na 100 tys. mieszkańców) i odnotowano wzrost w porównaniu do roku 2022 o 81 zachorowań.

Sezonowy rozkład zachorowań na kleszczowe zapalenie mózgu w latach 2019-2023 w województwie podlaskim

Wykres 13: Liczba zachorowań na kleszczowe zapalenie mózgu w latach 2019-2023 w województwie podlaskim.

Najwyższą zapadalność na kleszczowe zapalenie mózgu zanotowano w powiatach: hajnowskim, bielskim, sejneński i augustowski (odpowiednio współczynnik zapadalności wyniósł 65,0; 40,5; 31,6; 25,3 na 100 tys. mieszkańców), co obrazuje wykres 13.

Sezonowy rozkład zachorowań na kleszczowe zapalenie mózgu w latach 2019-2023 obrazuje wykres 18. Najwięcej zachorowań na przestrzeni lat odnotowano latem i jesienią: lipiec-październik. Najmniej zimą i wiosną: styczeń-kwiecień. W sierpniu 2023 roku zgłoszono 41, a w wrześniu - 35 zachorowań na kleszczowe zapalenie mózgu. Najmniej zachorowań na kzm w 2023 roku zarejestrowano w marcu - 1 i kwietniu - 2 przypadki.

Wieloletnie badania i obserwacje wykazały, że szczepienia są uznawane za najskuteczniejsze zabezpieczenie przed kleszczowym zapaleniem mózgu i jego następstwami.

Styczność i narażenie na wściekliznę

Wścieklizna to ostra wirusowa choroba ośrodkowego układu nerwowego ssaków, dla człowieka śmiertelna. Wirus wścieklizny przenoszony jest na człowieka ze śliną chorego zwierzęcia poprzez ugryzienie albo oślinienie uszkodzonej skóry lub błony śluzowej. Głównym rezerwuarem wirusa są zwierzęta dzikie i domowe (tj. psy, wilki, lisy, nietoperze, ale także wiewiórki i koty). Jedynym sposobem zapobiegania śmiertelnym skutkom zakażenia jest jak najwcześniejsze wdrożenie szczepień p/wściekliznie.

Nadal zagrożeniem dla ludności województwa podlaskiego są pokąsania przez zwierzęta podejrzane o wściekliznę. W stosunku do 2022 roku w 2023 roku odnotowano znaczący wzrost osób zakwalifikowanych do szczepień z powodu kontaktu ze zwierzętami podejrzanyymi o wściekliznę. W 2023 roku do szczepień zakwalifikowano 411 osób

(współczynnik zapadalności wynosi 35,8 na 100 tys. mieszkańców), w 2022 roku 311 osób (współczynnik zapadalności wynosi 26,5 na 100 tys. mieszkańców).

Osoby podejrzane o narażenie na zakażenie wirusem wścieklizny poddawane są szczepieniom poekspozycyjnym (cykl 5 szczepień p/wściekliznie). Powodem przerywania cyklu szczepień jest wykluczenie choroby u zwierzęcia poddanego obserwacji, będącego źródłem narażenia. W 2023 roku na terenie województwa podlaskiego nie wykryto żadnego przypadku wścieklizny.

Choroby zakaźne wywoływane przez bakterie otoczkowe

Inwazyjna choroba meningokokowa

W 2023 r. w województwie podlaskim zarejestrowano 4 przypadki zachorowań na inwazyjną chorobę meningokokową (współczynnik zapadalności 0,3 na 100 tys. mieszkańców). W 3 przypadkach zgłoszono zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych i 1 posocznicę. U 2 osób potwierdzono szczep *Neisseria meningitidis* z grupy B, u 2 osób nie ustalono serogrupy. Zarejestrowano 1 zgon. W toku dochodzenia epidemiologicznego objęto nadzorem osoby mające kontakt z chorymi i zastosowano chemioprophylaktykę. Wszystkie przypadki były zachorowaniami izolowanymi, pojedynczymi, nie miały charakteru epidemicznego. Sytuacja epidemiologiczna w województwie podlaskim w zakresie zakażeń *Neisseria meningitidis* jest stabilna.

Prowadzono skoordynowane działania zapobiegawcze przez lekarzy, mikrobiologów, pracowników stacji sanitarno-epidemiologicznych i Krajowego Ośrodka Referencyjnego ds. Diagnostyki Bakteryjnych Zakażeń OUN.

Inwazyjna choroba pneumokokowa

Szczepy *Streptococcus pneumoniae* są przyczyną zapalenia ucha środkowego, zapalenia gardła, zatok oraz zapalenia płuc często o ciężkim przebiegu z posocznicą i zapaleniem opon mózgowo-rdzeniowych. Zakażenia pneumokokami występują we wszystkich grupach wiekowych, ale najbardziej narażone są małe dzieci do 2 lat i osoby starsze powyżej 65 lat. Bezobjawowe nosicielstwo w jamie nosowo-gardłowej jest duże u niemowląt oraz u dzieci w wieku przedszkolnym i sięga 60%. Skuteczną metodą zapobiegania zakażeniom pneumokokowym są szczepienia ochronne.

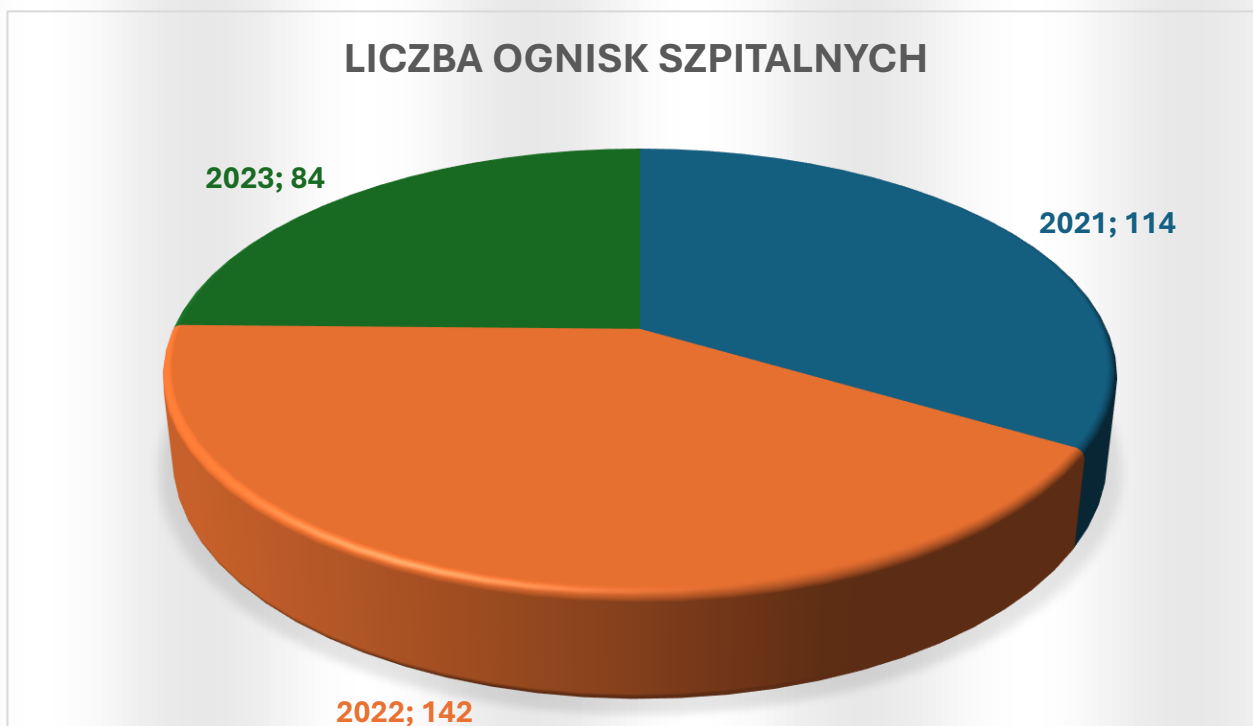
W 2023 r. zgłoszono 107 przypadków *Streptococcus pneumoniae* (współczynnik zapadalności 9,3 na 100 tys. mieszkańców), w tym 4 przypadki zapalenia opon mózgowych i/lub mózgu, 73 przypadki posocznicy oraz 34 przypadki inne określone i nieokreślone.

Masowe szczepienia małych dzieci chronią też pośrednio osoby starsze, które najczęściej zakażają się od dzieci poprzez eliminację nosicielstwa tej bakterii.

Zakażenia szpitalne

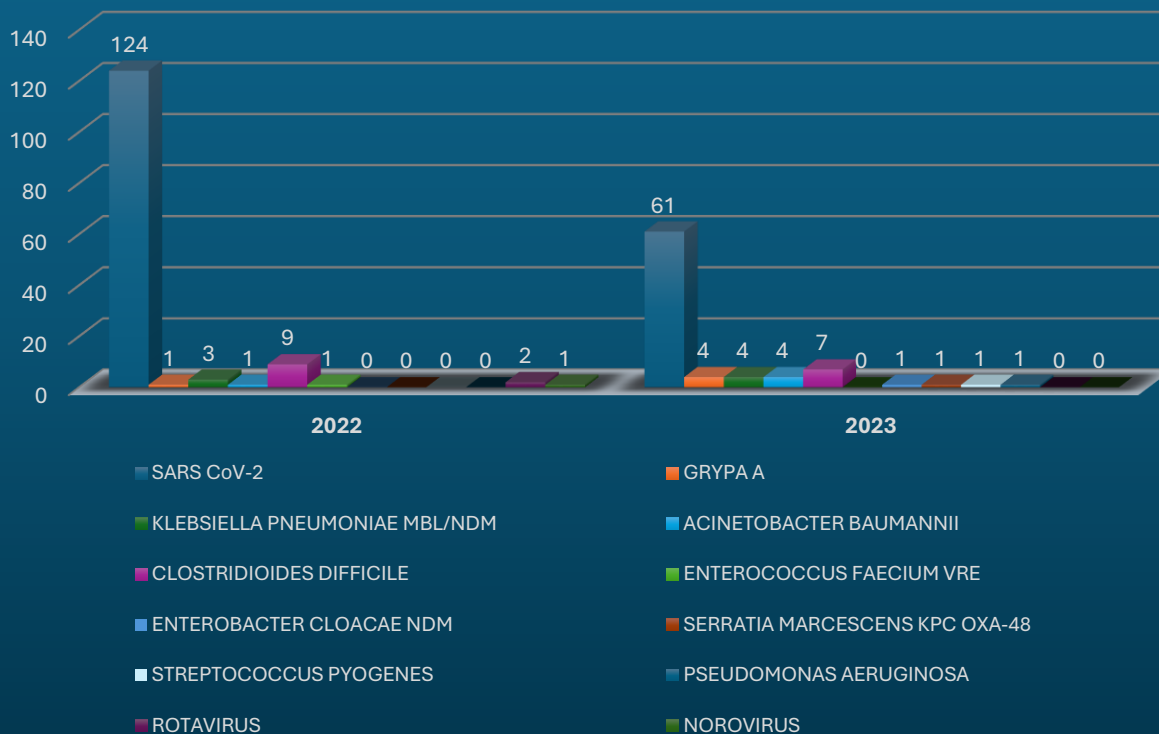
Zakażenia szpitalne stanowią istotną przyczynę zachorowalności i śmiertelności, zwłaszcza jeżeli czynnikiem etiologicznym są lekooporne drobnoustroje. Mając na uwadze potencjalnie wysokie zagrożenie epidemiczne wynikające z rozprzestrzeniania się szczepów wielolekoopornych, dnia 03 lipca 2023 r. Wojewoda Podlaski powołał Wojewódzki Zespół ds. Monitorowania i Zwalczania Zakażeń Drobnoustrojami Opornymi na Antybiotyki Kluczowe dla Leczenia. Do zadań Zespołu należy monitorowanie sytuacji epidemiologicznej w zakresie kolonizacji i zakażeń objawowych, koordynowanie przekazywania informacji oraz wsparcie merytoryczne wszystkich działań podejmowanych w celu ograniczenia rozprzestrzeniania się zakażeń spowodowanych drobnoustrojami alarmowymi o szczególnej lekooporności.

W województwie podlaskim, we wszystkich szpitalach udzielających całodobowych świadczeń zdrowotnych, funkcjonują zespoły kontroli zakażeń szpitalnych. W 2023 roku na terenie województwa podlaskiego zgłoszono do Państwowej Inspekcji Sanitarnej 84 ogniska epidemiczne zakażeń szpitalnych.

Wykres 14. Liczba ognisk szpitalnych w latach 2021-2023 w województwie podlaskim.

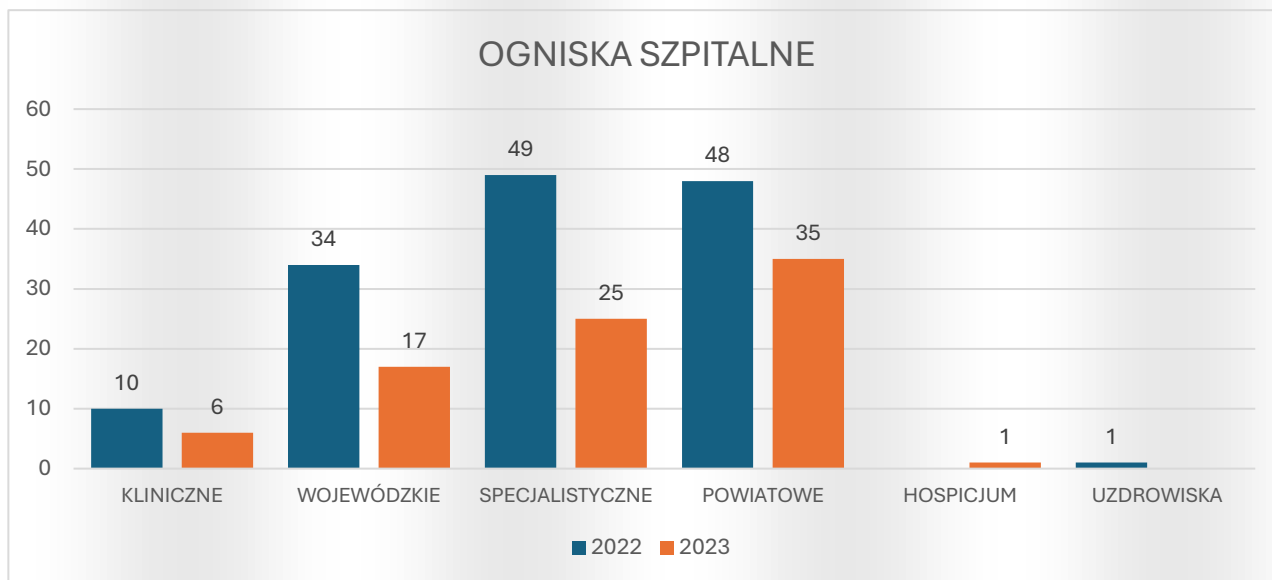
OGNISKA SZPITALNE

Wykres 15. Liczba ognisk epidemicznych w podmiotach leczniczych w latach 2022-2023 w województwie podlaskim.

W 61 szpitalnych ogniskach epidemicznych czynnikiem etiologicznym był wirus SARS CoV-2, 4 ogniska wywołane były wirusem grypy A (32 osoby). Natomiast 19 ognisk wywołanych było przez bakterie, należą do nich: Clostridioides difficile - 7 ognisk (26 osób), Acinetobacter baumannii - 4 ogniska, w których zakażonych było 16 osób, Klebsiella pneumoniae wytwarzające karbapenemazy typu New Delhi (NDM) - 3 ogniska, w których zakażonych było 13 osób, Klebsiella pneumoniae MBL - 1 ognisko (3 osoby), Pseudomonas aeruginosa - 1 ognisko (5 osób), Streptococcus pyogenes 1 ognisko (3 osoby), Enterobacter cloacae typu NDM - 1 ognisko, zakażone 2 osoby oraz Serratia marcescens KPC OXA 48 - 1 ognisko (3 osoby).

Ogniska zakażeń szpitalnych występowały w szpitalach specjalistycznych - 25 ognisk, klinicznych - 6, szpitalach wojewódzkich - 17, szpitalach powiatowych - 35 oraz w hospicjum -1 ognisko. We wszystkich przypadkach po wystąpieniu ogniska epidemicznego podjęto działania mające na celu szybkie wygaszenie ogniska i zapobieganie szerzeniu się czynników etiologicznych na innych hospitalizowanych pacjentów.

Wykres 16. Liczba ognisk szpitalnych w podziale na rodzaj szpitala w latach 2022-2023 w województwie podlaskim.

W poszczególnych latach szpitale funkcjonujące na terenie województwa podlaskiego zgłosiły do Państwowej Inspekcji Sanitarnej następującą liczbę ognisk COVID -19: 2022 r. - 124 ogniska, 2023 r. - 61 ognisk.

W 2023 roku, w porównaniu do lat ubiegłych, zauważono spadek zgłaszalności ognisk epidemicznych wywołanych przez antybiotykooporne szczepy *Klebsiella pneumoniae* (4 ogniska oraz 5 transmisji kolonizacji), w 2022 roku zgłoszono 3 ogniska i 2 transmisje kolonizacji, w roku 2021 - 5 ognisk, brak transmisji kolonizacji, natomiast w 2020 roku zarejestrowano 6 ognisk i 3 transmisje kolonizacji.

Zgłoszenia ognisk szpitalnych wywołanych beztlenową bakterią Gram dodatnią *Clostridioides difficile* utrzymuje się na porównywalnym poziomie, w odniesieniu do lat poprzednich. W 2023 roku zgłoszono 7 ognisk szpitalnych, w których zakażonych było 26 pacjentów. W 2022 r. wykazano 9 ognisk szpitalnych, w których zakażonych było 69 pacjentów, natomiast w 2021 roku - 6 ognisk, 24 osoby zakażone.

Szczepienia ochronne

Szczepienia ochronne to najskuteczniejsza forma profilaktyki chorób zakaźnych. Rezygnacja ze szczepień ochronnych niesie za sobą negatywne skutki zdrowotne i ekonomiczne, związane z utratą możliwości zarobkowania oraz bezpośrednimi kosztami leczenia. Obowiązkowe szczepienia dzieci i młodzieży zapobiegające gruźlicy, wirusowemu zapaleniu wątroby typu B, błonicy, tężcowi, krztuścowi, inwazyjnemu zakażeniu *Haemophilus influenzae* typu b, poliomyelitis, inwazyjnym zakażeniom *Streptococcus pneumoniae*, odrze, nagminnemu zakażeniu przyusznic (śwince), różyczce, ospie wietrznej, rotawirusom oraz wścieklicznie finansowane ze środków publicznych przez Ministerstwo Zdrowia były realizowane zgodnie z Programem Szczepień Ochronnych na 2023 rok. Dokument, o którym mowa opublikowano w Dzienniku Urzędowym Ministra Zdrowia, poz. 113 w formie Komunikatu Głównego Inspektora Sanitarnego z dnia 28.10.2022 r. w sprawie Programu Szczepień Ochronnych na 2023 rok, na podstawie art. 17 ust. 11 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. z 2022 r. poz. 1657 z późn. zm.). Program ten w porównaniu z rokiem 2022 nie zawierał istotnych zmian. Wśród osób, którym szczególnie zaleca się szczepienie przeciwko pneumokokom wymieniono dodatkowo osoby dorosłe > 50. roku życia.

Zgodnie z założeniami i celami Narodowej Strategii Onkologicznej na lata 2020 - 2030 od czerwca 2023 r. zaczął być realizowany powszechny program szczepień przeciw HPV (wirusowi brodawczaka ludzkiego), który odpowiada za zachorowania na raka szyjki macicy, a także za inne choroby nowotworowe. Szczepienie wykazuje dużą skuteczność, jeśli nastąpi przed potencjalnym narażeniem na zakażenie HPV, do którego najczęściej dochodzi drogą kontaktów seksualnych. Stąd powszechne programy szczepień przeciw HPV najczęściej wskazują na dziewczynki i chłopców w wieku 12-13 lat. W Polsce dostępne są dwie bezpłatne szczepionki (2-walentna i 9-walentna), podawane w dwóch dawkach. Odstęp między dawkami w programie wynosi od 6 do 12 miesięcy.

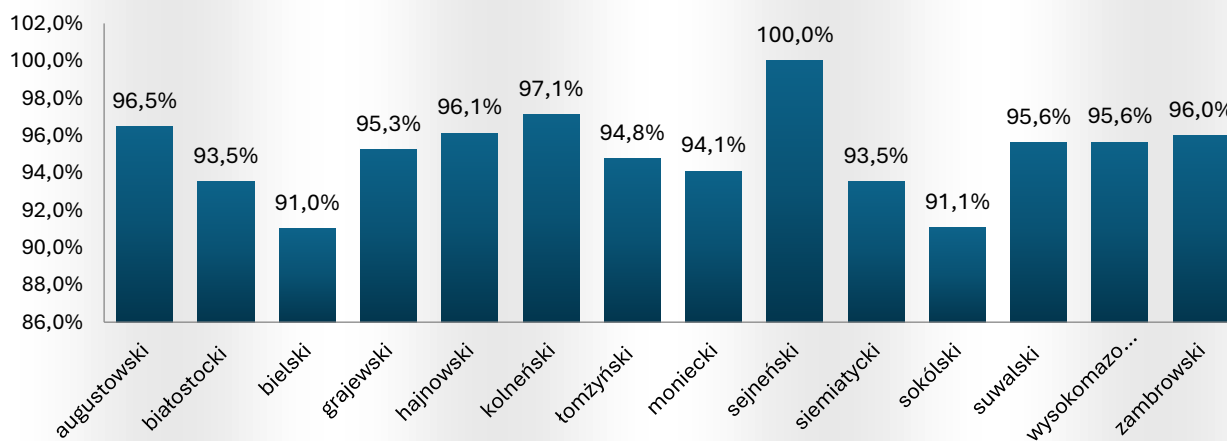
W województwie podlaskim szczepieniom obowiązkowym podlegało 216304 dzieci i młodzieży do lat 19 (dane wg sprawozdania MZ-54 za 2023 r.). 265 świadczeniodawców prowadziło szczepienia ochronne w 383 punktach szczepień.

Analiza wykazała, że w 2023 r. jedynie 78% dzieci urodzonych w 2021 r. (tj. dzieci, które powinny przyjąć już wszystkie szczepienia podstawowe) zostało całkowicie zaszczepionych, 19% zostało zaszczepionych częściowo, zaś żadnego szczepienia nie przyjęło 3% dzieci z tego rocznika.

Podobnie jak w latach ubiegłych, odnotowano wzrost liczby dzieci, których rodzice/opiekunowie uchylają się od realizacji obowiązku szczepień. W IV kwartale 2023 r. zarejestrowano 4364 niezaszczepionych dzieci (w 2020 roku 2272 dzieci, w 2021 roku 3001, w 2022 roku 3595). Głównym powodem systematycznego obniżania się wykonawstwa szczepień obowiązkowych u dzieci i młodzieży jest działalność ruchów antyszczepionkowych. Państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni wystawili w 2023 r. 357 upomnień zawierających wezwanie do wykonania obowiązku szczepień ochronnych z zagrożeniem skierowania sprawy na drogę egzekucji administracyjnej oraz w związku z niepowodzeniem wezwań wystawiono 119 tytułów wykonawczych wraz z wnioskami o wszczęcie administracyjnej egzekucji obowiązku szczepień osobno dla każdego rodzica/opiekuna prawnego dziecka. Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku w 2023 r. wydał 82 postanowienia o nałożeniu grzywny.

Jednym z pierwszych szczepień obowiązkowych, jakie przyjmuje dziecko jest szczepienie przeciw gruźlicy. Powinno być ono przeprowadzone przed wypisaniem dziecka z oddziału noworodkowego. Szczepienie BCG w pierwszych dobach życia zmniejsza ryzyko zachorowania na gruźlicę o ciężkim przebiegu u dzieci, pod postacią rozsianą, gruźliczego zapalenia opon mózgowo-rdzeniowych lub zgonu w przebiegu gruźlicy. W województwie podlaskim w 2023 r. na 7859 kart uodpornienia noworodzonych dzieci, zaszczepionych zostało 7410 noworodków i niemowląt - około 94,3 %. Stan zaszczepienia noworodków i niemowląt na terenie powiatów województwa podlaskiego obrazuje poniższy wykres. Najniższy poziom wyszczepialności odnotowany został na terenie powiatu sokólskiego i bielskiego, a najwyższy - na poziomie 100,0%, na terenie powiatu sejneńskiego, natomiast równie wysoki na poziomie 97,1% na terenie powiatów kolneńskiego i augustowskiego. Poziom zaszczepienia przeciwko gruźlicy w roku 2023 jest podobny do poziomu osiągniętego w roku 2022, kiedy przeciwko gruźlicy zaszczepiono 94,7 % dzieci.

Odsetek dzieci zaszczepionych szczepionką przeciwgruźliczą urodzonych w 2023 r.

Wykres 17. Stan zaszczepienia dzieci urodzonych w 2023 r. szczepionką przeciwgruźliczą finansowaną ze środków MZ.

Szczepienia przeciwko błonicy i tężcowi wykonuje się, wg Programu Szczepień Ochronnych (PSO), w pierwszym, drugim, szóstym, czternastym oraz dziewiętnastym roku życia.

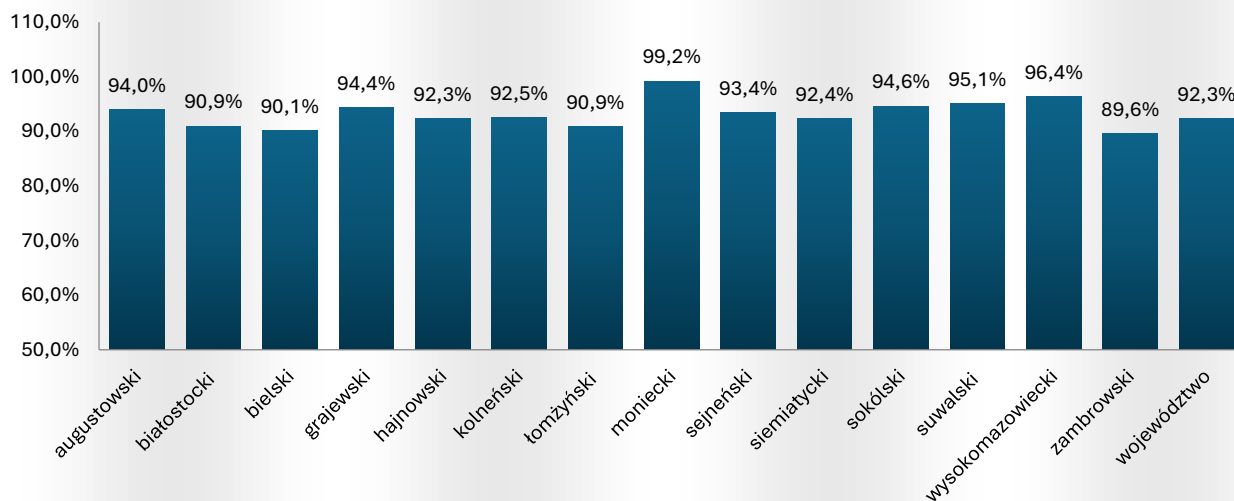
Odsetek dzieci zaszczepionych dawkami szczepienia podstawowego w drugim roku życia wynosił 90,7% i jest to najlepiej wyszczepiona grupa dzieci przeciw błonicy i tężcowi.

W 6 roku życia szczepieniami pierwszą dawką przypominającą objęto 60,5 % populacji. Poziom zaszczepienia przeciwko błonicy i tężcowi w roku 2023 był podobny, jak w roku 2022. Analizując zaś grupę dzieci w 7 roku życia można zauważyć wzrost zaszczepienia do poziomu 82,0 % w roku 2023, co świadczy o uzupełnianiu zaległych braków w zaszczepieniu populacji siedmiolatków.

Podobna sytuacja zauważalna jest w grupie młodzieży w 14 roku życia, gdzie odsetek zaszczepionych dzieci II dawką szczepienia przypominającego wynosi 73,0 %, zaś w grupie 15-latków 89,2%, co świadczy o uzupełnianiu zaległych szczepień. W porównaniu z rokiem 2022 widoczny jest nieznaczny wzrost zaszczepienia o 2,8% w grupie młodzieży w 14 roku życia. Wśród grupy osób, które ukończyły 19 rok życia poziom zaszczepienia przeciwko błonicy i tężcowi III dawką przypominającą w roku 2023 jest podobny do poziomu osiągniętego w roku 2022, kiedy przeciwko błonicy i tężcowi zaszczepiono 85,6 % dzieci.

Szczepienia przeciw pneumokokom należą do szczepień obowiązkowych od 2017 r., wg Programu Szczepień Ochronnych (PSO) powinny być podawane bezpłatnie dzieciom od 6 tygodnia życia i w 2. roku życia oraz dzieciom do ukończenia 5 roku życia z grup ryzyka wymienionych w Programie Szczepień Ochronnych. W województwie podlaskim w 2023 r. szczepionką finansowaną ze środków publicznych zaszczepionych zostało około 92% dzieci, które ukończyły 2 rok życia. W porównaniu z rokiem 2022 jest to około 10% wzrost w stanie zaszczepienia dzieci urodzonych w 2021 roku. Najwięcej zaszczepionych dzieci w 3 roku życia odnotował powiat moniecki - 99,2 % , natomiast najniższy poziom wyszczepialności sprawozdano w powiecie zambrowskim, gdzie zaszczepiono 89,6 % omawianej grupy. Odsetek zaszczepionych dzieci, które ukończyły 2 r.ż. w poszczególnych powiatach obrazuje wykres nr 18.

Odsetek dzieci urodzonych w 2021 r. zaszczepionych dawkami szczepienia podstawowego p./zakażeniom *S. pneumoniae*

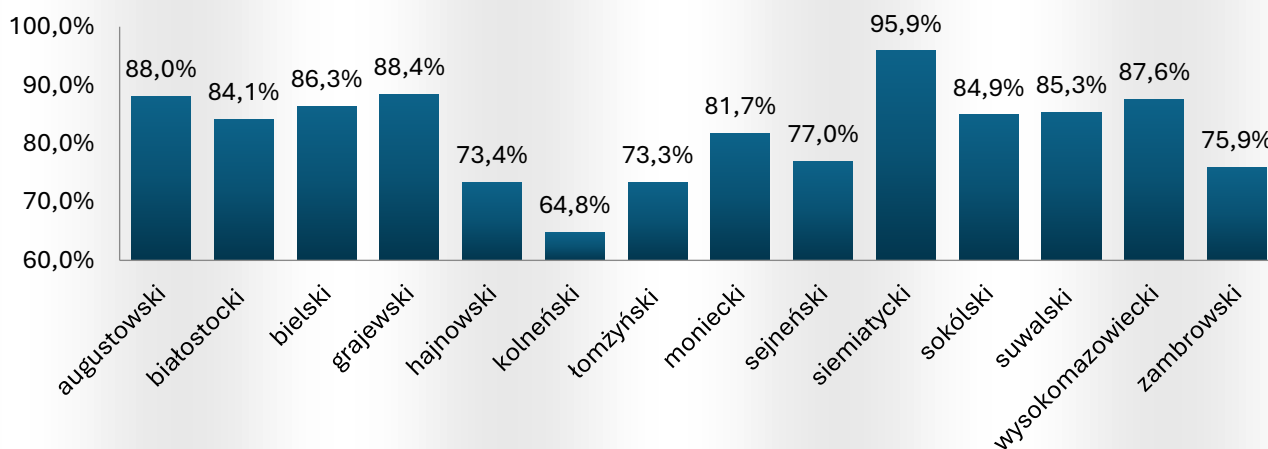

Wykres 18. Stan zaszczepienia dzieci urodzonych w 2021 r. w woj. podlaskim szczepionką p./zakażeniom wywołanym przez *Streptococcus pneumoniae*.

Od 2021 roku do Programu Szczepień Ochronnych (PSO) wprowadzono szczepienia przeciw rotawirusom szczepionką finansowaną ze środków publicznych (Rota Teq).

Preparat podaje się niemowlętom między 6 a 32 tygodniem życia. Schemat obejmuje 3 dawki podane doustnie w odstępie co najmniej 4 tygodni. Pierwszą dawkę należy podać niemowlętom po ukończeniu 6 tyg., ale nie później niż do 12 tygodnia życia. Ostatnią dawkę szczepionki należy podać najlepiej przed ukończeniem 20-22 tygodnia życia, ale nie później niż przed ukończeniem 32 tygodnia życia. Odsetek zaszczepionych dzieci, w 2 r.ż. w poszczególnych powiatach obrazuje wykres nr 19.

Odsetek dzieci zaszczepionych szczepionką Rota Teq urodzonych w 2022 r.

Wykres 19. Stan zaszczepienia dzieci urodzonych w 2022 r. w woj. podlaskim szczepionką Rota Teq.

Stan zaszczepienia dzieci w 3 roku życia w 2023 roku w odniesieniu do wymogów Programu Szczepień Ochronnych na dany rok utrzymuje się w ostatnich latach na zbliżonym poziomie, poniżej średniej krajowej.

W 2023 r. do Podlaskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku wpłynęły łącznie 62 zgłoszenia niepożądanych odczynów poszczepiennych po szczepieniach innych niż szczepienia przeciw Covid-19, w tym w 3 przypadkach zmieniono kwalifikację na nie NOP. 34 zgłoszenia dotyczyły mężczyzn, 28 - kobiet. Większość zgłoszeń stanowiły odczyny łagodne - 82,3 %. Nie odnotowano żadnego odczynu zakwalifikowanego jako ciężki.

Obecnie zgodnie z aktualnymi wytycznymi Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), ale również stanowiskiem European Centre for Disease Prevention and Control (ECDC) i Europejskiej Agencji Leków (EMA), w sezonie 2023/2024 do szczepienia przeciwko COVID-19 preferowane są preparaty monowalentne, skierowane przeciwko podwariantowi XBB.1.5 Omikron, który aktualnie dominuje w populacji. W krajach Unii Europejskiej (UE) zarejestrowano 3 monowalentne szczepionki przeciwko COVID-19: Comirnaty XBB.1.5, Spikevax XBB.1.5 oraz Nuvaxovid XBB.1.5.

Według stanu na dzień 25.03.2024 r. w Polsce wykonano 58 565 659 szczepień przeciwko COVID-19, gdzie liczba osób w pełni zaszczepionych wynosi 22 649 453. W województwie podlaskim liczba wykonanych szczepień ogółem wynosi 1 600 808 podanych dawek, a liczba osób w pełni zaszczepionych to 566 754 (dane ze strony <https://www.gov.pl/web/szczepimysie/raport-szczepien-przeciwko-covid-19>).

W chwili obecnej szczepionka przeciw COVID-19 to jeden z najważniejszych elementów, dzięki któremu można wirusa SARS-CoV-2 wyeliminować.

ODDZIAŁ EPIDEMIOLOGII

PODSUMOWANIE

1. Walka z epidemią stanowiła bardzo trudny okres dla całego społeczeństwa. W dniu 5 maja 2023 r. WHO stwierdziła, że „COVID-19 jest obecnie ustalonym i ciągłym problemem zdrowotnym, który nie stanowi już zagrożenia zdrowia publicznego o zasięgu międzynarodowym”. Dalsze spadki liczby przypadków zachorowań spowodowały, że 1 lipca 2023 r. na terenie Polski został zniesiony stan zagrożenia epidemicznego spowodowany zakażeniami wirusem SARS-CoV-2. Rozpoczął się proces powrotu do normalnych aktywności.
2. W dalszym ciągu niepokojąca sytuacja dotyczy zachorowań na choroby odkleszczowe. W latach 2021-2023 obserwujemy trend wzrostowy w zakresie liczby zanotowanych przypadków. Szczególnie narażone na zachorowanie są osoby zawodowo związane z przebywaniem w lesie (leśnicy, drwale), osoby zbierające grzyby oraz runo leśne i mieszkańcy terenów zalesionych. Do ekspozycji na kleszcze dochodzi głównie w okresie letnim i jesiennym, co jest związane z większą aktywnością ludności na obszarach leśnych. Wobec braku dostępnej szczepionki przeciwko boreliozie podstawą jej profilaktyki jest stałe upowszechnianie wiedzy na temat tej choroby oraz edukacja społeczeństwa w zakresie stosowania środków ochronnych (noszenie właściwej odzieży i obuwia, stosowania repelentów) oraz właściwego postępowania w przypadku ukłucia przez kleszcza. Natomiast wieloletnie badania i obserwacje wykazały, że szczepienia przeciw kleszczowemu zapaleniu mózgu są uznawane za najskuteczniejsze zabezpieczenie przed tą chorobą i jego następstwami.
3. W 2023 roku zarejestrowano ponad dwukrotny wzrost liczby zatruc pokarmowych spowodowanych Salmonellą w stosunku do dwóch poprzednich lat. Trzykrotnie wzrosła liczba przypadków zachorowań na krztusiec (29 - 2021 r., 35 - 2022 r., 102 - 2023 r.). Po zakończeniu epidemii zaobserwowano również bardzo duży wzrost zachorowań na płonicę (54 - 2021 r., 333 - 2022 r., 1027 - 2023 r.). Powyższe wynika między innymi z popandemicznego powrotu społeczeństwa do standardowych aktywności zawodowych, szkolnych oraz przedszkolnych. Zmniejszeniu uległ również dystans społeczny. Zniesiono także obowiązek noszenia masek ochronnych. Zaprzeszono dezynfekcji rąk. Są to okoliczności sprzyjające wzrostowi zachorowań na choroby zakaźne.
4. Grypa jest w dalszym ciągu chorobą wymagającą stałego nadzoru epidemiologicznego. Nadzór epidemiologiczny i wirusologiczny nad grypą oparty na systemie SENTINEL jest

niezbędny dla systemu wczesnego ostrzegania w sytuacji epidemii czy pandemii grypy oraz rozpoznawania szczepów wirusa aktualnie krążących w populacji.

5. Pomimo spadku liczby rozpoznanych zakażeń wywołanych przez *Klebsiella pneumoniae* NDM+ nadal stanowi to problem epidemiologiczny szpitali województwa podlaskiego. Kluczowym elementem strategii jest jak najszybsze wykrycie szczepów i wdrożenie procedur zapobiegających ograniczenie rozprzestrzeniania szczepów wytwarzających karbapenemazy typu NDM.
6. Brak szczepień ochronnych zapobiegających zakażeniom HCV, wymusza działania polegające na wdrażaniu i utrzymywaniu wysokich standardów higieniczno-sanitarnych wykonywania świadczeń medycznych oraz usług pozamedycznych przebiegających z naruszeniem ciągłości tkanek.
7. W 2021 roku zanotowano dwukrotny wzrost zachorowań (53 osoby) na wirusowe zapalenie wątroby typu B przewlekłe w porównaniu do roku 2020 (26 osób). Kolejne lata przyniosły dalszy wzrost zachorowań. W 2022 roku zarejestrowano 102 przypadki WZW typu B, a w 2023 roku 123 zachorowania. Powyższe wskazuje na konieczność wzmożonej profilaktyki polegającej m.in. na promocji szczepień przeciw WZW typu B, wykonywaniu badań przesiewowych oraz stosowaniu jednorazowego sprzętu podczas wykonywania świadczeń medycznych i usług pozamedycznych przebiegających z naruszeniem ciągłości tkanek.
8. Zakażenia szpitalne *Clostridioides difficile* obok zakażeń *Klebsiella pneumoniae* stanowią ogromne wyzwanie w zakresie walki z zakażeniami szpitalnymi. Zgłoszenia ognisk szpitalnych wywołanych beztlenową bakterią Gram dodatnią *Clostridioides difficile* utrzymuje się na porównywalnym poziomie, w odniesieniu do lat poprzednich. W 2023 roku zgłoszono 7 ognisk szpitalnych, w których zakażonych było 26 pacjentów. W 2022 r. wykazano 9 ognisk szpitalnych, w których zakażonych było 69 pacjentów, natomiast w 2021 roku - 6 ognisk, 24 osoby zakażone.

ODDZIAŁ HIGIENY PRACY

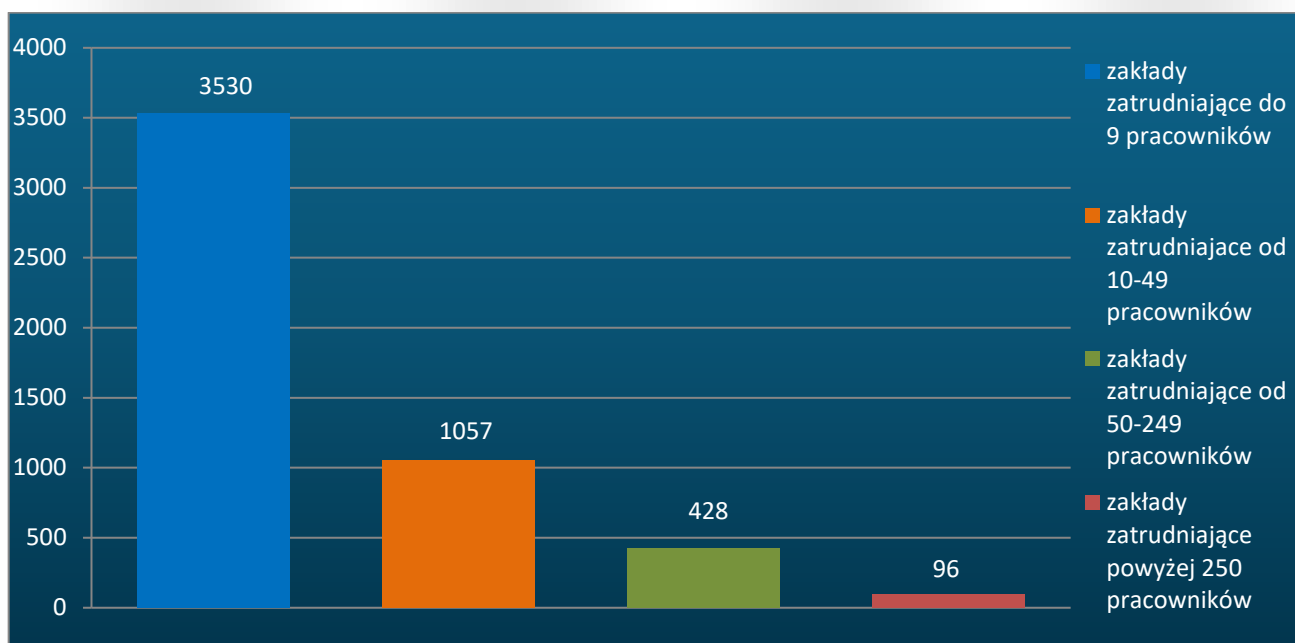
I NADZORU NAD CHEMIKALIAMI

Ocena stanu sanitarnego w zakresie higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami

Nadzór sprawowany przez pion higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami Państwowej Inspekcji Sanitarnej miał na celu przede wszystkim ochronę zdrowia pracowników przed niekorzystnym wpływem czynników szkodliwych i uciążliwych występujących w środowisku pracy oraz zapobieganie powstawaniu chorób zawodowych. Zadania te były realizowane poprzez kontrole przestrzegania przepisów między innymi z zakresu: bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładach pracy, występowania substancji chemicznych i ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy, występowania szkodliwych czynników biologicznych w środowisku pracy. Ponadto realizując działania pełniono nadzór nad wprowadzaniem do obrotu i stosowaniem substancji chemicznych i ich mieszanin, produktów biobójczych, prekursorów narkotyków kategorii 2 i 3, wprowadzaniem do obrotu detergentów i produktów kosmetycznych, jak również przestrzeganiem przepisów w zakresie środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych.

W ewidencji pionu higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego w 2023 r. znajdowało się 5111 zakładów. Ogółem zatrudniały one 14 3871 osób, z czego 91 789 pracowało w warunkach narażenia na czynniki szkodliwe. W województwie podlaskim przeważają zakłady małe, zatrudniające do 9 osób - 3530 zakładów, co stanowi 69,06% wszystkich zakładów. W poszczególnych powiatach liczba działających podmiotów gospodarczych jest zróżnicowana, najwięcej zewidencjonowano w powiecie białostockim - 1955 obiektów (w powiecie białostockim działa 38,25% wszystkich zakładów województwa podlaskiego), najmniejsza liczba zakładów znajdowała się w powiecie sejneńskim - 83 obiekty. Strukturę zakładów w ewidencji w zależności od ilości zatrudnionych pracowników przedstawia poniższy wykres.

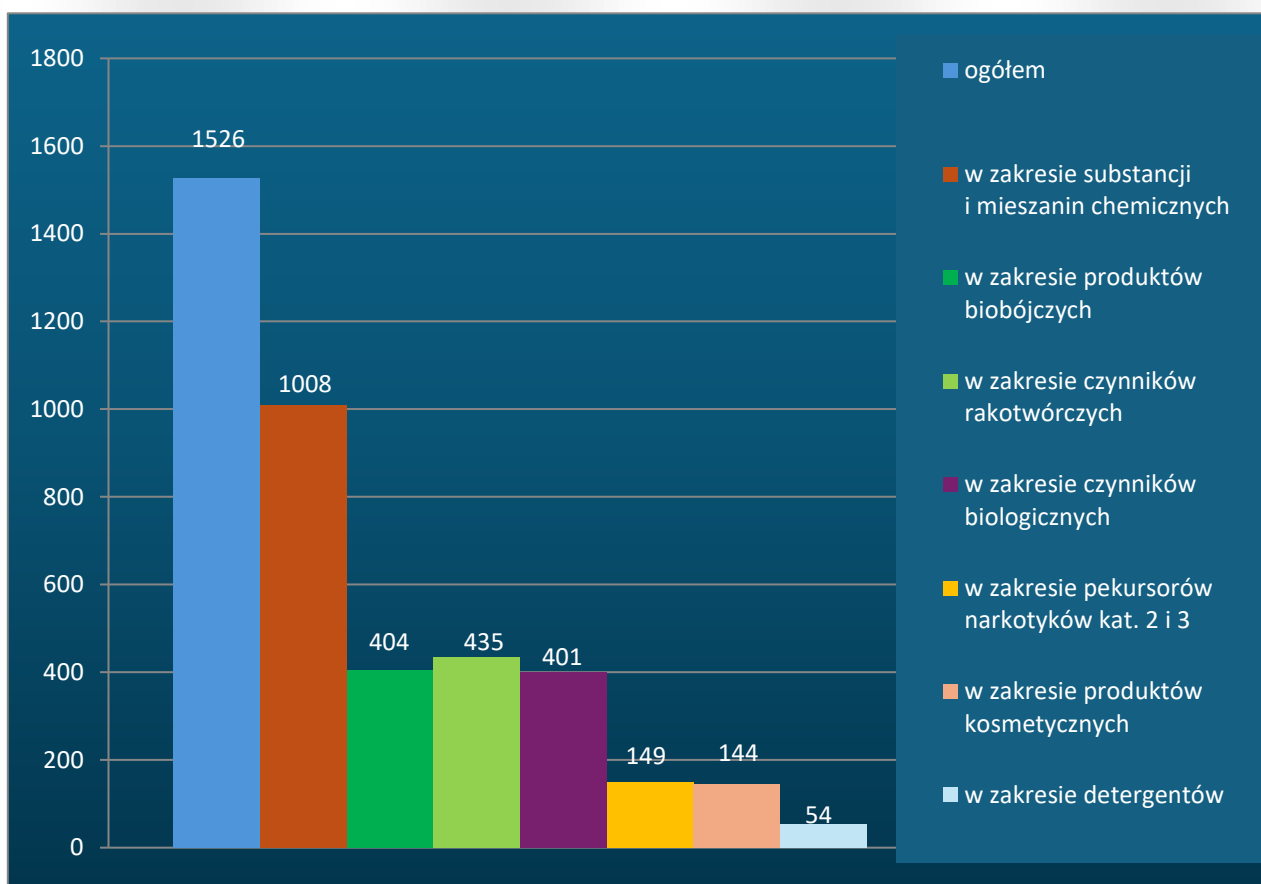
Wykres 20. Struktura zakładów wg wielkości zatrudnienia na terenie woj. podlaskiego w 2023 r.

Na terenie województwa podlaskiego, podobnie jak w latach poprzednich, w ewidencji najczęściej zakładów pracy znajdowało się w następujących branżach:

- handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi (PKD 47) - 847 zakładów,
- handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi (PKD 46) - 556 zakładów,
- handel hurtowy i detaliczny pojazdami samochodowymi; naprawa pojazdów samochodowych (PKD 45) - 459 zakładów,
- opieka zdrowotna (PKD 86) - 318 zakładów.

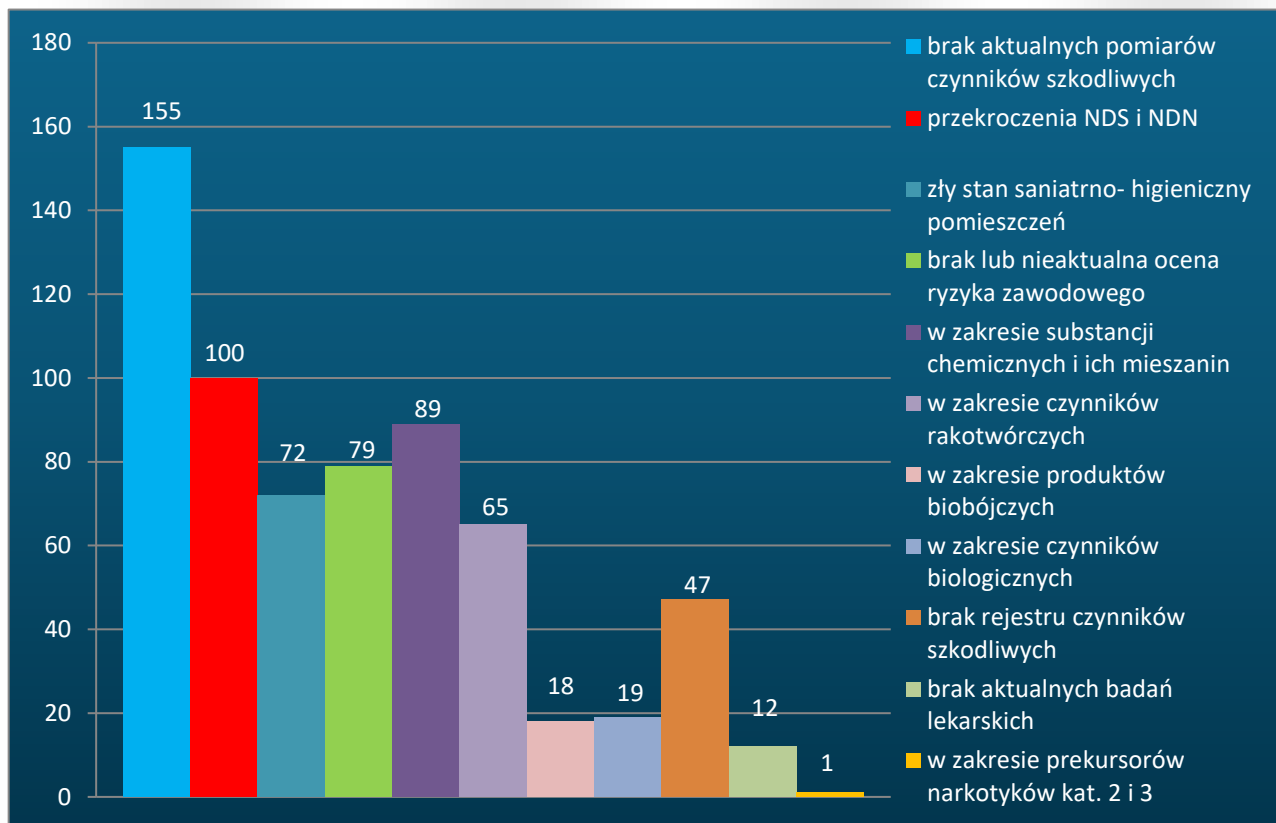
W roku 2023 przeprowadzono 1526 kontroli, podczas których skontrolowano 1403 zakłady, zatrudniające łącznie 78 539 osób. Nastąpił wzrost przeprowadzonych kontroli w stosunku do roku ubiegłego tj. 1342 kontroli w 2022 r. Pracownicy pionu higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami województwa podlaskiego podczas kontroli zwracali szczególną uwagę na:

- przestrzeganie przepisów w zakresie warunków zdrowotnych środowiska pracy oraz profilaktyki chorób zawodowych,
- ekspozycję pracowników na szkodliwe i uciążliwe czynniki w środowisku pracy,
- narażenie na substancje chemiczne, ich mieszaniny, czynniki lub procesy technologiczne o działaniu rakotwórczym lub mutagennym,
- wprowadzanie do obrotu i stosowanie substancji chemicznych i ich mieszanin, prekursorów narkotyków kat. 2 i 3, produktów biobójczych, produktów kosmetycznych oraz detergentów,
- warunki pracy i ocenę narażenia zawodowego pracowników zatrudnionych w firmach budowlanych,
- bezpieczne usuwanie wyrobów zawierających azbest.

Wykres 21. Liczba kontroli w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego w 2023 r.

Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości podczas kontroli w 2023 r. przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 22. Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości w skontrolowanych zakładach w 2023 r.

Wskutek stwierdzonych w trakcie kontroli naruszeń wydano 449 decyzji administracyjnych (w 2022 r. - 358) oraz 357 decyzji płatniczych (w 2022 r. - 295) i 17 mandatów karnych na kwotę 2200 zł. Decyzje administracyjne wydane w zakresie poprawy warunków pracy zawierały przede wszystkim nakazy dotyczące:

- badań i pomiarów czynników szkodliwych w środowisku pracy - 511 nakazów,
- obniżenia NDS/NDN czynników szkodliwych - 156 nakazów,
- substancji chemicznych i ich mieszanin - 157 nakazów,
- oceny ryzyka zawodowego - 118 nakazów,
- substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy - 114 nakazów,
- produktów biobójczych - 15 nakazów,
- detergentów - 3 nakazy,
- unieruchomienia stanowiska - 3 nakazy.

Realizacja zadań pionu higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami w 2023 r. została przedstawiona w poniższej tabeli.

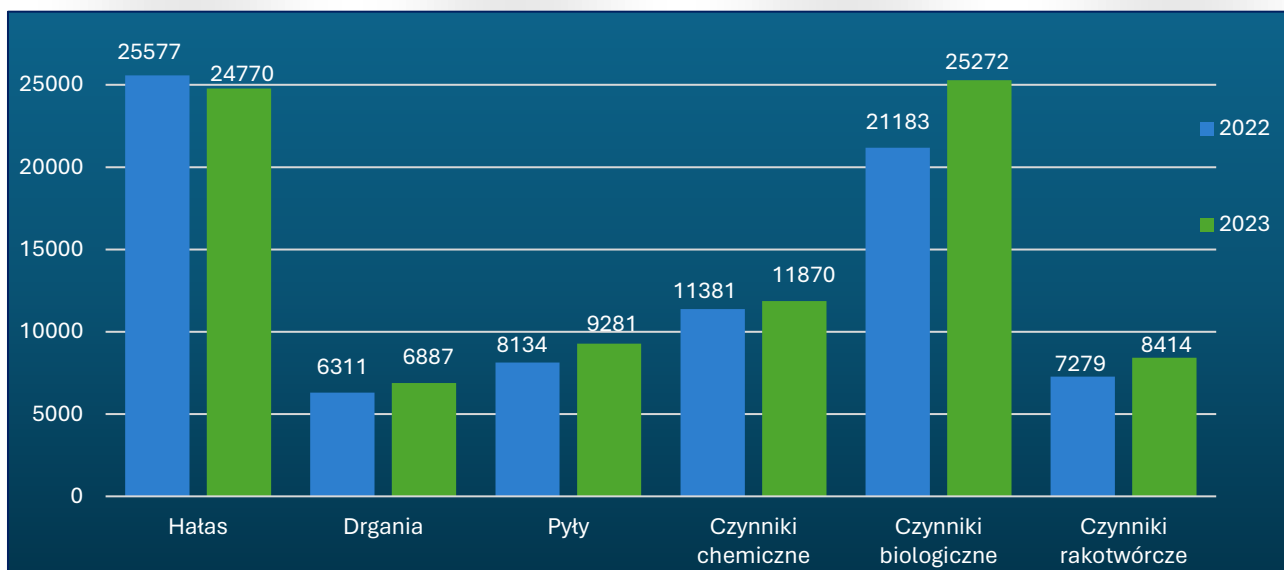
Tabela 8. Realizacja zadań pionu higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami województwa podlaskiego w 2023 r.

PSSE i WSSE	Liczba zakładów w ewidencji PIS	Ogólna liczba zatrudnionych w zakładach objętych ewidencją	Liczba zakładów pracy skontrolowanych	Liczba zatrudnionych w zakładach skontrolowanych	Liczba kontroli	Liczba decyzji
Augustów	291	8363	86	4834	101	47
Białystok	1955	56718	384	27036	426	214
Bielsk Podlaski	250	11479	84	8558	90	3
Grajewo	135	4125	49	2983	50	19
Hajnówka	216	7202	85	5873	102	15
Kolno	101	1859	38	465	38	8
Łomża	427	10482	159	5959	162	3
Mońki	133	2414	37	1448	39	6
Sejny	83	855	34	469	37	8
Siemiatycze	273	4196	83	2395	86	16
Sokółka	261	5712	85	1948	92	29
Suwałki	525	16165	101	6336	113	51
Wysokie Mazowieckie	272	5927	101	4044	108	21
Zambrów	168	5064	60	2926	65	6
WSSE Białystok	21	3310	17	3265	17	3
SUMA	5111	14 3871	1403	78 539	1526	449

Ocena warunków zdrowotnych środowiska pracy i narażenia zawodowego

Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego przeprowadzili kontrole przestrzegania przepisów w zakresie wymagań higienicznych i zdrowotnych dotyczących warunków zdrowotnych środowiska pracy w 1056 zakładach pracy. W zakładach skontrolowanych w warunkach czynników szkodliwych zatrudnionych było 56 009 osób, co stanowiło 71,0 % ogółu pracujących.

W skontrolowanych zakładach, podobnie jak w latach ubiegłych najwięcej osób pracowało w narażeniu na hałas (44,2%), którego udział wśród pracowników powiatu białostockiego był największy. Liczbę osób narażonych na szkodliwe czynniki w środowisku pracy na terenie województwa podlaskiego w ostatnich dwóch lat przedstawia poniższy wykres.

Wykres 23. Liczba osób narażonych na poszczególne czynniki szkodliwe w zakładach skontrolowanych w latach 2022-2023

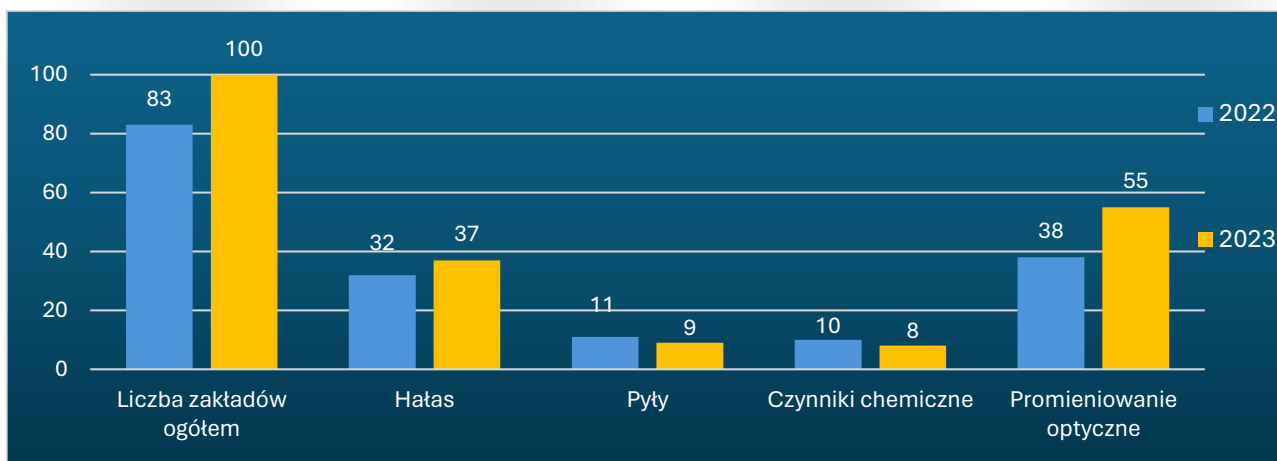
Nadzór nad warunkami zdrowotnymi środowiska pracy to przede wszystkim identyfikacja osób pracujących w warunkach czynników szkodliwych oraz odsetek wśród nich osób zatrudnionych w przekroczonych normatywach.

W warunkach przekroczonych normatywów czynników szkodliwych dla zdrowia, w zakładach pracy województwa podlaskiego, w 2023 r. pracowało 2001 osób. W bieżącym roku sprawozdawczym branży, w których stwierdzono największą liczbę osób pracujących w przekroczonych normatywach to:

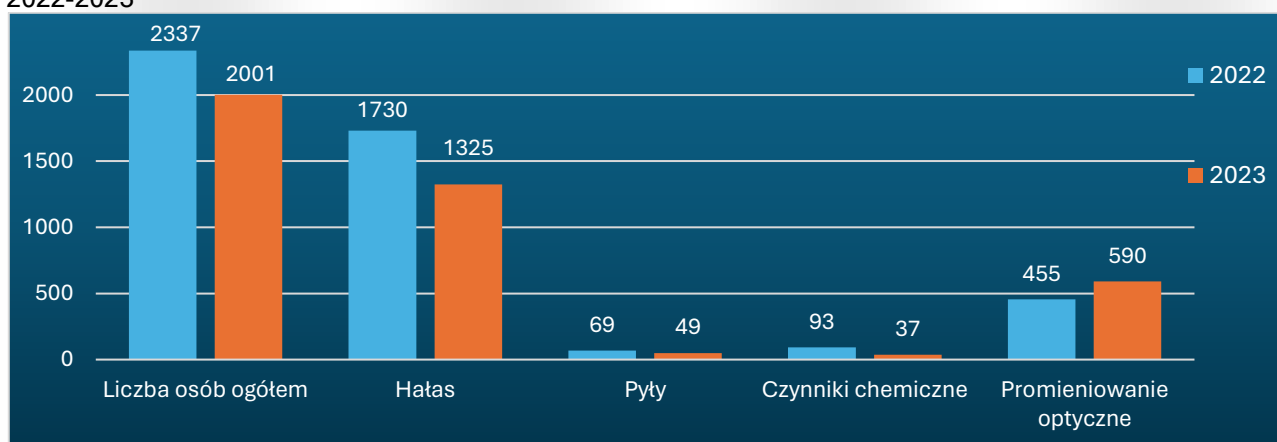
- PKD 25 - produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń,
- PKD 28 - produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej nie sklasyfikowana,
- PKD 10 - produkcja artykułów spożywczych.

Dane odnośnie liczby osób pracujących w przekroczonych normatywach czynników szkodliwych dla zdrowia oraz ilość zakładów skontrolowanych, w których stwierdzono przekroczenia NDS/NDN na terenie województwa podlaskiego w latach 2022 - 2023 przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 24. Liczba zakładów skontrolowanych, w których stwierdzono przekroczenia NDS/NDN w latach 2022-2023

Wykres 25. Liczba osób pracujących w przekroczonych normatywach czynników szkodliwych w zakładach skontrolowanych w latach 2022-2023

Działania w nadzorowanych zakładach pracy w 2023 r. przyczyniły się do obniżenia wartości NDN/NDS czynników szkodliwych dla zdrowia w województwie podlaskim dla 365 pracowników w 40 zakładach pracy. Uzyskano poprawę stanu technicznego i sanitarnego pomieszczeń pracy oraz pomieszczeń socjalnych.

Nadzór nad czynnikami biologicznymi oraz mikroorganizmami i organizmami genetycznie modyfikowanymi

Czynniki biologiczne to mikro i makroorganizmy oraz ich struktury, których obecność w środowisku pracy może wpływać negatywnie na organizm ludzki i prowadzić do wystąpienia chorób zawodowych. Na terenie województwa podlaskiego zaewidencjonowano 1322 zakłady, w których występują szkodliwe czynniki biologiczne.

W roku sprawozdawczym w przedmiotowym zakresie skontrolowano 397 zakładów pracy, wykonując w nich 401 kontroli. Podczas 19 kontroli stwierdzono uchybienia dotyczące: braku rejestru prac i rejestru pracowników narażonych na działanie szkodliwych czynników biologicznych zakwalifikowanych do 3 grupy zagrożenia, braku oceny ryzyka zawodowego w zakresie szkodliwych czynników biologicznych, braku szkoleń pracowników. W związku

ze stwierdzonymi podczas kontroli nieprawidłowościami wydano 17 decyzji, zawierających 31 nakazów zobowiązujących pracodawców do usunięcia tych uchybień.

Szczegółowe wyniki przeprowadzonych kontroli w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 9. Nadzór nad zakładami pracy, w których występują szkodliwe czynniki biologiczne na terenie województwa podlaskiego w 2023 r.

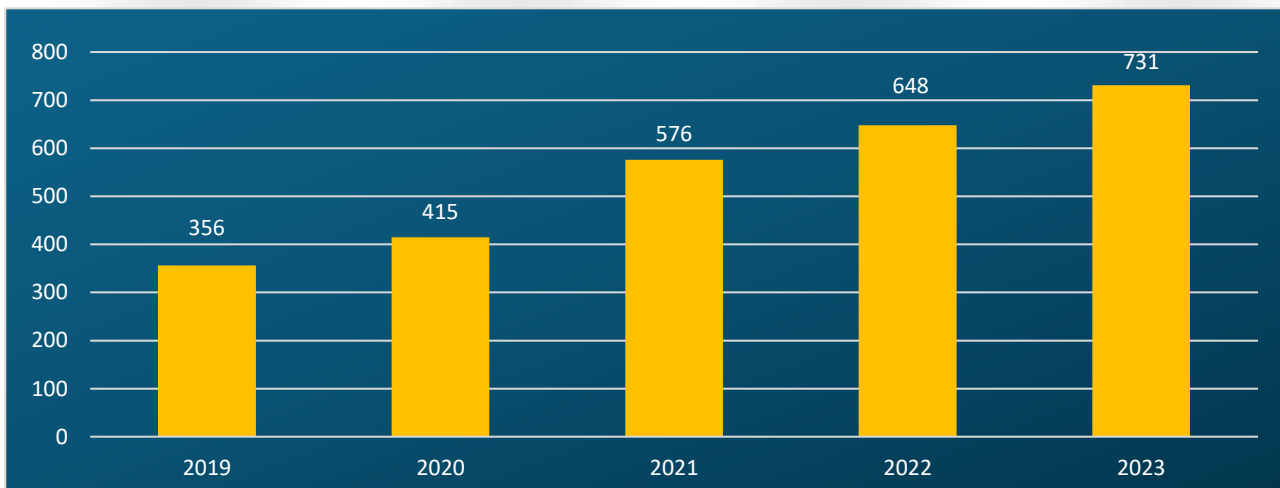
PSSE/WSSE	Liczba zakładów w ewidencji	Liczba skontrolowanych zakładów	Liczba kontroli	Liczba decyzji
Augustów	90	20	20	3
Białystok	342	48	48	6
Bielsk Podlaski	76	20	20	0
Grajewo	52	15	15	0
Hajnówka	63	29	29	0
Kolno	38	14	14	0
Łomża	128	52	52	0
Mońki	48	24	24	0
Sejny	31	16	16	0
Siemiatycze	97	33	33	0
Sokółka	94	35	37	6
Suwałki	86	15	15	0
Wysokie Mazowieckie	100	44	46	1
Zambrów	58	17	17	0
WSSE Białystok	19	15	15	1
Suma	1322	397	401	17

W skontrolowanych zakładach w narażeniu na czynniki biologiczne zaklasyfikowane do 2 grupy zagrożenia pracowało 25 272 osoby, zaś na czynniki biologiczne zaliczane do 3 grupy 11 713 osób. Najwięcej pracowników narażonych na szkodliwe czynniki biologiczne było zatrudnionych w podmiotach służby zdrowia (11 680 osób), w obiektach produkcji artykułów spożywczych (4123 osoby) oraz w jednostkach organizacyjnych MSWiA (3643 osoby).

Ponadto w 2023 r. w województwie podlaskim zaewidencjonowano 8 zakładów prowadzących prace z organizmami i mikroorganizmami genetycznie zmodyfikowanymi. W powyższych zakładach przeprowadzono 4 kontrole w zakresie warunków higieny pracy. Podczas kontroli nie stwierdzono uchybień. Jednocześnie, w roku sprawozdawczym, na wniosek Ministerstwa Środowiska, przeprowadzono 1 kontrolę w obiekcie w którym planowano prowadzić zamknięte użycie mikroorganizmów genetycznie zmodyfikowanych. Wydano 1 pozytywną opinię w zakresie warunków higieny pracy w powyższym podmiocie.

Nadzór nad realizacją obowiązków wynikających z rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 24 lipca 2012 r. w sprawie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy.

Kontakt z czynnikami rakotwórczymi obecnymi w środowisku pracy może mieć konsekwencje w postaci rozwoju chorób nowotworowych. Czynniki rakotwórcze (kancerogeny) są to czynniki, które powodują wzrost zapadalności/umieralności na choroby nowotworowe w populacji osób narażonych w porównaniu z populacją ogólną. W 2023 r. pracownicy mieli kontakt z substancjami chemicznymi, ich mieszaninami, czynnikami i procesami technologicznymi o działaniu rakotwórczym lub mutagennym lub byli narażeni na te czynniki w 731 zakładach. Wzrost liczby zakładów w stosunku do lat ubiegłych (648 w 2022 r., 576 w 2021 r., 415 w 2020 r.) wynika ze zmiany przepisów, w wyniku których do procesów technologicznych dodano prace związane z pyłami drewna, frakcją respirabilną krzemionki krystalicznej czy spalinami emitowanymi z silnika Diesla oraz prace związane z narażeniem przez skórę na działanie olejów mineralnych użytych wcześniej w silnikach spalinowych wewnętrznego spalania w celu smarowania i schładzania części ruchomych silnika.

Wykres 26. Liczba zakładów z substancjami chemicznymi, ich mieszaninami, czynnikami i procesami technologicznymi o działaniu rakotwórczym i mutagennym w woj. podlaskim w latach 2019-2023 r.

W 2023 r. przeprowadzono 435 kontroli w 423 zakładach pracy stosujących czynniki rakotwórcze lub mutagenne, w których narażonych na czynniki rakotwórcze było 8414 pracowników (17,22 % ogółu zatrudnionych), w tym 2899 kobiet.

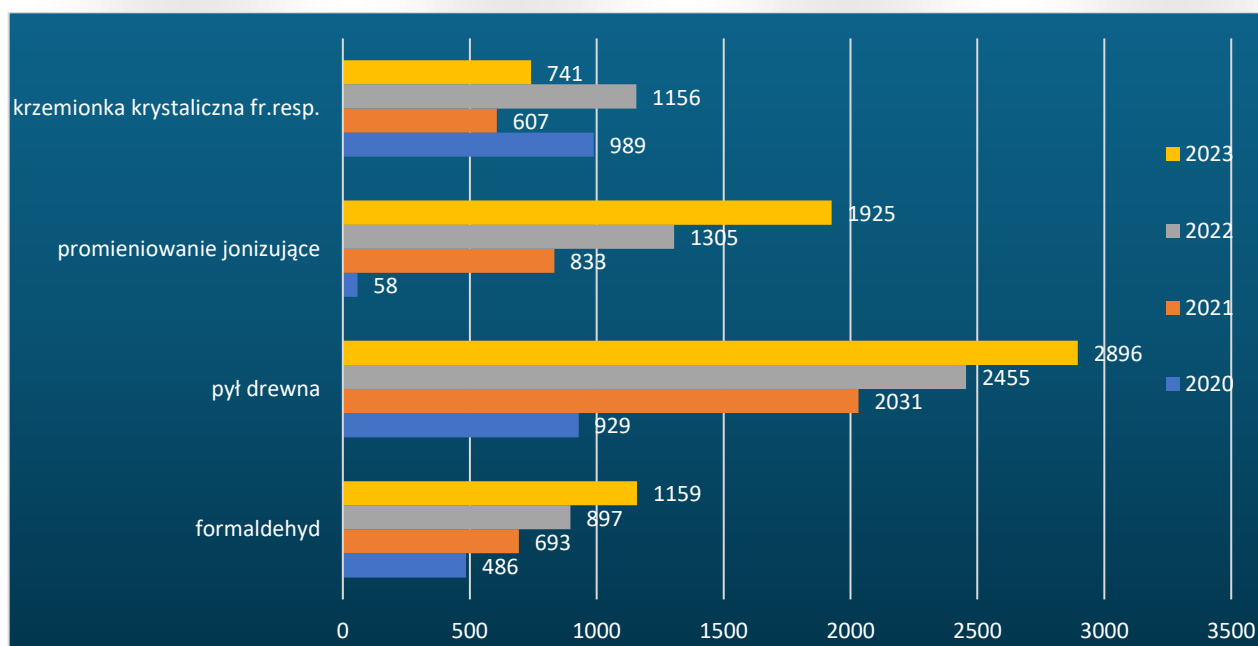
Najwięcej osób mających kontakt zawodowy z czynnikami rakotwórczymi lub mutagennymi było w przemyśle i obróbce drewna - 2779 pracowników (PKD 16 - 1898 osób; PKD 31 - 881 osób), gdzie głównie występuje narażenie na pył drewna.

Istotną grupę pracujących w kontakcie/narażeniu na czynniki rakotwórcze stanowią również osoby zatrudnione w:

- zakładach opieki zdrowotnej, gdzie występuje narażenie/kontakt na promieniowanie jonizujące i formaldehyd - PKD 86 - 2474 osoby;
- laboratoriach uczelni wyższych, gdzie niejednokrotnie pracownicy mają kontakt z więcej niż jednym czynnikiem rakotwórczym, przy czym często czas kontaktu, jak również ilość używanych odczynników jest niewielka - PKD 85 - 696 osób.

Najczęściej występującymi czynnikami kancerogennymi w skontrolowanych zakładach były:

- pył drewna - 2896 osób narażonych,
- promieniowanie jonizujące - 1925 osób narażonych,
- krzemionka krystaliczna - 741 osób narażonych,
- formaldehyd - 1159 osób narażonych,
- benzyna niskowrząca niespecyfikowana - 418 osób narażonych.

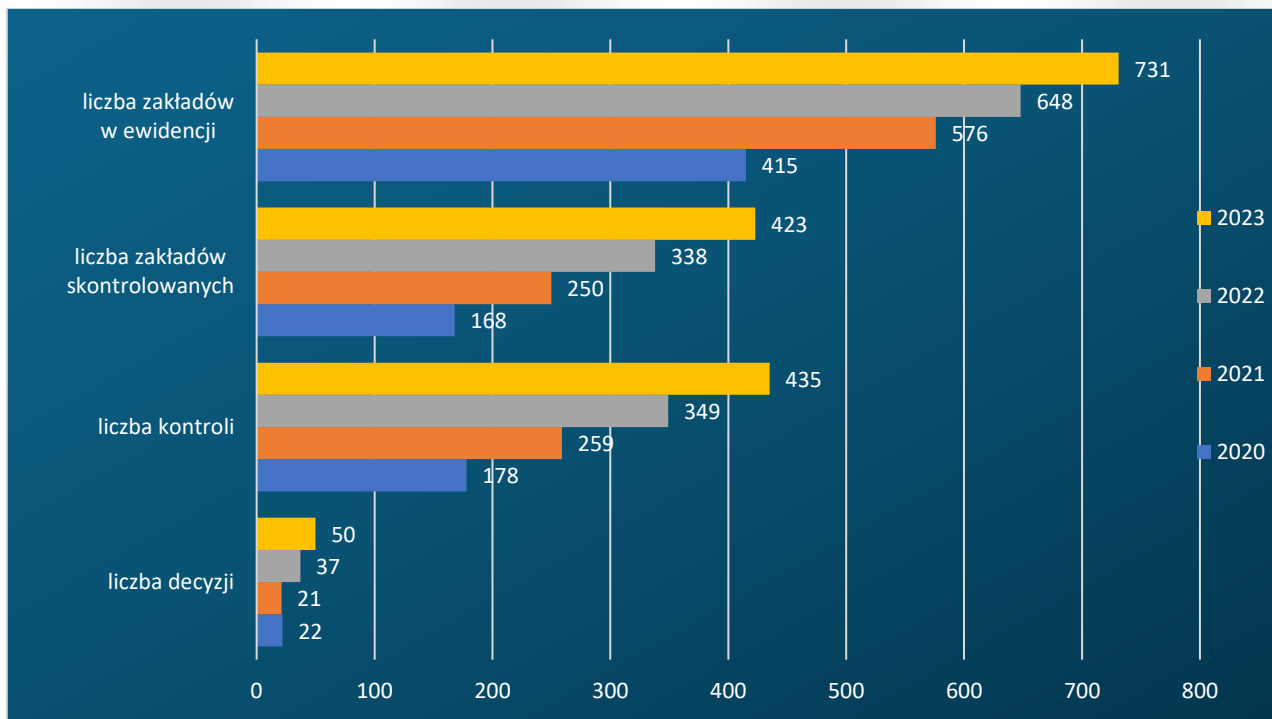

Wykres 27. Struktura narażenia liczby pracowników na poszczególne kancerogeny na terenie województwa podlaskiego w latach 2020-2023

W 2023 r. wydano 50 decyzji administracyjnych w zakresie substancji, ich mieszanin, czynników lub procesów o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy. Stwierdzone uchybienia dotyczyły m.in. braku:

- prowadzenia rejestru prac, których wykonywanie powoduje konieczność pozostawania w kontakcie z substancjami chemicznymi, ich mieszaninami, czynnikami lub procesami o działaniu rakotwórczym lub mutagennym i rejestru pracowników - 40 nakazów,

- przekazania do PWIS corocznej informacji o substancjach chemicznych, ich mieszaninach, czynnikach lub procesach o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy - 38 nakazów,
- badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia - 26 nakazów.

Wykres 28. Działania kontrolno-represyjne w zakresie nadzoru nad czynnikami rakotwórczymi i mutagennymi w latach 2020-2023 na terenie województwa podlaskiego

Nadzór nad kontrolą przygotowania pracodawców pod kątem przestrzegania przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy podczas prac związanych z usuwaniem bądź zabezpieczania wyrobów zawierających azbest

Na terenie województwa podlaskiego w 2023 r. działały 24 firmy zajmujące się usuwaniem, zabezpieczaniem i transportem wyrobów zawierających azbest. Do Państwowej Inspekcji Sanitarnej w 2023 r. wpłynęło znacznie więcej, w porównaniu do roku ubiegłego, zgłoszeń prac polegających na zabezpieczaniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest - 159, a w roku 2022 - 89 zgłoszeń.

W 2023 r. pracownicy powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych województwa podlaskiego przeprowadzili 27 kontroli w trakcie prac powodujących kontakt z azbestem oraz 24 kontrole w siedzibach tych firm. Przy zabezpieczaniu, usuwaniu i transporcie wyrobów zawierających azbest zatrudnionych było 52 pracowników. W wyniku przeprowadzonych czynności kontrolnych wydano 1 decyzję administracyjną.

Nadzór nad warunkami pracy i oceną narażenia zawodowego pracowników zatrudnionych w firmach budowlanych

W ramach oceny narażenia zawodowego pracowników zatrudnionych w firmach budowlanych pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego przeprowadzili działania kontrolne i edukacyjne w 75 zakładach pracy. Liczba zakładów, w których stwierdzono nieprawidłowości stanowiła 36%, w związku z czym w trakcie prowadzonych postępowań administracyjnych wydano 28 decyzji administracyjnych, zawierających 124 nakazy. Ponadto wydano 28 decyzji płatniczych na kwotę 8 261 złotych. Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości dotyczyły, m. in.:

- badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy - 56 nakazów (20 zakładów),
- oceny ryzyka zawodowego - 18 nakazów (11 zakładów),
- badań lekarskich - 10 nakazów (3 zakłady),
- szkodliwych czynników biologicznych - 8 nakazów (6 zakładów),
- szkodliwych czynników chemicznych - 4 nakazy (4 zakłady).

Czynniki szkodliwe, na które byli narażeni pracownicy budowlani to między innymi: hałas, drgania działające na organizm człowieka, pyły niesklasyfikowane ze względu na toksyczność, tlenek azotu, ditlenek azotu, tlenek węgla, tlenki żelaza frakcja wdychalna i respirabilna, mangan frakcja wdychalna i respirabilna, toluen oraz promieniowanie optyczne. Wśród czynników rakotwórczych były to pyły azbestu, pyły drewna frakcja wdychalna.

Tabela 10. Liczba osób narażonych na działanie czynników szkodliwych w zakładach skontrolowanych w branży budowlanej w 2023 r.

Rodzaj czynnika szkodliwego	Liczba zakładów	Liczba osób narażonych
Hałas	51	1033
Drgania działające na organizm człowieka	49	596
Pyły	23	473
Czynniki chemiczne	36	426
Czynniki biologiczne	15	283
Czynniki o działaniu rakotwórczym	14	115

Bieżący nadzór sanitarny nad zakładami pracy oraz podejmowane działania edukacyjne zapewniają pracownikom warunki pracy na właściwym poziomie, ponadto zwiększają świadomość przedsiębiorców w zakresie czynników szkodliwych mogących mieć wpływ na zdrowie osób zatrudnionych przy pracach budowlanych.

Rzopowszechnianie informacji nt. bezpiecznych warunków pracy prowadzonych przez Krajowy Punkt Centralny (CIOP-PIB) w ramach kampanii Europejskiej Agencji Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy z siedzibą w Bilbao

Europejski Tydzień Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy, który odbył się w dniach 23-27 października 2023 r. zainaugurował rozpoczęcie kampanii „Zdrowe i bezpieczne miejsce pracy. Bezpieczeństwo pracy w świecie cyfrowym”. Organizatorem jest Europejska Agencja Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy (EU-OSHA). Edycję krajową prowadzi Krajowy Punkt Centralny EU-OSHA, którego funkcję pełni Centralny Instytut Ochrony Pracy -Państwowy Instytut Badawczy.

Kampania jest zgodna z podejściem Komisji Europejskiej opartym na „Wizji Zero”, upowszechniającym kulturę zapobiegania zagrożeniom i eliminowania wypadków związanych z pracą. Celem kampanii jest wspieranie współpracy na rzecz bezpiecznej i produktywnej cyfrowej transformacji pracy. Działania prowadzone w ramach kampanii zaplanowanej na lata 2023-2025 skoncentrowane są na pracowniku w aspekcie wpływu nowych technologii cyfrowych w procesach pracy, w tym wyzwania i możliwości w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy. W trakcie bieżącego nadzoru sanitarnego prowadzonego w 2023 r. w zakładach pracy pracownicy pionu higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego rozpoczęli działania informacyjne poprzez rozpowszechnianie ulotek i plakatów. Zachęcano pracodawców do zapoznania się z założeniami kampanii zamieszczonymi na stronach internetowych oraz mediach społecznościowych wraz z możliwością dostępu do materiałów informacyjnych.

Choroby zawodowe

Za chorobę zawodową uważa się chorobę wymienioną w wykazie chorób zawodowych, jeżeli w wyniku oceny warunków pracy można stwierdzić bezspornie lub z wysokim prawdopodobieństwem, że została ona spowodowana działaniem czynników szkodliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy albo w związku ze sposobem wykonywania pracy, zwanych "narażeniem zawodowym". Rozpoznanie choroby zawodowej u pracownika lub byłego pracownika może nastąpić w okresie jego zatrudnienia w narażeniu zawodowym albo po zakończeniu pracy w takim narażeniu, pod warunkiem wystąpienia udokumentowanych objawów chorobowych w okresie ustalonym w wykazie chorób

zawodowych. W 2023 r. do Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych na terenie województwa podlaskiego zgłoszono 124 podejrzenia chorób zawodowych. Na podstawie danych zawartych w orzeczeniach lekarskich, wydawanych przez jednostki służby zdrowia uprawnione do rozpoznawania chorób zawodowych oraz analizy ocen narażenia zawodowego pracowników organy I instancji Państwowej Inspekcji Sanitarnej przeprowadziły 95 postępowań administracyjnych. Wynikiem czego było wydanie 78 decyzji stwierdzających chorobę zawodową oraz 17 decyzji negatywnych o braku podstaw do stwierdzenia choroby zawodowej. Najwięcej chorób zawodowych w 2023 r. stwierdzono na terenie działania następujących stacji sanitarno-epidemiologicznych:

- PSSE Białystok (25 przypadków),
- PSSE Augustów (7 przypadków),
- PSSE Sokółka (7 przypadków),
- PSSE Suwałki (6 przypadków),
- PSSE Wysokie Mazowieckie (6 przypadków).

Choroby zawodowe stwierdzone na terenie działania wyżej wymienionych stacji sanitarno-epidemiologicznych stanowią 66,2 % wszystkich chorób zawodowych stwierdzonych w województwie podlaskim w 2023 r.

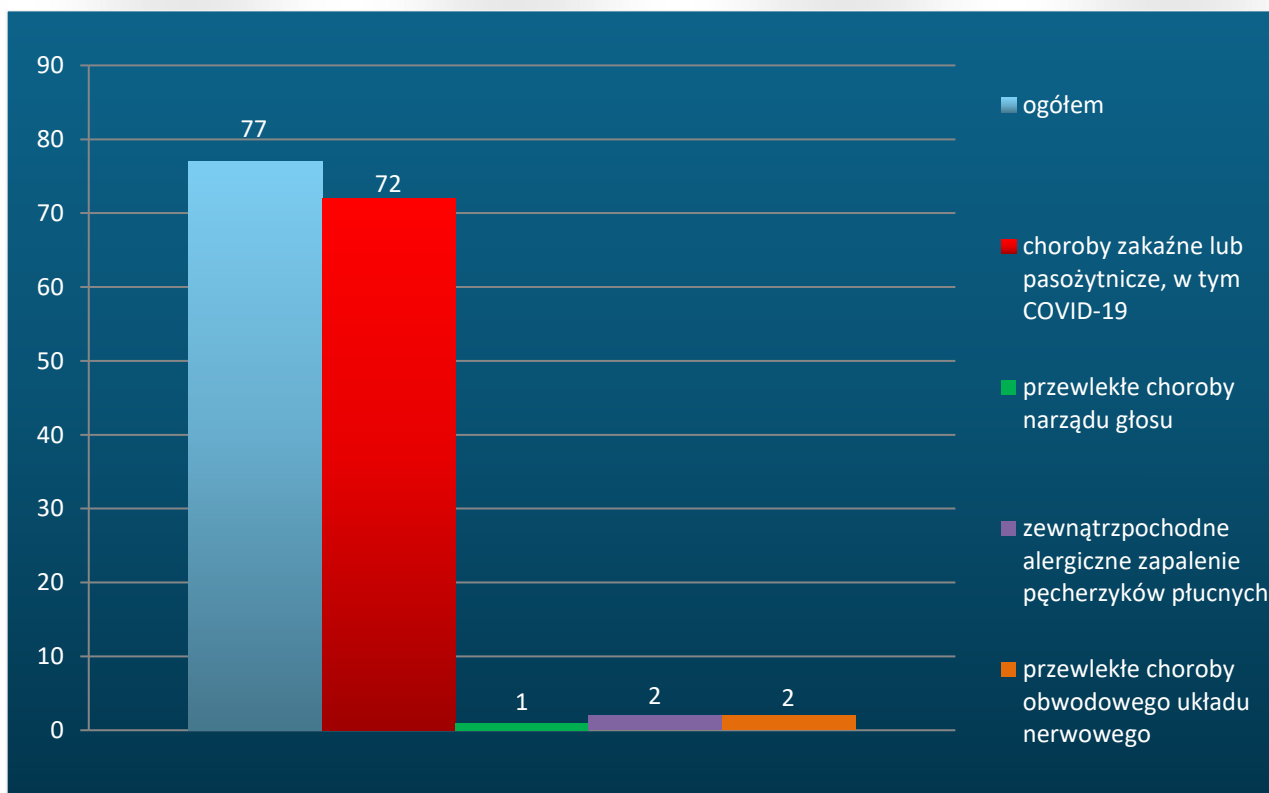
Tabela 11. Ocena narażenia zawodowego i postępowanie administracyjne w zakresie chorób zawodowych na terenie województwa podlaskiego w 2023 r.

PSSE	Ocena narażenia zawodowego i postępowanie administracyjne w I instancji				
	Liczba sporządzonych kart oceny narażenia zawodowego przez PPIS	Liczba wydanych decyzji o stwierdzeniu choroby zawodowej	Liczba stwierdzonych chorób zawodowych	Liczba wystawionych kart stwierdzenia choroby zawodowej	Liczba wydanych decyzji o braku podstaw do stwierdzenia choroby zawodowej
Augustów	13	7	7	7	0
Białystok	25	25	25	25	3
Bielsk Podlaski	4	4	4	4	0
Grajewo	4	4	4	4	0
Hajnówka	3	3	3	3	1
Kołno	4	0	0	0	1
Łomża	6	5	5	5	3
Mońki	3	3	3	3	2
Sejny	5	5	5	5	0
Siemiatycze	2	2	2	2	0
Sokółka	9	7	7	7	0
Suwałki	9	6	6	6	3
Wysokie Mazowieckie	8	6	6	6	2
Zambrów	0	1	0	0	2
Suma	95	78	77	77	17

W wyniku uprawomocnienia się decyzji administracyjnych na terenie województwa podlaskiego w 2023 r. stwierdzono 77 chorób zawodowych. Analiza występowania chorób zawodowych w 2023 r. przeprowadzona została na podstawie danych zawartych w 77 kartach stwierdzenia choroby zawodowej wydanych przez Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych województwa podlaskiego.

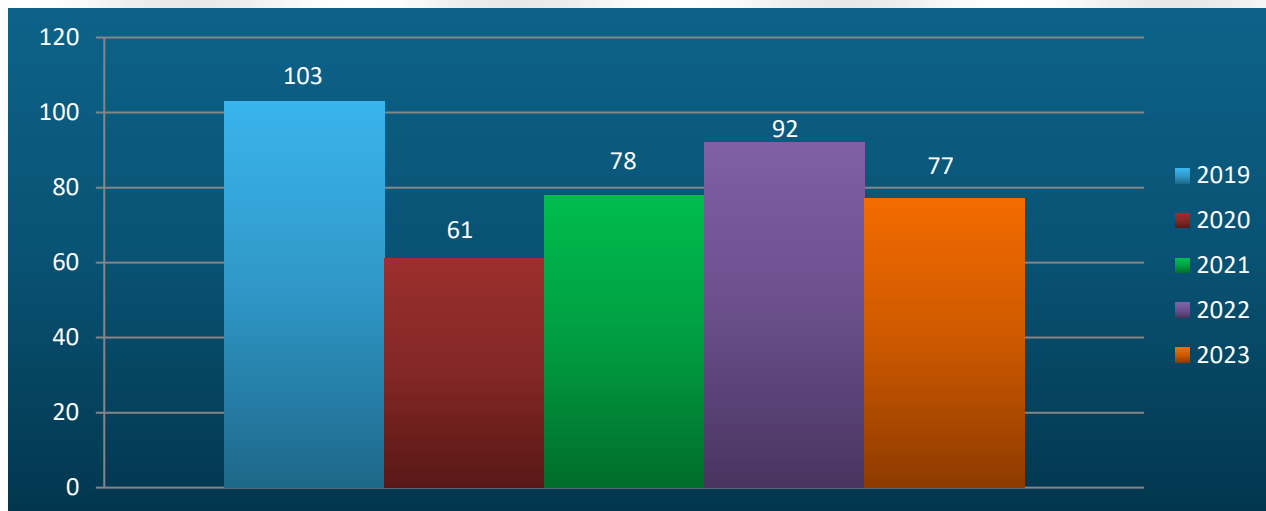
Struktura zachorowań na choroby zawodowe w 2023 r. przedstawia się następująco:

- zewnątrzpochodne alergiczne zapalenie pęcherzyków płucnych, poz. 7 wykazu chorób zawodowych - 2 przypadki,
- przewlekłe choroby narządu głosu spowodowane nadmiernym wysiłkiem głosowym trwającym co najmniej 15 lat, poz. 15 wykazu chorób zawodowych - 1 przypadek,
- przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego wywołane sposobem wykonywania pracy, poz. 20 wykazu chorób zawodowych - 2 przypadki,
- choroby zakaźne lub pasożytnicze albo ich następstwa, poz. 26 wykazu chorób zawodowych - 72 przypadki w tym:
 - COVID-19 - 18 przypadków,
 - borelioza - 49 przypadków,
 - kleszczowe zapalenie mózgu - 4 przypadki,
 - gruźlica - 1 przypadek.

Wykres 29. Struktura występowania chorób zawodowych w woj. podlaskim w 2023 r.

W 2023 r. liczba stwierdzonych chorób zawodowych w porównaniu do 2022 r. zmniejszyła się o 15 przypadków. Liczba stwierdzanych chorób zawodowych na przestrzeni ostatnich pięciu lat została przedstawiona na poniższym wykresie.

Wykres 30. Liczba stwierdzonych chorób zawodowych na terenie województwa podlaskiego w latach 2019-2023.

Tabela 12. Analiza zawodowych chorób zakaźnych lub pasożytniczych stwierdzanych w województwie podlaskim w latach 2019-2023

Rok	WZW typu C	Gruźlica	Inne				Razem
			Borelioza	KZM	Pozostałe	COVID-19	
2019	0	0	77	7	2	0	86
2020	0	2	49	2	1	1	55
2021	0	0	37	10	2	24	73
2022	0	0	29	8	3	47	87
2023	0	1	49	4	0	18	72

W 2023 r. na terenie województwa podlaskiego najczęściej stwierdzanymi chorobami zawodowymi, jak co roku, były choroby zakaźne lub pasożytnicze albo ich następstwa - 72 przypadki tj. 93,5% stwierdzonych chorób zawodowych. Zdecydowanie przeważa tu borelioza w liczbie 49 przypadków stanowiąc 63,6% tej grupy. U 18 osób rozpoznano COVID-19, zaś u 4 osób kleszczowe zapalenie mózgu i u 1 osoby gruźlicę. COVID-19 i gruźlicę jako chorobę zawodową zdiagnozowano u pracowników służby zdrowia. Boreliozę zaś w 42 przypadkach stwierdzono u rolników indywidualnych i pozostałe przypadki u pracowników leśnictwa, zaś pozostałe choroby zakaźne rozpoznano u rolników indywidualnych. Analizę chorób zakaźnych lub pasożytniczych przedstawia powyższa tabela.

Tabela 13. Częstotliwość występowania chorób zawodowych w latach 2019-2023 na terenie województwa podlaskiego

Poz. wykazu	Nazwa choroby zawodowej	Liczba stwierdzonych przypadków w roku				
		2019	2020	2021	2022	2023
4	choroby opłucnej lub osierdza wywołane pyłem azbestu	1	0	0	0	0
7	zewnątrzpochodne alergiczne zapalenie pęcherzyków płucnych	5	1	1	1	2
15	przewlekłe choroby narządu głosu	1	0	3	2	1
17	nowotwory złośliwe	0	0	0	1	0
18	choroby skóry	2	1	1	0	0
19	przewlekłe choroby narządu ruchu	1	0	0	0	0
20	przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego	6	3	0	0	2
21	obustronny ubytek słuchu spowodowany hałasem	1	1	0	1	0
26	choroby zakaźne lub pasożytnicze	86	55	73	87	72
Razem		103	61	78	92	77

Nadzór nad substancjami chemicznymi i ich mieszaninami

Nadzór nad substancjami i mieszaninami chemicznymi realizowano poprzez kontrolę przestrzegania przepisów:

- rozporządzenia (WE) 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. *w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH) i utworzenia Europejskiej Agencji Chemikaliów,*
- rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1272/2008 z dnia 16 grudnia 2008 r. *w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin (CLP),*
- ustawy z dnia 25 lutego 2011 r. *o substancjach chemicznych i ich mieszaninach.*

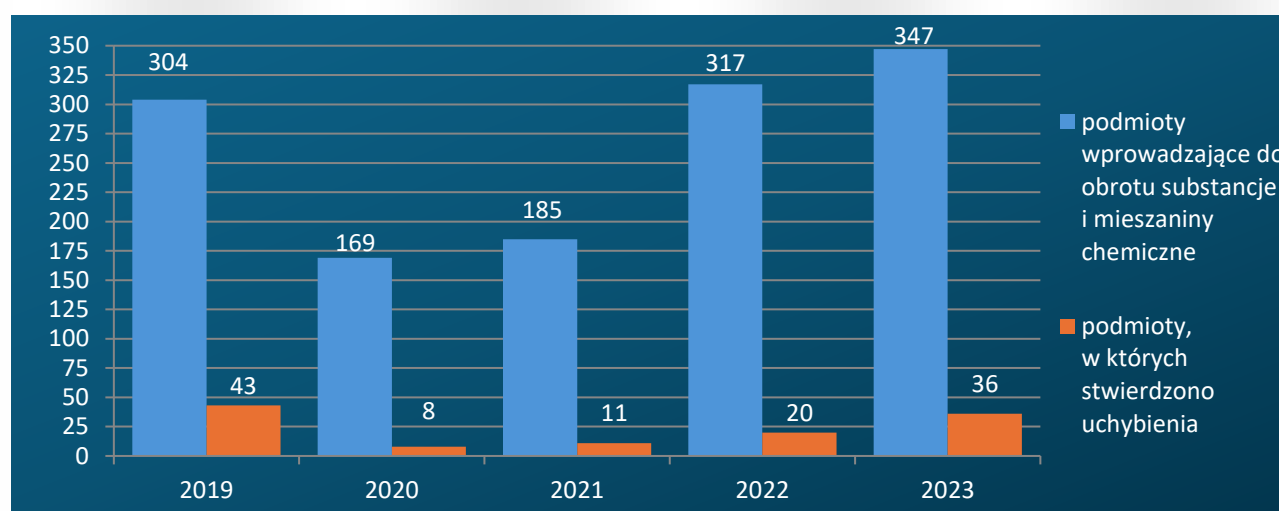
Podczas prowadzonych inspekcji sprawdzano między innymi:

- zgodność danych w kartach charakterystyki substancji i mieszanin chemicznych,
- prawidłowość oznakowania opakowań substancji i mieszanin chemicznych,
- prawidłowość klasyfikacji zagrożeń substancji i mieszanin chemicznych,
- przestrzeganie zasad bezpiecznego stosowania w działalności zawodowej oraz bezpiecznego przechowywania chemikaliów.

Kontrole przeprowadzono zarówno u podmiotów wprowadzających do obrotu substancje i mieszaniny chemiczne, jak też w zakładach pracy stosujących je w działalności zawodowej. Na terenie województwa podlaskiego w 2023 r. zaewidencjonowano 1 producenta, 4 importerów, 33 formulatorów, 1001 dystrybutorów oraz 2031 stosujących substancje i mieszaniny chemiczne w działalności zawodowej.

W ramach nadzoru w zakresie wprowadzania do obrotu substancji i mieszanin chemicznych, w roku sprawozdawczym, skontrolowano 323 podmioty przeprowadzając w nich 347 kontroli. Podczas 36 inspekcji stwierdzono nieprawidłowości. W związku z tym Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni wystawili 36 decyzji administracyjnych, zawierających 54 nakazy usunięcia przedmiotowych nieprawidłowości. Podobnie jak w latach ubiegłych, wydane nakazy najczęściej dotyczyły zapewnienia prawidłowych kart charakterystyki wprowadzanych do obrotu substancji/mieszanin stwarzających zagrożenie oraz zapewnienia prawidłowego oznakowania opakowania wprowadzanych do obrotu substancji/mieszanin stwarzających zagrożenie.

Na poniższym wykresie przedstawiono zestawienie dotyczące liczby przeprowadzonych kontroli w zakresie wprowadzania do obrotu substancji chemicznych i ich mieszanin oraz podmiotów w których stwierdzono uchybienia w latach 2019-2023.

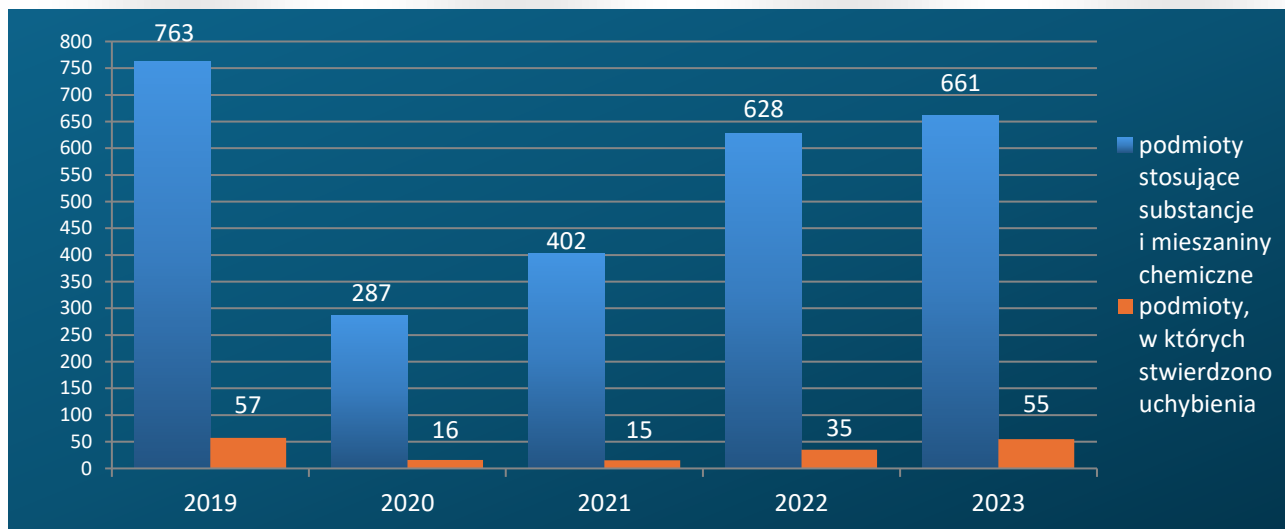

Wykres 31. Liczba kontroli w zakresie wprowadzania do obrotu substancji chemicznych i ich mieszanin oraz podmiotów, w których stwierdzono uchybienia w latach 2019-2023

Ponadto skontrolowano 652 zakłady pracy stosujące w działalności zawodowej substancje i mieszaniny chemiczne przeprowadzając w nich 661 kontroli. Podczas 55 inspekcji stwierdzono nieprawidłowości. W związku z tym Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni wystawili 50 decyzji administracyjnych zawierających 103 nakazy usunięcia przedmiotowych nieprawidłowości. Podobnie jak w latach ubiegłych, wydane decyzje zawierały nakazy w większości dotyczące założenia lub zaktualizowania spisu substancji i mieszanin chemicznych, zapewnienia kart charakterystyki dla stosowanych substancji oraz mieszanin chemicznych, zapewnienia prawidłowego oznakowania stosowanych mieszanin chemicznych, w tym zapewnienia oznakowania w języku polskim. Ponadto nakazywano zapewnienie właściwego miejsca składowania i magazynowania stosowanych w zakładach pracy substancji i mieszanin chemicznych oraz prawidłowego oznakowania magazynów.

Skontrolowane zakłady pracy zatrudniały 66 808 pracowników, spośród których 28 746 pracowało w narażeniu na czynnik chemiczny.

Na poniższym wykresie przedstawiono zestawienie dotyczące liczby przeprowadzonych kontroli w zakresie stosowania substancji chemicznych i ich mieszanin oraz podmiotów w których stwierdzono uchybienia w latach 2019-2023.

Wykres 32. Liczba kontroli w zakresie stosowania substancji chemicznych i ich mieszanin oraz podmiotów, w których stwierdzono uchybienia w latach 2019-2023

Ponadto w 2023 r. pracownicy pionu higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami województwa podlaskiego uczestniczyli w realizacji projektu REACH-EN-FORCE 11, który dotyczył kart charakterystyki. Realizując przedmiotowy projekt przeprowadzono 25 kontroli zgodności kart charakterystyki z obowiązującymi przepisami, podczas których zakwestionowano 3 karty.

Nadzór nad prekursorami narkotyków kat. 2 i 3

Nadzór nad prekursorami narkotyków kat. 2 i 3 realizowano poprzez kontrolę przestrzegania przepisów:

- ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. *o przeciwdziałaniu narkomanii*,
- rozporządzenia (WE) nr 273/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lutego 2004 r. *w sprawie prekursorów narkotykowych*,
- rozporządzenia Rady (WE) nr 111/2005 z dnia 22 grudnia 2004 r. *określającego zasady nadzorowania handlu prekursorami narkotyków pomiędzy Wspólnotą a państwami trzecimi*.

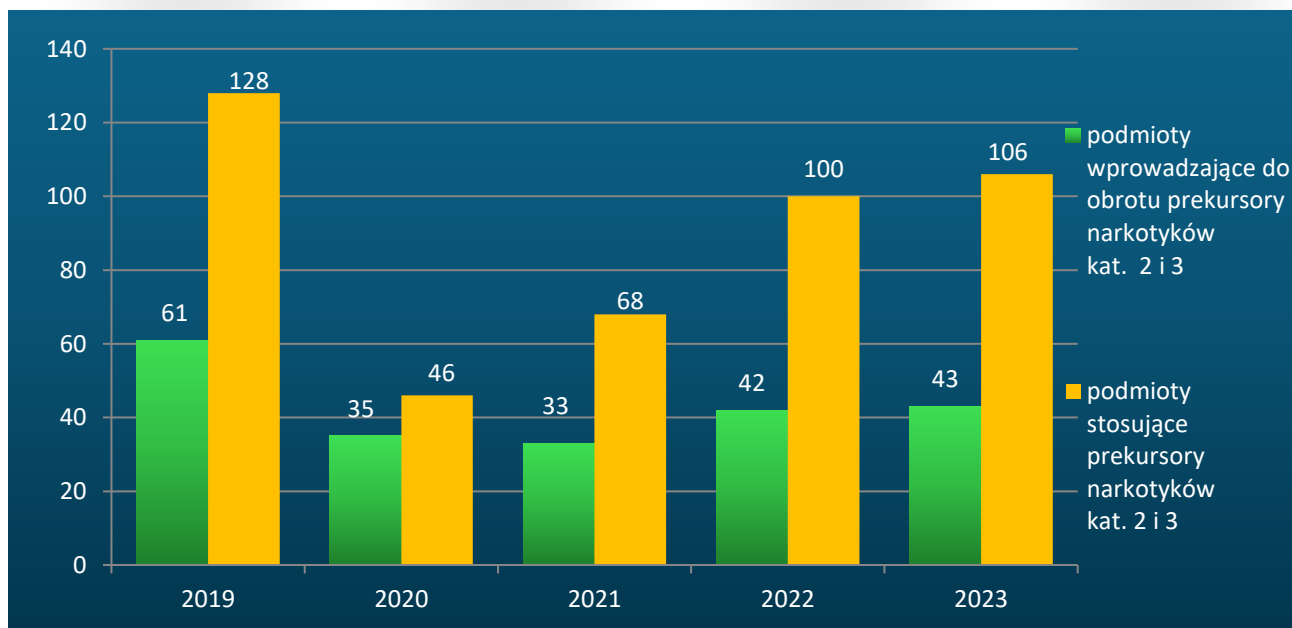
Prekursory narkotyków są to substancje chemiczne, które mogą być wykorzystywane do nielegalnego wytwarzania środków odurzających i substancji psychoaktywnych.

Do prekursorów kat. 2 należą bezwodnik octowy, czerwony fosfor, nadmanganian potasu, kwas fenylooctowy, kwas antranilowy i piperydyna. Prekursory kategorii 3 to: kwas siarkowy, kwas chlorowodorowy, aceton, toluen, eter etylu, keton metylowo-etylowy.

Na terenie województwa podlaskiego w 2023 r. zaewidencjonowano 114 podmiotów wprowadzających do obrotu prekursorsy narkotyków kat. 2 i 3. W trzech obiektach prowadzono obrót prekursorami kat. 2, natomiast w 113 zakładach wprowadzano do obrotu substancje sklasyfikowane jako prekursorsy kat. 3.

W ramach nadzoru skontrolowano 41 podmiotów wprowadzających do obrotu prekursorsy narkotyków kat. 2 i 3 przeprowadzając w nich 43 kontrole. Podczas jednej inspekcji stwierdzono nieprawidłowości dotyczące braku do wglądu ewidencji przychodu i rozchodu mieszanin zawierających w swoim składzie prekursorsy kat. 3 (MEK, aceton) za rok 2023. Uchybienie to zostało wykonane w trakcie prowadzonego postępowania administracyjnego, w związku z czym nie wydawano decyzji administracyjnej.

Jednocześnie w 2023 r. stacje sanitarno - epidemiologiczne województwa podlaskiego zaewidencjonowały 201 podmiotów stosujących w swojej działalności prekursorsy kat. 2 i 3. Prekursory, które znajdują się w dyspozycji poszczególnych podmiotów, wykorzystywane są najczęściej na ich własne potrzeby i używane głównie do analiz chemicznych, laboratoryjnych oraz w procesach przemysłowych, czyszczących, a także przy uzdatnianiu wody. Pracownicy pionu higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami w 2023 r. przeprowadzili 106 kontroli w powyższych obiektach.

Wykres 33. Liczba kontroli w zakresie wprowadzania do obrotu oraz stosowania prekursorów narkotyków kat. 2 i 3 w latach 2019-2023

W 2023 r. nie odnotowano przypadków zgłoszeń przez podmioty gospodarcze nietypowych zamówień lub transakcji z udziałem prekursorów narkotyków kat. 2 i 3, które mogły budzić

podejrzanie wykorzystania substancji do celów nielegalnego wytwarzania środków odurzających lub substancji psychotropowych.

Nadzór nad produktami biobójczymi

Nadzór nad produktami biobójczymi realizowano poprzez kontrolę przestrzegania przepisów:

- ustawy z dnia 9 października 2015 r. *o produktach biobójczych*,
- rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 528/2012 z dnia 22 maja 2012 r. *w sprawie udostępniania na rynku i stosowania produktów biobójczych*.

Podczas prowadzonych inspekcji sprawdzano między innymi:

- posiadanie stosownego pozwolenia na obrót oraz jego ważność,
- prawidłowość oznakowania opakowań produktów biobójczych,
- dostępność karty charakterystyki produktu biobójczego,
- status prawny substancji czynnych zawartych w produktach biobójczych.

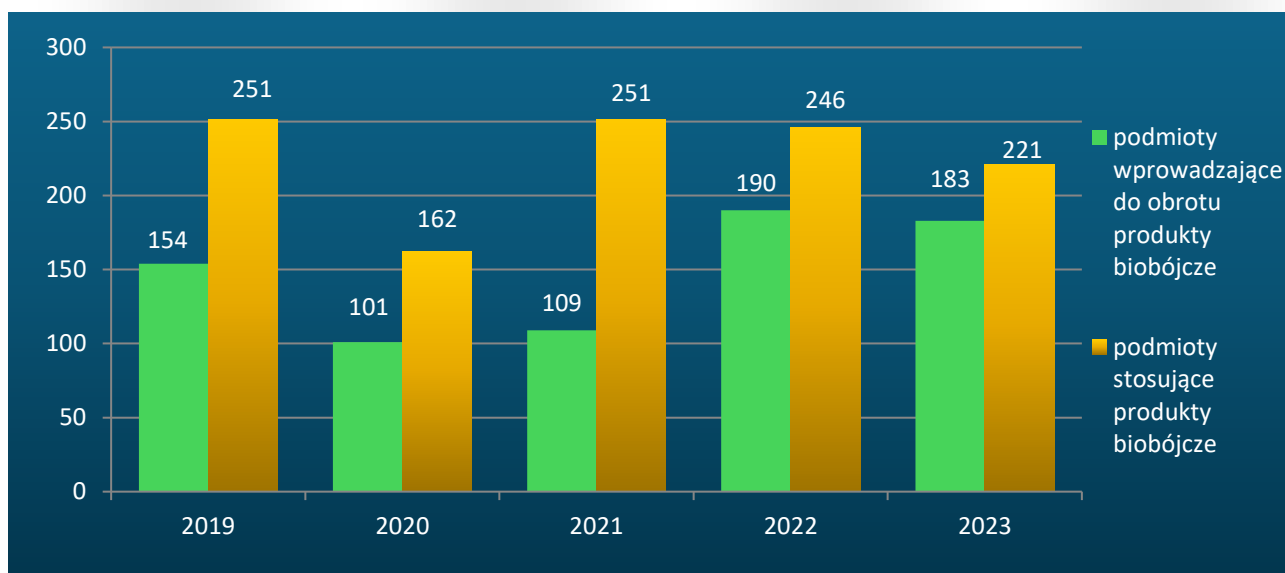
W 2023 r. w województwie podlaskim zaewidencjonowano 567 obiektów wprowadzających do obrotu produkty biobójcze, w tym 6 podmiotów było zobowiązanych do uzyskania pozwoleń na obrót.

W ramach realizacji przedmiotowego zagadnienia skontrolowano 169 podmiotów wprowadzających do obrotu produkty biobójcze. W wyżej wymienionych obiektach przeprowadzono 183 kontrole. Podczas 15 inspekcji stwierdzono uchybienia. W związku z czym wydano 9 decyzji merytorycznych, w których zawarto 12 nakazów dotyczących wstrzymania lub wycofania z obrotu produktów biobójczych nie posiadających pozwolenia na obrót, zapewnienia właściwego oznakowania oraz właściwej reklamy oferowanych w sprzedaży produktów biobójczych.

Skontrolowano również 220 zakładów stosujących w działalności zawodowej produkty biobójcze, przeprowadzając w nich 221 inspekcji. Podczas 3 kontroli stwierdzono nieprawidłowości. W związku z tym wydano 3 decyzje administracyjne nakazujące zaprzestanie stosowania produktu biobójczego, dla którego upłynął termin ważności.

Na poniższym wykresie przedstawiono zestawienie dotyczące ilości przeprowadzonych kontroli w zakresie wprowadzania do obrotu oraz stosowania produktów biobójczych w latach 2019-2023.

Wykres 34. Liczba kontroli w zakresie wprowadzania do obrotu oraz stosowania produktów biobójczych w latach 2019-2023

W 2023 r. pracownicy pionu higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami województwa podlaskiego w ramach akcji sezonowych kontroli produktów biobójczych należących do grupy insektycydów i repelentów skontrolowali 174 produkty w sprzedaży stacjonarnej oraz 5 produktów oferowanych na platformach e-commerce. Zakwestionowano łącznie 4 produkty ze względu na niewłaściwe oznakowanie, nieprawidłową kartę charakterystyki oraz niewłaściwą reklamę produktu biobójczego na stronie internetowej.

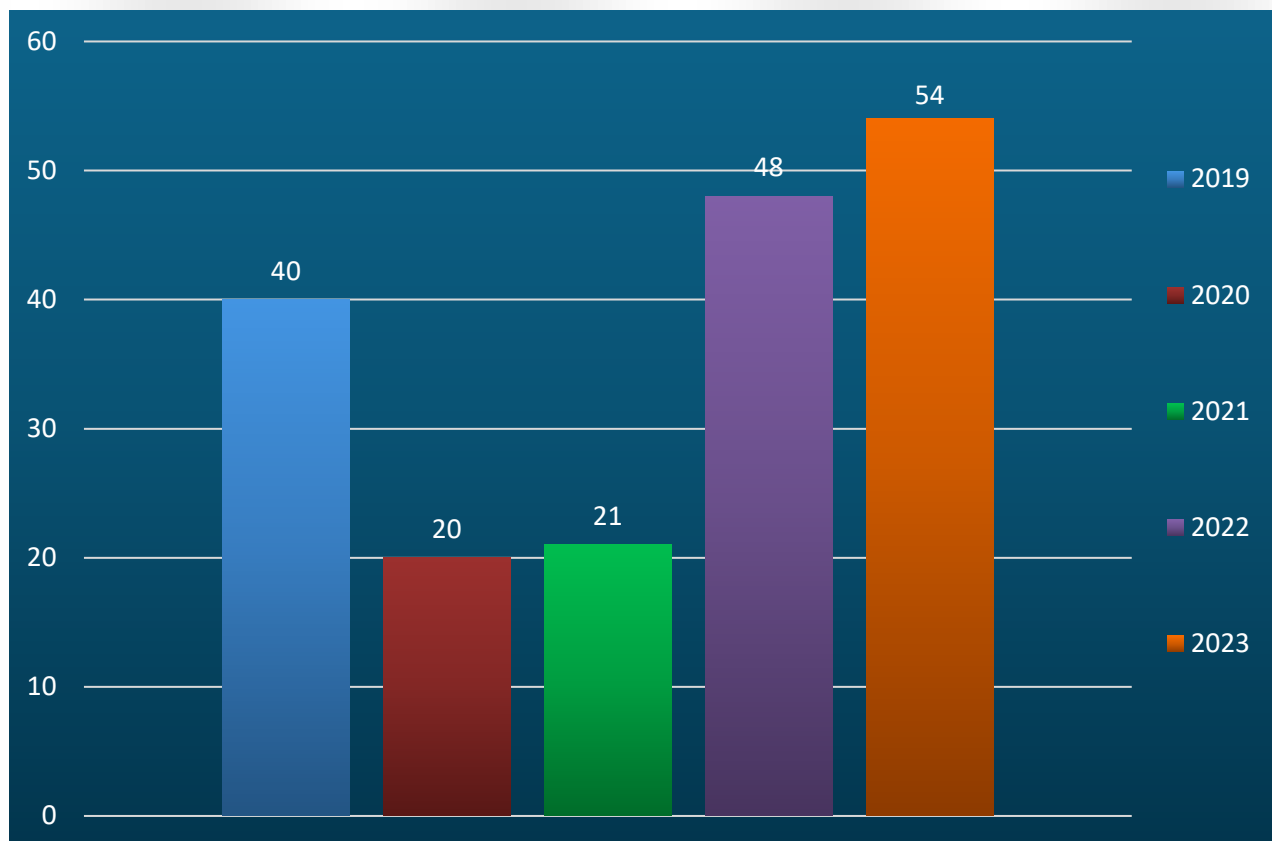
Nadzór nad detergentami

Nadzór nad detergentami realizowano poprzez kontrolę przestrzegania przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 648/2004 z dnia 31 marca 2004r. *w sprawie detergentów*. Detergenty są to substancje lub mieszaniny zawierające mydło i/lub inne substancje powierzchniowo czynne, przeznaczone do procesów prania, mycia i czyszczenia. Detergenty wprowadzane są do obrotu w celu używania ich w gospodarstwie domowym, obiektach użyteczności publicznej lub do celów przemysłowych.

W 2023 r. na terenie nadzorowanym przez Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych w Białymstoku, Grajewie, Wysokiem Mazowieckiem oraz Zambrowie prowadziło działalność 17 podmiotów będących producentami detergentów. Przedsiębiorstwa produkowały, m.in. płyny do mycia naczyń, proszki do prania, płyny do prania, mydła w płynie. W ramach realizacji przedmiotowego zagadnienia w 2023 r. skontrolowano 10 producentów detergentów oraz 41 podmiotów udostępniających na rynku detergenty. W powyższych obiektach przeprowadzono łącznie 54 kontrole. Podczas 2 inspekcji stwierdzono nieprawidłowości dotyczące niewłaściwego oznakowania, wprowadzającego w błąd konsumenta, wprowadzanego do obrotu oraz udostępnianego na rynku detergentu. W związku z tym wydawano 2 decyzje

administracyjne nakazujące wstrzymanie wprowadzania do obrotu/udostępniania produktu do czasu zapewnienia prawidłowego oznakowania.

Na poniższym wykresie przedstawiono zestawienie dotyczące ilości przeprowadzonych kontroli w zakresie wprowadzania do obrotu detergentów w latach 2019-2023.

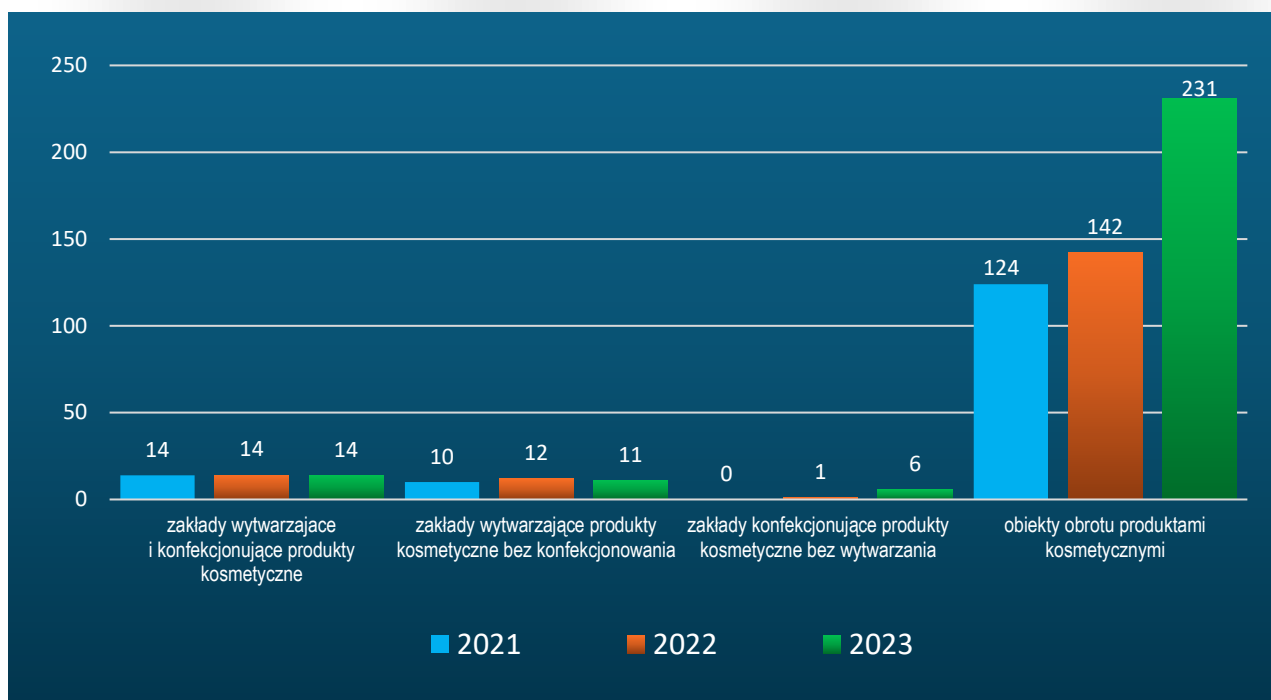

Wykres 35. Liczba kontroli w zakresie wprowadzania do obrotu detergentów w latach 2019-2023

Nadzór nad produktami kosmetycznymi

W roku 2023 pod nadzorem organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej na terenie województwa podlaskiego znajdowały się 262 obiekty. Pośród nich 14 stanowiły zakłady wytwarzające i konfekcjonujące kosmetyki, 11 zakładów produkcji z pominięciem etapu konfekcjonowania oraz 6 zakładów zajmujących się wyłącznie procesem konfekcjonowania. Największą część objętą nadzorem stanowiły obiekty obrotu produktami kosmetycznymi - 231, w tym 24 hurtownie i 207 sklepów.

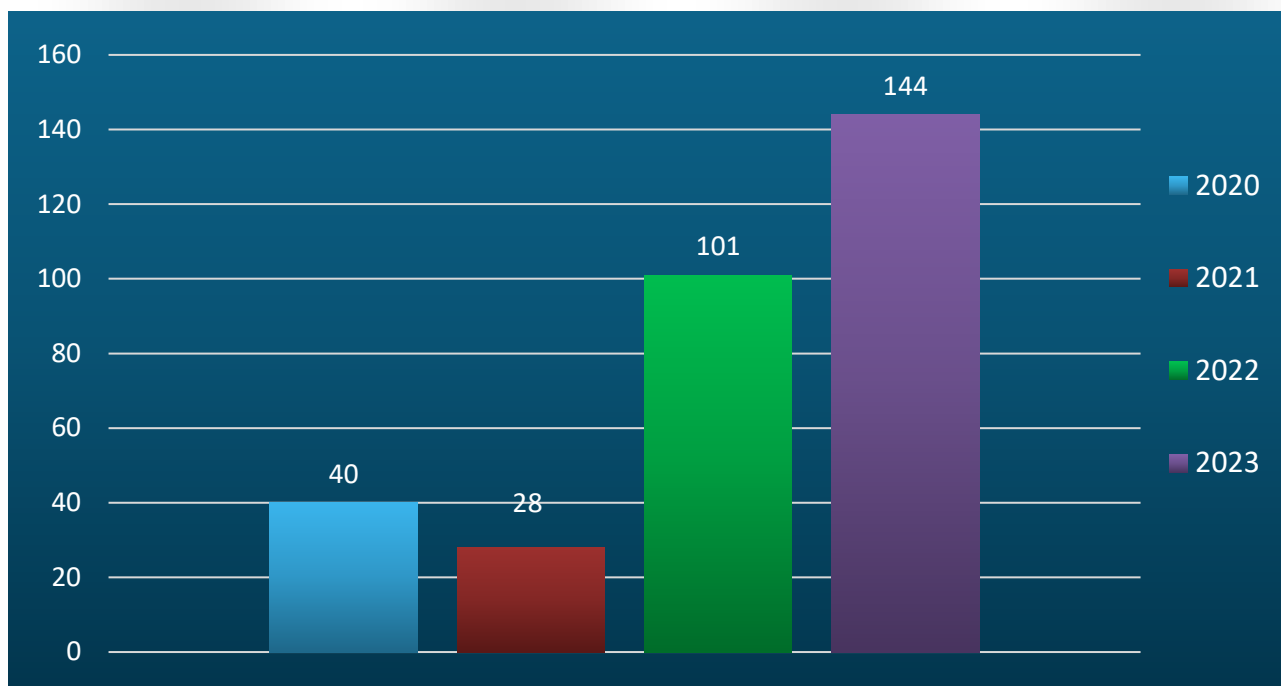
Wykres 36. Rodzaje zakładów branży kosmetycznej nadzorowane w latach 2021-2023

W ramach nadzoru nad bezpieczeństwem produktów kosmetycznych przeprowadzono łącznie 144 kontrole i rekontrole w 132 obiektach. Większość skontrolowanych zakładów stanowiły obiekty obrotu produktami kosmetycznymi - 108 obiektów (9 hurtowni i 99 sklepów). Ponadto skontrolowano 13 zakładów wytwarzających i konfekcjonujących kosmetyki, 5 zakładów wytwarzających produkty kosmetyczne bez konfekcjonowania oraz 6 zakładów wyłącznie konfekcjonujących produkty kosmetyczne. Zakłady produkcji były oceniane w zakresie warunków wytwarzania, dokumentacji, a także prawidłowości oznakowania opakowań jednostkowych.

W wyniku prowadzonych działań kontrolnych Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni województwa podlaskiego wydali łącznie 64 decyzje administracyjne, z czego 17 stanowiły decyzje nakazowe. Nakazy najczęściej dotyczyły wstrzymania wprowadzania do obrotu produktu kosmetycznego do czasu zapewnienia właściwego oznakowania zgodnego z przepisami prawa oraz zakazu udostępnienia na rynku i wycofania z obrotu produktu kosmetycznego zawierającego w swoim składzie substancję zakazaną, bądź udostępniania produktów kosmetycznych po terminie ważności. Podczas kontroli stwierdzono także brak wpisu do rejestru zakładów wytwarzających produkty kosmetyczne oraz brak raportu bezpieczeństwa produktu kosmetycznego.

Spośród wszystkich wydanych decyzji, 12 stanowiły decyzje umarzające postępowanie w związku z usunięciem stwierdzonych nieprawidłowości do czasu zakończenia postępowania. Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej nałożyli także 9 kar pieniężnych na łączną kwotę 12 260 zł. Pozostałe wydane decyzje stanowiły decyzje rachunkowe za przeprowadzone czynności kontrolne.

Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku rozpatrzył także 3 odwołania w przedmiocie produktów kosmetycznych i wydał 3 decyzje administracyjne w II instancji.

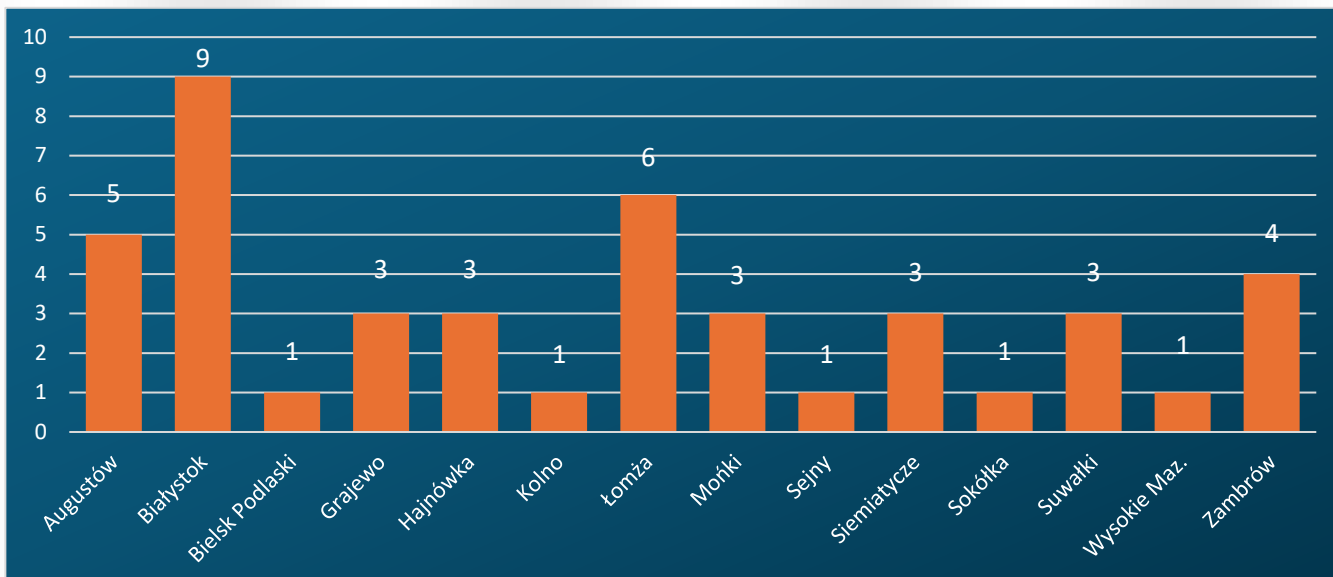

Wykres 37. Liczba kontroli przeprowadzonych w latach 2020-2023

W celu oceny jakości produkowanych i wprowadzanych do obrotu produktów kosmetycznych pobrano do badań laboratoryjnych 23 próbki. W zależności od asortymentu kosmetyków analizowane próbki przebadano w kierunku zanieczyszczeń fizykochemicznych tj.: metale ciężkie, obecność wolnego formaldehydu, zawartość azotanów, zawartość fluoru czy nadtlenu wodoru. W pobranych próbach oznaczano także parametry mikrobiologiczne: ogólną liczbę bakterii tlenowych mezofilnych, liczbę drożdży i pleśni, obecność *Staphylococcus aureus*.

Nadzór nad środkami zastępczymi i nowymi substancjami psychoaktywnymi

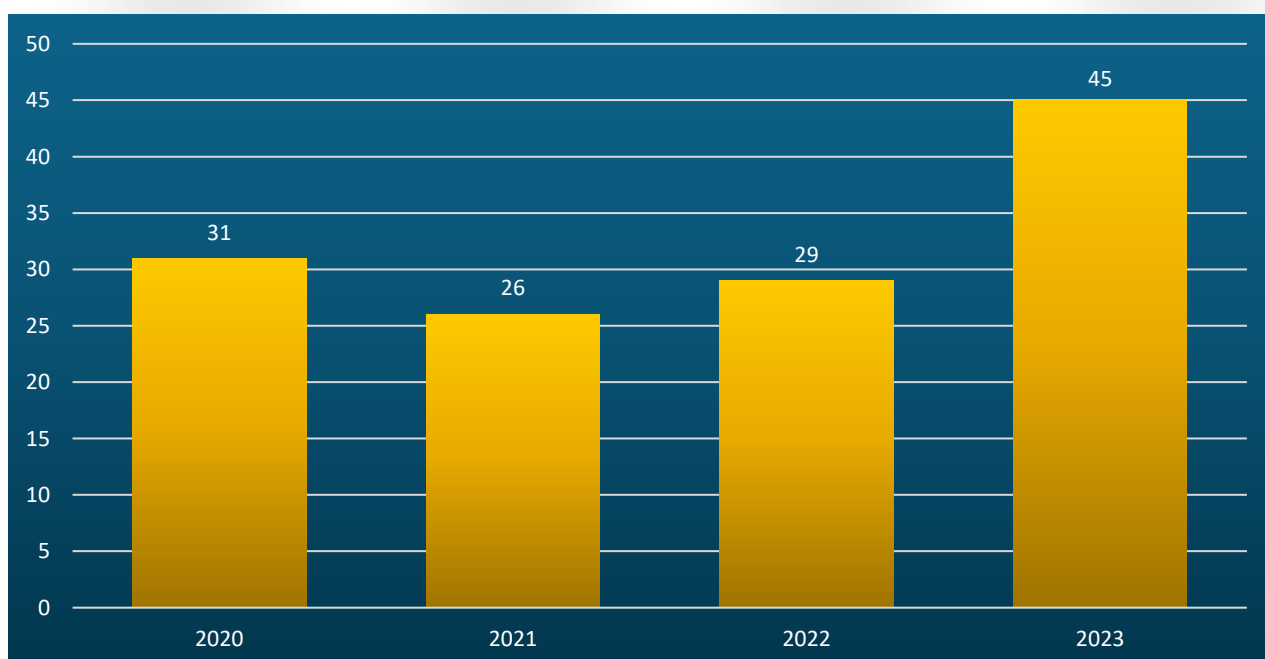
W 2023 r. Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni województwa podlaskiego realizując ustawowo powierzone zadania przeprowadzili łącznie 44 kontrole. Wśród kontrolowanych obiektów znajdowały się zarówno sklepy konopne, jak również sklepy zielarskie, czy sklepy oferujące e-papierosy i liquidy. W toku prowadzonych działań nie zidentyfikowano stacjonarnych punktów sprzedaży oferujących środki zastępcze bądź nowe substancje psychoaktywne.

Wykres 38. Liczba kontroli przeprowadzonych w poszczególnych powiatach przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w 2023 r.

W roku 2023 nie nakładano kar pieniężnych, natomiast wyegzekwowano wcześniej nałożone kary w kwocie 12 983,00 zł. Wydano także 1 decyzję odmawiającą umorzenia nałożonej kary pieniężnej.

W 2023 r. Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni województwa podlaskiego kontynuowali współpracę z podmiotami leczniczymi zobowiązanymi do zgłaszania zatruc lub podejrzeń zatruc środkami zastępczymi i nowymi substancjami psychoaktywnymi. W związku z powyższym odnotowano 45 takich przypadków. W stosunku do lat ubiegłych zaobserwowano tendencję wzrostową.

Wykres 39. Liczba przypadków podejrzeń zatruc środkami zastępczymi lub nowymi substancjami psychoaktywnymi w latach 2020-2023

Liczba odnotowanych zatruc dotyczyła w równym stopniu kobiet i mężczyzn (odpowiednio 23 i 22). W grupie wiekowej do lat 18 zarejestrowano 24 zatrucia środkami zastępczymi lub nowymi substancjami psychoaktywnymi, co stanowi ponad połowę wszystkich odnotowanych zgłoszeń. W grupie powyżej 18 lat liczba zgłoszeń wyniosła 20 przypadków. W 2023 r. nie odnotowano zgonów związanych z zatruciem/podejrzeniem zatrucia środkami zastępczymi oraz nowymi substancjami psychoaktywnymi.

Promocja zdrowia oraz współpraca z innymi jednostkami

Pracownicy pionu higieny pracy i nadzoru nad chemikaliami województwa podlaskiego, podczas bieżących kontroli, prowadzili poradnictwo w aspekcie zagrożeń zawodowych, stopnia ich oceny, przedsięwzięć eliminujących lub ograniczających ich wpływ oraz przeprowadzania oceny ryzyka zawodowego, ze szczególnym uwzględnieniem chemicznych i biologicznych czynników szkodliwych dla zdrowia. Jednocześnie przypomniano pracodawcom o zmianach przepisów prawnych.

Współuczestniczono w realizacji krajowego planu działania w przypadku długoterminowych zagrożeń wynikających z narażenia na radon w budynkach przeznaczonych na pobyt ludzi oraz w miejscach pracy. Udzielano porad i informacji w zakresie narażenia na radon w pomieszczeniach oraz związanych z narażeniem zagrożeń dla zdrowia, znaczenia przeprowadzania pomiarów radonu, a także dostępnych środków technicznych służących ograniczeniu występujących stężeń. Informację na temat radonu wysłano do obiektów użyteczności publicznej oraz umieszczono na stronach internetowych.

W celu zwiększenia bezpieczeństwa pracowników w miejscu ich pracy kontynuowano współpracę z Państwową Inspekcją Pracy w zakresie wymiany informacji o chorobach zawodowych, zakładach pracy, w których występują czynniki rakotwórcze i mutagenne oraz nieprawidłowościach w zakresie oznakowania stosowanych mieszanin chemicznych, w tym produktów biobójczych.

Ponadto Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa podlaskiego współdziałała z Instytutem Medycyny Pracy w Łodzi przekazując karty stwierdzeń choroby zawodowej, informacje o czynnikach rakotwórczych w programie CRCR oraz informacje o czynnikach biologicznych w Krajowym Rejestrze Czynniki Biologicznych.

Jednocześnie w ramach nadzoru nad chemikaliami współpracowano z Państwową Inspekcją Handlową oraz Podlaskim Urzędem Celno-Skarbowym. Ponadto podczas bieżącego nadzoru nad produktami biobójczymi oraz substancjami i mieszaninami chemicznymi korzystano ze specjalistycznej wiedzy pracowników Urzędu Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych oraz Biura do spraw Substancji Chemicznych.

Oddział Higieny Pracy i Nadzoru nad Chemikaliami

PODSUMOWANIE

1. Działania profilaktyczne, administracyjne i kontrolne przyczyniły się do poprawy warunków pracy pracowników oraz ograniczenia zagrożeń zawodowych na stanowiskach pracy.
2. Realizacja zadań w zakresie pionu higieny pracy spowodowała większe zaangażowanie pracodawców i pracowników w prowadzenie działań na rzecz ochrony zdrowia oraz bezpieczeństwa i higieny pracy.
3. Działania podejmowane w zakresie nadzoru nad chemikaliami zwiększyły świadomość podmiotów odpowiedzialnych oraz konsumentów w aspekcie wprowadzania do obrotu produktów biobójczych, detergentów oraz produktów kosmetycznych.

ODDZIAŁ BEZPIECZEŃSTWA ŻYWNOSCI I ŻYWIENIA

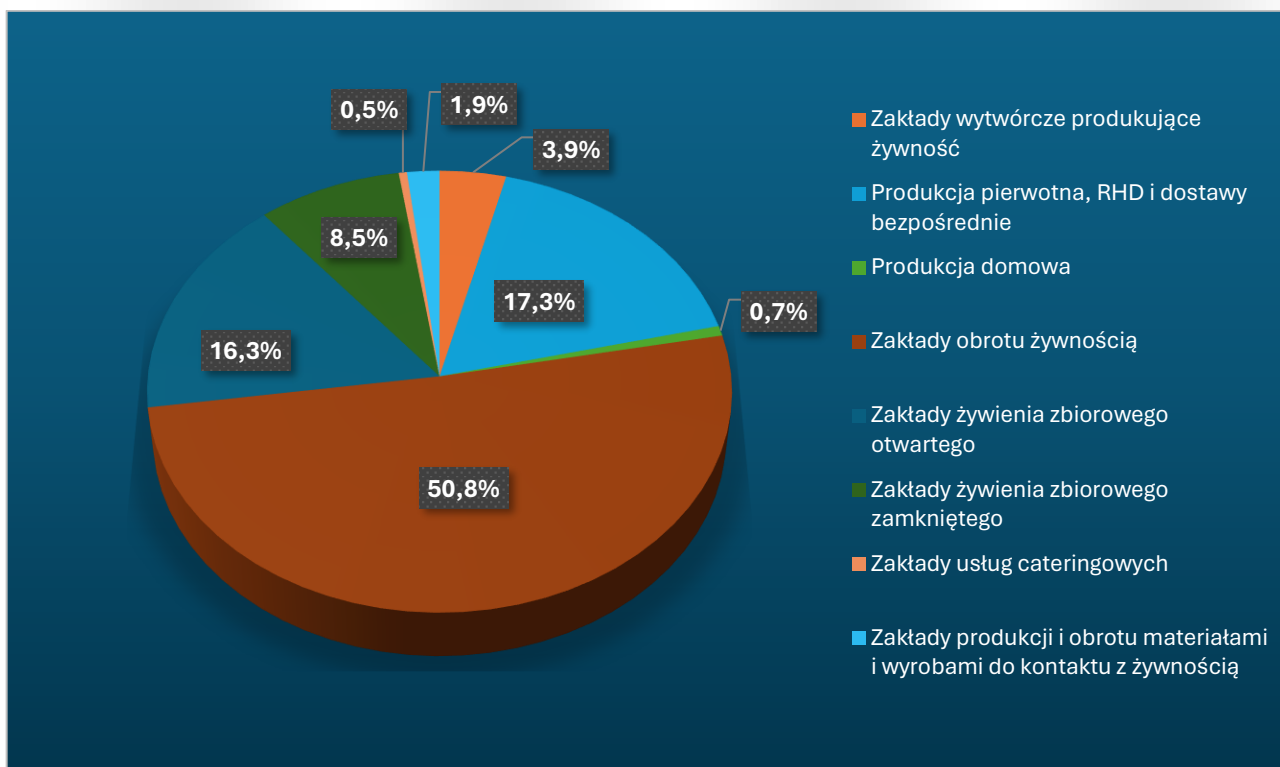

Ocena stanu sanitarnego w zakresie bezpieczeństwa żywności, żywienia, materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktów z żywnością.

Urzędowa kontrola żywności w ujęciu ogólnym.

Pion nadzoru nad bezpieczeństwem żywności i żywienia obejmował nadzorem łącznie 14 539 zakładów, w tym 14 261 obiektów produkcji żywności, obrotu i żywienia oraz 278 zakładów produkcji i obrotu materiałami oraz wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością. W rejestrach zakładów podlegających urzędowej kontroli organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajdowało się odpowiednio:

- 3 197 zakładów produkcji żywności, w tym 2 521 podmiotów prowadzących produkcję pierwotną, rolniczy handel detaliczny i dostawy bezpośrednio żywności oraz 105 producentów żywności w warunkach domowych,
- 7 382 obiekty obrotu żywnością,
- 2 370 zakładów żywienia zbiorowego typu otwartego,
- 1 242 zakłady żywienia zbiorowego typu zamkniętego,
- 70 zakładów usług cateringowych,
- 31 wytwórni materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością,
- 247 miejsc obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością.

Wykres 40: Rodzaje obiektów nadzorowanych przez pion bezpieczeństwa żywności.

Spośród nadzorowanych zakładów 14 427 wdrożyło i stosuje zasady Dobrej Praktyki Higienicznej i Dobrej Praktyki Produkcyjnej - 99,2 %, natomiast 2 855 posiada wdrożony system HACCP - 19,6 %.

Skontrolowano 458 zakładów, co stanowi 37,5 % ujętych w ewidencji. Zaplanowano wykonanie 4 956 urzędowych kontroli, z których nie wykonano 700 kontroli. Zaplanowanych kontroli nie zrealizowano głównie z uwagi na likwidację obiektów, zawieszenie działalności, czy braki kadrowe spowodowane absencjami chorobowymi - plan wykonano w 85,9 %. Ponadto, przeprowadzono 2 995 kontroli nieplanowanych (co stanowi 41,3 % wszystkich kontroli), w tym 747 interwencyjnych. W 3 765 zakładach dokonano kompleksowej oceny stanu sanitarnego, w oparciu o jednolite w skali kraju kryteria zawarte w procedurach urzędowej kontroli żywności. Do kategorii niskiego ryzyka zagrożenia bezpieczeństwa żywności zakwalifikowano 6 783 zakłady, do kategorii średniego ryzyka - 6 366 zakładów, zaś do kategorii wysokiego ryzyka - 1 390 zakładów.

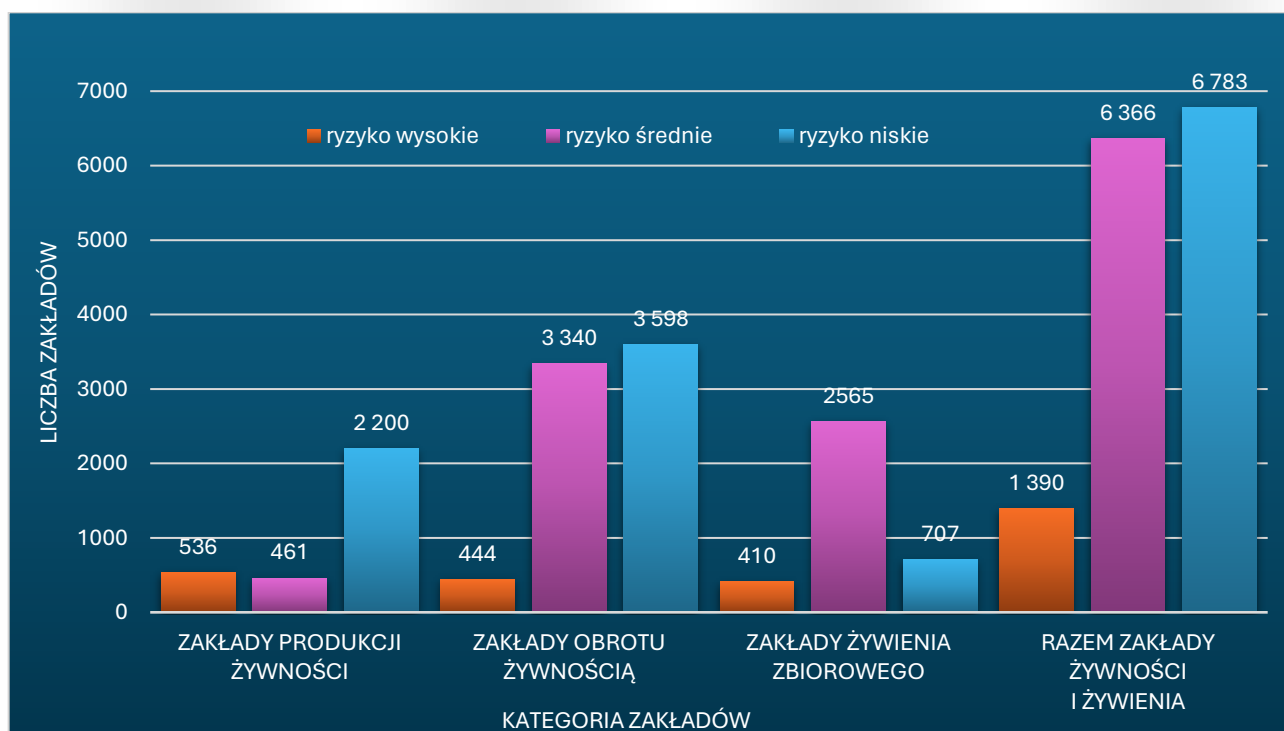
W kategorii wysokiego ryzyka znalazło się 9,6 % wszystkich zakładów, tj.:

- 536 zakładów produkcji żywności (35 wytwórni lodów, 5 automatów do lodów, 26 piekarni, 79 ciastkarni, 6 przetwórnii owocowo-warzywnych i grzybowych, 1 wytwórnię napojów bezalkoholowych/ rozlewnię piwa, 25 zakładów garmażeryjnych, 1 zakład przemysłu zbożowo-młynarskiego, 3 wytwórnie makaronów, 1 wytwórnię wyrobów cukierniczych, 3 wytwórnie koncentratów spożywczych, 1 wytwórnię suplementów diety, 331 podmiotów prowadzących produkcję pierwotną, rolniczy handel detaliczny, dostawy

bezpośrednie, 1 producenta kiełków, 5 producentów żywności w warunkach domowych, 13 innych wytwórni żywności),

- 444 zakłady obrotu żywnością,
- 410 zakładów żywienia zbiorowego.

Zakłady z powyższych grup zakwalifikowano do kategorii wysokiego ryzyka zagrożenia bezpieczeństwa żywności m.in. ze względu na wytwarzany asortyment niestabilny mikrobiologicznie (np.: wyroby z udziałem np. jaj i mleka, niepoddanych obróbce cieplnej, owoce miękkie, przeznaczone do bezpośredniego spożycia, kiełki, warzywa i grzyby świeże - krojone, obrane, gotowe do spożycia, wyroby garmazeryjne schłodzone), a także zgłoszenia o niezgodności lub powiadomienia w sieci RASFF oraz stwierdzone podczas kontroli nieprawidłowości.

Wykres 41. Liczba zakładów poszczególnych kategorii z podziałem na ryzyko zagrożenia bezpieczeństwa żywności

Wśród najczęściej stwierdzanych nieprawidłowości w zakładach sektora spożywczego skontrolowanych w 2023 roku odnotowano:

- niewłaściwy stan sanitarno-techniczny pomieszczeń i wyposażenia zakładu,
- brak odpowiedniej segregacji asortymentowej surowców i potraw w urządzeniach chłodniczych,
- niewłaściwe warunki przechowywania środków spożywczych oraz opakowań przeznaczonych do kontaktu z żywnością,

- sprzedaż lub wykorzystywanie do przygotowywania potraw środków spożywczych po upływie terminu przydatności do spożycia, daty minimalnej trwałości oraz z oznakami zepsucia,
- nieprawidłowe oznakowanie środków spożywczych/brak oznakowania żywności sprzedawanej luzem, w tym brak wykazu składników oraz nazw substancji lub produktów powodujących alergię lub reakcje nietolerancji,
- nieprawidłowo prowadzona kontrola wewnętrzna oparta o zasady GHP/GMP i procedury systemu HACCP, w tym brak systematycznych zapisów potwierdzających zgodność działania z obowiązującymi w zakładzie procedurami i instrukcjami,
- brak orzeczeń lekarskich do celów sanitarno-epidemiologicznych zatrudnionego personelu.

Urzędowa kontrola materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością.

Pion nadzoru nad bezpieczeństwem żywności i żywienia Państwowej Inspekcji Sanitarnej obejmował nadzorem 31 wytwórni materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością oraz 247 podmiotów specjalizujących się w obrocie omawianym asortymentem (45 hurtowni oraz 202 sklepy). W wytwórniach produkowane były między innymi: folie opakowaniowe i opakowania z tworzyw sztucznych, blachy i formy do pieczenia (m.in. silikonowe, z blachy stalowej ocynowanej), tłoczone tacki i talerze z tektury, papier falisty i tektura falista oraz opakowania z tektury i z papieru, worki papierowe oraz z wkładką foliową. Wyroby dystrybuowane były na terenie Polski, Unii Europejskiej oraz krajów trzecich.

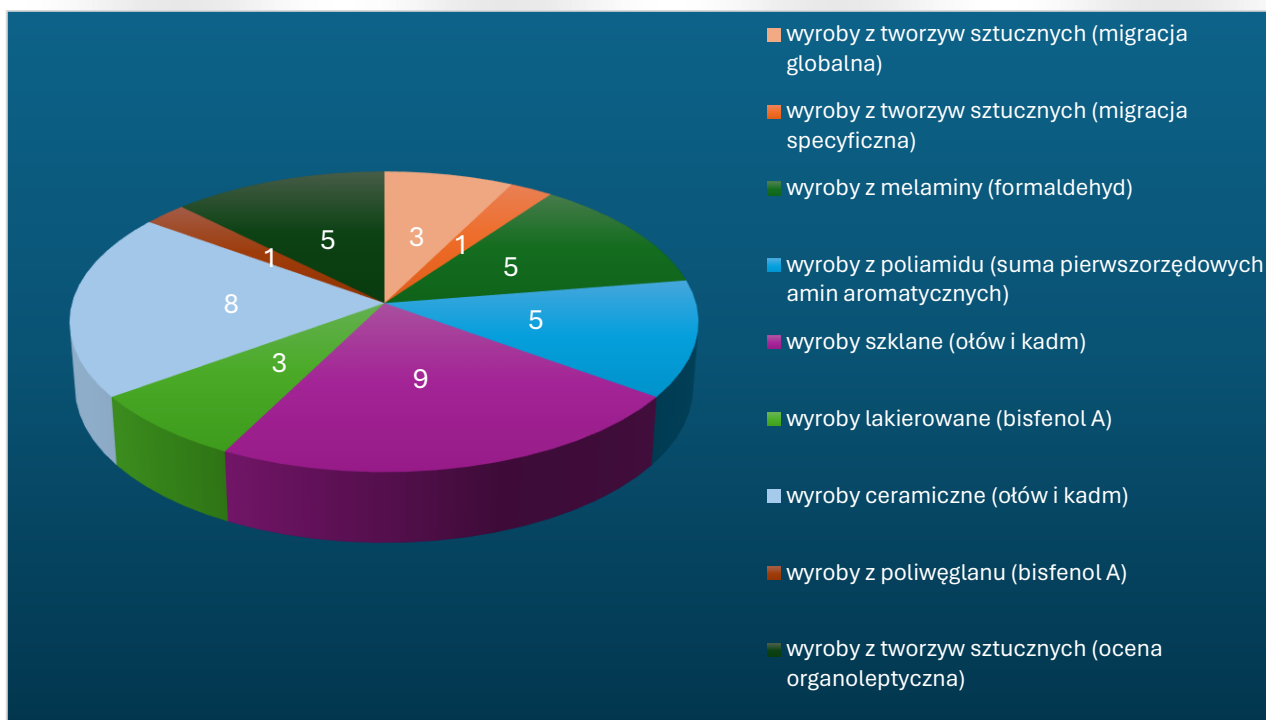

Skontrolowano 9 wytwórni oraz 74 miejsca obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością (17 hurtowni oraz 57 sklepów).

Na przestrzeni roku do badań laboratoryjnych pobrano ogółem 40 próbek materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością. Zakwestionowano 3 z nich:

- 2 próbki ze względu na niewłaściwy wynik oceny organoleptycznej - wydano decyzję zakazującą wprowadzania do obrotu kwestionowanego produktu,
- 1 próbkę ze względu na przekroczenie migracji specyficznej pierwszorzędowych amin aromatycznych - podjęto działania w ramach systemu RASFF.

Ponadto w 2023 r. w ramach granicznej kontroli bezpieczeństwa importowanych materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością oceniono 50 partii tych towarów (13 w punktach granicznej kontroli sanitarnej i 37 w składach celnych i miejscach docelowego przeznaczenia). Największą grupę stanowiły pojemniki, foremki i wykałaczki pochodzące z Turkmenistanu, Chin (24 partie), wyroby stołowe i kuchenne z Białorusi (13 partii), artykuły gospodarstwa domowego pochodzące z Chin odpowiednio: żeliwne garnki (4 partie), wykrawaczki do kanapek i inne akcesoria (3 partie), aluminiowe wieczka (3 partie) kubki termiczne (2 partie) oraz bidony (1 partia). Wydano 37 świadectw spełnienia wymagań zdrowotnych przez materiał lub wyrób przeznaczony do kontaktu z żywnością przekraczający granicę UE.

Wykres 42. Asortyment, liczba i kierunek badań pobranych próbek materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością.

Bezpieczeństwo żywności, materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością.

W ramach nadzoru nad bezpieczeństwem żywności oraz materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością pobierano próbki zgodnie z obowiązującym krajowym „*Planem pobierania próbek do badania żywności w ramach urzędowej kontroli żywności i monitoringu dla Państwowej Inspekcji Sanitarnej na 2023 rok*” oraz jako dodatkowe, m.in. w przypadku podejrzenia niewłaściwej jakości zdrowotnej produktu oraz interwencji konsumentów.

Ogółem pobrano 3025 próbek, w tym:

- 3014 w obiektach nadzorowanych przez Państwową Inspekcję Sanitarną: 2727 próbek żywności, 40 próbek materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, 215 próbek sanitarnych, 32 próbki posiłków,
- 9 w obiektach nadzorowanych przez Inspekcję Weterynaryjną: 9 próbek żywności,
- 2 w pozostałych: 1 próbka żywności, 1 próbka trawy.

Z ogólnej liczby próbek - 79 (w tym 23 próbki żywności oraz 56 próbek sanitarnych) pobrano w ramach opracowywania ognisk zatruc pokarmowych. Próbki pobierano w zakładach wprowadzających żywność do obrotu, usług cateringowych, żywienia zbiorowego zamkniętego oraz w prywatnym gospodarstwie domowym.

Tabela 14. Próbki pobierane w poszczególnych grupach obiektów oraz ich rodzaj

Rodzaj zakładu	Ogólna liczba pobranych próbek	w tym			
		próbki żywności	próbki posiłków	próbki materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością	próbki sanitarne
zakłady produkcji żywności	603	534	0	3	66
zakłady wprowadzające żywność do obrotu	2077	2032	0	13	32
zakłady żywienia zbiorowego	307	158	32	0	117
zakłady produkcji i wprowadzania do obrotu materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością	25	1	0	24	0
przejścia graniczne	2	2	0	0	0
inne (nadzorowane przez IW i gospodarstwo domowe)	10	10	0	0	0
OGÓŁEM	3024	2737	32	40	215

Tabela 15. Kierunki badań pobranych próbek żywności w latach 2021 - 2023

Lp.	Kierunek badania	Liczba próbek		
		rok 2021	rok 2022	rok 2023
1	Pozostałości pestycydów	207	256	288
2	Metale szkodliwe dla zdrowia	147	149	207
3	Azotany	18	18	18
4	3-MCPD i pochodne	19	10	15
5	Zanieczyszczenia mikrobiologiczne	1286	1402	1516
6	Oporność na środki przeciwdrobnoustrojowe u bakterii zoonotycznych i komensalnych	17	18	18
7	Mykotoksyny	67	65	88
8	Histamina	91	91	91
9	Metanol i cyjanowodór oraz karbaminian etylu	6	5	5
10	Dozwolone substancje dodatkowe, barwniki z grupy Sudan	111	111	108
11	Parametry czystości substancji dodatkowych, rozpuszczalników ekstrakcyjnych oraz wybranych składników odżywczych	5	20	15
12	GMO	22	23	23
13	Skażenia promieniotwórcze żywności	133	93	54
14	Środki spożywcze poddane działaniu promieniowania jonizującego	14	16	17
15	Jod w soli kuchennej	10	8	8
16	Zawartość m.in. witamin, składników mineralnych, NNKT oraz ocena znakowania suplementów diety, żywności wzbogacanej oraz żywności dla określonych grup	69	118	117
17	WWA	47	46	33
18	Furan	5	5	4
19	Izomery trans kwasów tłuszczowych	2	5	4
20	Akryloamid	15	13	17
21	Oleje mineralne	4	4	3
22	Parametry jęlczenia i kwas erukowy oraz zawartość związków polarnych	10	14	11
23	Alkaloidy tropanowe	5	10	5
24	Alkaloidy pirolizydynowe i alkaloidy opium	0	4	7
25	Gluten	20	25	17
26	Nadchlorany	0	0	3
27	Wykrywanie alergenów (obecność orzeszków ziemnych, białko soi)	0	0	9
28	Niedeklarowane substancje aktywne farmakologicznie, w tym z listy WADA	0	0	10
29	Inne parametry (zanieczyszczenia fizyczne, biologiczne)	17	13	26
	OGÓŁEM	2347	2542	2737

Z ogólnej liczby pobranych próbek zakwestionowano 84 (114 w roku 2022), w tym:

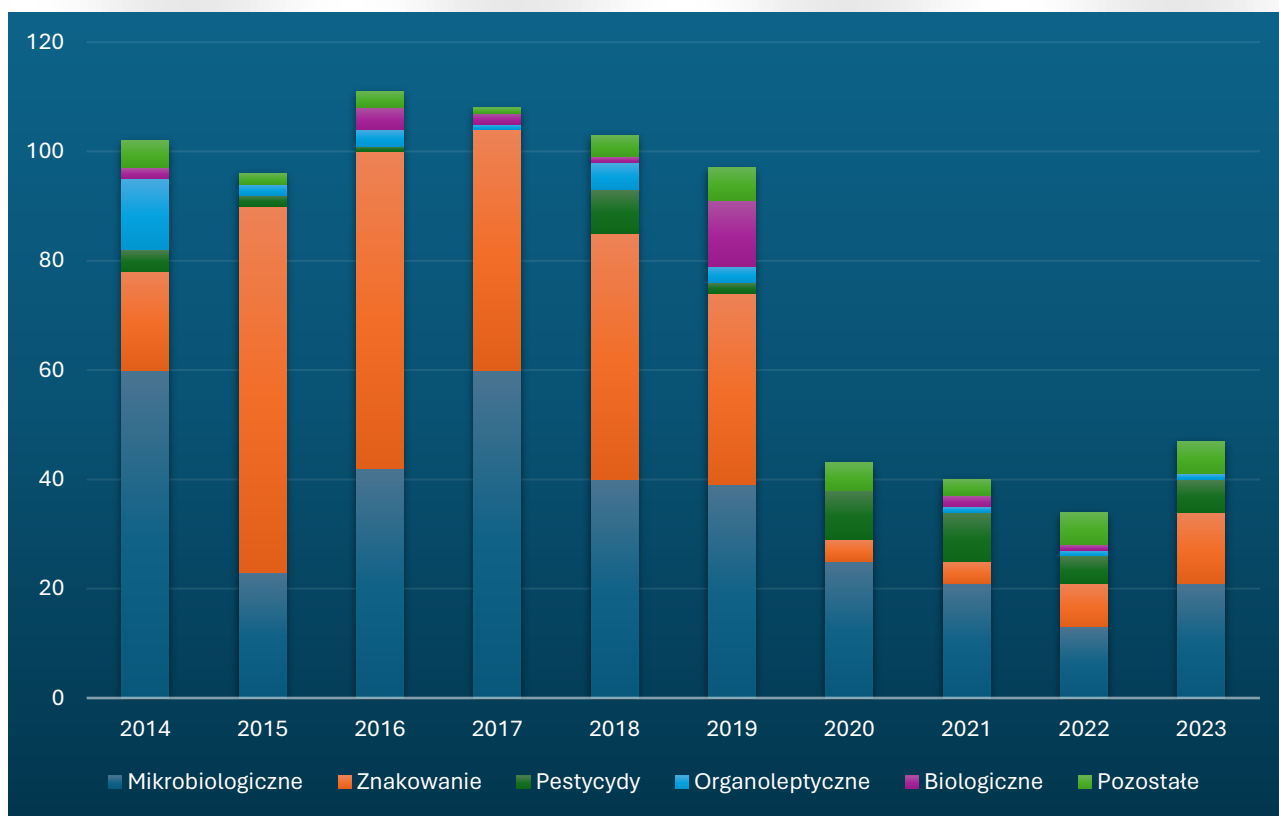
- 47 próbek żywności (34 w roku 2022),
- 3 próbki wyrobów do kontaktu z żywnością (w roku 2022 nie kwestionowano),
- 31 próbek posiłków (64 w roku 2022),
- 3 próbki sanitarne (16 w roku 2022).

Tabela 16. Próbkę, które kwestionowano były pobierane w następujących zakładach:

Rodzaj zakładu	Ogólna liczba pobranych próbek	w tym			
		próbki żywności	próbki posiłków	próbki materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością	próbki sanitarne
zakłady produkcji żywności	10	9	0	0	1
zakłady wprowadzające żywność do obrotu	37	35	0	2	0
zakłady żywienia zbiorowego	36	3	31	0	2
zakłady produkcji i wprowadzania do obrotu materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością	1	0	0	1	0
OGÓŁEM	84	47	31	3	3

Przyczyną kwestionowania próbek żywności były:

- zanieczyszczenia mikrobiologiczne - 21 próbek (10 partii żywności): filet z piersi kurczaka - 8, mięso mielone z kurczaka - 5, mięso z kurczaka - 2, majeranek - 2, ziele angielskie ziarno - 1, kolendra mielona - 1, posiłek obiadowy oferowany w ramach diety pudełkowej (gołąbki bez zawijania w sosie pieczarkowym, z fasolką szparagową i szpinakiem duszonym na maśle czosnkowym) - 1, kiełbasa biała surowa - 1,
- nieprawidłowe znakowanie - 13 próbek: suplementy diety - 7, posiłek obiadowy oferowany w ramach diety pudełkowej (kotlety z kurczaka z kaszą i warzywami) - 1, cukierki - 1, pieczywo cukiernicze trwałe - 1, lody na bazie mleka - 1, suszone owoce - 1, sos do pieczenia - 1,
- przekroczony NDP pozostałości pestycydów - 6 próbek: szpinak młody - 1, brzoskwinie - 1, kapusta pekińska - 1, brokuł - 1, herbata czarna - 1, kasza gryczana - 1,
- przekroczony najwyższy dopuszczalny poziom mykotoksyn (ochratoksyna A) - 2 próbki: mąka żytnia,
- przekroczony najwyższy dopuszczalny poziom rtęci - 1 próbka: suplement diety,
- wykrycie niezadeklarowanej na etykiecie produktu obecności alergenu - białka soi - 1 próbka: parówki z szynki,
- przekroczenie sumy alkaloidów pirolizydynowych - 1 próbka: pyłek kwiatowy,
- przekroczony poziom zawartości glutenu w żywności określonej jako produkt „bezglutenowy” - 1 próbka: posiłek obiadowy oferowany w ramach diety pudełkowej (grecka Moussaka wołowa z sałatką z rukoli i pomidorków),
- niewłaściwe cechy organoleptyczne - 1 próbka: ryż biały długoziarnisty.

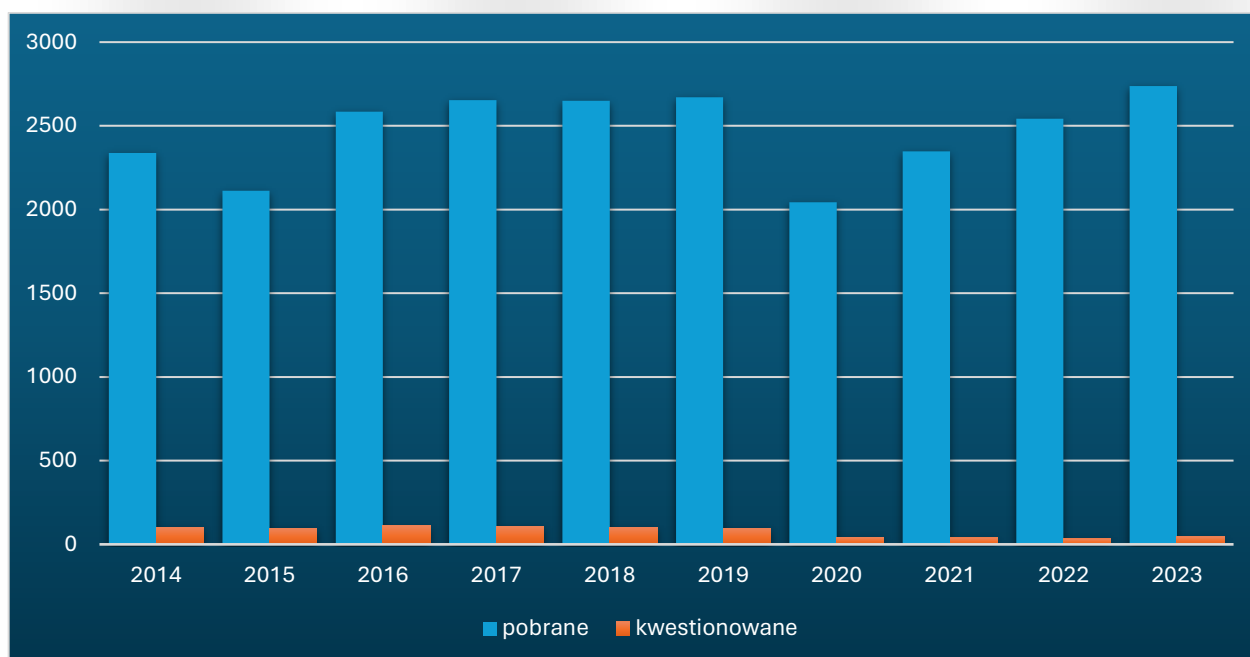

Wykres 43. Ilość próbek i przyczyny kwestionowania w latach 2014-2023

Próbki wyrobów do kontaktu z żywnością zakwestionowano z uwagi na niewłaściwe cechy organoleptyczne, tj. znaczące odchylenie smakowe - gorzki, chemiczny smak (czajnik elektryczny na wodę - 2 próbki) oraz ze względu na przekroczenie limitu migracji aminy 4,4-MDA oraz sumy pierwszorzędnych amin aromatycznych (łyżka z poliamidu w kolorze czarnym).

Próbki wymazów kwestionowano z powodu wykrycia obecności bakterii chorobotwórczych, tj. gronkowców koagulazo - dodatnich (*Staphylococcus aureus* i innych gatunków) na badanych powierzchniach w środowisku produkcyjnym. Zakwestionowano wymaz z obu dłoni pracownika pobrany w zakładzie produkcyjnym - wytwórni lodów oraz wymazy z deski do krojenia oraz miski do przechowywania gotowanego mięsa pobrane w zakładzie żywienia zbiorowego zamkniętego (stołówka szkolna).

Wykres 44. Ilości próbek żywności pobranych i kwestionowanych w latach 2014-2023

Większość próbek negatywnie ocenionych pobierano w ramach realizacji „Planu pobierania próbek do badania żywności w ramach urzędowej kontroli żywności i monitoringu dla Państwowej Inspekcji Sanitarnej na 2023 rok”. Natomiast część próbek pobrano dodatkowo:

- w ramach rozpatrzenia interwencji konsumentów: 5 próbek żywności (2 posiłki z diety pudełkowej, suplement diety, lody na bazie mleka porcjowane, ryż biały długoziarnisty) i 2 próbki czajników elektrycznych
- w ramach prowadzonego postępowania wyjaśniającego w związku z powiadomieniem w systemie RASFF: 1 próbka majeranku suszonego.

W każdym przypadku kwestionowania próbek podejmowano działania mające na celu wyeliminowanie stwierdzonych niezgodności. Prowadzono m.in. postępowanie administracyjne, kierowano wystąpienia, przekazywano pisma informujące o wynikach badań według właściwości i posiadanych kompetencji. W przypadkach stanowiących zagrożenie dla zdrowia dokonywano zgłoszenia w ramach systemu RASFF.

Urzędowa kontrola pozostałości pestycydów w środkach spożywczych.

Kierunki działania w ww. zakresie wyznaczył Główny Inspektor Sanitarny przekazując do wykonania krajowy „Plan pobierania próbek w ramach urzędowej kontroli żywności i monitoringu”. Ww. dokument określał ilości i asortyment próbek niezbędny do pobrania pochodzenia roślinnego i zwierzęcego, w tym produktów przetworzonych oraz uwzględnił środki spożywcze wskazane w Rozporządzeniu Wykonawczym Komisji (UE) nr 2022/741 z dnia 13.05.2022 r. dotyczącym wieloletniego skoordynowanego unijnego programu

kontroli na lata 2023 - 2025 (tzw. monitoringu europejskiego pozostałości pestycydów). Dodatkowo pobierano próby środków spożywczych w ramach planu realizowanego we współpracy z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Plan zakładał pobranie i zbadanie warzyw, owoców oraz innych produktów pochodzących z importu bądź krajów Unii Europejskiej.

Wykonano 100% założeń ww. planów, pobierając w sumie 288 próbek środków spożywczych (w roku 2022 pobrano 253 próbki), w tym:

- 266 w ramach wykonania krajowego planu pobierania próbek, w tym 44 próbki określone monitoringiem europejskim (w roku 2022 pobrano 243 próbki);
- 22 w ramach planu realizowanego we współpracy z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi (w roku 2022 pobrano 10 próbek).

W ramach realizacji krajowego planu pobierania próbek pobrano środki spożywcze z 79 różnych asortymentów, odpowiednio:

- 105 próbek warzyw świeżych, w tym sezonowych w szerokim asortymencie,
- 76 próbek owoców świeżych, w tym sezonowych,
- 18 próbek produktów pochodzenia zwierzęcego,
- 15 próbek ziarna zbóż/mąki,
- 14 próbek nasion roślin strączkowych,
- 13 próbek z grupy oliwa i nasiona roślin oleistych,
- 10 próbek przetworów zbożowych i ryżu,
- 7 próbek produktów dla dzieci,
- 4 próbki grzybów uprawnych,
- 4 próbki herbaty.

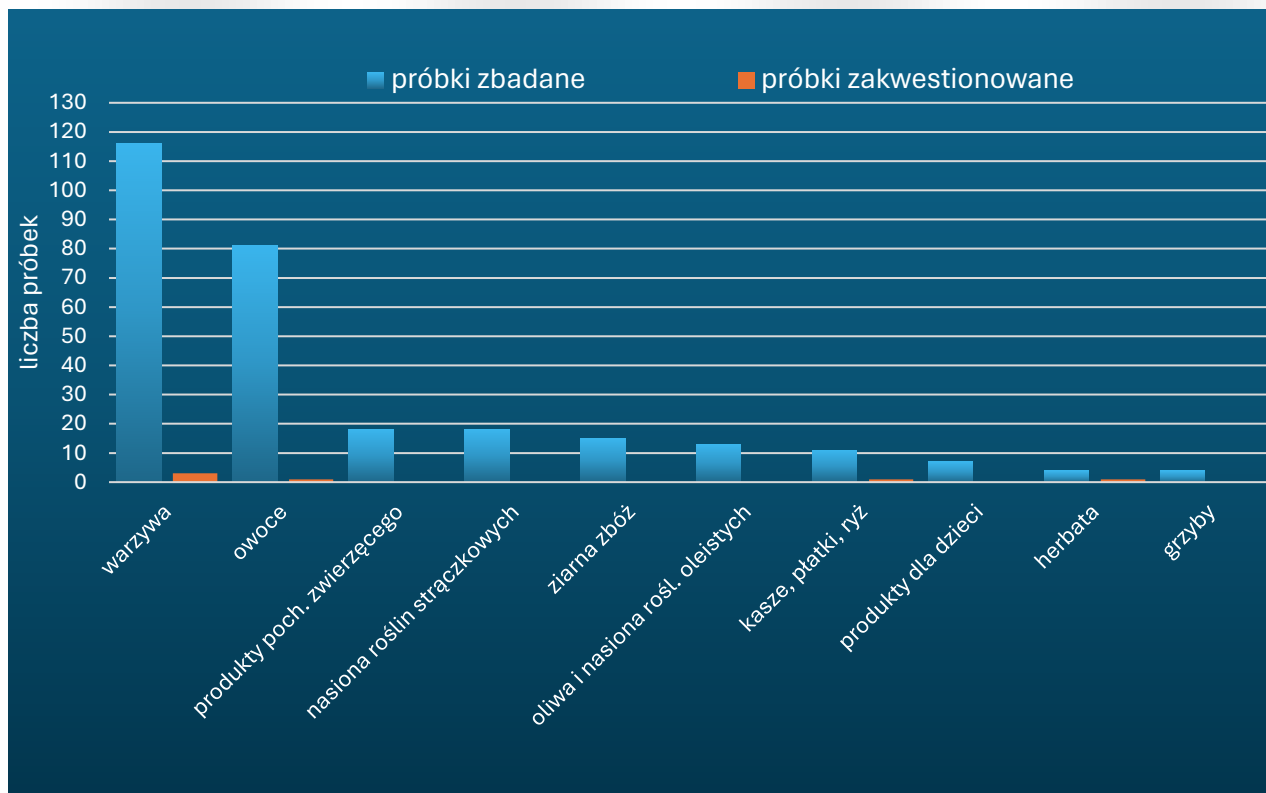

Pochodzenie pobranych próbek to: produkcja krajowa (182 próbki tj. 68,42 %); UE (47 próbek tj. 17,67 %); kraje trzecie (37 próbek tj. 13,91 %).

W ramach planu realizowanego we współpracy z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi pobrano próbki środków spożywczych z różnych grup asortymentowych: 11 próbek warzyw, 5 próbek owoców, 1 próbka kaszy oraz 1 próbka gorczycy. Pochodzenie pobranych próbek to: 14 próbek tj. 63,64 % - środki spożywcze pochodzące z krajów trzecich i 8 próbek tj. 36,36 % - środki spożywcze pochodzące z krajów Unii Europejskiej.

Spośród zbadanych 288 próbek, przekroczenia najwyższych dopuszczalnych prawem poziomów pozostałości pestycydów stwierdzono w 6 próbkach, co stanowi 2,08 % ogółu. Były to: 3 próbki warzyw świeżych (co stanowi 2,58 % zbadanych warzyw), 1 próbka owoców (1,23 % zbadanych owoców), 1 próbka przetworów zbożowych (9,09 % zbadanych próbek tego asortymentu) oraz 1 próbka herbaty czarnej (co stanowi 25 % zbadanych prób tego asortymentu).

We wszystkich przypadkach organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej podjęły działania zgodnie z posiadanymi kompetencjami, mając na celu wyeliminowanie z rynku produktów niespełniających wymagań obowiązującego prawodawstwa żywnościowego, w tym w ramach systemu iRASFF.

Wykres 45. Ilość próbek żywności pobranych i kwestionowanych w 2023 roku z uwagi na przekroczenie NDP pestycydów.

Urzędowa kontrola jakości tłuszczów używanych do smażenia w zakładach żywności i żywienia.

Niezależnie od pobierania próbek do badań laboratoryjnych, w zakładach branży spożywczej dokonywano kontroli jakości zdrowotnej tłuszczów używanych do smażenia żywności.

Ocenę obecności w tłuszczach substancji zanieczyszczających np. zawartości związków polarnych, wolnych kwasów tłuszczowych przeprowadzano metodą screeningową z użyciem szybkich testów. Łącznie dokonano 169 ocen (145 w roku 2022), w tym:

- 86 w zakładach żywienia zbiorowego otwartego,
- 61 w zakładach małej gastronomii,
- 15 w ciastkarniach,
- 7 w zakładach produkcji żywności, głównie w piekarniach.

W jednym zakładzie żywienia zbiorowego otwartego w badaniach przeprowadzonych za pomocą szybkiego testu stwierdzono wysoki poziom zawartości związków polarnych,

tj. > 24% wskazujący na możliwość obecności w tłuszczu substancji zanieczyszczających w ilości przewyższającej dopuszczalne poziomy.

W związku z powyższym, zgodnie z zapisami ujętymi w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z 25.09.2012 r. w celu oceny tłuszczu w badaniu metodą odniesienia pobrano próbkę tłuszczu do badań laboratoryjnych. Oznaczenia laboratoryjne wykazały, że nie przekroczono dopuszczonych prawem limitów zanieczyszczeń - próbka nie została zakwestionowana.

Działania w ramach sieci powiadamiania i współpracy (ACN) - system wczesnego ostrzegania o niebezpiecznej żywności i paszach (RASFF) oraz system współpracy i pomocy administracyjnej (AAC).

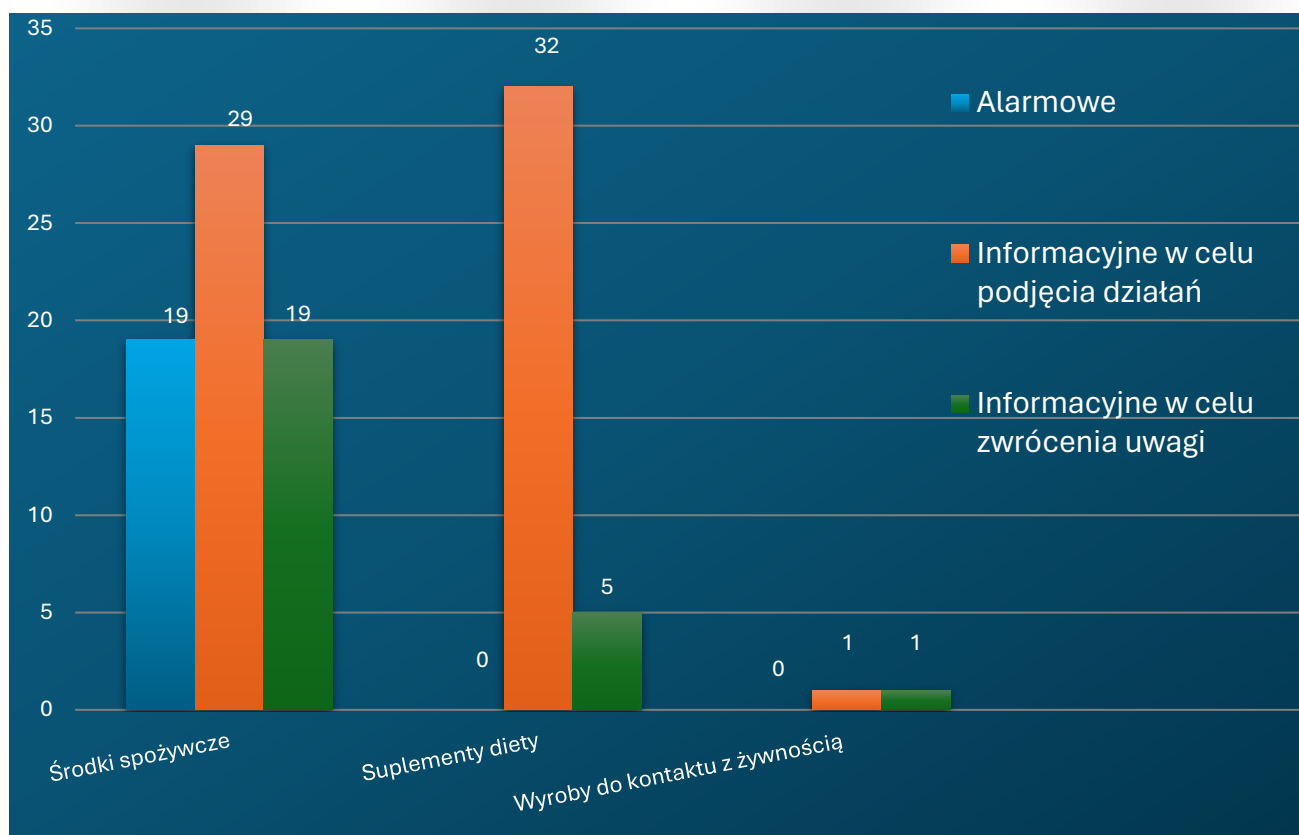
Pion bezpieczeństwa żywności i żywienia podejmował działania wynikające z uczestnictwa w sieci powiadamiania i współpracy w Polsce w ramach systemu wczesnego ostrzegania o niebezpiecznej żywności i paszach (ang. Rapid Alert System for Food and Feed, RASFF) oraz systemu współpracy i pomocy administracyjnej (ang. Administrative Assistance and Cooperation, AAC).

Zatwierdzone w marcu 2023 r. przez Głównego Inspektora Sanitarnego „Wytyczne dotyczące działania organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej w ramach sieci powiadamiania i współpracy w Polsce” określiły nowe zasady wymiany informacji pomiędzy organami Państwowej Inspekcji Sanitarnej na potrzeby sieci ACN. Na ich mocy m. in. ustanowiono w WSSE w Białymstoku Punkt Kontaktowy sieci ACN w PIS. Zatwierdzono też nowe zasady wymiany informacji pomiędzy poszczególnymi punktami kontaktowymi i Komisją Europejską za pośrednictwem elektronicznego systemu iRASFF, który stał się głównym narzędziem komunikacji członków sieci z poziomu centralnego i regionalnego oraz w części z poziomu lokalnego.

Wojewódzki Punkt Kontaktowy w WSSE w Białymstoku otrzymał łącznie 106 powiadomień w systemie RASFF, w tym 19 alarmowych, 62 informacyjnych w celu podjęcia działań oraz 25 informacyjnych w celu zwrócenia uwagi.

Z powyższych powiadomień, 29 przekazano z Punktów Kontaktowych innych krajów członkowskich UE, zaś 77 pochodziło z sieci krajowej, przy czym 66 zgłoszeń przesłały do systemu organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej (PIS) i 11 organy Inspekcji Weterynaryjnej (IW).

Z ogólnej liczby 106 otrzymanych powiadomień, 104 dotyczyło żywności (w tym 37 suplementów diety) oraz 2 materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością. Powodem umieszczenia ww. produktów w systemie iRASFF były: zanieczyszczenia chemiczne - 43 zgłoszenia, zanieczyszczenia mikrobiologiczne - 25, zanieczyszczenia biologiczne - 3, zanieczyszczenia fizyczne - 2, obecność składnika lub substancji nieautoryzowanej i/lub niedozwolonej do stosowania w żywności - 21, obecność w żywności niezadeklarowanego składnika alergennego - 2, niewłaściwe znakowanie - 6, zmiany organoleptyczne - 1, zawartość produktu niezgodna z opakowaniem - 2, niewłaściwa kwalifikacja produktu - 1.

Wykres 46. Rodzaje produktów przekazanych w systemie RASFF w roku 2023 do Wojewódzkiego Punktu Kontaktowego w WSSE w Białymstoku w trybie alarmowym i informacyjnym

Informacje w systemie iRASFF przesyłane były przez Pojedynczy Punkt Kontaktowy w Głównym Inspektoracie Sanitarnym oraz innych członków sieci powiadamiania. Otrzymane powiadomienia przekazywano do właściwych Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych celem podjęcia działań kontrolno-wyjaśniających, w tym monitorowania procesu wycofania z obrotu handlowego partii produktów będących przedmiotem powiadomień. W uzasadnionych przypadkach sprawy przekazywano według właściwości innym organom, celem prowadzenia postępowań wyjaśniających, głównie Inspekcji Weterynaryjnej.

Wojewódzki Punkt Kontaktowy w WSSE w Białymstoku otrzymał również 4 powiadomienia w ramach systemu współpracy i pomocy administracyjnej (AAC), z czego 3 dotyczyły środków spożywczych i 1 suplementu diety. Wszystkie zostały przekazane za pośrednictwem systemu e iRASFF, gdzie zostały zamieszczone przez innych członków sieci (2 organy z Polski i 2 z UE). Postępowania wyjaśniające w związku ze zgłoszonymi niezgodnościami prowadziły właściwe PSSE, którym przekazano sprawę. Ponadto otrzymano 1 powiadomienie o zafałszowaniu i 1 powiadomienie o odrzuceniu na granicy - oba dotyczyły suplementów diety oraz 1 powiadomienie typu News.

Wojewódzki Punkt Kontaktowy systemu RASFF w WSSE w Białymstoku otrzymał z terenowej sieci powiadamiania (PSSE woj. podlaskiego) 20 powiadomień o potencjalnie niebezpiecznej żywności i wyrobach do kontaktu żywnością, w tym: 9 zgłoszeń w trybie informacyjnym celem podjęcia działań oraz 11 zgłoszeń w trybie informacyjnym w celu zwrócenia uwagi. Informacje przekazało łącznie 11 PSSE (6 - Białystok, 2 - Bielsk Podlaski, 2 - Sokółka, 2 - Grajewo, 2 - Mońki, 1 - Hajnówka, 1- Suwałki, 1- Augustów, 1 - Łomża, 1 - Siemiatycze, 1 - Kolno). Zgłoszenia dotyczyły odpowiednio:

- wykrycia obecności pałeczek *Salmonella Kentucky* w 25 g w próbce majeranku suszonego, kraj pochodzenia Egipt (1),
- wykrycia obecności pałeczek *Salmonella spp.* w 25 g w próbkach: mięsa mielonego drobiowego (1), kiełbasy białej surowej (1), filetu z piersi kurczaka (1), kolendry mielonej (1) - kraj pochodzenia wszystkich produktów: Polska,
- wykrycia obecności pałeczek *Salmonella Braenderup* w 25g w próbce ziela angielskiego ziarno, kraj pochodzenia Meksyk (1),
- wykrycia obecności pałeczek *Salmonella Enteritidis* w 25 g w próbkach ćwiartki kurczaka świeżego, kraj pochodzenia Polska (1),
- przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu pozostałości pestycydów w próbkach: szpinaku (1) i brzoskwiń (1) - kraj pochodzenia Hiszpania, kaszy gryczanej prażonej (1), kapusty pekińskiej (1) oraz brokułu (1) - kraj pochodzenia Polska oraz herbaty czarnej (1) - kraj pochodzenia Indie,

- przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu mykotoksyn - ochratoksyny A w dwóch różnych próbkach mąki żytniej (2) kraj pochodzenia Polska,
- przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu rtęci w próbce suplementu diety, kraj pochodzenia Polska (1),
- przekroczenia najwyższego dopuszczalnego poziomu sumy alkaloidów pirolizydynowych w próbce pyłku kwiatowego, kraj pochodzenia Polska (1),
- niezadeklarowanej obecności alergenu - białka soi w próbkach parówek z szynki, kraj pochodzenia Polska (1),
- niewłaściwych cech organoleptycznych próbki ryżu białego, kraj pochodzenia Birma (1),
- przekroczenia limitu sumy migracji specyficznej pierwszorzędowych amin aromatycznych (2,6-TDA, 2,4-TDA i aniliny) i limitu migracji 4,4'-MDA w łyżce kuchennej z poliamidu, kraj pochodzenia Chiny (1).

Wszystkie zgłoszenia zostały zamieszczone w systemie iRASFF i przekazane do wiadomości Pojedynczego Punktu Kontaktowego w Głównym Inspektoracie Sanitarnym oraz do podjęcia działań przez innych członków sieci. W 5 przypadkach (produkty mięsne) postępowanie przekazano do prowadzenia Inspekcji Weterynaryjnej, zaś w 1 przypadku (brokuł) w postępowanie włączono Inspekcję Ochrony Roślin i Nasiennictwa.

W wyniku ocen ryzyka przygotowanych przez ekspertów Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego - Państwowego Zakładu Higieny jedno z przekazanych zgłoszeń (dot. kaszy gryczanej) nie mieściło się w zakresie systemu RASFF z uwagi na brak poważnego ryzyka dla zdrowia ludzi związanego z poziomem wykrytego zanieczyszczenia. Dalsze działania urzędowe prowadzono więc w trybie zwykłego postępowania administracyjnego, we współpracy z innymi organami. Ponadto jeden ze zgłoszonych środków spożywczych (parówki) stał się przedmiotem ostrzeżenia publicznego opublikowanego przez Głównego Inspektora Sanitarnego.

W następstwie wszystkich powiadomień otrzymanych w systemie w roku 2023 pracownicy pionu bezpieczeństwa żywności PSSE woj. podlaskiego przeprowadzili ogółem 306 kontroli interwencyjnych w miejscu. W części przypadków (głównie dot. wycofania produktu przez sieć dystrybucyjną) postępowanie wyjaśniające prowadzone było z wykorzystaniem szybkich środków komunikacji (telefon, mail) bez kontroli na miejscu. Informacje zwrotne z wyników przeprowadzonych działań przekazywano w systemie iRASFF do Pojedynczego Punktu Kontaktowego w Głównym Inspektoracie Sanitarnym, właściwych Punktów Kontaktowych w Wojewódzkich Stacjach Sanitarno-Epidemiologicznych oraz do innych organów współpracujących w sprawie.

W roku 2023 produkty podlaskich producentów były przedmiotem 8 powiadomień w systemie RASFF i 1 powiadomienia w systemie AAC. Źródłem informacji byli inni członkowie sieci powiadamiania (4) oraz podlaskie PSSE, które zgłaszały produkty do systemu (5). W związku z powyższym właściwi miejscowo Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni prowadzili u producentów działania kontrolno - wyjaśniające, włącznie z pobieraniem do badań laboratoryjnych próbek surowców/wyrobów gotowych oraz próbek sanitarnych. W ramach wdrożonych postępowań administracyjnych organy urzędowej kontroli szczebla powiatowego wydały łącznie 5 decyzji administracyjnych, w tym 4 nakazujące wycofanie niebezpiecznej żywności z obrotu handlowego. Wyniki przeprowadzonych dochodzeń sanitarnych były na bieżąco raportowane w systemie iRASFF.

Urzędowa kontrola żywności „prozdrowotnej”.

Na terenie województwa podlaskiego w 2023 r. zarejestrowane były 22 zakłady produkujące i/lub konfekcjonujące suplementy diety, które realizują obowiązek powiadamiania Głównego Inspektora Sanitarnego o pierwszym wprowadzeniu ww. produktów do obrotu, w trybie art. 29 ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia, 25 magazynów i hurtowni żywności prozdrowotnej oraz 189 sklepów internetowych. Zakłady produkcji i konfekcjonowania suplementów diety wytwarzają asortyment na bazie surowców trwałych mikrobiologicznie, obejmujący m.in. kapsułki, mieszanki ziołowe, oleje, soki i syropy. Nie prowadzili natomiast działalności producenci i konfekcjonerzy żywności dla określonych grup oraz żywności wzbogacanej. Nie funkcjonowali także importerzy suplementów diety, jednak niektórzy z wytwórców suplementów diety prowadzili eksport swoich wyrobów, jak również działalność w zakresie produkcji usługowej/ kontraktowej na zlecenie innych podmiotów.

Wśród podmiotów, których wiodącą działalnością jest produkcja i obrót, w tym sprzedaż internetowa, suplementów diety, żywności dla określonych grup oraz środków spożywczych wzbogacanych skontrolowano 14 zakładów produkcji i konfekcjonowania suplementów diety, 15 magazynów i hurtowni żywności prozdrowotnej oraz 17 zarejestrowanych sklepów internetowych. W ww. zakładach przeprowadzono łącznie 133 kontrole i rekontrole, w tym 53 interwencyjne

Działania kontrole w dużej mierze przeprowadzono także w zakładach obrotu żywnością, w których przeprowadzono m.in. kontrole tematyczne dotyczące żywności prozdrowotnej, w tym ukierunkowane na pobieranie próbek do badań laboratoryjnych i oceny znakowania. Ponadto, przeprowadzono kontrole stron i portali internetowych - głównie z uwagi na liczne interwencje dotyczące m.in.: sprzedaży oraz reklamy i prezentacji suplementów diety

reklamowanych jako preparaty pomocne w różnych stanach chorobowych, obecności na rynku suplementów diety zawierających składniki uznawane za nową żywność i sprzedaży suplementów diety zawierających w swoim składzie substancje niedozwolone. Czynności kontrolne w zakresie nadzoru nad żywnością prozdrowotną obejmowały sprawdzenie m.in. warunków produkcji oraz przechowywania i wprowadzania do obrotu, identyfikowalności, prawidłowości oznakowania opakowań, reklamy i prezentacji, dopełnienia obowiązku powiadomienia Głównego Inspektora Sanitarnego o pierwszym wprowadzeniu produktu do obrotu na terytorium Polski w trybie art. 29 ust. 1 ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia, przestrzegania terminów przydatności do spożycia i dat minimalnej trwałości, prawidłowości zamieszczanych oświadczeń żywieniowych i zdrowotnych.

W toku czynności kontrolnych w zakładach, których wiodącą działalnością jest produkcja i obrót żywnością prozdrowotną oceniono sposób znakowania 222 partii żywności prozdrowotnej, w tym: 190 partii suplementów diety, 13 partii żywności dla określonych grup oraz 19 partii żywności wzbogacanej. Zakwestionowano 86 partii, co stanowi 38,7 % wszystkich ocenionych partii.

Z uwagi na stwierdzone nieprawidłowości, wydano w stosunku do podmiotów, których wiodącą działalnością jest produkcja i obrót żywnością prozdrowotną 17 decyzji nakazowych oraz nałożono 1 mandat karny w kwocie 500 zł. Do Podlaskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego skierowano 4 wnioski o wymierzenie administracyjnej kary pieniężnej. W stosunku do zakładów obrotu, prowadzących sprzedaż m.in. żywności prozdrowotnej, wydano 3 decyzje nakazowe, oraz nałożono 3 mandaty karne w na łączną kwotę 800 zł. Ponadto, wydano 2 decyzje na podmiot, który nie był wpisany do rejestru zakładów podlegających urzędowej kontroli organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Graniczna kontrola sanitarna produktów przywożonych z państw trzecich na teren Unii Europejskiej oraz wywożonych poza jej obszar.

Graniczne kontrole sanitarne przeprowadzono:

- w punkcie kontroli granicznej (BCP) dla produktów pochodzenia niezwierzęcego, wyznaczonym zgodnie z rozporządzeniem (UE) nr 2017/625 na drogowym przejściu granicznym w Bobrownikach (do 10.02.2024 r.) - przez upoważnionych pracowników Granicznej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej w Suwałkach;
- w miejscach przeznaczenia towarów, siedzibie importera/eksportera albo odbiorcy towarów, składach celnych - przez upoważnionych pracowników Powiatowych Stacji Sanitarно-Epidemiologicznych oraz pracowników Granicznej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej w Suwałkach (na podstawie zawartych porozumień z PPIS).

Ogółem na przestrzeni 2023 roku organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego oceniły w ramach granicznej kontroli sanitarnej łącznie:

- 458 partii towarów importowanych z państw trzecich (408 partii żywności oraz 50 partii materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością);
- 74 partie żywności eksportowanej do państw trzecich.

Graniczna Stacja Sanitarно-Epidemiologiczna w Suwałkach:

W 2023 roku przywóz towarów z terytorium państw trzecich przez granicę białorusko-polską na teren Polski i innych krajów UE był bardzo ograniczony. Nie odwołano zawieszono od 09.11.2021 r. ruchu osobowo-towarowego na drogowym przejściu granicznym w Kuźnicy Białostockiej, zaś od 10.02.2023 r. zawieszono (do odwołania) ruch na przejściu granicznym w Bobrownikach. Wobec powyższego, Państwowy Graniczny Inspektor Sanitarny w Suwałkach przeprowadzał graniczne kontrole sanitarne wyłącznie na przejściu granicznym w Bobrownikach - do 10.02.2023 r. Natomiast na czynne kolejowe przejścia graniczne w Kuźnicy Białostockiej i Siemianówce nie wpłynął ani jeden wniosek o przeprowadzenie granicznej kontroli sanitarnej.

Po zawieszeniu ruchu granicznego na przejściu granicznym w Bobrownikach, pracownicy GSSE w Suwałkach od 20.02.2023 r. na podstawie zawartych porozumień z państwowymi powiatowymi inspektorami sanitarnymi, przeprowadzali kontrole importowanych towarów w miejscach docelowego przeznaczenia, w siedzibie importera lub odbiorcy lub w Urzędach Celnych.

W 2023 roku oceniono łącznie 429 partii produktów, w tym 383 partie żywności oraz 46 partii materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością. Na granicę przypadało 60 partii z importu, w tym 47 żywności oraz 13 materiałów i wyrobów. Natomiast w obszarze powiatów (białostockim i suwalskim) oceniono 369 partii towarów, w tym 336 dotyczyło

żywności (z czego 5 partii na eksport) oraz 33 materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością z importu.

Państwowy Graniczny Inspektor Sanitarny w Suwałkach wystawił łącznie 261 świadectw spełnienia wymagań zdrowotnych/wspólnych zdrowotnych dokumentów wejścia:

- produktom z krajów trzecich objętych rozporządzeniem krajowym:
 - 250 świadectw spełnienia wymagań zdrowotnych (w tym 217 świadectw dotyczących żywności: 8 na granicy i 209 w obszarze powiatów (w tym 5 w ramach eksportu) oraz 33 świadectwa dla materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością: 2 na granicy i 31 w obszarze powiatów,
- produktom objętych szczególnymi warunkami wwozu na terytorium Unii Europejskiej:
 - 11 wspólnych zdrowotnych dokumentów wejścia (CHED-D) o dopuszczeniu przesyłek żywności na rynek wewnętrzny.

Do badań laboratoryjnych pobrano 2 próbki żywności, których w zbadanych parametrach nie kwestionowano Państwowy Graniczny Inspektor Sanitarny w Suwałkach w 2023 roku nie wydawał decyzji administracyjnych zakazujących wwozu żywności pochodzenia niezwierzęcego oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i innych krajów Unii Europejskiej. Nie zgłaszano do systemu iRASFF odrzucenia towarów na granicy Państwa.

Tabela 17. Dane dotyczące ocenianych partii towarów w ramach granicznych kontroli sanitarnych przez GSSE w Suwałkach w 2023 roku.

	Rodzaj ocenianego asortymentu	Liczba ocenionych partii		
		GSSE Ogółem	Granica	Powiaty
Środki spożywcze	Ziarna roślin oleistych oraz przetwory zbożowo-mączne:	70 import	10	60
	- nasiona słonecznika z Turcji	5	-	5
	- nasiona: gorczyca, krokosz, rzodkiew oleista z Rosji i Kazachstanu	58	3	55
	- kasza gryczana z Kazachstanu	7	7	-
	Orzechy, w tym arachidy: - orzechy laskowe z Gruzji	1 import	1	-
	Owoce i ich przetwory:	91 import	6	85
	- świeże: melony z Uzbekistanu	5	-	5
	- mrożone: jagoda czarna, malina z Białorusi, Bośni i Hercegowiny	5	4	1
	- suszone: daktyle, rodzynki, morwa biała, wiśnie, śliwki, morele z Iranu, Turcji, Uzbekistanu	13	2	11
	- przekąski z owoców i orzechów z Ukrainy i Turcji	65	-	65
	- koncentraty soku wiśniowego i śliwkowego z Serbii	3	-	3

	Warzywa i ich przetwory:	62 import	1	61
	- ciecierzycyca z Rosji	1	1	-
	- soczewica z Kazachstanu	1	-	1
	- świeże: pomidory z Azerbejdżanu i Białorusi	55	-	55
	- suszone: cząber górski, koper, cukinia z Kosowa i Uzbekistanu	5	-	5
	Grzyby:	23 import	6	17
	- mrożone: borowiki, nameko, smardze, kurki z Chin i Białorusi	4	1	3
	- suszone: borowiki, podgrzybki, maślaki, pieczarka, bocznik z Chin i Peru	14	-	14
	- w solance: kurki z Białorusi	5	5	-
	Napoje alkoholowe:	22 import	3	19
	- wino gronowe z Gruzji i Mołdawii			
	Kawa i herbata:	32 import 1 eksport	-	33
	- kawa z Brazylii, eksport do Egiptu	5	-	5
	- herbata czarna, zielona, czerwona, dodatki do herbaty z Tajwanu i Sri Lanki	28	-	28
	Wyroby cukiernicze i czekoladowe:	38 import 2 eksport	27	13
	- przekąski w czekoladzie z Ukrainy; wyroby cukiernicze i czekoladowe z Białorusi; popcorn i wyrób cukierniczy eksport do ZEA i Maroko	40	27	13
	Inne środki spożywcze:	39 import 2 eksport	-	41
	- suplementy diety z Norwegii; zupy błyskawiczne z Ukrainy; olej rzepakowy z Białorusi; sosy, majonezy, keczupy z Ukrainy; asortyment różny z Rosji i Tajwanu; napoje energetyczne eksport do Maroko	41	-	41
Materiały i wyroby	Materiały i wyroby przeznaczone do kontaktu z żywnością:	46 import	13	33
	- wyroby z tworzyw sztucznych z Białorusi, Turkmenistanu, Chin	37	13	24
	- artykuły gospodarstwa domowego z Chin	9	-	9
	Ogółem		424 import 5 eksport	

Powiatowe Stacje Sanitarno-Epidemiologiczne województwa podlaskiego:

W 2023 r. nadzór w ramach granicznych kontroli sanitarnych realizowali również Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni województwa podlaskiego, dokonując oceny importowanych oraz eksportowanych partii towarów w wyniku otrzymanych wniosków od importerów lub eksporterów o dokonanie granicznej kontroli sanitarnej.

Łącznie pracownicy Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych ocenili 99 partii żywności tj. 30 partii żywności importowanej z państw trzecich, w tym 3 partie w ramach zwrotu towaru i 69 partii żywności w ramach eksportu do państw trzecich oraz 4 partie materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością z importu.

W wyniku granicznych kontroli sanitarnych, Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni wystawili łącznie 77 świadectw spełnienia wymagań zdrowotnych ocenionym środkom spożywczym, w tym 20 dla żywności i 4 dla materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością z importu oraz 53 dla żywności ocenionej w ramach eksportu. Nie wydawano decyzji zakazujących wprowadzania do obrotu. Dane dotyczące ocenianych partii towarów w ramach granicznych kontroli sanitarnych przez PSSE województwa podlaskiego w 2023 roku przedstawiają się następująco:

Tabela 18. Rodzaj ocenianego asortymentu.

	Rodzaj ocenianego asortymentu	Liczba ocenionych partii
		PSSE
Środki spożywcze	Ziarno zbóż i roślin oleistych:	8 import
	- ziarno gorczycy białej z Rosji	7
	- ziarno słonecznika z Turcji	1
	Owoce:	6 import
	- suszone: tarnina, glóg, róża z Ukrainy; skórki z pomarańczy z Albanii	4
	- przetwory i produkty owocowe: batony owocowe z Turcji	2
	Warzywa:	25 eksport, 1 zwrot
	- mrożone: kukurydza, groszek zielony, mix warzyw, soffrito eksport	1 zwrot
	do Chile; groszek zielony (zwrot z Białorusi)	13 eksport
	- przetwory i produkty warzywne: skrobia ziemniaczana eksport do Tajlandii i USA	12 eksport
	Grzyby:	6 import
	- mrożone: borowiki i nameko z Chin; maślaki z Chile	5
	- suszone: boczniaki z Chin	1
	Koncentraty spożywcze:	25 eksport
	- zagęszczane soki eksport: jabłkowy do Egiptu; jabłkowy z aromatem do Gruzji; z aronii do Izraela	10 eksport
	- koncentrat z aronii eksport do Chin; suchy ekstrakt z dzikiej róży eksport do Turcji	15 eksport
	Napoje alkoholowe:	14 eksport
	- piwo do Iraku	
	Wyroby cukiernicze i czekoladowe:	7 import, 2 eksport
	- ciastka z Ukrainy	2
	- cukierki z Ukrainy	5
	- wafelki przekładane eksport do Kuwejtu	2 eksport
	Dania gotowe:	2 zwrot
- danie włoskie oraz Vokmix Thai zwrot z Białorusi		
Dodatki do żywności:	3 eksport	
- błonnik spożywczy eksport do Turcji i mieszanka aromatyzująca eksport do Ukrainy		
Materiały i wyroby	Materiały i wyroby przeznaczone do kontaktu z żywnością:	4 import
	- bidony z Chin	1
	- wieczka aluminiowe z Chin	3
	Ogółem	34 import, w tym 3 zwrot 69 eksport

Urzędowa kontrola w zakresie bezpieczeństwa żywności oraz sposobu i jakości żywienia w jednostkach systemu oświaty.

Skontrolowano ogółem 486 zakładów funkcjonujących w jednostkach systemu oświaty, tj. 443 stołówek, 29 sklepików szkolnych oraz 14 zakładów małej gastronomii w szkołach, przedszkolach, bursach, internatach, zakładach specjalnych i wychowawczych. W nadzorowanych obiektach przeprowadzono kontrole planowane jak również interwencyjne, w tym w ramach podejrzenia zatrucia pokarmowego.

Łącznie przeprowadzono 566 kontroli obejmujących kwestie sanitarno-techniczne jak i spełnienie wymagań rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach. W trakcie kontroli ww. obiektów dokonano ocen 432 jadłospisów dekadowych, pobrano 4 dekadowe zestawienia produktów do oceny teoretycznej żywienia oraz 8 próbek posiłków do badań laboratoryjnych.

W 97 zakładach stwierdzono nieprawidłowości (19,96 ogółu skontrolowanych, 24,84% w 2022 roku), tj. 87 stołówkach, 4 sklepikach szkolnych oraz 6 zakładach małej gastronomii. Dotyczyły one zarówno stanu technicznego zakładu, przeprowadzanych procesów mycia i dezynfekcji, porządku i czystości pomieszczeń, higieny zatrudnionego przy produkcji/wydawaniu posiłków personelu, w tym braku do wglądu orzeczeń lekarskich do celów sanitarno-epidemiologicznych, postępowania z żywnością, szczególnie jej przechowywania, sprzedaży w sklepikach szkolnych niedozwolonych przepisami prawa środków spożywczych, sprawowania kontroli wewnętrznej w zakładzie opartej o zasady GHP/GMP i systemu HACCP oraz nieprawidłowości w udzielaniu informacji na temat składu serwowanych potraw.

W 49 zakładach (40 stołówkach, 4 sklepikach oraz 5 zakładach małej gastronomii) niezgodności dotyczyły nieprzestrzegania wymogów rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 roku. Stwierdzano m.in. brak dodatku porcji owoców i warzyw w każdym posiłku, brak każdego dnia co najmniej dwóch porcji mleka i produktów mlecznych, brak porcji ryby przynajmniej raz w tygodniu, przygotowywanie w tygodniu więcej niż 2 porcji potraw smażonych, brak wykazu składników serwowanych potraw z wyszczególnieniem składników alergicznych, wprowadzanie do obrotu środków spożywczych niedopuszczonych prawem, np. napojów z dodatkiem cukrów i substancji słodzących,

produktów ze zbyt wysoką zawartością cukru, tłuszczu oraz soli przekraczającą wartości wskazane w ww. rozporządzeniu.

Ponadto w badaniach teoretycznych żywienia zakwestionowano 4 dekadowe zestawienia produktów, głównie z powodu zaniżonej wartości energetycznej w odniesieniu do średniego zapotrzebowania danej grupy żywionych, zawyżonego udziału energii z tłuszczu oraz zbyt niskiej zawartości wapnia i żelaza.

Posiłki (7 próbek) oceniano negatywnie m.in. z powodu zawyżonej zawartość chlorku sodu, zawyżonego procentowego udziału energii z białka i węglowodanów oraz ze względu na przekroczenia dopuszczalnych różnic między obliczeniami teoretycznymi, uzyskanymi na podstawie danych z raportów magazynowych, a wynikami uzyskanymi na drodze analizy chemicznej (w zakresie wartości energetycznej, zawartości białka i węglowodanów).

W każdym przypadku podejmowano działania mające na celu wyeliminowanie stwierdzonych niezgodności. Wydano łącznie 70 decyzji administracyjnych: 42 dotyczących poprawy stanu sanitarnego, 14 wymogu przestrzegania rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26.07.2016 r. oraz 14 dotyczących dwóch ww. obszarów. Przekazując do zarządzających placówkami wyniki badań laboratoryjnych i teoretycznych polecano wyeliminować stwierdzone nieprawidłowości w planowaniu żywienia dzieci i młodzieży.

W trakcie kontroli stosowano również sankcje karne. Na osoby winne zaniedbań nałożono 12 mandatów karnych na łączną kwotę 2100.00 zł. W jednym przypadku wydano decyzję nakazującą zamknięcie placówki (przedszkole) oraz odsunięcie pracowników bloku żywienia (nosicieli *Salmonella Enteritidis*) od pracy.

Ponadto Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny wymierzył 8 kar pieniężnych na łączną kwotę 9 350.00 zł. za wprowadzanie do obrotu w jednostkach systemu oświaty środków spożywczych niespełniających wymagań ww. Rozporządzenia Ministra Zdrowia.

Poza działalnością kontrolną podejmowano również szereg działań edukacyjnych (wystąpienia, pogadanki, instruktaże) kierowane do osób odpowiedzialnych za żywienie, uczniów oraz ich rodziców.

Podsumowując wyniki działań należy stwierdzić, że pomimo dostosowania się przez większość zakładów do obowiązującego prawa, w tym rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. nadal stwierdzane są niezgodności. Zachodzi zatem potrzeba kontynuacji działań kontrolnych w jednostkach systemu oświaty, zarówno w zakresie oceny stanu sanitarnego bloków żywienia jak i w zakresie oceny sposobu żywienia dzieci i młodzieży, w tym oceny środków spożywczych wprowadzanych do obrotu na terenie jednostek systemu oświaty.

Działania w zakresie egzekwowania obowiązującego prawa żywnościowego.

Łącznie pion bezpieczeństwa żywności i żywienia wydał w I i II instancji 3 387 decyzji administracyjnych merytorycznych oraz 1 587 decyzji obciążających opłatą. W związku ze stwierdzonymi naruszeniami wymagań przepisów żywnościowych wydano 2 851 decyzji, w tym 17 dotyczących unieruchomienia lub przerwania działalności oraz 38 zakazujących wprowadzania do obrotu żywności niespełniającej wymagań prawa.

Za stwierdzone naruszenia wymagań higieniczno-sanitarnych nałożono 540 mandatów karnych na łączną kwotę 118 950 zł. Ponadto, skierowano 16 wniosków o nałożenie kary pieniężnej do Podlaskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku. Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny, działając jako organ I instancji, na mocy art. 104 ust. 1 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia, w roku 2023 wymierzył 14 administracyjnych kar pieniężnych w łącznej kwocie 30 150 zł z tytułu:

- nie przestrzegania wymagań w zakresie znakowania środków spożywczych, w tym w zakresie prezentacji, reklamy i promocji, określonych w art. 33 ust. 3 i 4, art. 45 ust. 3 i 4, art. 48 ust. 2 i 3 oraz art. 52a, a także wymagań w tym zakresie określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 14 ust. 2 pkt 3, art. 22 ust. 1 pkt 3, art. 26 ust. 1 pkt 4, art. 27 ust. 6 pkt 2, art. 39 pkt 3 i art. 44 pkt 2 (*art. 103 ust. 1 pkt 1 ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia*),
- nie przestrzegania wymagań w zakresie znakowania środków spożywczych, określonych w przepisach: rozporządzenia nr 1333/2008 - w zakresie substancji dodatkowych, rozporządzenia nr 1334/2008 - w zakresie aromatów, rozporządzenia nr 1169/2011 (*art. 103 ust. 1 pkt 1b ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia*),
- prowadzenia działalności w zakresie produkcji lub obrotu żywnością bez złożenia wniosku o wpis do rejestru zakładów lub o zatwierdzenie zakładu i wpis do rejestru zakładów lub wbrew decyzji o odmowie zatwierdzenia zakładu (*art. 103 ust. 1 pkt 4 ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia*),
- produkcji lub wprowadzania do obrotu żywności w zakresie niezgodnym z decyzją o zatwierdzeniu zakładu (*art. 103 ust. 1 pkt 5 ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia*),
- sprzedaży w ramach prowadzonej działalności w jednostce systemu oświaty środków spożywczych innych niż objęte grupami środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży (*art. 103 ust. 1 pkt 8 ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia*).

Współpraca i współdziałanie z innymi organami kontrolnymi.

Na przestrzeni ubiegłego roku kontynuowano współpracę z innymi jednostkami kontrolnymi zaangażowanymi w problematykę nadzoru nad jakością zdrowotną i handlową środków spożywczych.

Powyższe realizowano w oparciu o zapisy zawartych porozumień z: Państwową Inspekcją Ochrony Roślin i Nasiennictwa; Inspekcją Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych; Inspekcją Weterynaryjną, Krajową Administracją Skarbową, Państwową Inspekcją Farmaceutyczną.

Wiodącymi obszarami współpracy były:

- realizacja „Planu działania na 2023 r. dotyczącego produkcji pierwotnej żywności pochodzenia roślinnego realizowanego w ramach porozumienia z dnia 22.12.2020 r. w sprawie współdziałania Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Inspekcji Ochrony Środowiska w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa produkcji pierwotnej żywności pochodzenia roślinnego” - otrzymanym z Głównego Inspektoratu Sanitarnego:
- wykonanie zapisów porozumienia o współdziałaniu i współpracy Państwowej Inspekcji Sanitarnej i Inspekcji Weterynaryjnej w obszarze nadzoru nad produktami pochodzenia zwierzęcego,
- współpraca z Krajową Administracją Skarbową, oparta o rozporządzenie Ministra Zdrowia z 10.03.2017 r. w sprawie współpracy organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej z organami celnymi w zakresie granicznych kontroli sanitarnych oraz porozumienia o współpracy Izby Administracji Skarbowej w Białymstoku oraz Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego.

Podsumowując należy stwierdzić, że współpraca z innymi służbami kontrolnymi przebiegała właściwie i efektywnie, a podejmowane konkretne działania prewencyjne i bezpośrednie przyczyniły się do wyeliminowania szeregu zagrożeń bezpieczeństwa i jakości żywności.

Działalność edukacyjno - informacyjna.

W 2023 roku działania promocyjno-edukacyjne z zakresu bezpieczeństwa żywności oraz zdrowego stylu życia, w tym racjonalnego żywienia, realizowano w następujący sposób:

1. W celach informacyjno-edukacyjnych przygotowywano i przesyłano wystąpienia stosowne do prowadzonej działalności (m.in.: do dyrekcji jednostek systemu oświaty dotyczące zasad sprzedaży produktów spożywczych dzieciom i młodzieży, w tym napojów energetycznych; do Urzędów Gminy w sprawie wymogu rejestracji w PIS produkcji zbóż na potrzeby konsumpcyjne przez lokalnych rolników; do producentów żywności przypominające o obowiązku przestrzegania rozporządzenia Komisji (WE) Nr 2073/2005 w sprawie wymagań mikrobiologicznych dotyczących środków spożywczych; do przedsiębiorstw cateringowych dotyczące znakowania żywności przy tzw. diecie pudełkowej), Źródło: <https://www.gov.pl>
2. Przeprowadzano pogadanki i prelekcje skierowane do różnych grup docelowych, m.in.: do pracowników placówek szkolnych i przedszkolnych oraz właścicieli sklepików szkolnych dotyczące właściwej realizacji wymagań rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26.07.2016 r.; do rodziców, dzieci i nauczycieli w szkołach podstawowych w ramach programu edukacyjnego „*Trzymaj Formę*” oraz „*Moje dziecko idzie do szkoły*” dotyczące zasad prawidłowego żywienia dzieci; do seniorów na temat prawidłowego odżywiania w ramach zadania „*Profilaktyka Chorób Nowotworowych*” oraz „*Promowania Zdrowego Stylu Życia*”),
3. Realizowano kampanię EFSA „Wybieraj bezpieczną żywność”, m.in. poprzez: udział w spotkaniach z rodzicami dzieci w wieku szkolnym i przedszkolnym, przybliżając informacje na temat higieny żywności, suplementów diety oraz znakowania żywności, z uwzględnieniem alergenów; prowadzenie pogadarek w zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego, dystrybucję materiałów edukacyjnych opracowanych przez EFSA; przeprowadzenie wykładów dla Kół Gospodyń Wiejskich w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa żywności,
4. Umieszczano informacje na stronach internetowych, serwisach społecznościowych Facebook i Twitter oraz platformie gov.pl,
Źródło: <https://www.gov.pl>
5. Prowadzono działania edukacyjne podczas imprez okolicznościowych, plenerowych takich jak: XXVI Tykocińska Biesiada Miodowa, „Dzień Ogórka” w Kruszewie; Jesienne Targi Ogrodnicze w Szepietowie; II Podlaski Festiwal Kół Gospodyń Wiejskich i Produktu Lokalnego w Podlaskim Muzeum Kultury Ludowej w Wasilkowie (udzielano porad m.in. w zakresie bezpiecznego grzybobrania, bezpieczeństwa miodu).

6. Prowadzono działania edukacyjno-informacyjne kierowane do ludności z Ukrainy, m.in. dystrybuowano plakaty oraz ulotki w języku polskim i ukraińskim dla obywateli z Ukrainy przebywających w Polsce w ramach realizacji Porozumienia o dofinansowaniu projektu nr POWR.07.01.00-00-0008/22 pn. „Wzmocnienie nadzoru sanitarno-epidemiologicznego Polski”.

Podsumowując, działania edukacyjne prowadzone były na szeroką skalę, z dużym zaangażowaniem przez cały 2023 rok i objęły różne grupy wiekowe oraz poruszały różnorodne i istotne zagadnienia w profilaktyce zdrowia społeczeństwa województwa podlaskiego.

ODDZIAŁ HIGIENY KOMUNALNEJ

Ocena stanu sanitarnego w zakresie higieny komunalnej

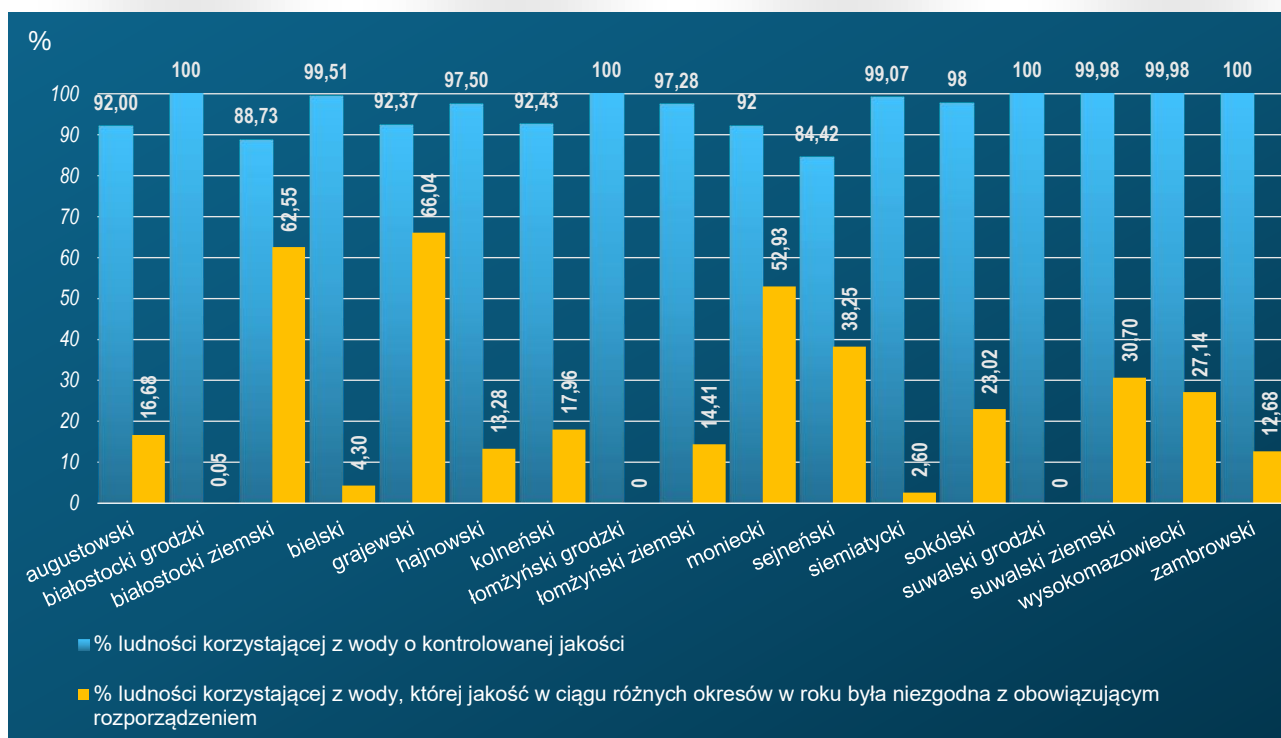
Nadzór nad jakością wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi w 2023 r.

Jednostkami odpowiedzialnymi za jakość wody produkowanej i podawanej do sieci wodociągowej są producenci wody, czyli przedsiębiorstwa wodociągowe oraz podmioty wykorzystujące wodę pochodzącą z indywidualnych ujęć jako część działalności handlowej lub w budynkach użyteczności publicznej. Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa podlaskiego w 2023 roku prowadziła nadzór nad jakością wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi poprzez monitoringowe badania próbek wody oraz egzekwowanie od producentów wody właściwej jej jakości na podstawie: ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2024 r. poz. 416), ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2023 r. poz. 537 ze zm.) oraz rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. poz. 2294). W 2023 roku Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa podlaskiego objęła nadzorem jakość wody w 298 wodociągach zbiorowego zaopatrzenia oraz 118 indywidualnych urządzeniach wodociągowych zaopatrujących ludność zamieszkałą oraz tymczasowo przebywającą w obiektach hotelarskich, domach pomocy społecznej, szkołach, szpitalach oraz innych obiektach użyteczności publicznej. Badania wody prowadzone były, w ramach monitoringu parametrów grupy A i parametrów grupy B, przez zarządców/właścicieli urządzeń wodociągowych oraz Państwową Inspekcję Sanitarną.

Częstotliwość pobierania próbek wody do badań uzależniona była od objętości dostarczanej lub produkowanej wody przez dany wodociąg w strefie zaopatrzenia. W związku z tym wodociągi zbiorowego zaopatrzenia na terenie województwa podlaskiego podzielono na 4 grupy. Najliczniejszą grupę, tj. 224 (ok. 75,2 %) stanowiły wodociągi produkujące wodę w przedziale 101-1000 m³/dobę; 18,5 % - wodociągi o produkcji ≤ 100 m³/dobę. Tylko 6 % wodociągów znajdowało się w grupie produkującej wodę w przedziale 1001-10000 m³/dobę. Najmniejszy procent wodociągów - 0,3 stanowił Wodociąg Białystok o produkcji 38702,89 m³/dobę zaliczany jako jedyny do grupy 10001-100000 m³/dobę. Poza wodociągami zbiorowego zaopatrzenia, w 2023 roku na terenie województwa podlaskiego Państwowa Inspekcja Sanitarna objęła nadzorem 118 indywidualnych podmiotów produkujących wodę przeznaczoną do spożycia. Zaopatrywały one około 0,2 % ludności woj. podlaskiego spożywającej wodę o kontrolowanej jakości (m. in. zamieszkałą oraz tymczasowo przebywającą w obiektach: hotelarskich, domach pomocy społecznej, szkołach, szpitalach oraz innych obiektach użyteczności publicznej).

Wodę o kontrolowanej jakości w województwie podlaskim spożywało 1104812 osób, tj. około 97 % (1102589 z wodociągów zbiorowego zaopatrzenia i 2223 z indywidualnych urządzeń wodociągowych) z czego ok. 80 % o niekwestionowanej jakości i około 20 % wodę, której jakość w ciągu roku, w różnych okresach, w zakresie różnych parametrów była kwestionowana, a więc nie spełniała wymogów określonych w obowiązującym akcie prawnym.

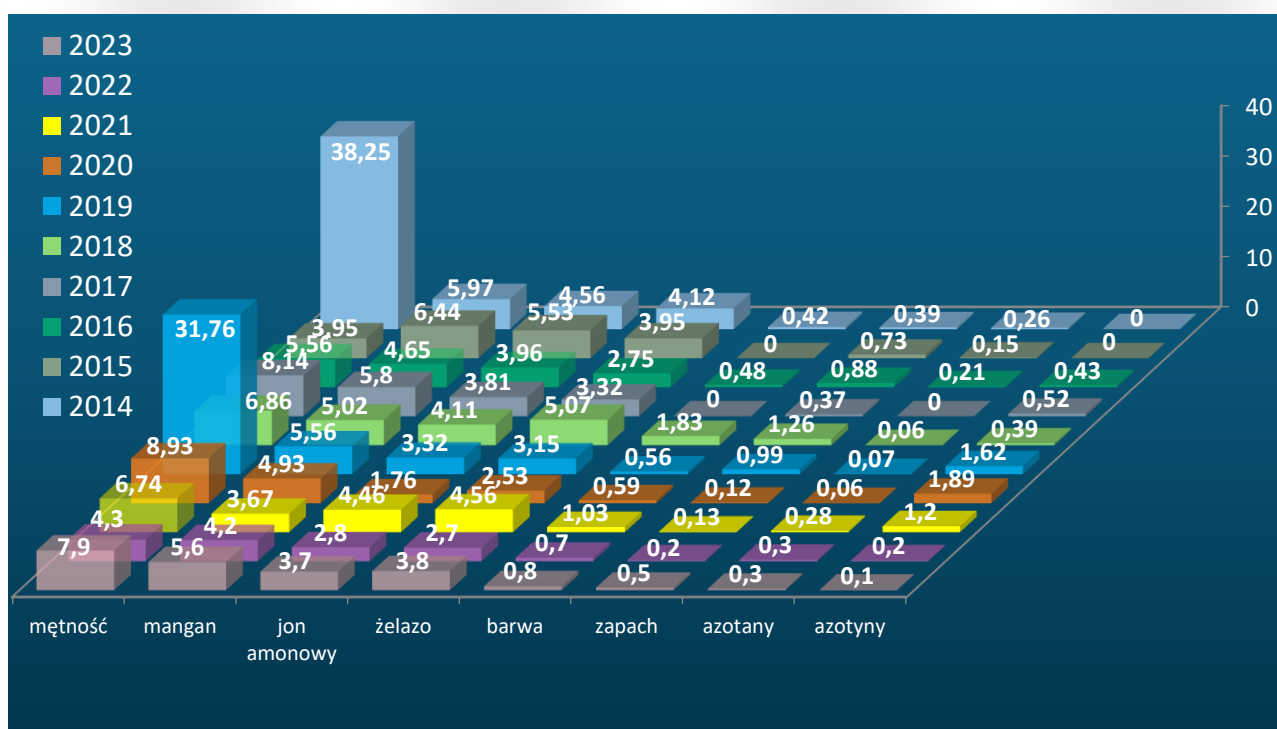

Wykres 47. Procent ludności województwa podlaskiego korzystającej z wody o kontrolowanej jakości oraz wody, której jakość w ciągu roku w różnych okresach nie odpowiadała wymogom obowiązującego rozporządzenia

Analiza poszczególnych parametrów/wskaźników fizykochemicznych i organoleptycznych wykazała, że wśród najczęstszych przyczyn kwestionowania jakości wody wodociągów zbiorowego zaopatrzenia były:

- mętność: ponadnormatywna wartość wystąpiła okresowo w 38 wodociągach, wodociągi te zaopatrywały około 7,9 % ludności spożywającej wodę kontrolowaną w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w woj. podlaskim,
- mangan: ponadnormatywna wartość wystąpiła okresowo w 34 wodociągach, wodociągi te zaopatrywały 5,6 % ludności spożywającej wodę kontrolowaną w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w woj. podlaskim,
- żelazo: ponadnormatywna wartość wystąpiła okresowo w 18 wodociągach, wodociągi te zaopatrywały około 3,8 % ludności spożywającej wodę kontrolowaną w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w woj. podlaskim,
- jon amonowy: ponadnormatywna wartość wystąpiła okresowo w 17 wodociągach, wodociągi te zaopatrywały około 3,7 % ludności spożywającej wodę kontrolowaną w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w woj. podlaskim,
- barwa: ponadnormatywna wartość wystąpiła w 9 wodociągach, wodociągi te zaopatrywały około 0,8 % ludności spożywającej wodę kontrolowaną w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w woj. podlaskim,

- zapach: kwestionowano w 6 wodociągach, wodociągi te zaopatrywały około 0,5 % ludności spożywającej wodę kontrolowaną w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w woj. podlaskim,
- azotany: ponadnormatywna wartość wystąpiła w 2 wodociągach, wodociągi te zaopatrywały około 0,3 % ludności spożywającej wodę kontrolowaną w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w woj. podlaskim,
- azotyny: kwestionowano w 2 wodociągach, wodociągi te zaopatrywały około 0,1 % ludności spożywającej wodę kontrolowaną w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w woj. podlaskim.

Wykres 48. Procent ludności województwa podlaskiego zaopatrywanej przez wodociągi zbiorowego zaopatrzenia spożywającej okresowo w ciągu roku wodę z ponadnormatywną zawartością poszczególnych parametrów fizykochemicznych i organoleptycznych w latach 2014 - 2023

Monitorowaniem w zakresie wymagań mikrobiologicznych, jakim powinna odpowiadać woda do spożycia objęto pięć parametrów: bakterie grupy coli, ogólną liczbę mikroorganizmów w 22°C, *Escherichia coli*, enterokoki, *Clostridium perfringens*.

Najczęściej stwierdzano przekroczenie ogólnej liczby mikroorganizmów w 22°C (w 27 wodociągach zbiorowego zaopatrzenia, zaopatrujących około 3,2 % ludności spożywającej kontrolowaną wodę) oraz bakterii grupy coli (w 19 wodociągach zaopatrujących około 2 % ludności spożywającej kontrolowaną wodę).

W 2023 r. na terenie woj. podlaskiego w 9 wodociągach zbiorowego zaopatrzenia (po 3 z powiatu białostockiego i zambrowskiego oraz po 1 z powiatów: grajewskiego,

kolneńskiego, sejneńskiego) wydano decyzje o braku przydatności wody do spożycia przez ludzi.

Administratorzy wodociągów zobowiązani byli dostarczyć mieszkańcom wodę z zastępczego źródła. W celu ustalenia przyczyny niewłaściwej jakości wody oraz dążąc do jej poprawy podejmowali oni m. in. następujące działania naprawcze: płukanie i/lub dezynfekcję odcinków sieci wodociągowej oraz urządzeń uzdatniających wodę, zwiększenie natleniania wody, wymianę filtrów, dezynfekcję studni, czyszczenie i chlorowanie zbiorników retencyjnych. Po zakończeniu działań naprawczych, zarówno administratorzy wodociągów w ramach kontroli wewnętrznej, jak i organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w ramach kontroli urzędowej, dokonywali badań laboratoryjnych w celu potwierdzenia ich skuteczności oraz dokonania oceny wody pod kątem przydatności do spożycia przez ludzi.

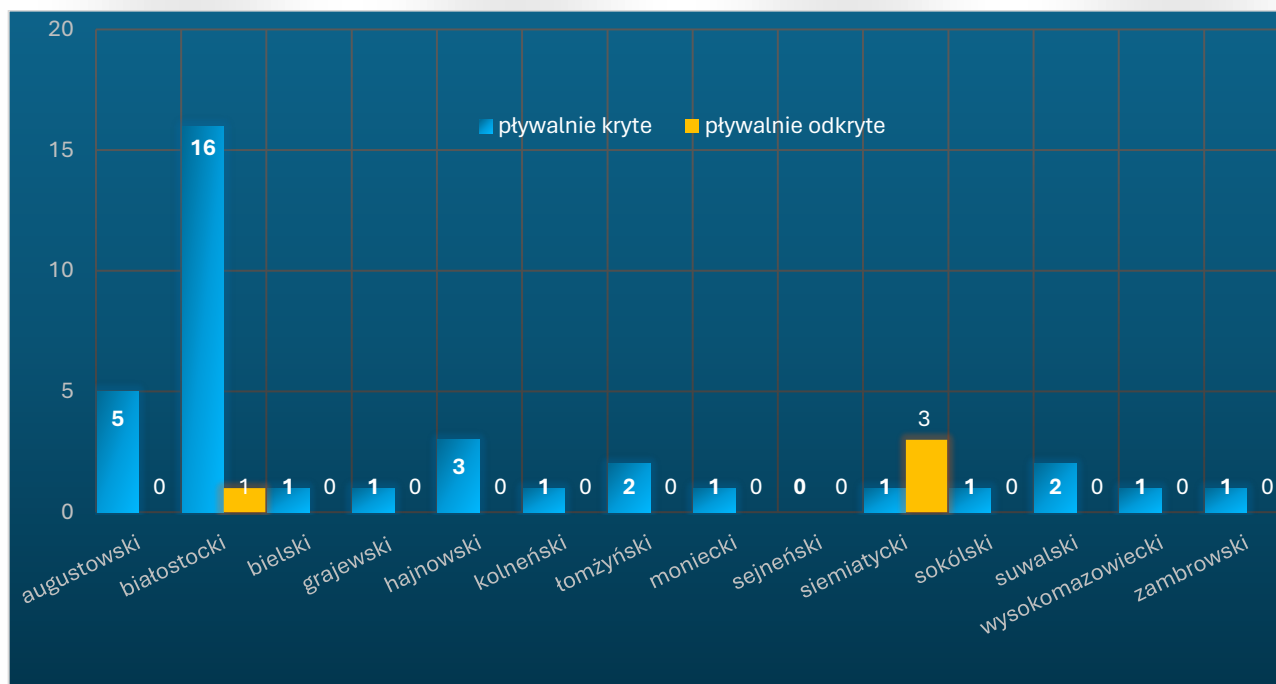
Państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni województwa podlaskiego dokonali oceny realizacji kontroli wewnętrznej jakości wody do spożycia prowadzonej przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne. Większość wodociągów zbiorowego zaopatrzenia wywiązywało się z obowiązków wynikających z nadzoru nad jakością wody. Dwóch producentów wody na terenie powiatu suwalskiego nie wykonało po jednym badaniu wody zaplanowanym w ramach kontroli wewnętrznej parametrów grupy A oraz badań substancji promieniotwórczych w wodzie. W indywidualnych urządzeniach wodociągowych nieprawidłowości stwierdzono w jednym z nich na terenie powiatu bielskiego (niepełna realizacja monitoringu jakości wody). We wszystkich wodociągach i indywidualnych urządzeniach wodociągowych punkty poboru próbek wody wraz z terminami badań były wcześniej uzgodnione z państwowymi powiatowymi inspektorami sanitarnymi. O jakości spożywanej wody konsumenci informowani byli poprzez: umieszczenie informacji na własnych stronach internetowych - wojewódzkiej i powiatowych stacji oraz właścicieli/administratorów wodociągów, na stronach Biuletynu Informacji Publicznej, na tablicach ogłoszeń w urzędach gmin, na tablicach ogłoszeń w poszczególnych miejscowościach oraz poprzez sołtysów, konserwatorów wodociągów poszczególnych miejscowości.

Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. podlaskiego, prowadząc nadzór nad jakością wody w wodociągach zbiorowego zaopatrzenia oraz innych urządzeniach wodociągowych dostarczających wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi, w 2023 r. wydały ogółem 261 komunikatów skierowanych do ludności, informujących o jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, 425 decyzji administracyjnych, 204 wystąpienia/pisma, 2784 oceny jakości wody, 24 oceny higieniczne na zastosowane materiały do uzdatniania wody.

Pływalnie kryte i odkryte

Definicja pływalni została określona w ustawie z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych. Według tejże definicji, pływalnia to obiekt kryty lub odkryty, z wodą przepływową, przeznaczony do pływania lub kąpieli, posiadający co najmniej jedną nieckę basenową, z trwałym brzegiem i dnem, wyposażony w urządzenia sanitarne, szatnie i natryski. Uwzględniając powyższą definicję, w 2023 roku organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego ujęły w ewidencji ogółem 40 pływalni: 36 krytych (w tym 5 parków wodnych) oraz 4 pływalnie odkryte (1 - w powiecie białostockim oraz 3 - w siemiatyckim). Cztery pływalnie nie prowadziły działalności cały rok (3 - w powiecie białostockim z powodu awarii urządzeń, 1 - w powiecie suwalskim, z powodu generalnego remontu obiektu).

Liczbę pływalni krytych i odkrytych będących w ewidencji organów PIS w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego w 2023 r. przedstawia poniższy wykres.

Wykres 49. Liczba pływalni krytych i odkrytych w ewidencji organów PIS w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego w 2023 r.

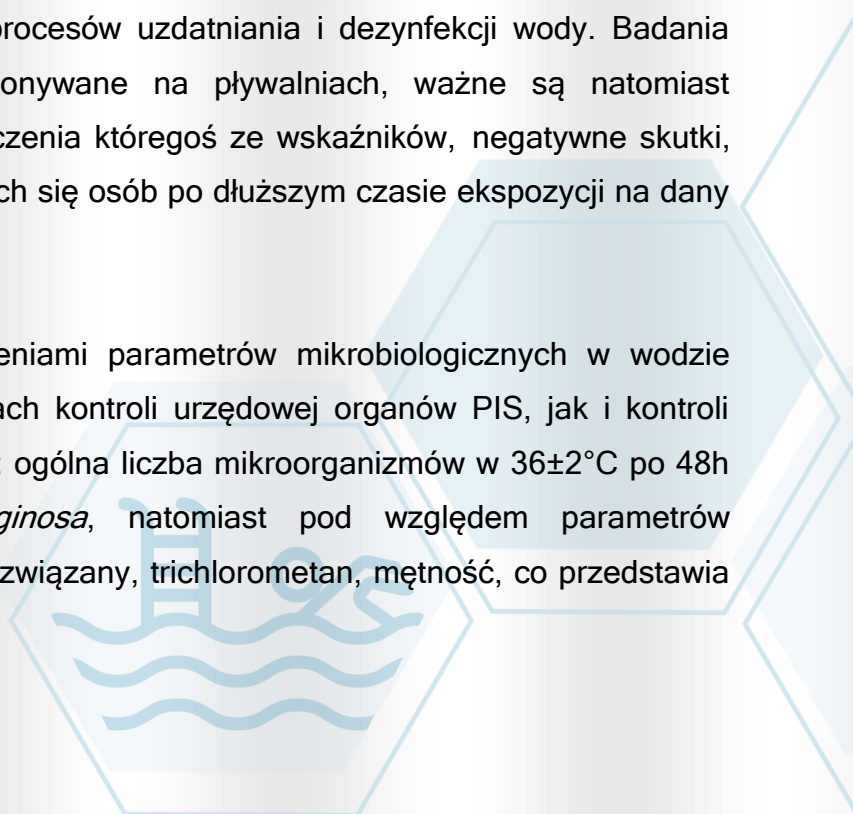
Nadzór nad pływalniami sprawowany jest przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej głównie w oparciu o zapisy rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 9 listopada 2015 r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda na pływalniach (Dz.U. z 2022 r., poz. 1230). Wyżej wymieniony akt prawny reguluje najważniejsze kwestie w zakresie bezpieczeństwa zdrowotnego wody, a tym samym pozwala na właściwe sprawowanie

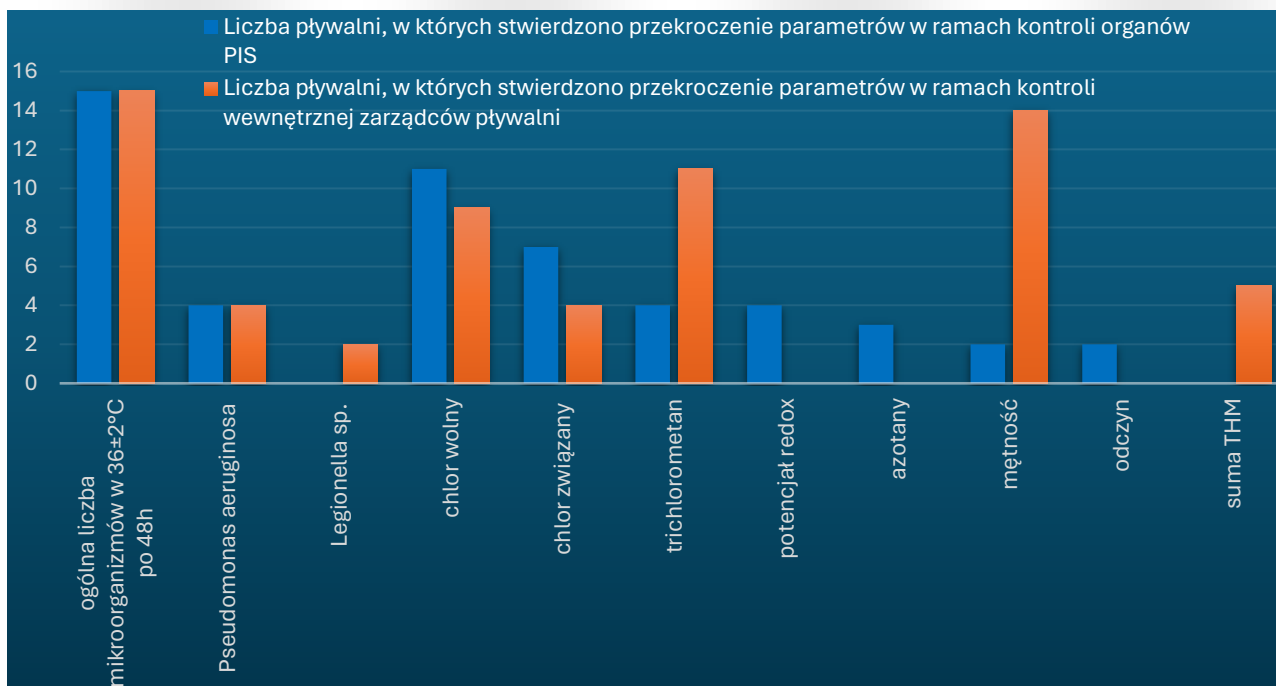
nadzoru nad jakością wody basenowej. Ponadto organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej nadzorują warunki higieniczno-sanitarne i stan techniczny hal basenowych, pomieszczeń higieniczno-sanitarnych oraz zaplecza technicznego.

W 2023 roku, w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego, spośród ogólnej liczby 40 pływalni objętych ewidencją, skontrolowano 36 z nich (32 kryte i 4 odkryte), co stanowi 90 % obiektów będących w ewidencji. Ogółem przeprowadzono 48 kontroli pływalni. Do badań laboratoryjnych, w ramach kontroli urzędowej, pobrano ogółem 234 próby wody w kierunku oznaczeń mikrobiologicznych i fizykochemicznych, natomiast w ramach kontroli wewnętrznej, do której zobligowani są zarządcy obiektów, pobrano ogółem 5199 prób wody basenowej. Państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni nadzorowali realizację harmonogramów badania wody wszystkich pływalni czynnych - funkcjonujących na obszarze województwa.

Pod względem zdrowotnym największe zagrożenie w wodzie na pływalniach stanowią zanieczyszczenia mikrobiologiczne. Ryzyko zdrowotne użytkowników pływalni w istotny sposób może zwiększyć występowanie w wodzie basenowej organizmów chorobotwórczych, będących przyczyną infekcji. Niebezpieczeństwo jest tym większe, im dłuższy jest czas ekspozycji na zagrożenie. Dlatego tak istotnym jest wczesne wykrycie zagrożenia i właściwe prowadzenie procesów uzdatniania i dezynfekcji wody. Badania parametrów fizykochemicznych, wykonywane na pływalniach, ważne są natomiast ze względu na, wynikające z przekroczenia któregoś ze wskaźników, negatywne skutki, które można zaobserwować u kąpiących się osób po dłuższym czasie ekspozycji na dany czynnik.

Najczęściej stwierdzanymi przekroczeniami parametrów mikrobiologicznych w wodzie niecek basenowych, zarówno w ramach kontroli urzędowej organów PIS, jak i kontroli wewnętrznej zarządców pływalni, były: ogólna liczba mikroorganizmów w $36\pm 2^{\circ}\text{C}$ po 48h oraz bakterie *Pseudomonas aeruginosa*, natomiast pod względem parametrów fizykochemicznych: chlor wolny, chlor związany, trichlorometan, mętność, co przedstawia poniższy wykres.

Wykres 50. Najczęściej stwierdzane przekroczenia parametrów mikrobiologicznych i fizykochemicznych w nieckach basenowych pływalni województwa podlaskiego, w ramach kontroli urzędowej organów PIS oraz w ramach kontroli wewnętrznej w 2023 r.

Badania wody pobranej z natrysków w kierunku bakterii *Legionella sp.*, przeprowadzone przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej, wykazały przekroczenia w 6 obiektach.

W związku z wystąpieniem przekroczeń parametrów w wodzie basenowej, a także stwierdzonym złym stanem higieniczno-sanitarnym i technicznym, ogółem w 2023 r., organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego wydały, w zakresie nadzoru nad pływalniami, 34 decyzje. Postępowanie administracyjne dotyczyło najczęściej przekroczeń parametrów mikrobiologicznych i/lub fizykochemicznych, tylko cztery decyzje wydane zostały w związku ze stwierdzonym złym stanem higieniczno-sanitarnym i/ lub technicznym.

Zarządcy pływalni w większości przypadków po otrzymaniu wyników badań, podejmowali natychmiastowe działania naprawcze mające na celu doprowadzenie wody do właściwej jakości i przedstawiali je, wraz z wynikami badań, organom Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Działania naprawcze polegały m.in. na: poprawieniu ustawień na stacjach uzdatniania, sprawdzeniu procesu technologicznego, płukaniu instalacji uzdatniania wody, częściowej lub całkowitej wymianie wody, chlorowaniu szokowym wody i złoża filtracyjnego, dezynfekcji systemu cyrkulacji, układu uzdatniania wody czy urządzeń wytwarzających aerozol wodno-powietrzny.

Do pływalni, pod względem złego stanu higieniczno-sanitarnego i/lub technicznego, zaliczono ogółem 3 obiekty, co stanowi 7,5 % ogółu będących w ewidencji.

Do obiektów ze złym stanem higieniczno-sanitarnym, w związku z przekroczeniem parametrów bakteriologicznych i fizykochemicznych, zaliczono jedną pływalnię zlokalizowaną na terenie powiatu wysokomazowieckiego. W ww. obiekcie, w pobranych do badania, w ramach kontroli urzędowej, próbkach wody stwierdzono przekroczenia: bakterii *Pseudomonas aeruginosa*, bakterii *Legionella sp.*, chloru związanego, chloru wolnego oraz bakterii *Legionella sp.* w wodzie ciepłej w natryskach. Prowadzono postępowanie administracyjne, które zostało zakończone.

Zły stan techniczny stwierdzono w dwóch obiektach, tj. w pływalni z terenu powiatu augustowskiego oraz miasta Suwałk. W pierwszym przypadku stwierdzono nieprawidłowości dotyczące zniszczonej nawierzchni urządzeń i wyposażenia (zniszczona tapicerka) oraz zniszczoną powierzchnię sufitu w pomieszczeniu higieniczno-sanitarnym. Prowadzono w tym zakresie postępowanie administracyjne, które zostało zakończone. Natomiast pływalnię przy szkole podstawowej w Suwałkach zaliczono do złych pod względem technicznym, ze względu na trwający od dłuższego czasu w obiekcie generalny remont. Prowadzone jest postępowanie administracyjne.

Istotnym obowiązkiem właściwych terenowo państwowych inspektorów sanitarnych, zgodnie z przepisami krajowymi, jest dokonanie zbiorczej rocznej oceny jakości wody. W 2023 r. organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego wydały ogółem 36 zbiorczych rocznych ocen jakości wody na pływalni, w tym 32 dotyczyły pływalni krytych, natomiast 4 - pływalni odkrytych.

Tabela 19. Liczba wydanych zbiorczych rocznych ocen jakości wody na pływalniach województwa podlaskiego za 2023 r.

Wyszczególnienie		Liczba wydanych zbiorczych rocznych ocen	
		odpowiadających wymaganiom	nieodpowiadających wymaganiom
Pływalnie - ogółem		36	0
Pływalnie	kryte	32	0
	odkryte	4	0
	mieszane (kryto-odkryte)	0	0
w tym parki wodne		5	0

Dla czterech pływalni w województwie nie wydano zbiorczych rocznych ocen jakości wody za 2023 r. z uwagi na to, iż były nieczynne cały rok.

Ponadto organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego w 2023 roku objęły nadzorem 7 obiektów niespełniających, zacytowanej na wstępie, definicji pływalni (dwa w powiecie białostockim oraz po jednym obiekcie w powiatach: grajewskim,

hajnowskim, sokólskim, suwalskim, wysokomazowieckim). W 2023 r. w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego zostały skontrolowane prawie wszystkie obiekty, poza jednym - zlokalizowanym w powiecie grajewskim - z uwagi na to, że obiekt był nieczynny cały rok. Do badań laboratoryjnych pobrano ogółem 32 próby wody, w tym w ramach kontroli urzędowej organów PIS - 12 prób, natomiast w ramach kontroli wewnętrznej - 20. W jednym z obiektów, na terenie powiatu wysokomazowieckiego, wystąpiło przekroczenie bakterii *Pseudomonas aeruginosa* i *Legionella sp.* w wodzie wprowadzanej do jacuzzi z systemu cyrkulacji,

w związku z czym wszczęto postępowanie administracyjne. Przed wydaniem decyzji administracyjnej zarządca obiektu, po działaniach naprawczych, przedstawił prawidłowe wyniki badań - bez przekroczeń. Postępowanie umorzono.

Kąpieliska i miejsca okazjonalnie wykorzystywane do kąpeli

Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej realizują zadania w zakresie nadzoru nad kąpieliskami i miejscami okazjonalnie wykorzystywanymi do kąpeli w oparciu o krajowe akty prawne implementujące dyrektywę 2006/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 lutego 2006 r. dotyczącą zarządzania jakością wody w kąpieliskach i uchylającą dyrektywę 76/160/EWG (Dz. Urz. UE L 64 z 04.03.2006, str. 37). Do najważniejszych z nich należy ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz.U. z 2023 r. poz. 1478 ze zm.) oraz rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 17 stycznia 2019 r. w sprawie prowadzenia nadzoru nad jakością wody w kąpielisku i miejscu okazjonalnie wykorzystywanym do kąpeli (Dz.U. poz. 255). Zapisy powyższych aktów prawnych zobowiązują organizatorów kąpielisk i miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli do systematycznego monitorowania jakości wody w kąpieliskach, a organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej do kontroli urzędowej.

Na obszarze województwa podlaskiego, przed sezonem kąpielowym 2023, zgłoszonych zostało, właściwym terenowo państwowym powiatowym inspektorom sanitarnym, 15 projektów uchwał dotyczących organizacji kąpielisk. Wyżej wymienione projekty zostały zaopiniowane pozytywnie. W sezonie kąpielowym, trwającym w województwie podlaskim od 01.06.2023 r. do 03.09.2023 r., funkcjonowało 13 kąpielisk. Kąpielisko nad jez. Czarne w Małej Hucie (powiat suwalski) i kąpielisko Zarzeczany (powiat białostocki) - nie zostały otwarte przez organizatorów, mimo wykonania badań przed sezonem i wydania ocen o przydatności wody. Problemy z obsadą ratowników wodnych spowodowały trudności w funkcjonowaniu Kąpieliska Miejskiego w Czyżewie i Kąpieliska Wyspa w Ciechanowcu. Najwięcej kąpielisk zlokalizowanych było na terenie powiatu augustowskiego (3). Powiaty: siemiatycki, sokólski, suwalski i wysokomazowiecki posiadały po 2 kąpieliska. Jednym

kąpieliskiem dysponowało miasto Łomża i miasto Białystok. Szczegółowy wykaz kąpielisk funkcjonujących w sezonie 2023 w poszczególnych powiatach wraz z ich lokalizacją i oceną jakości wody przedstawia poniższa tabela.

Tabela 20. Liczba czynnych kąpielisk w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego wraz z ich lokalizacją i oceną jakości wody w sezonie kąpielowym 2023 r.

Lp	Powiat	Miejscowość	Nazwa kąpieliska	Nazwa akwenu	Jakość wody w sezonie kąpielowym 2023 r.
1.	augustowski	Serwy	Camp Serwy	Jezioro Serwy	przydatna
2.	augustowski	Augustów	Plaża Radiowej Trójki	Jezioro Necko	przydatna
3.	augustowski	Serwy	Proserwy	Jezioro Serwy	przydatna
4.	m. Białystok	Białystok	Plaża miejska na terenie Ośrodka Sportów Wodnych Dojlidy	Zalew Dojlidy	przydatna
5.	m. Łomża	Łomża	Łomżyńskie kąpielisko miejskie	Rzeka Narew	przydatna (3 dni w sezonie nieprzydatna do kąpieli ze względu na krótkotrwałe zanieczyszczenie spowodowane ponadnormatywną liczbą E. coli.)
6.	siemiatycki	Siemiatycze	Miejskie w Siemiatyczach	Rzeka Kamionka	przydatna (7 dni w sezonie kąpielowym nieprzydatna ze względu na zakwit sinic)
7.	siemiatycki	Drohiczyn	Na rzece Bug przy ul. Szmita w Drohiczynie	Rzeka Bug	przydatna
8.	sokólski	Sokółka	Kąpielisko miejskie w Sokółce	Zbiornik retencyjno-rekreacyjny Sokółka	przydatna (1 dzień w sezonie kąpielowym nieprzydatna ze względu na zakwit sinic oraz 7 dni ze względu na ponadnormatywną liczbę E. coli.)
9.	sokólski	Karpowicze	Kąpielisko w Karpowiczach	Rzeka Brzozówka	przydatna
10.	wysokomazowiecki	Czyżew	Kąpielisko miejskie w Czyżewie	Rzeka Brok (zbiornik retencyjno-rekreacyjny)	przydatna (15 dni w sezonie nieprzydatna do kąpieli ze względu na ponadnormatywną liczbę E. coli i enterokoków). Podczas sezonu ze względu na brak ratowników na kąpielisku widniała czerwona flaga
10.	wysokomazowiecki	Ciechanowiec	Wyspa w Ciechanowcu	Rzeka Nurzec (zalew)	przydatna
12.	m. Suwałki	Suwałki	Arkadia	Zalew Arkadia w Suwałkach	przydatna
13.	suwalski	Stary Folwark	PTTK w Starym Folwarku	Jezioro Wigry	przydatna

Wykaz kąpielisk w poszczególnych powiatach publikowany był na stronie internetowej Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku: www.wsse.bialystok.pl oraz w Serwisie kąpieliskowym: www.sk.gis.gov.pl. W Serwisie kąpieliskowym umieszczano ponadto szczegółowe informacje dotyczące kąpielisk, w tym bieżące oceny jakości wody oraz warunki panujące na kąpielisku.

Badania laboratoryjne wody w kąpieliskach były wykonywane zarówno przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej, jak i zarządców kąpielisk, zgodnie z harmonogramami ustalonymi z właściwymi terenowo państwowymi powiatowymi inspektorami sanitarnymi.

W 2023 roku wykonano ogółem 64 badania jakości wody w kąpieliskach, w tym 20 w ramach kontroli urzędowej i 44 w ramach kontroli wewnętrznej.

Zgodnie z harmonogramem były wykonane 54 badania, w tym 15 badań wykonano przed sezonem, w ramach kontroli urzędowej, a 39 badań było wykonanych na zlecenie, w ramach kontroli wewnętrznej przez organizatorów kąpielisk. Ponadto przeprowadzono 10 dodatkowych badań (5 badań laboratoryjnych, w tym jedno związane z krótkotrwałym zanieczyszczeniem w Łomżyńskim Kąpielisku Miejskim i 5 ocen wizualnych).

Na podstawie wyników badań oraz wizualnych ocen wody, właściwi terenowo państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni dokonywali bieżących ocen jakości wody w kąpieliskach. Ogółem wydano 59 ocen o przydatności wody do kąpeli i 5 decyzji o nieprzydatności wody do kąpeli.

Przy wydawaniu oceny jakości wody analizowane były parametry mikrobiologiczne tj. bakterie *Escherichia coli* i enterokoki stanowiące potencjalnie największe ryzyko zdrowotne dla osób kąpiących się oraz wizualna ocena w zakresie występowania zakwitów sinic, makroalg i zanieczyszczeń stałych, w ilościach mogących mieć wpływ na bezpieczeństwo osób korzystających z kąpeli.

Woda, w czasie trwania sezonu kąpielowego, nie spełniała wymogów rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 17 stycznia 2019 r. w sprawie nadzoru nad kąpieliskami i miejscami okazjonalnie wykorzystywanymi do kąpeli, w czterech kąpieliskach tj.:

- Kąpielisku miejskim w Czyżewie z uwagi na przekroczenie ponadnormatywnej liczby bakterii *Escherichia coli* i enterokoków (w okresie od 22.06.2023 r. do 06.07.2023 r.);
- Kąpielisku miejskim w Sokółce ze względu na zakwit sinic stwierdzony w dniu 17.07.2023 r. oraz ze względu na ponadnormatywną liczbę bakterii *Escherichia coli* (w okresie od 14.08.2023 r. do 20.08.2023 r.);
- Łomżyńskim kąpielisku miejskim ze względu na wykrycie ponadnormatywnej liczby bakterii *Escherichia coli* (w okresie od 22.08.2023 r. do 25.08.2023 r.);
- Kąpielisku miejskim w Siemiatyczach ze względu na zakwit sinic (w okresie od 10.08.2023 r. do 11.08.2023 r.).

W związku z nieprawidłowościami w wyżej wymienionych kąpieliskach, właściwi terenowo państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni wydali ogółem 5 decyzji administracyjnych o braku spełnienia wymagań jakości wody, określonych w obowiązujących przepisach,

a tym samym, dla bezpieczeństwa osób korzystających z kąpeli, wprowadzone zostały czasowe zakazy kąpeli.

Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego, w sezonie letnim 2023 r. przeprowadziły ogółem 30 kontroli, w tym 16 związanych z poborem prób wody i 14 dotyczących stanu sanitarnego. Nieprawidłowości w powyższym zakresie nie stwierdzono. Grzywnien w drodze mandatów karnych nie nałożono.

W analizowanym roku sprawozdawczym na obszarze województwa podlaskiego stwierdzono krótkotrwałe zanieczyszczenie w Łomżyńskim kąpielisku miejskim, spowodowane wykryciem ponadnormatywnej liczby bakterii *Escherichia coli*. W żadnym z kąpielisk na terenie województwa podlaskiego nie notowano sytuacji wyjątkowych oraz zawieszenia harmonogramu. Po zakończeniu sezonu kąpielowego opracowano 13 ocen sezonowych.

Na podstawie sprawozdań z badań wody (obejmujących min. 16 próbek przebadanych na przestrzeni 4 sezonów lub mniejszej liczby sezonów) organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej przeprowadziły klasyfikację jakości wody w 9 kąpieliskach. Sklasyfikowano jakość wody jako:

- „doskonałą” w sześciu kąpieliskach, tj.: Camp Serwy w Serwach, kąpielisku miejskim w Sokółce i w Siemiatyczach, kąpielisku w Drohiczynie, Arkadia w Suwałkach oraz PTTK w Starym Folwarku;
- „dobrą” w kąpielisku Plaża Radiowej Trójki w Augustowie;
- „nieдостateczną” w dwóch kąpieliskach na terenie powiatu wysokomazowieckiego - w Czyżewie i Ciechanowcu.

Cztery kąpieliska z obszaru województwa uznano za „nieklasyfikowane”. Do nich należy: kąpielisko Plaża miejska na terenie Ośrodka Sportów Wodnych Dojlidy w Białymstoku, Łomżyńskie kąpielisko miejskie, kąpielisko w Karpowiczach oraz nowopowstałe - PROSERWY w Serwach.

Poza kąpieliskami, w 2023 roku na obszarze województwa podlaskiego funkcjonowało 8 miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli, mimo deklarowania otwarcia przez organizatorów 12 z nich. Lokalizacja miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli w poszczególnych powiatach, przedstawiała się następująco - po 2 miejsca posiadały powiaty: augustowski, grajewski, hajnowski i sejneński, a po jednym - powiat białostocki i moniecki.

W tabeli poniżej przedstawiono szczegółowy wykaz miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpielii funkcjonujących na terenie województwa podlaskiego w sezonie kąpielowym 2023 wraz z ich lokalizacją i oceną jakości wody.

Tabela 21. Liczba miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpielii funkcjonujących w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego wraz z ich lokalizacją i oceną jakości wody w sezonie letnim 2023 r.

Lp	Powiat	Miejscowość	Nazwa miejsca okazjonalnie wykorzystywanego do kąpielii	Nazwa akwenu	Jakość wody w sezonie kąpielowym 2023 r.
1.	augustowski	Sucha Rzecznka	Baza Hufca ZHP Augustów w Suchej Rzecznce	Jezioro Serwy	przydatna
2.	augustowski	Sucha Rzecznka	Południowa Część Brzegu Bazy Hufca ZHP Augustów w Suchej Rzecznce	Jezioro Serwy	przydatna
3.	białostocki	Michałow	Na Fali	Rzeka Supraśl	przydatna
4.	grajewski	Rajgród	Energetyk	Jezioro Rajgrodzkie	przydatna
5.	grajewski	Tama	WOPR	Jezioro Rajgrodzkie	przydatna
6.	moniecki	Goniądz	Plaża w Goniądzu	Rzeka Biebrza	przydatna
7.	sejneński	Dworczyso	Płaskie	Jezioro Płaskie	przydatna
8.	sejneński	Kukle	Pomorze	Jezioro Pomorze	przydatna

Wszystkie projekty uchwał dotyczące miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpielii zostały pozytywnie zaopiniowane przez właściwych terenowo państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych.

Organizatorzy funkcjonujących w 2023 r. miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpielii łącznie wykonali 15 badań, natomiast w ramach kontroli urzędowej dokonano jednego badania w miejscu wykorzystywanym do kąpielii Na Fali w Michałow (powiat białostocki). Ze względu na skrócenie sezonu w miejscu okazjonalnie wykorzystywanym do kąpielii Energetyk w Rajgrodzie (powiat grajewski), organizator nie wykonał drugiego badania wody.

Na podstawie przedstawionych przez organizatorów sprawozdań z badań wody właściwi terenowo państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni wydali 18 ocen bieżących dotyczących przydatności wody do kąpielii. Woda nie była kwestionowana przez cały sezon kąpielowy w żadnym z miejsc. Przeprowadzono ogółem 5 kontroli miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpielii. Jedna z nich związana była tylko z poborem prób wody, 4 natomiast dotyczyły oceny stanu sanitarno-higienicznego. Podczas czynności kontrolnych nie stwierdzono uchybień. Mandatów karnych nie nakładano.

Informacje na temat przydatności wody w miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpielii na bieżąco publikowane były na stronie internetowej Wojewódzkiej Stacji Sanitarno - Epidemiologicznej w Białymstoku: www.wsse.bialystok.pl oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

Wykres 51. Liczba kąpielisk i miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpielii w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego w 2023 r.

Obiekty użyteczności publicznej

W 2023 roku w ewidencji Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. podlaskiego figurowało 4655 obiektów użyteczności publicznej. W porównaniu z 2022 r. liczba obiektów zmniejszyła się o 131. Największy spadek liczby obiektów nastąpił w sferze usług branży beauty.

Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w 2023 r. dokonały kontroli 1858 obiektów będących w ewidencji, tj. około 40 % (7 % więcej niż w 2022 r.). Z grupy skontrolowanych obiektów jako nieodpowiadające wymoganiom oceniono 71 z nich (ok. 4 %). Było to: 41 obiektów, które nie spełniały wymagań higieniczno-sanitarnych (23 zakłady fryzjerskie; 11 zakładów kosmetycznych; 3 zakłady, w których świadczone były więcej niż jedna usługa fryzjerska; 1 pływalnia; 1 zakład tatuażu; 1 zakład odnowy biologicznej; 1 jacuzzi w hotelowym spa); 21 o złym stanie technicznym (4 zakłady fryzjerskie; 3 obiekty hotelarskie; 2 pływalnie; 2 obiekty, w których świadczone są usługi hotelarskie; 1 dom pomocy społecznej; 1 placówka zapewniająca całodobową opiekę; 1 noclegownia dla bezdomnych; 1 zakład kosmetyczny; 1 dworzec autobusowy; 3 obiekty świadczące usługi pralnicze; 1 plac zabaw; 1 stacja paliw); 9 - o złym stanie higieniczno-sanitarnym i technicznym (4 zakłady świadczące usługi hotelarskie, 2 stacje paliw, 1 apteka, 1 placówka zapewniająca całodobową opiekę; 1 zakład kosmetyczny).

Tabela 22. Grupy wybranych obiektów użyteczności publicznej województwa podlaskiego, ich ilość w ewidencji, liczba obiektów skontrolowanych oraz liczba obiektów ze złym stanem higieniczno-sanitarnym i/lub technicznym w latach 2022- 2023.

Lp.	Grupa obiektów użyteczności publicznej	2022 rok			2023 rok		
		Liczba obiektów objętych ewidencją	Liczba obiektów skontrolowanych	Liczba obiektów ze złym stanem higieniczno-sanitarnym i/lub technicznym	Liczba obiektów objętych ewidencją	Liczba obiektów skontrolowanych	Liczba obiektów ze złym stanem higieniczno-sanitarnym i/lub technicznym
1	Ustępy publiczne	35	28	0	38	31	0
2	Ustępy ogólnodostępne	7	6	1	3	1	0
3	Pływalnie kryte	38	32	4	36	32	3
4	Pływalnie odkryte	4	4	0	4	4	0
5	Domy pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz placówki zapewniające całodobową opiekę	70	28	1	75	49	3
6	Noclegownie i domy dla bezdomnych	10	4	0	8	6	1
7	Hotele	51	39	2	52	30	0
8	Motele	2	2	0	2	2	0
9	Pensjonaty	11	8	1	10	9	2
10	Kempingi	7	6	0	6	5	0
11	Schroniska, w tym schroniska młodzieżowe i pola biwakowe	36	15	0	36	9	1
12	Inne obiekty, w których świadczone są usługi hotelarskie	588	343	8	576	312	6
13	Zakłady fryzjerskie	1269	270	3	1197	308	27
14	Zakłady kosmetyczne	951	225	5	928	390	13
15	Zakłady tatuażu	27	7	1	45	19	1
16	Zakłady odnowy biologicznej	136	31	3	123	40	1
17	Inne zakłady świadczące usługi łączone w zakresie fryzjerstwa, kosmetyki, tatuażu i odnowy biologicznej	149	31	1	139	80	3
18	Dworce autobusowe	11	11	0	11	10	1
19	Dworce i stacje kolejowe	25	24	0	25	16	0
20	Przystanie żeglugi śródlądowej	1	1	0	1	0	0
21	Przystanie jednostek pływających rekreacyjnych i sportowych	5	3	0	5	3	0
22	Przejścia graniczne ogółem	7	5	0	7	6	0
23	Tereny rekreacyjne	390	157	0	387	143	0
24	Cmentarze	333	74	2	336	144	0
25	Domy przedpogrzebowe	76	28	1	78	25	0
26	Zakłady karne i areszty śledcze	5	5	0	5	5	0
27	Inne obiekty	542	192	6	522	179	9
Ogółem		4786	1579	39	4655	1858	71

Domy pomocy społecznej, inne placówki organizacyjne pomocy społecznej i placówki zapewniające całodobową opiekę oraz noclegownie i domy dla bezdomnych

W 2023 roku organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego objęły ewidencją 83 obiekty pomocy społecznej, w tym: 21 domów pomocy, 26 innych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, 28 placówek zapewniających całodobową opiekę, 8 noclegowni i domów dla bezdomnych.

Skontrolowano 55 z nich, co stanowiło ok. 66 % tego typu placówek zewidencjonowanych. Wśród skontrolowanych obiektów było: 16 domów pomocy społecznej, 20 placówek zapewniających całodobową opiekę, a także 13 innych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, 6 noclegowni i domów dla bezdomnych. Cztery z nich zakwalifikowano do grupy złych: 3 - ze względu na niewłaściwy stan techniczny (placówkę zapewniającą całodobową opiekę z terenu powiatu augustowskiego, dom pomocy społecznej z powiatu białostockiego, schronisko dla bezdomnych z powiatu łomżyńskiego) oraz 1 - ze względu na stan higieniczno-sanitarny i techniczny (placówka zapewniająca całodobową opiekę z terenu powiatu bielskiego). W związku ze stwierdzonymi uchybieniami prowadzono postępowanie administracyjne.

Obiekty hotelarskie

W 2023 roku w ewidencji organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego było 106 obiektów hotelarskich, w tym 52 hotele, 2 motele, 10 pensjonatów, 6 kempingów oraz 36 schronisk i pól biwakowych.

Podobnie jak w latach ubiegłych, nadal największa liczba obiektów hotelarskich funkcjonowała na terenie powiatu augustowskiego (38) oraz powiatu białostockiego (31). W bieżącym okresie sprawozdawczym, spośród wyżej wymienionych obiektów, ogółem skontrolowano 55, co stanowiło 52 % obiektów objętych ewidencją. Do obiektów złych zakwalifikowano 3 z terenu powiatu augustowskiego, co stanowi 5,45 % spośród 55 skontrolowanych.

Inne obiekty, w których świadczone są usługi hotelarskie

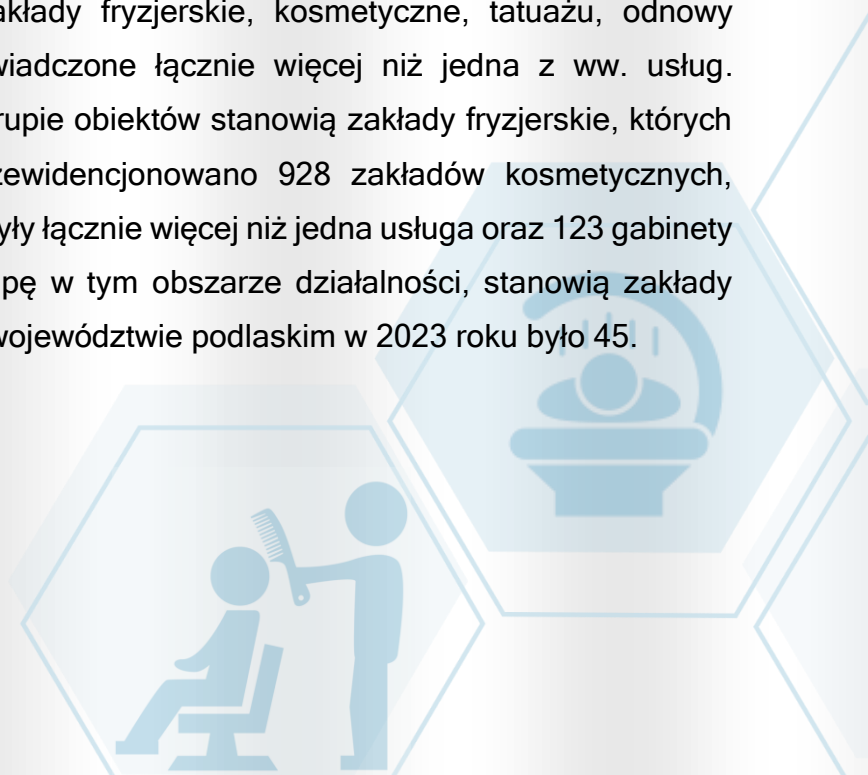
W województwie podlaskim w ewidencji organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajdowało się 576 innych obiektów, w których świadczone są usługi hotelarskie. Najwięcej, tj. 112 obiektów zlokalizowanych było na terenie powiatu augustowskiego, 90 - suwalskiego, 70 - łomżyńskiego, 60 - sokólskiego, 53 - białostockiego.

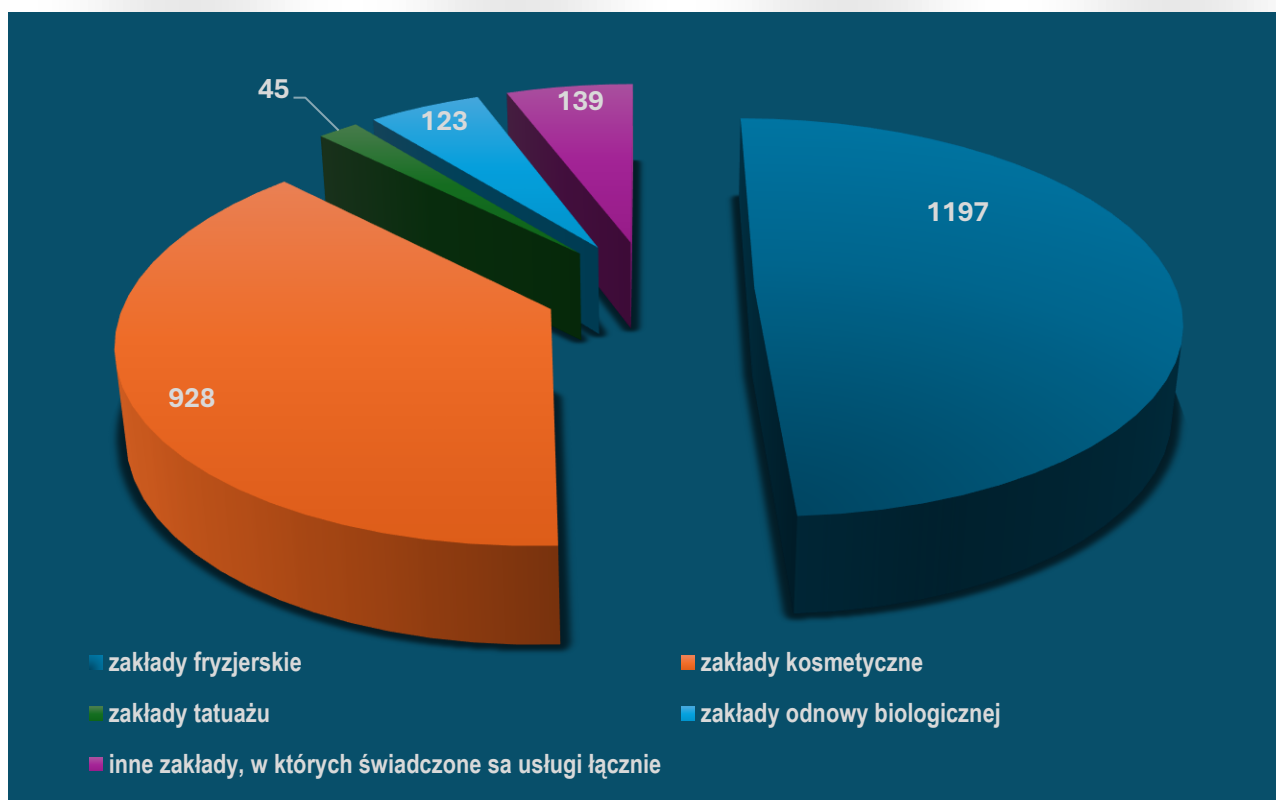
W 2023 roku skontrolowano 312 obiektów, co stanowiło 54 % objętych ewidencją. Spośród liczby skontrolowanych, 6 obiektów oceniono jako złe. Wymaganiom higieniczno-sanitarnym i technicznym nie odpowiadały 4 obiekty (1 wypoczynkowo - rekreacyjny z terenu powiatu grajewskiego, 3 świadczące usługi noclegowe działające na terenie powiatu augustowskiego). Dwa obiekty świadczące usługi noclegowe (działające w powiecie augustowskim) nie odpowiadały wymaganiom technicznym z uwagi na brudne, uszkodzone elementy wyposażenia pomieszczeń. W związku ze stwierdzonymi uchybieniami dotyczącymi złego stanu higieniczno-sanitarnego podczas kontroli nałożono 4 mandaty karne. W 2 obiektach nieprawidłowości dotyczyły braku zatwierdzonego przez państwowego powiatowego inspektora sanitarnego harmonogramu poboru prób wody do spożycia.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, właściwi terenowo państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni województwa podlaskiego prowadzili postępowanie administracyjne mające na celu wyegzekwowanie dobrego stanu higieniczno-sanitarnego lub/i technicznego nadzorowanych obiektów. Znaczna część nieprawidłowości została usunięta.

Zakłady fryzjerskie, kosmetyczne, tatuażu, odnowy biologicznej i inne, w których są świadczone łącznie więcej niż jedna z ww. usług oraz solaria

W ewidencji państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych województwa podlaskiego w 2023 roku ujęto ogółem 2432 zakłady fryzjerskie, kosmetyczne, tatuażu, odnowy biologicznej i inne, w których są świadczone łącznie więcej niż jedna z ww. usług. Przeważającą liczbę zakładów w tej grupie obiektów stanowią zakłady fryzjerskie, których w 2023 roku było 1197. Ponadto zewidencjonowano 928 zakładów kosmetycznych, 139 zakładów, w których świadczone były łącznie więcej niż jedna usługa oraz 123 gabinety odnowy biologicznej. Najmniejszą grupę w tym obszarze działalności, stanowią zakłady świadczące usługi tatuażu, których w województwie podlaskim w 2023 roku było 45.

Wykres 52. Zakłady fryzjerskie, kosmetyczne, tatuażu, odnowy biologicznej i inne, w których są świadczone łącznie więcej niż jedna z ww. usług objęte nadzorem w 2023 roku w województwie podlaskim.

W 2023 roku pracownicy organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego spośród 2432 obiektów tej grupy, skontrolowali łącznie 837, co stanowi 34 % ogólnej liczby obiektów tego typu, będących w ewidencji.

W wyniku kontroli sanitarnych przeprowadzonych w obiektach świadczących ww. usługi, 45 zakładów (5,4 %) zakwalifikowano do niespełniających wymagań sanitarno-higienicznych i/lub technicznych. Na osoby odpowiedzialne za stwierdzone nieprawidłowości nałożono 38 mandatów karnych. Państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni, w odniesieniu do stwierdzonych uchybień prowadzili postępowanie administracyjne mające na celu wyegzekwowanie poprawy stanu higieniczno-sanitarnego lub/ i technicznego obiektów będących pod nadzorem. W części obiektów, postępowanie administracyjne będzie kontynuowane w 2024 roku.

Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego, mając na względzie zapisy ustawy z dnia 15 września 2017 r. o ochronie zdrowia przed następstwami korzystania z solarium (Dz.U. poz. 2111), w 2023 roku objęły nadzorem sanitarnym 82 obiekty świadczące usługi solaryjne.

Większość solariów w województwie, tj. 59 obiektów (72 %) stanowiły zakłady, w których udostępnianie sprzętu do opalania było dodatkowo oferowaną usługą, np. przy zakładach fryzjerskich. Usługi wyłącznie solaryjne świadczyły 23 zakłady (28 %).

Najwięcej solariów znajdowało się w powiecie białostockim - 23, co stanowi 28 % wszystkich tego typu obiektów objętych ewidencją. Znacznie mniejsza liczba występuje w pozostałych powiatach województwa podlaskiego (od 1 - w powiecie hajnowskim, do 8 - w powiecie suwalskim).

W 2023 roku skontrolowano 54 % wyżej wymienionych obiektów wykazanych w ewidencji. Ogółem przeprowadzono 44 kontrole. Dokonano oceny przestrzegania wymagań określonych w obowiązujących przepisach. Sprawdzono m. in. stan sanitarno-techniczny pomieszczeń, urządzeń i wyposażenia oraz przeprowadzanie procesów dezynfekcji. Naruszeń wymagań sanitarno-higienicznych i technicznych nie stwierdzono.

Inne obiekty użyteczności publicznej (sklasyfikowane jako inne w sprawozdaniu statystycznym MZ 46)

W tej grupie znalazły się 522 obiekty. Dokonano kontroli 179 z nich (34 %). Dziewięć zaliczono do grupy ze złym stanem higieniczno-sanitarnym i technicznym (5,02 %). Do obiektów ze złym stanem higieniczno-sanitarnym zakwalifikowano jeden z powiatu wysokomazowieckiego, tj. hotelowe jacuzzi w strefie SPA, w którym stwierdzono przekroczenie parametrów mikrobiologicznych. Prowadzono w tym zakresie postępowanie administracyjne. Wśród obiektów ze złym stanem technicznym znalazło się 5 - zlokalizowanych w powiecie augustowskim (3 - świadczące usługi pralnicze, 1 plac zabaw, 1 stacja paliw), natomiast ze złym stanem higieniczno-sanitarnym i technicznym - 3 (2 - powiat bielski: stacja paliw, apteka i 1 - powiat sejneński: stacja paliw).

Państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni województwa podlaskiego, w związku ze stwierdzonymi uchybieniami prowadzili postępowanie administracyjne, mające na celu wyegzekwowanie poprawy stanu higieniczno-sanitarnego lub/ i technicznego obiektów będących pod nadzorem.

Środki transportu, dworce autobusowe, dworce i stacje kolejowe, przystanie żeglugi śródlądowej, jednostek pływających rekreacyjnych i sportowych

W 2023 roku organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego skontrolowały ogółem 187 środków transportu, tj.: 38 samochodów do przewozu zwłok i szczątków ludzkich, 30 autobusów komunikacji publicznej i 40 autobusów turystycznych,

24 wagony w pociągach pasażerskich i 6 wagonów w pociągach podmiejskich, 29 samochodów do przewozu chorych, 6 statków i promów pasażerskich żeglugi śródlądowej, 8 samochodów do przewozu bielizny oraz 6 innych środków transportu. Stan higieniczno-sanitarny i techniczny skontrolowanych środków transportu nie budził zastrzeżeń - były utrzymane czysto oraz prawidłowo oznakowane.

Ponadto w województwie podlaskim pod nadzorem sanitarnym znajdowała się 1 przystań żeglugi śródlądowej obsługi pasażerskiej (funkcjonująca w powiecie augustowskim) oraz 5 przystani jednostek pływających rekreacyjnych i sportowych (w powiecie augustowskim - 4, grajewskim - 1). Skontrolowano 3 przystanie jednostek pływających rekreacyjnych i sportowych. Ich stan sanitarno-techniczny nie budził zastrzeżeń.

Nadzór nad jakością wody ciepłej pochodzącej z instalacji wewnętrznej budynków użyteczności publicznej województwa podlaskiego oraz kampania edukacyjno - informacyjna dot. wentylacji w aspekcie występowania bakterii *Legionella sp.*

Nadzór nad jakością wody ciepłej w wewnętrznych instalacjach wodociągowych w zakresie występowania bakterii *Legionella sp.* prowadzony jest na podstawie rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 roku w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. poz. 2294). Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego w 2023 roku podejmowały stosowne działania w zakresie nadzoru, w szczególności nad budynkami i obiektami wysokiego ryzyka występowania w instalacjach wewnętrznych bakterii z rodzaju *Legionella* oraz prowadziły działania edukacyjno-informacyjne m.in. dla zarządców budynków i obiektów, w których w trakcie użytkowania wytwarzany jest aerozol wodno-powietrzny.

W ramach kontroli urzędowej i prowadzonej przez zarządców obiektów kontroli wewnętrznej wykonano badania w 146 obiektach, tj. 57 podmiotach leczniczych (szpitalach, zakładach opiekuńczo-leczniczych, hospicjach) i 89 pełniących funkcje użyteczności publicznej (m.in. obiektach hotelarskich, wypoczynkowych i turystycznych, domach opieki i świadczących usługi w zakresie całodobowej opieki nad osobami starszymi, internatach, placówkach opiekuńczo-wychowawczych). Przekroczenia bakterii *Legionella sp.* w ilości stwierdzających ocenę skażenia średnią stwierdzono w 25 obiektach, wysoką - w 12, natomiast bardzo wysoką - w jednym podmiocie obejmującym pięć budynków. W powyższych przypadkach państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni województwa podlaskiego prowadzili postępowania administracyjne. W celu wyeliminowania ponadnormatywnej liczby bakterii *Legionella sp.* z wewnętrznej sieci wodociągowej,

zarządcy obiektów podejmowali działania naprawcze, polegające głównie na termicznej dezynfekcji systemów. Po zakończeniu działań zarządcy zobowiązani byli do przedstawienia wyników badań wody potwierdzających poprawę jakości wody ciepłej.

W 2023 roku rozpoczęto kampanię informacyjno-edukacyjną skierowaną do podmiotów leczniczych. Celem kampanii było uwrażliwienie na aspekty bezpieczeństwa sanitarnego, związanego z wentylacją, w szczególności w kontekście planowanych prac modernizacyjnych w szpitalach. W odniesieniu do tych podmiotów, państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni wystosowali 47 pism/wystąpień w kwestii bezpiecznego użytkowania systemu wentylacji. Ponadto w 20 szpitalach, podczas kontroli, udzielono instruktarzu. Poza szpitalami, państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni województwa podlaskiego, akcją objęli również inne podmioty lecznicze, do których wystosowano 169 wystąpień/pism w sprawie bezpieczeństwa sanitarnego związanego z wentylacją. W 35 placówkach leczniczych udzielono instruktarzu podczas kontroli.

Nadzór nad przejściami granicznymi województwa podlaskiego

Państwowy Graniczny Inspektor Sanitarny w Suwałkach realizuje zadania Państwowej Inspekcji Sanitarnej w obszarze przejść granicznych zlokalizowanych w województwie podlaskim - na granicy państwowej z Republiką Białorusi.

W 2023 roku, podobnie jak w latach ubiegłych, w ewidencji organów Inspekcji Sanitarnej woj. podlaskiego figurowało 7 przejść granicznych, tj.:

- 4 drogowe, na których w 2023 roku ruch graniczny był zawieszony, tj.: Bobrowniki - Bierestowica, Kuźnica Białostocka - Bruzgi, Białowieża - Piererow, Połowce - Pieszczatka,
- 2 kolejowe: Kuźnica Białostocka - Grodno oraz Siemianówka - Swisłocz.
- 1 rzeczne - z zawieszonym ruchem granicznym (od 15.03.2020 r.): Rudawka - Lesnaja.

W ramach sprawowanego bieżącego nadzoru sanitarnego nie stwierdzono nieprawidłowości, zarówno pod kątem stanu sanitarno-technicznego obiektów, jak i w zakresie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi pochodzącej z urządzeń wodociągowych zlokalizowanych w obszarze przejść granicznych.

Oddział Higieny Komunalnej

PODSUMOWANIE

W 2023 roku Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa podlaskiego objęła nadzorem jakość wody w 298 wodociągach zbiorowego zaopatrzenia oraz 118 indywidualnych urządzeniach wodociągowych zaopatrujących ludność zamieszkałą oraz tymczasowo przebywającą w obiektach hotelarskich, domach pomocy społecznej, szkołach, szpitalach oraz innych obiektach użyteczności publicznej. W zakresie wodociągów zbiorowego zaopatrzenia w wodę najliczniejszą grupę stanowiły wodociągi produkujące wodę w przedziale 101-1000 m³/dobę (ok. 75,2 %) oraz wodociągi o produkcji ≤ 100 m³/dobę (18,5 %). Tylko 6 % wodociągów znajdowało się w grupie produkującej wodę w przedziale 1001-10000 m³/dobę. Najmniejszy procent wodociągów - 0,3 stanowił Wodociąg Białystok, zaliczany jako jedyny do grupy 10001-100000 m³/dobę. Wodę o kontrolowanej jakości w województwie podlaskim spożywało 97 % ludności, z czego ok. 80 % o niekwestionowanej jej jakości. Spośród ludności spożywającej wodę o kontrolowanej jakości około 20 % spożywało wodę, której jakość w ciągu roku, w różnych okresach, w zakresie różnych parametrów była kwestionowana, a więc nie spełniała wymogów określonych w rozporządzeniu w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. W dziewięciu wodociągach zbiorowego zaopatrzenia wydano decyzje o braku przydatności wody do spożycia przez ludzi.

Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa podlaskiego sprawowała nadzór nad jakością wody na pływalniach - w nieckach basenowych, w instalacji wody ciepłej w kierunku *Legionella sp.* oraz kontrolowała stan sanitarno-higieniczny i techniczny obiektów. Bieżąca analiza wyników badań jakości wody, wykonanych zarówno w ramach kontroli urzędowych - przez organy PIS, jak i w ramach kontroli wewnętrznych - przez zarządców/właścicieli pływalni, zapewniła bezpieczeństwo osób kąpiących. W 2023 r. stan sanitarno-higieniczny skontrolowanych pływalni nie budził większych zastrzeżeń.

Prowadzony na obszarze województwa podlaskiego nadzór sanitarny nad jakością wody w kąpieliskach oraz miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpieli, a także kontrole stanu higieniczno-sanitarnego pozwoliły na bezpieczny odpoczynek nad wodą. Przyczyniło się do tego również szybkie przekazywanie informacji o jakości wody, poprzez publikowanie ich w Serwisie kąpieliskowym oraz na stronach internetowych organów PIS i zarządców. W sytuacjach pogorszenia jakości wody, właściwi terenowo państwowi powiatowi

inspektorzy sanitarni prowadzili postępowanie administracyjne. Dla bezpieczeństwa kąpiących wprowadzano czasowe zakazy kąpieli.

W 2023 roku organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego skontrolowały 1858 obiektów użyteczności publicznej, tj.: 837 zakładów z branży beauty (fryzjerskie, kosmetyczne, odnowy biologicznej, tatuażu, solaria), 367 obiektów hotelarskich i świadczących takie usługi, 169 cmentarzy i domów przedpogrzebowych, 143 tereny rekreacyjne, 55 domów pomocy społecznej, placówek zapewniających całodobową opiekę wraz z noclegowniami dla bezdomnych, 36 pływalni, 32 ustępy publiczne i ogólnodostępne, 26 dworców autobusowych i dworców kolejowych oraz stacji kolejowych, 6 przejść granicznych, 3 przystanie jednostek pływających - rekreacyjne i sportowe, 5 zakładów karnych i aresztów śledczych oraz 179 innych obiektów. Najliczniejszą grupę stanowiły obiekty z branży beauty i świadczące usługi hotelarskie. Spośród skontrolowanych 71 obiektów zakwalifikowano do złych pod względem stanu higieniczno-sanitarnego lub/i technicznego: 45 z branży beauty, 9 innych obiektów, 9 świadczących usługi hotelarskie, 4 placówki zapewniające opiekę osobom starszym, 3 pływalnie, 1 dworzec autobusowy. Wskutek stwierdzonych nieprawidłowości, na osoby odpowiedzialne, nałożono łącznie 42 mandaty karne.

Prowadzone w 2023 roku na terenie województwa podlaskiego, w ramach kontroli urzędowej i przez zarządców budynków, badania wody ciepłej z systemów instalacji wewnętrznej obiektów użyteczności publicznej w kierunku oznaczania bakterii z grupy *Legionella*, było istotnym elementem bezpieczeństwa zdrowotnego osób przebywających, szczególnie w podmiotach leczniczych.

ODDZIAŁ ZAPOBIEGAWCZEGO NADZORU SANITARNEGO

Ocena stanu sanitarnego w zakresie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego

Zapobiegawczy Nadzór Sanitarny w strukturach Państwowej Inspekcji Sanitarnej jest powołany do wykonywania zadań o charakterze profilaktycznym, zmierzającym do ochrony zdrowia ludzi na różnych etapach procesu inwestycyjnego, tj. planowania przestrzennego, projektowania, lokalizacji i realizacji inwestycji oraz uzyskiwania pozwolenia na użytkowanie obiektów budowlanych. Zakres kompetencji określa ustawa o Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz inne ustawy i akty wykonawcze. Należy zaznaczyć, że działania w zakresie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego podejmowane są wyłącznie na wniosek zainteresowanych podmiotów lub w związku z wystąpieniami organów prowadzących postępowanie główne.

Przedmiotem działalności Zapobiegawczego Nadzoru Sanitarnego w 2023 r. było w szczególności uzgadnianie pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych oraz wydawanie opinii dotyczących:

- miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego,
- warunków zabudowy i zagospodarowania terenu,
- dokumentacji projektowych dotyczących budowy oraz zmiany sposobu użytkowania obiektów budowlanych,
- odbiorów obiektów budowlanych i statków.

Uczestniczono również w postępowaniach na etapie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko i oceny oddziaływania na środowisko przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w trybie ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2023 r. poz. 1094 z późn. zm.), a także udzielano odstępstw od przepisów w zakresie warunków techniczno-budowlanych i przepisów określających wymogi w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy.

W 2023 roku ogólna liczba stanowisk zajętych w ramach Zapobiegawczego Nadzoru Sanitarnego przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego wyniosła **2827**.

Zauważono bardzo duże zainteresowanie gmin zmianami polityki przestrzennej i dostosowaniem jej do obowiązujących wymogów. Jednostki samorządu terytorialnego sporządzają studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i na ich podstawie opracowują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Należy zauważyć, że działania planistyczne promują przyjmowanie rozwiązań proekologicznych w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki energetycznej, gospodarki odpadami, co znacząco wpływa na poprawę stanu sanitarnego miast, gmin i osiedli wiejskich.

Na podkreślenie zasługuje fakt, że zapisy w planach przewidują zaopatrzenie w wodę z ujęć publicznych, odprowadzanie ścieków do kanalizacji sanitarnej, funkcjonowanie kotłowni w większości przypadków na paliwo ekologiczne.

Nieodłącznym elementem przy rozpatrywaniu studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest analiza prognozy oddziaływania na środowisko, która uwzględnia skutki dla środowiska, w tym zdrowia ludzi, wynikające z projektowanego przeznaczenia terenu, powodowane emisją zanieczyszczeń do powietrza, wprowadzaniem ścieków do wód i do ziemi, wytwarzaniem odpadów oraz zanieczyszczeniami gleby.

W 2023 roku organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego działając na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2023 r. poz. 977 z późn. zm.) zaopiniowały łącznie **25** projektów studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz **103** miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

W związku z nowelizacją powyższej ustawy Państwowa Inspekcja Sanitarna otrzymała dodatkowe kompetencje dotyczące uzgadniania projektów decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

W 2023 roku organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego wydały:

- ✓ **331** uzgodnień dotyczących projektów decyzji o warunkach zabudowy, w tym **250** jako „milcząca zgoda”,
- ✓ **34** uzgodnienia dotyczące projektów decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego, w tym **26** jako „milcząca zgoda”.

Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2023 r. poz. 1094 z późn. zm.) przywołuje organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej jako kompetentne w sprawach opiniowania i uzgadniania w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko oraz w kwestiach opiniowania na etapie oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko.

Podczas opiniowania zwracano szczególną uwagę na czynniki środowiskowe, a zwłaszcza na jakość powietrza, dostępność i jakość wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi oraz klimat akustyczny, które są istotnymi determinantami stanu zdrowia ludzi.

Na etapie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wydano:

- ✓ **36** uzgodnień dotyczących odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko,
- ✓ **104** uzgodnienia dotyczące zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko,
- ✓ **154** opinie do projektów polityk, strategii, planów lub programów.

W większości przypadków przeważały projekty studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, strategie rozwoju gminy, plany gospodarki niskoemisyjnej oraz programy ochrony środowiska.

Odrębną kwestię w działaniach zmierzających do zapewnienia właściwego stanu sanitarnego województwa (następny etap w procesie inwestycyjnym) stanowi określenie przez państwowego wojewódzkiego inspektora sanitarnego i państwowego powiatowego inspektora sanitarnego warunków realizacji szczególnej grupy inwestycji - przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, których pełną listę zawiera rozporządzenie Rady Ministrów z 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. z 2019 r. poz. 1839 z późn. zm.).

W przedmiotowych opiniach określano warunki dotyczące m.in. konieczności ochrony ludzi i miejsc ich przebywania przed niekorzystnym oddziaływaniem planowanych inwestycji np. poprzez realizację urządzeń ochronnych, tj. ekranów akustycznych, pasów zieleni izolacyjnej, urządzeń ograniczających emisję zanieczyszczeń do środowiska, a także odpowiednią lokalizację. Podczas opiniowania zwracano szczególną uwagę na zebranie pełnej informacji o przedsięwzięciu i jego wpływie na zdrowie i życie okolicznych mieszkańców.

Najczęściej rozpatrywane przedsięwzięcia to drogi, linie średniego i wysokiego napięcia, farmy fotowoltaiczne, budynki przeznaczone do hodowli zwierząt.

W ramach postępowania dotyczącego oceny oddziaływania przedsięwzięć zakwalifikowanych do mogących znacząco oddziaływać na środowisko organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego wydały:

- ✓ **888** opinii co do potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, a w przypadku stwierdzenia takiej potrzeby - co do zakresu raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko,
- ✓ **1** opinię w sprawie zakresu raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko,
- ✓ **51** opinii przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach,
- ✓ **9** opinii na etapie ponownego przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko.

Kolejny bardzo ważny etap w działalności inwestycyjnej stanowi uzgadnianie dokumentacji projektowej pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych przez organ Państwowej Inspekcji Sanitarnej, w tym działających na mocy upoważnienia Głównego Inspektora Sanitarnego rzeczoznawców ds. sanitarno-higienicznych. Szczególną uwagę zwracano przede wszystkim na prawidłowe zastosowanie układu funkcjonalnego oraz warunków

techniczno-użytkowych pomieszczeń, prawidłową wentylację w projektowanych pomieszczeniach, odpowiednie rozwiązania dotyczące instalacji wodnej i kanalizacyjnej oraz centralnego ogrzewania, właściwe oświetlenie, zabezpieczenia ludzi przed narażeniem na ponadnormatywny poziom czynników chemicznych i fizycznych oraz biologicznych w miejscu pracy i przebywania.

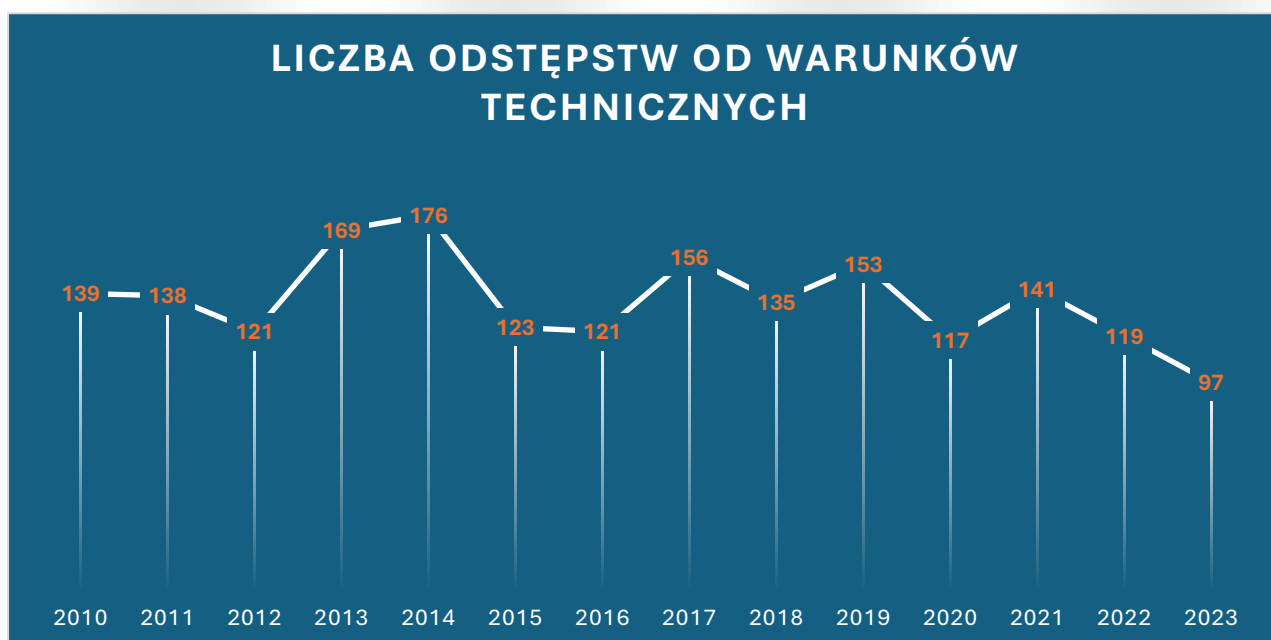
Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej zaopiniowali 33 projekty budowlane, natomiast rzeczoznawcy ds. sanitarno - higienicznych uzgodnili 348 dokumentacji projektowych.

Na etapie projektowania obiektów budowlanych organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej zajmowały również stanowiska dotyczące:

- zatwierdzania projektów osłon stałych i wentylacji w pracowniach wyposażonych w aparaty rentgenowskie,
- uzgadniania ekspertyz technicznych w zakresie przyjętych rozwiązań zamiennych, w związku z niespełnieniem wymagań określonych przepisami dotyczącymi warunków technicznych obiektów budowlanych,
- wydawania zgód w zakresie odstępstw od przepisów określających warunki techniczne, jakie muszą spełniać budynki i od przepisów określających wymogi bezpieczeństwa i higieny pracy.

Stanowiska w zakresie odstępstw od warunków technicznych dotyczyły między innymi obniżenia wysokości pomieszczeń, zagłębienia poniżej poziomu terenu, braku oświetlenia naturalnego. Odnosiły się również do zmniejszenia odległości miejsc gromadzenia odpadów stałych od okien i drzwi budynków z pomieszczeniami przeznaczonymi na pobyt ludzi. W 2023 roku wydano 97 opinii. Przy wydawaniu zgód na odstępstwa od ww. przepisów zwracano szczególną uwagę na konieczność zaprojektowania we wnioskowanych pomieszczeniach skutecznej wentylacji zapewniającej wymianę powietrza wynikającą z potrzeb użytkowych i funkcji tych pomieszczeń, bilansu ciepła i wilgotności, oraz zanieczyszczeń stałych i gazowych, zapewnienia oświetlenia światłem sztucznym zgodnym z wymogami Polskich Norm.

Wykres 53. Odstępstwa od warunków technicznych w poszczególnych latach.

Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej wydali również 1 opinię dotyczącą projektu planu remediacji oraz 2 opinie dotyczące projektów gminnych programów rewitalizacji.

Ostatni etap działania zapobiegawczego nadzoru sanitarnego stanowi uczestniczenie pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej w dopuszczaniu obiektów budowlanych do użytkowania i statków żeglugi śródlądowej do eksploatacji pod względem wymagań sanitarnych.

W 2023 roku zajęto **174** stanowiska.

Oddział Zapobiegawczego Nadzoru Sanitarnego

PODSUMOWANIE

Pion zapobiegawczego nadzoru sanitarnego Państwowej Inspekcji Sanitarnej na terenie województwa podlaskiego realizował ustawowe obowiązki i zadania w zakresie ochrony zdrowia publicznego. Ponadto podczas ich wykonywania współpracował z urzędami miast i gmin, Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska oraz z Okręgowym Inspektorem Pracy w zakresie odstępstw od przepisów techniczno-budowlanych.

W porównaniu z latami poprzednimi, w dalszym ciągu obserwuje się poprawę warunków higienicznych i zdrowotnych na różnych etapach procesu inwestycyjnego. Dotyczy to zwłaszcza dużych obiektów użyteczności publicznej, komunalnych, usługowych, zakładów pracy, służby zdrowia i oświaty, które były kontrolowane pod względem zastosowania rozwiązań zapewniających bezpieczeństwo zdrowotne przyszłych użytkowników. Powyższy fakt podyktowany jest wzrostem świadomości inwestorów w zakresie dostosowania wymagań do obowiązujących przepisów prawnych.

ODDZIAŁ HIGIENY DZIECI I MŁODZIEŻY

Ocena stanu sanitarnego w zakresie higieny dzieci i młodzieży

Państwowa Inspekcja Sanitarna w trosce o zdrowie i odpowiedni rozwój dzieci i młodzieży podejmuje szereg działań, które pozwalają utrzymać odpowiednie warunki sanitarno-techniczne w nadzorowanych placówkach edukacyjno-wychowawczych oraz wypoczynku i rekreacji.

Na terenie województwa podlaskiego w 2023 r. ogółem nadzorem objęto **2226** placówek, w tym **1270** placówek stałych takie jak:

- żłobki i kluby dziecięce -148,
- przedszkola i inne formy wychowania przedszkolnego - 407,
- szkoły wszystkich typów - 526, w tym: szkoły podstawowe -316, technika - 8,
- licea ogólnokształcące -38, szkoły branżowe I i II stopnia -5, szkoły specjalne -18,
- szkoły policealne -5, zespoły szkół -136,
- szkoły wyższe - 14,
- placówki kształcenia ustawicznego - 5,
- placówki z pobytem całodobowym - 72,
- placówki opiekuńczo-wychowawcze wsparcia dziennego - 46,
- placówki wychowania pozaszkolnego - 44,
- placówki rekreacyjne -6,
- inne placówki - 2.

Ponadto w ewidencji znajdowało się 956 placówek wypoczynku dzieci i młodzieży, w tym:

- zimowego - 173
- letniego - 783.

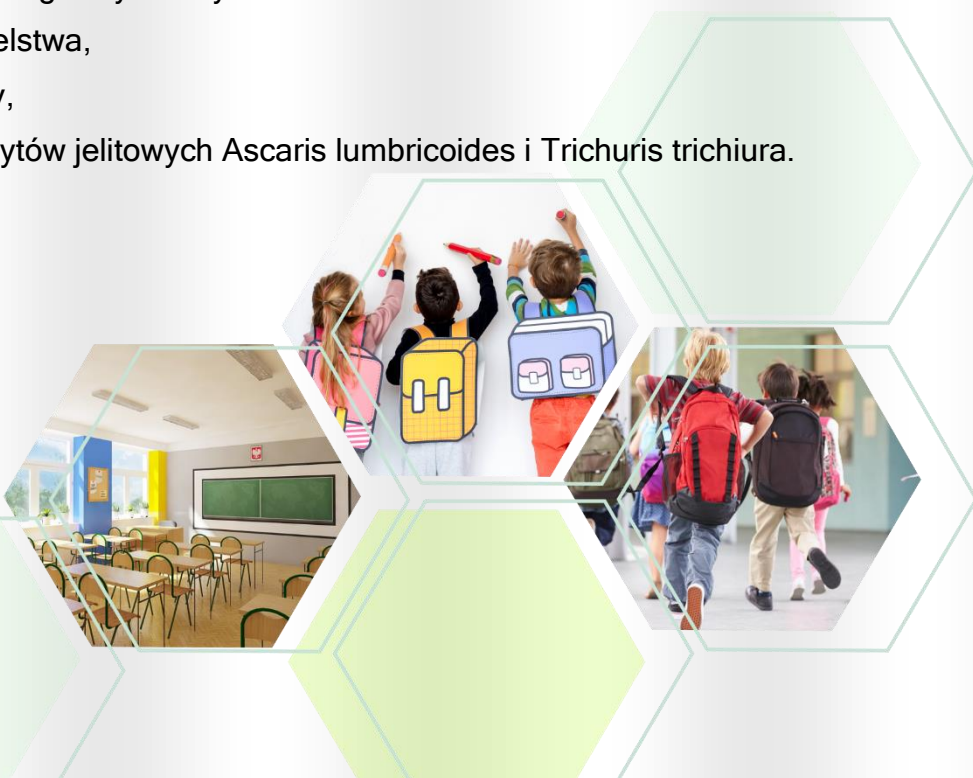
Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. podlaskiego w I instancji wydały ogółem: 234 decyzje administracyjne, w tym:

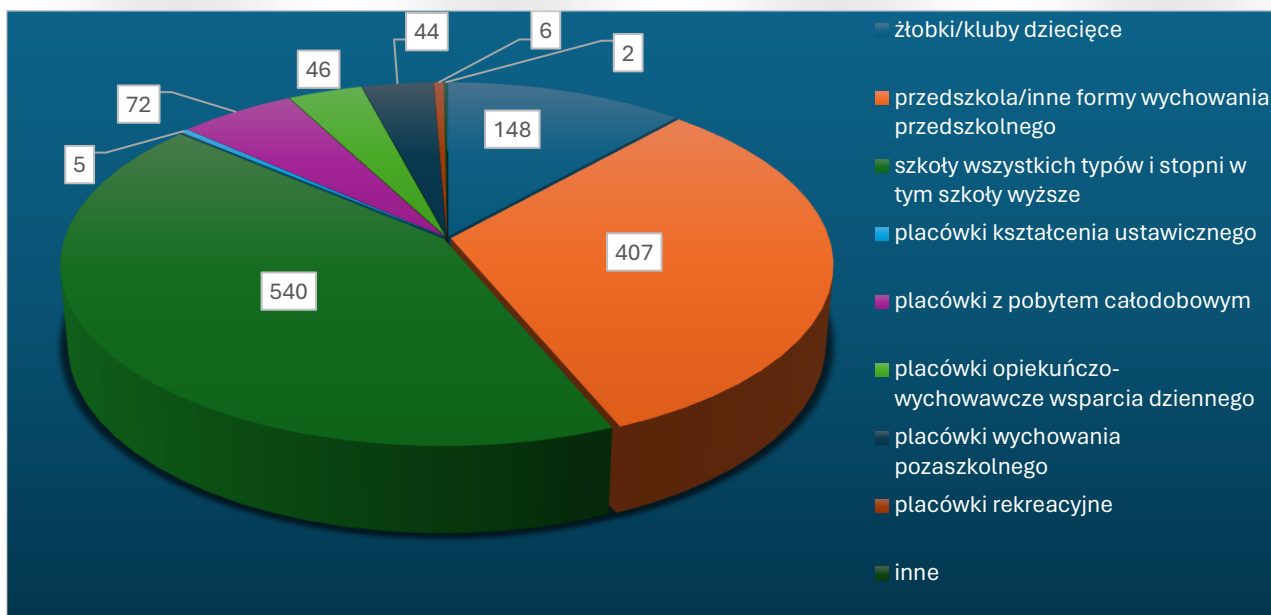
- 133 merytorycznych,
- 101 płaćniczych,
- 3 decyzje w II instancji, wydane przez PPWIS.

Nałożono 3 mandaty karne na kwotę 400 zł i wydano 3 postanowienia.

W roku sprawozdawczym pion higieny dzieci i młodzieży woj. podlaskiego wykonał:

- ▶ 30221 oznaczeń fizycznych, w tym:
 - 1160 oznaczeń wagi tornistrów u dzieci,
 - 25777 oznaczeń dostosowania mebli do warunków antropometrycznych dzieci,
 - 1998 ocen rozkładów zajęć szkolnych,
 - 1092 oznaczeń natężenia oświetlenia sztucznego (wykonanych przez Dział Laboratoryjny WSSE w Białymstoku),
 - 99 pomiarów temperatury pomieszczeń,
 - 41 pomiarów wysokości sal,
 - 27 pomiarów powierzchni okien,
 - 27 pomiarów powierzchni sal;
- ▶ 10944 oznaczeń mikrobiologicznych w tym:
 - 8599 w kierunku nosicielstwa,
 - 2327 w kierunku owsicy,
 - 18 w kierunku jaj pasożytów jelitowych *Ascaris lumbricoides* i *Trichuris trichiura*.

Wykres 54. Ewidencja placówek

Baza lokalowa i stan sanitarno-techniczny stałych placówek oświatowo-wychowawczych.

W ramach nadzoru skontrolowano 851 stałych placówek oświatowo-wychowawczych.

Podczas przeprowadzanych kontroli oceniano między innymi:

- stan sanitarno-techniczny,
- posiadaną infrastrukturę do uprawiania sportu i rekreacji,
- dostępność uczniów do gabinetów profilaktycznej opieki medycznej w szkole lub poza nią,
- dostęp do opieki stomatologicznej,
- zaopatrzenie w środki higieny osobistej,
- zorganizowanie dożywiania oraz jego formę,
- realizację ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych.

Przeprowadzono ogółem 1571 kontroli, w tym:

- 1177 kontroli placówek oświatowo-wychowawczych,
- 394 kontroli placówek wypoczynku zimowego i letniego dzieci i młodzieży,

Ponadto przeprowadzono 9 kontroli w obiektach nie ujętych w ewidencji (szkoły policealne dla dorosłych, poradnie psychologiczno-pedagogiczne).

Jak wynika z analizy sporządzonej na podstawie materiałów własnych i otrzymanych z powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych stan sanitarny i techniczny placówek stałych utrzymuje się na dobrym poziomie. Dobre są także warunki do utrzymania higieny osobistej. Wszystkie placówki oświatowe zapewniają uczniom dostęp do ciepłej i zimnej wody, mydło w płynie, ręczniki jednorazowe lub suszarki do rąk oraz papier toaletowy.

Tabela 23. Stan sanitarno-techniczny placówek

	Liczba placówek w złym stanie higieniczno-sanitarnym oraz technicznym	Liczba placówek w złym stanie higieniczno-sanitarnym	Liczba placówek w złym stanie technicznym
2022	0	5	0
2023	3	11	0

Jak wynika z tabeli w 2023 r. nie stwierdzono placówek w złym stanie technicznym. Jedynie 11 placówek oceniono niezadowalająco pod względem higieniczno-sanitarnym. Jest to niewielki odsetek w stosunku do skontrolowanych obiektów. Stwierdzone uchybienia nie miały istotnego wpływu na właściwe funkcjonowanie placówki oraz nie zagrażały bezpieczeństwu zdrowotnemu dzieci i młodzieży.

Tabela 24. Zmiany w infrastrukturze nadzorowanych placówek

Rodzaj placówki		Liczba placówek								
		nowo oddanych w nowych obiektach	nowo otwartych w obiektach istniejących	Istniejących przeniesionych do nowych obiektów lub z rozbudowaną bazą dydaktyczną	zlikwidowanych	po remontach generalnych całych obiektów	z nowo oddanymi obiektami sportowymi	z modernizowanymi blokami sportowymi	z nowo otwartymi blokami żywienia	z modernizowanymi blokami żywienia
		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Żłobki	1	0	7	2	6	0	0	0	3	0
Kluby dziecięce	2	0	1	0	1	0	0	0	0	0
Przedszkola	3	7	9	7	5	4	0	0	3	0
Inne formy wychowania przedszkolnego	4	0	5	0	12	0	0	0	0	0
Szkoły Podstawowe	5	0	2	3	5	6	2	1	2	0
Technika samodzielne	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Licea ogólnokształcące	7	1	0	0	3	0	0	0	0	0
Szkoły branżowe I i II stopnia	8	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Ponadpodstawowe szkoły	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Szkoły specjalne samodzielne	10	2	3	0	0	0	0	0	0	0
Szkoły policealne	11	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Zespoły szkół ogółem	12	0	0	3	2	0	0	1	1	0
Szkoły wyższe	13	0	1	1	2	0	0	0	0	0
Pozostałe placówki	14	0	4	2	2	0	0	0	0	0
OGÓŁEM	15	10	33	18	39	10	2	2	9	0

Pozostałe placówki z wiersza 14

Kolumna 2 - (4) placówki: 3 w powiecie bielskim i 1 w powiecie grajewskim.

1. Roboland Eryk Lach Placówka Edukacyjna ul. A. Mickiewicza 65 w Bielsku Podlaskim,
2. Niepubliczna Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna ul. Zamkowa 51 w Bielsku Podlaskim,
3. Niepubliczna Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna Agrafka ul. Słonecznikowa 2a w Bielsku Podlaskim,
4. Niepubliczna Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Grajewie.

Kolumna 3 - (2) placówki: w powiecie bielskim:

1. Świetlica Socjoterapeutyczna Caritas Diecezji Drohiczyńskiej w Bielsku Podlaskim, ul. A. Mickiewicza 75,
2. Warsztaty Zajęć Terapeutycznych w Bielsku Podlaskim przy ul. A. Mickiewicza 75.

Kolumna 4 - (2) placówki powiecie białostockim

1. Placówka Wsparcia Dziennego Młodzieżowy Klub Schron, ul. Kalinowa 11 w Białymstoku,
2. Specjalistyczna Placówka Wsparcia Dziennego „Szansa”, ul. Barszczańska 6/2 w Białymstoku.

Organizacja procesów nauczania

Podczas prowadzonego nadzoru sanitarnego pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej analizowali także higienę procesów nauczania. Oceniano dostosowanie mebli do wzrostu uczniów/przedszkolaków, zwracano uwagę na prawidłowe oznakowanie mebli, odpowiednie ich zestawienie jak również ich stan techniczny.

Sprawdzano także rozkłady zajęć lekcyjnych, zwracając szczególną uwagę na równomierne rozłożenie zajęć dydaktycznych poprzez rozpoczynanie zajęć o stałej porze oraz rozplanowanie zajęć tak, aby różnica liczby godzin lekcyjnych pomiędzy poszczególnymi dniami tygodnia nie były większe niż 1 godzina. Prawidłowo skonstruowany

rozkład zajęć lekcyjnych wpływa na zdrowie oraz możliwości psychofizyczne dzieci i młodzieży, a co za tym idzie na prawidłowy proces uczenia się i osiągnięte wyniki w nauce. Nieprawidłowości występujące w planach lekcji dotyczyły braku równomierności w obciążeniu zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia. Największe trudności w prawidłowym zaplanowaniu zajęć szkolnych mają te placówki, które ze względu na zbyt małą bazę lokalową (liczbę klas lekcyjnych) w stosunku do liczby uczniów i klas są zmuszone do pracy w systemie zmianowym.

Warunki higieny procesów nauczania w szkołach charakteryzują wyniki:

- oceny wyposażenia sal zabaw/lekcyjnych w meble dostosowane do wzrostu uczniów,
- oceny prawidłowości układania tygodniowych rozkładów zajęć w szkołach.

Tabela 25. Ocena warunków higieny procesów nauczania w szkołach.

Rok	Umeblowanie pomieszczeń do nauki				Tygodniowe rozkłady zajęć			
	Dostosowanie do wzrostu		Meble niedostosowane		Skontrolowano		Niewłaściwe	
	Liczba zbadanych uczniów	Ilość szkół	Liczba uczniów	Ilość szkół	Oddziałów	Ilość szkół	W ilu oddziałach	Ilość szkół
2022	19140	309	28	2	2072	327	2 0,10%	1 0,31%
2023	19496	308	28	2	1998	303	4 0,20%	2 0,10%

Oceny dostosowania mebli do wzrostu uczniów dokonano w szkołach samodzielnych i wchodzących w skład zespołów szkół. Ogółem przeprowadzono ją w 308 szkołach, w tym:

- 203 samodzielnych szkołach podstawowych,
- 18 samodzielnych liceach ogólnokształcących,
- 2 szkołach branżowych I i II stopnia,
- 83 zespołach szkół,
- 2 technikach.

Aby zapewnić meble dostosowane do wzrostu i wieku dzieci, zgodne z zasadami ergonomii, placówki wyposażane są w meble legitymujące się certyfikatami gwarantującymi ich bezpieczeństwo. Nabywanie przez szkoły i inne placówki oświatowo-wychowawcze wyposażenia posiadającego certyfikaty jest obowiązkiem nałożonym przez § 8 ust. 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (tekst jednolity: Dz. U. z 2020 r. poz. 1604).

Tygodniowe rozkłady zajęć oceniono w 303 szkołach, w tym:

- 201 samodzielnych szkołach podstawowych,
- 5 technikach,
- 19 samodzielnych liceach ogólnokształcących,
- 1 branżowej szkole I i II stopnia,
- 77 zespołach szkół.

Ze względu na ograniczony czas czynnej aktywności umysłowej ucznia stosowane są przerwy międzylekcyjne, podczas których uczeń ma możliwość:

- odreagowania zmęczenia,
- przemieszczenia się z klasy do klasy,
- załatwienia potrzeb fizjologicznych,
- spożycia posiłku,
- relaksu na świeżym powietrzu.

Dlatego nie bez znaczenia jest czas trwania przerw międzylekcyjnych. Z punktu widzenia higieny procesu nauczania wskazane jest, aby przerwy nie były krótsze niż 10 minut i 1 przerwa dłuższa - 15-20 minutowa.

W 2023 roku podczas przeprowadzania kontroli kompleksowych szkół pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. podlaskiego stwierdzili w:

- 1 zespole szkół występowanie przerw krótszych niż 10 minutowe co stanowi 0,29 %,
- 100 szkołach zapewniono przerwy krótsze niż 10 minutowe oraz jedną przerwę 15-20 minutową, co stanowi 29,41 %,
- 239 szkołach zapewniono wszystkie przerwy 10 min. i jedną przerwę dłuższą, co stanowi 70,30 %.

Tabela 26. Ocena warunków higieny procesów nauczania w przedszkolach

Rok	Umeblowanie sal zabaw w przedszkolach			
	Dostosowanie do wzrostu		Meble niedostosowane	
	Liczba zbadanych dzieci	Ilość przedszkoli	Liczba dzieci	Ilość przedszkoli
2022	6697	231	0	0
2023	6987	237	0	0

Ponadto pracownicy Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych dokonali oceny dostosowania mebli do wzrostu dzieci w 237 przedszkolach i innych formach wychowania przedszkolnego.

Analiza powyższych danych przedstawionych w tabeli wykazała, że w wyniku dokonanych pomiarów nie stwierdzono w przedszkolach mebli niedostosowanych do wzrostu dziecka. Należy stwierdzić, że organy prowadzące przedszkola troszczą się o właściwe warunki do rozwoju dziecka.

Tabela 27. Obciążenie uczniów ciężarem tornistrów szkolnych

rodzaj placówki	Liczba szkół w ewidencji	Liczba szkół skontrolowanych	Ocena obciążenia uczniów ciężarem tornistrów szkolnych											
			Przeprowadzono ważenie tornistrów			waga tornistra szkolnego do 10% masy ciała ucznia			waga tornistra szkolnego w zakresie 10-15% masy ciała ucznia			waga tornistra szkolnego >15% masy ciała ucznia		
			liczba placówek objętych badaniem	liczba oddziałów objętych badaniem	Liczba uczniów poddanych badaniom	liczba placówek objętych badaniem	liczba oddziałów objętych badaniem	Liczba uczniów poddanych badaniom	liczba placówek objętych badaniem	liczba oddziałów objętych badaniem	Liczba uczniów poddanych badaniom	liczba placówek objętych badaniem	liczba oddziałów objętych badaniem	Liczba uczniów poddanych badaniom
Szkoły podstawowe samodzielne	323	220	19	167	2849	19	162	1143	19	167	1200	18	162	506
Zespoły szkół	134	96	7	71	1285	7	70	414	7	70	576	7	62	295
Ogółem	457	316	26	238	4134	26	232	1557	26	237	1776	25	224	801

W 2023 roku dokonano ważenia tornistrów uczniów klas I-V szkół podstawowych. Badanie przeprowadzono w 26 placówkach, przebadano łącznie - 4134 uczniów.

Obowiązek zapewnienia uczniom miejsca na pozostawianie w szkole części podręczników i przyborów szkolnych w placówkach wynika z § 4 a rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (tekst jednolity Dz. U. z 2020 poz. 1604). Dostosowanie do wymogów rozporządzenia przyczynia się do zmniejszenia obciążenia uczniów ciężarem plecaków szkolnych, a tym samym korzystnie wpływa na kształtowanie postawy ciała. Jak wynika z przeprowadzonych kontroli wszystkie szkoły naszego województwa zapewniają swoim uczniom możliwość pozostawienia podręczników i przyborów szkolnych.

Analizując obciążenie plecaków uczniów szkół podstawowych należy stwierdzić, że 801 uczniów przekroczyło normę powyżej 15% masy ciała, co stanowi 19,38% przebadanych

uczniów, u 1557 uczniów waga tornistra mieściła się w prawidłowej normie do 10% masy ciała ucznia, co stanowi 37,66% przebadanych uczniów, natomiast u 1776 uczniów waga tornistra mieściła się w zakresie 10-15% masy ciała ucznia, co stanowi 42,96 % przebadanych uczniów.

Dożywianie uczniów

Tabela 28. Dożywianie uczniów w samodzielnych szkołach podstawowych

Szkoły podstawowe	Liczba uczniów w szkołach	Placówki skontrolowane, w których										Liczba uczniów korzystających z posiłków dofinansowanych
		Wydawanie ciepłych posiłków						Organizowanie śniadań		Podawanie napoju		
		Liczba placówek			Liczba uczniów korzystających			Liczba placówek	Liczba uczniów korzystających	Liczba placówek	Liczba korzystających	
		ogółem	Obiady pełne	Posiłki jednodaniowe	ogółem	z obiadów pełnych	z posiłków z jednodaniowych					
2022	46908	193	146	47	22576	20161	2415	17	1600	119	13693	3737
2023	51047	193	143	50	28197	24596	3601	21	941	104	17718	4645

W 2023 roku skontrolowano 218 samodzielnych szkół podstawowych. W 193 szkołach 28197 uczniom zapewniono możliwość spożywania ciepłego posiłku, co stanowi 55,24 % ogółu uczniów. Z danych przedstawionych w tabeli wynika, że 24596 uczniów miało możliwość spożycia pełnego obiadu co stanowi 48,18 % ogółu uczniów. Tylko 3601 uczniów spożywało posiłki jednodaniowe, co stanowi 7,05 % ogółu. Natomiast 1,84 % uczniów szkół podstawowych miało możliwość zjedzenia śniadania zorganizowanego przez szkołę.

Tabela 29. Dożywianie uczniów w zespołach szkół

Zespoły szkół	Liczba uczniów w szkołach	Placówki skontrolowane w których										Liczba uczniów korzystających z posiłków dofinansowanych
		Wydawanie ciepłych posiłków						Organizowanie śniadań		Podawanie napoju		
		Liczba placówek			Liczba uczniów korzystających			Liczba placówek	Liczba uczniów korzystających	Liczba placówek	Liczba korzystających	
		ogółem	Obiady pełne	Posiłki jednodaniowe	ogółem	Z obiadów pełnych	Z posiłków jednodaniowych					
2022	41824	78	77	1	14558	14298	260	12	755	46	5175	1646
2023	35118	68	64	4	12679	11331	1348	9	676	27	5890	2066

W 2023 roku skontrolowano 89 zespołów szkół. W 68 szkołach 12679 uczniom zapewniono możliwość spożywania ciepłego posiłku, co stanowi 36,10 % ogółu uczniów. Z danych przedstawionych w tabeli wynika, że 11331 uczniów miało możliwość spożycia pełnego obiadu, co stanowi 32,27 % ogółu uczniów. Tylko 1348 uczniów spożywało posiłki jednodaniowe, co stanowi 3,84 % ogółu. Natomiast 1,92 % uczniów zespołów szkół miało możliwość zjedzenia śniadania zorganizowanego przez szkołę.

Nadzór nad szkołami wyższymi

Tabela 30. Uczelnie wyższe i domy studenta

Rodzaj placówek		Liczba placówek			Liczba dzieci i młodzieży w skontrolowanych placówkach	Liczba placówek skontrolowanych*, w których stwierdzono zły stan			
		w ewidencji	skontrolowanych	placówki nowopowstałe		higieniczno-sanitarny oraz techniczny	tylko		
							higieniczno-sanitarny	techniczny	
Szkoły wyższe	publiczne	liczba uczelni	8	3	0	5068	0	0	0
		liczba obiektów	40	4	0	258	0	0	0
	niepubliczne	liczba uczelni	6	5	1	3552	0	0	0
		liczba obiektów	6	5	0	3552	0	0	0
	Razem	liczba uczelni	14	8	1	8620	0	0	0
		liczba obiektów	46	9	0	3810	0	0	0
Domy studenckie	publiczne	11	2	0	380	0	0	0	
	niepubliczne	0	0	0	0	0	0	0	

W roku 2023 na terenie województwa podlaskiego funkcjonowało 14 uczelni wyższych, w tym 8 uczelni publicznych i 6 uczelni niepublicznych oraz 11 domów studenta. Wszystkie placówki były podłączone do kanalizacji. We wszystkich stwierdzono właściwe warunki do utrzymania higieny osobistej oraz zachowano standardy dostępności do urządzeń sanitarnych. Na wszystkich skontrolowanych uczelniach studiowało 8620 studentów.

Ewidencja szkół wyższych nadzorowanych przez poszczególne Powiatowe Stacje Sanitarno- Epidemiologiczne na terenie województwa podlaskiego przedstawia się następująco:

- PSSE w Białymstoku - 9 szkół wyższych i 5 domów studenta,
- PSSE w Bielsku Podlaskim - 1 szkoła wyższa i 4 domy studenta (m. Białystok),
- PSSE w Łomży - 3 szkoły wyższe i 1 dom studenta,
- PSSE w Suwałkach - 1 szkoła wyższa i 1 dom studenta.

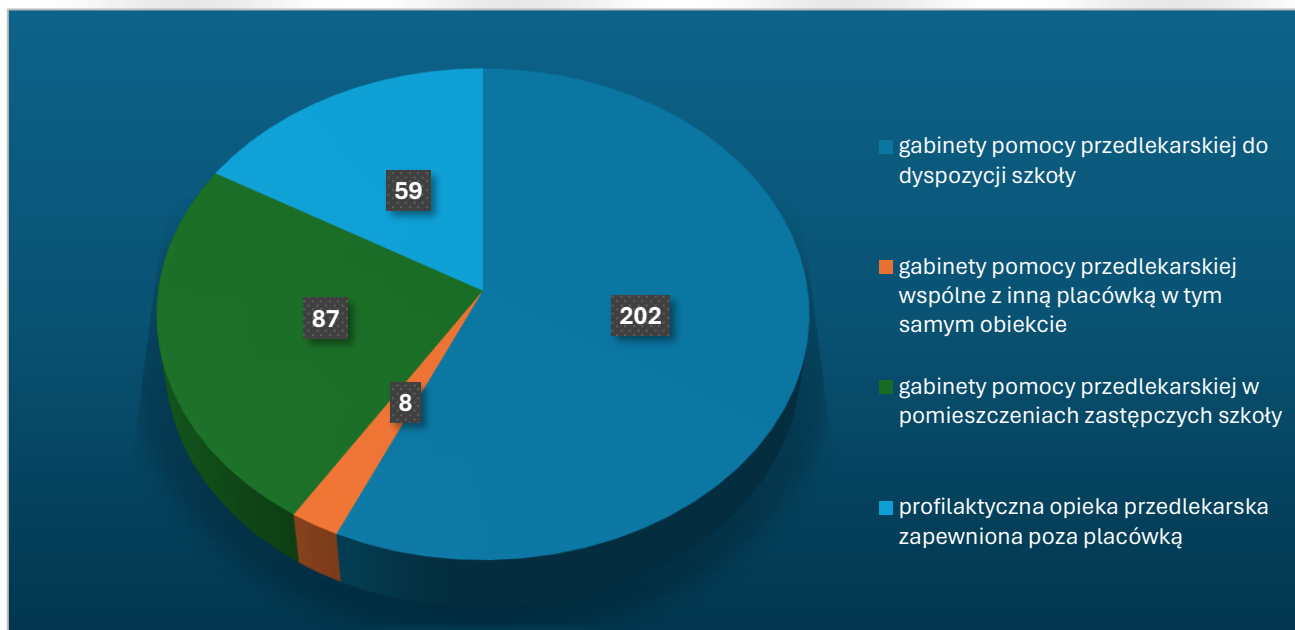
Pracownicy pionu higieny dzieci i młodzieży skontrolowali 6 uczelni.

Warunki realizacji profilaktycznej opieki zdrowotnej nad uczniami w szkołach

Tabela 31. Gabinety profilaktyki i pomocy przedlekarskiej

Rodzaj placówek			Liczba placówek		Liczba szkół posiadających gabinety profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej			Liczba szkół, w których poznu zapewniono w pomieszczeniach zastępujących na terenie placówki	Liczba szkół, w których poznu jest świadczona poza terenem placówki	
			w ewidencji	skontrolowanych	ogółem	w tym gabinety				
						do dyspozycji jednej szkoły	wspólne z inną placówką w tym samym obiekcie			
1	2	3	4	5	6	7	8			
Szkoly funkcjonujące samodzielnie	szkoły podstawowe	1	316	218	115	113	2	66	37	
	licea ogólnokształcące	2	38	25	20	18	2	1	4	
	technika	3	8	6	2	1	1	0	4	
	branżowe szkoły I i II stopnia	4	5	2	0	0	0	1	1	
	szkoły specjalne	5	18	12	6	3	3	4	2	
	szkoły policealne	6	5	4	0	0	0	0	4	
Zespoły szkół	ogółem	7	136	89	67	67	0	15	7	
OGÓLEM			8	526	356	210	202	8	87	59

Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej dokonali oceny warunków sprawowania opieki zdrowotnej nad uczniami w szkołach. Na 356 skontrolowanych placówek 210 posiadało gabinety profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej, w tym do własnej dyspozycji 202, a wspólnie z inną placówką 8. W pozostałych 146 szkołach profilaktyczną opiekę zdrowotną zapewniono w pomieszczeniach zastępczych lub poza terenem placówki.

Wykres 55. Gabinet profilaktyki i pomocy przedlekarskiej

Infrastruktura do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego

Zgodnie z art. 103 ust.1 pkt 5 ustawy z 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (tekst jednolity: Dz. U. z 2021 r. poz. 1082 z późn. zm.), szkoła w zakresie realizacji zadań statutowych jest zobowiązana zapewnić uczniom możliwość korzystania z zespołu urządzeń sportowych i rekreacyjnych.

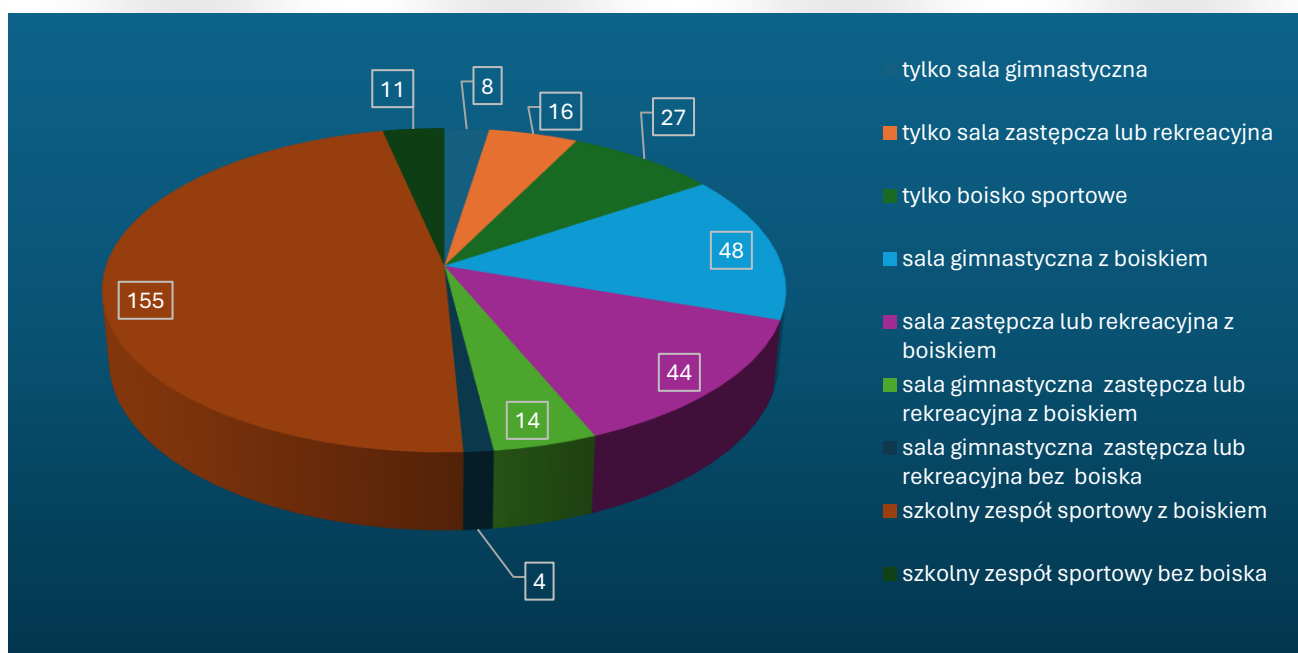

Tabela 32. Korzystanie z infrastruktury do zajęć wychowania fizycznego w szkołach

Rok	Liczba placówek		Liczba placówek posiadających										Liczba placówek nieposiadających warunków do prowadzenia wychowania fizycznego
	w ewidencji	skontrolowanych	tylko			salę gimnastyczną z boiskiem	salę zastępczą/rekreacyjną z boiskiem	salę gimnastyczną i salę zastępczą /rekreacyjną		szkolny zespół sportowy			
			salę gimnastyczną	Salę zastępczą/rekreacyjną	boisko szkolne			z boiskiem	bez boiska	z boiskiem	bez boiska		
2022	547	369	8 2,16%	19 5,15%	26 7,60%	62 16,8%	62 16,8%	13 3,52%	1 0,27%	145 39,30%	7 1,90%	26 7,05%	
2023	540	364	8 2,20%	16 4,34%	27 7,32%	48 13,01%	44 11,92%	14 7,39%	4 1,08%	155 42,01%	11 2,98%	37 10,03%	

W wyniku kontroli przeprowadzonych w 364 szkołach samodzielnych oraz zespołach szkół stwierdzono, iż wystarczające warunki do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego posiadały 327 szkoły.

Ponadto z informacji zebranych w czasie kontroli wynika, że w szkołach niezależnie od posiadanej infrastruktury do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego część uczniów ćwiczyła na korytarzach. Ustalono również, że 37 szkół, w których stwierdzono brak warunków lub niewystarczające warunki do prowadzenia wychowania fizycznego korzystały z infrastruktury poza placówką np. z pływalni miejskich.

Wykres 56. Infrastruktura do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w szkołach

Ocena warunków wypoczynku dzieci i młodzieży

Mówiąc o wypoczynku dzieci i młodzieży, bierzmy pod uwagę wypoczynek zimowy i letni. Do wypoczynku należą formy wyjazdowe (obozy/kolonie organizowane w hotelach i obiektach używanych okazjonalnie oraz obozy pod namiotami), a także w miejscu zamieszkania, czyli półkolonie. W 2023 roku na obszarze województwa podlaskiego zarejestrowano ogółem 956 zgłoszeń o zamiarze organizacji wypoczynku, w tym 783 turnusów wypoczynku letniego oraz 173 turnusów wypoczynku zimowego. W województwie podlaskim łącznie ze zorganizowanego wypoczynku skorzystało 14148 uczestników. Podczas wypoczynku letniego i zimowego przeprowadzono 394 kontrole.

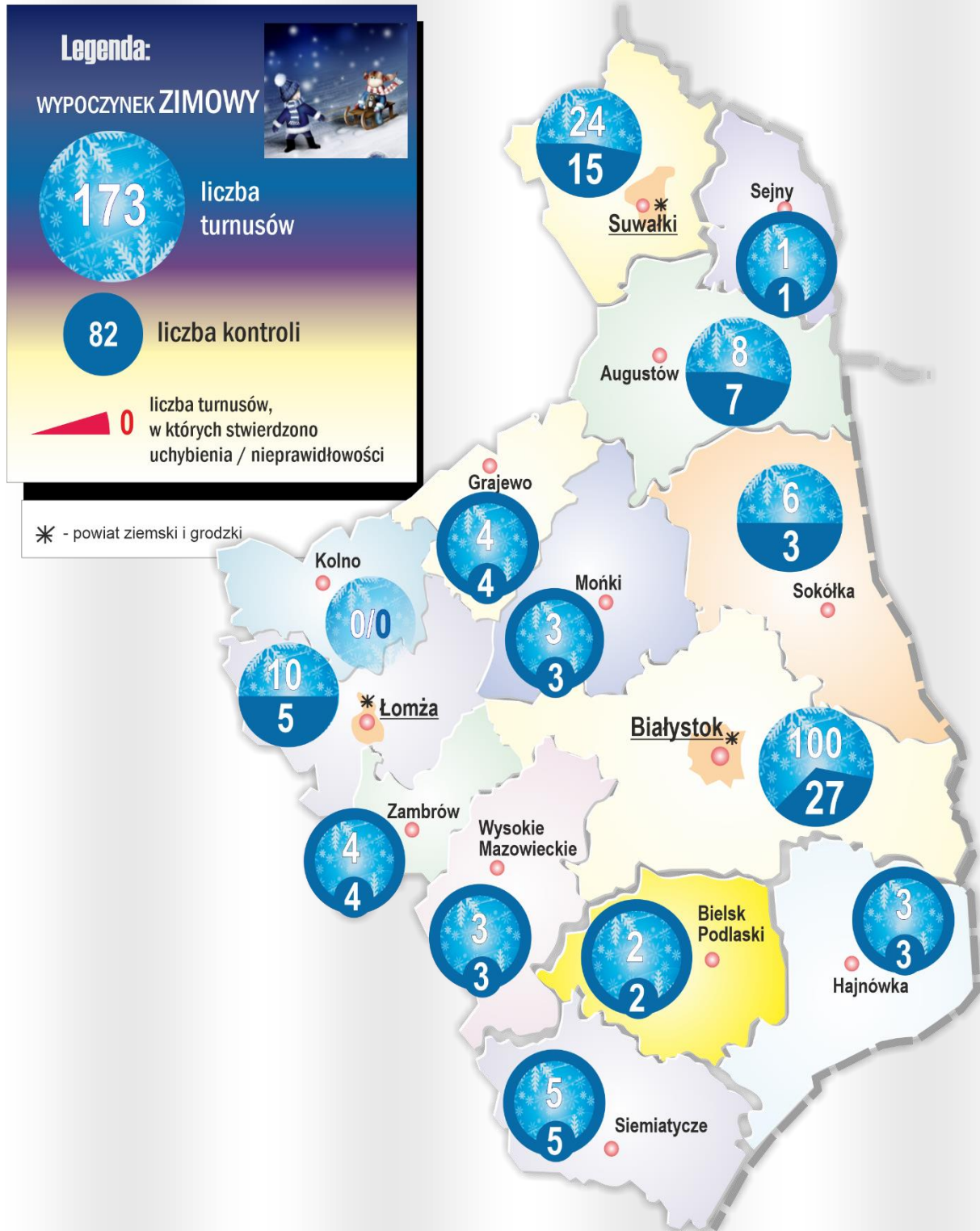
Wypoczynek zimowy na terenie województwa podlaskiego zorganizowany był w okresie od 23 stycznia do 5 lutego 2023 roku. Z zebranych danych wynika, iż podczas ferii zimowych wypoczywało 2916 dzieci i młodzieży. Pracownicy inspekcji sanitarnej przeprowadzili 82 kontrole.

Natomiast podczas wypoczynku letniego wypoczywało 11232 dzieci i młodzieży. Pracownicy inspekcji sanitarnej w tym okresie przeprowadzili 312 kontrole.

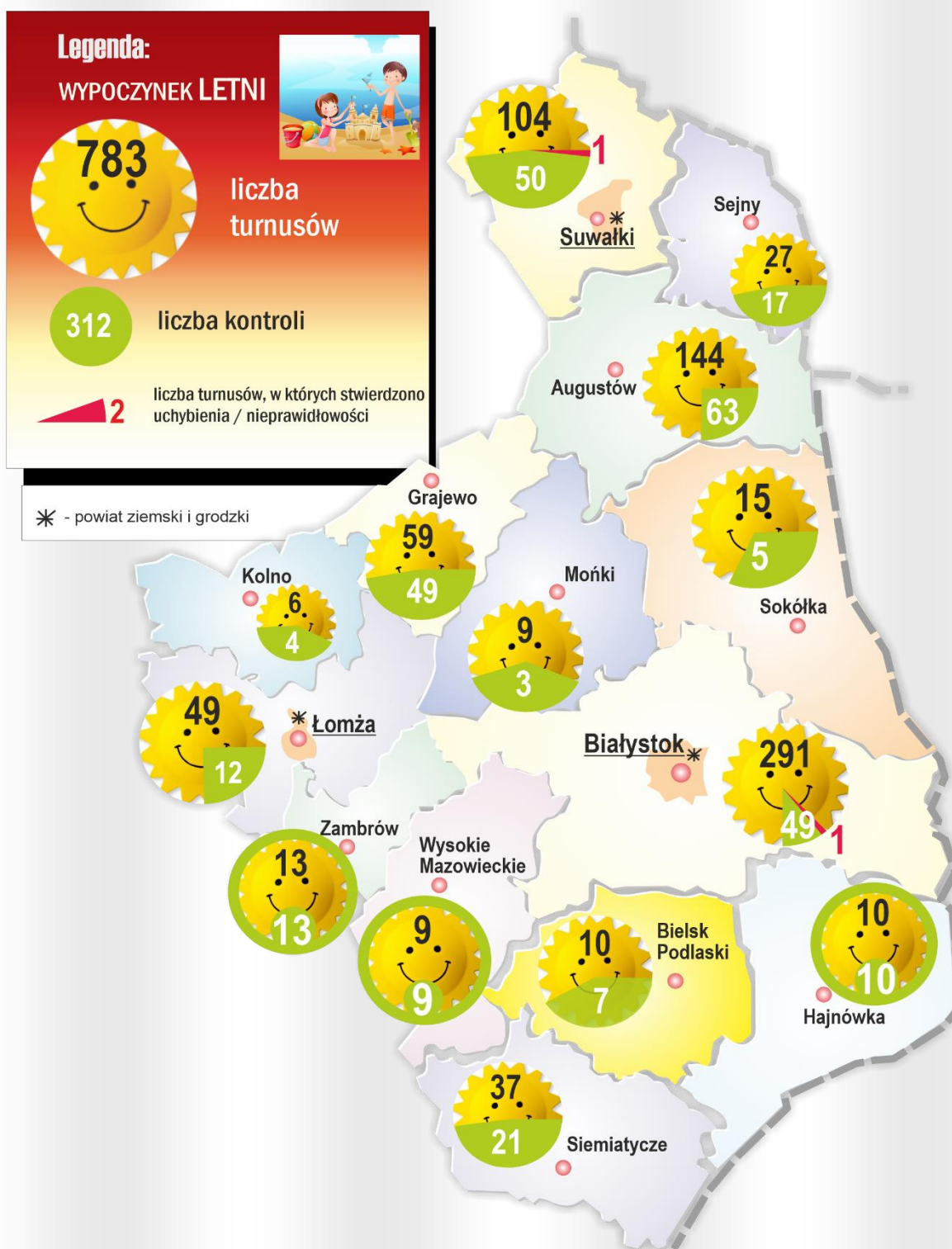
Wypoczynek zimowy dzieci i młodzieży

zorganizowany na terenie województwa podlaskiego w 2023 roku.

Wypoczynek letni dzieci i młodzieży

zorganizowany na terenie województwa podlaskiego w 2023 roku.

Wzorem lat ubiegłych podejmowano działania edukacyjne propagujące bezpieczne i higieniczne zachowanie podczas wypoczynku letniego i zimowego. Zajęcia odbywały się przy współpracy różnych instytucji takich jak: policja, straż pożarna, straż miejska. Przeprowadzono warsztaty edukacyjne na temat bezpieczeństwa podczas wypoczynku. Przygotowano pogadanki dotyczące tematyki higieny osobistej, zdrowego odżywiania,

profilaktyki chorób zakaźnych. Zwrócono też uwagę na szkodliwość palenia tytoniu i zażywania nowych środków psychoaktywnych. Przedstawiciele Policji podczas wypoczynku zimowego przedstawili zasady bezpiecznej zabawy na śniegu i lodzie, zasady bezpieczeństwa w ruchu drogowym, zwrócili uwagę na potrzebę noszenia odblasków. Podsumowując, wypoczynek zimowy i letni na terenie województwa podlaskiego w 2023 r. przebiegał bezpiecznie.

Akcje zainicjowane przez Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w 2023 r.:

8.1 Czyste i bezpieczne piaskownice

Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku mając na uwadze poprawę bezpieczeństwa sanitarnego dzieci korzystających z piaskownic we współpracy z dyrektorami placówek oświatowo - wychowawczych wytypował piaskownice do badań piasku w kierunku jaj pasożytów jelitowych *Ascaris lumbricoides* i *Trichuris trichiura*.

Działania pracowników pionu higieny dzieci i młodzieży polegały na:

- przedstawieniu wymogów sanitarnych dotyczących bezpiecznego korzystania z piaskownic,
- kontroli stanu sanitarno- technicznego piaskownic oraz ich zabezpieczenia,
- pobraniu próbek piasku z wytypowanych piaskownic w placówkach oświatowo - wychowawczych,
- dostarczeniu do Sekcji Badań Epidemiologiczno-Klinicznych Medycznego Laboratorium Diagnostycznego w Białymstoku, próbek do badania.

Próby do badań zostały pobrane z 6 piaskownic w 6 przedszkolach w Białymstoku.

Wyniki badań wykazały, że w żadnej z pobranych próbek piasku nie stwierdzono jaj pasożytów jelitowych *Ascaris lumbricoides* i *Trichuris trichiura*. Przeprowadzone działania pilotażowe potwierdziły, że dyrektorzy placówek przykładają szczególną uwagę na systematyczną wymianę piasku w piaskownicach, przy jednoczesnym stosowaniu fizycznych barier chroniących przed dostępem zwierząt oraz innymi zagrożeniami mogącymi pogorszyć stan sanitarny piasku. W czasie oględzin i poboru próbek stan techniczny piaskownic oceniono jako dobry.

8.2 Badanie natężenia oświetlenia sztucznego

Mając na uwadze higieniczne warunki pracy ucznia oraz wpływ na nią natężenia oświetlenia sztucznego pracownicy pionu higieny dzieci i młodzieży WSSE w Białymstoku i PSSE woj. podlaskiego w porozumieniu z dyrektorami szkół koordynowali działania związane z badaniami natężenia oświetlenia sztucznego w 20 placówkach oświatowych:

- 13 szkołach podstawowych,
- 4 zespołach szkół,
- 2 liceach ogólnokształcących,
- 1 centrum kształcenia zawodowego

W godzinach wieczornych pracownicy Sekcji Badań i Pomiarów w Środowisku Pracy WSSE w Białymstoku w wytypowanych placówkach mierzyli natężenie oświetlenia elektrycznego. Pomiarów te zostały wykonane na 912 stanowiskach pracy uczniów. Na 92 z nich nie zostały spełnione minimalne wymagania w odniesieniu do normatywów zawartych w normie PN-EN 12464-1:2012 „Światło i oświetlenie. Oświetlenie miejsc pracy. Część 1: Miejsca pracy we wnętrzach”. Zmierzono natężenie oświetlenia elektrycznego na 25 tablicach w polu zadania i w polu bezpośredniego otoczenia. Wymagań minimalnego natężenia oświetlenia nie spełniło 20 tablic.

Zmierzono natężenie oświetlenia elektrycznego w 40 strefach komunikacyjnych. Jedna strefa komunikacyjna nie spełniła wymagań równomierności oświetlenia. Ogółem przebadano 1092 płaszczyzny pomiarowe, które objęły stanowiska pracy uczniów, nauczycieli oraz strefy komunikacyjne.

8.3 Badanie dzieci w kierunku owsicy

W styczniu i kwietniu 2023 r. pion higieny dzieci i młodzieży wraz Działem Laboratoryjnym WSSE zorganizował akcję badania dzieci uczęszczających do przedszkoli na terenie województwa podlaskiego w kierunku obecności jaj owsików. Wytypowano do badań 31 placówek, w tym 25 przedszkoli oraz 6 żłobków, których rodzice/opiekunowie byli zainteresowani przystąpieniem do udziału w badaniach. Ogółem pobrano 2327 próbek z tego 109 z wynikiem pozytywnym. Pracownicy pionu higieny dzieci i młodzieży czynnie włączyli się w akcję, rodzicom przedszkolaków rozdano komplety materiałów informacyjnych oraz udzielano szczegółowych informacji. Zachęcano rodziców do wzięcia udziału w badaniu.

8.4 „Bezpieczny Plac zabaw”

W październiku 2023 r. pracownicy pionu higieny dzieci i młodzieży woj. podlaskiego przeprowadzili akcję „Bezpieczny plac zabaw” w wyniku której przeprowadzono 267 kontroli, w tym:

- żłobki - 40,
- przedszkola - 95,
- szkoły podstawowe z oddz. przedszkolnymi- 132.

Liczba kontroli z naruszeniami - 2.

Liczba wydanych decyzji ogółem - 2:

- PSSE Białystok - 1 (przedszkole),
- PSSE Sokółka - 1 (Szkoła Podstawowa z oddz. Przedszkolnymi).

Liczba wystosowanych wystąpień ogółem - 179, w tym:

- żłobki - 18,
- przedszkola - 60,
- szkoły podstawowe z oddz. przedszkolnymi - 101.

Podczas prowadzonych kontroli szczególną uwagę zwracano na następujące kwestie:

- posiadane certyfikaty urządzeń/sprzętu,
- zasady kontroli i konserwacji urządzeń/sprzętu,
- posiadane certyfikaty i inne dokumenty potwierdzające zgodność urządzeń/sprzętu i nawierzchni z normami,
- dokumentację właściciela bądź zarządcy nieruchomości dotyczącą oceny bezpieczeństwa na placu zabaw,
- zabezpieczenie studzienek, otworów, szczelin, zbiorników itp.,
- ocenę stabilności urządzeń/sprzętu,
- inne istniejące niebezpieczne przeszkody np.: płoty, drzewa, kosze na śmieci itp.,
- oznakowanie placu zabaw tablicą informacyjną zawierającą dane kontaktowe do osoby/podmiotu odpowiedzialnego za bezpieczeństwo tego miejsca oraz numer alarmowy do służb ratunkowych,
- bieżący stan sanitarno- techniczny.

Pracownicy pionu higieny dzieci i młodzieży woj. podlaskiego prowadzą stały nadzór nad placami zabaw funkcjonującymi przy nadzorowanych placówkach (zgodnie z harmonogramem kontroli na dany rok). W przypadku stwierdzenia ewentualnych nieprawidłowości wydawane są decyzje administracyjne.

Oddział Higieny Dzieci i Młodzieży

PODSUMOWANIE

Oświata w Rzeczypospolitej Polskiej stanowi wspólne dobro całego społeczeństwa. Kieruje się zasadami zawartym w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a także wskazaniemi zawartym w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Międzynarodowym Pakcie Praw Obywatelskich i Politycznych oraz Międzynarodowej Konwencji o Prawach Dziecka. Szkoła winna zapewnić każdemu uczniowi warunki niezbędne do jego rozwoju, przygotować go do wypełniania obowiązków rodzinnych i obywatelskich w oparciu o zasady solidarności, demokracji, tolerancji, sprawiedliwości i wolności. Szkoła jest drugim, po domu rodzinnym, środowiskiem wychowawczym powołanym do zaspokojenia potrzeb dzieci i młodzieży. Zapewnienie zdrowia i bezpieczeństwa dzieciom i młodzieży stanowi podstawowe zadanie organów prowadzących. Bezpieczeństwo dzieci i młodzieży musi być traktowane jako niepodważalna, fundamentalna reguła funkcjonowania placówek oświatowo-wychowawczych i powinno być zagwarantowane każdemu młodemu człowiekowi, który w niej przebywa. Szkoła jako instytucja powinna modelowo dbać o jakość swoich wysiłków na rzecz bezpieczeństwa: biologicznego i fizycznego, ale też psychicznego i społecznego. Bezpieczna szkoła to miejsce, które zapewnia realizację podstawowych potrzeb ucznia. W związku z powyższym współpraca i współdziałanie z organami prowadzącymi oraz z dyrektorami placówek oświatowo-wychowawczych, podejmowane i koordynowane przez pion higieny dzieci i młodzieży zaowocowały akcjami edukacyjno - profilaktycznymi, które okazały się zasadne - zwiększały bezpieczeństwo zarówno sanitarno-higieniczne jak i zdrowotne dzieci i młodzieży:

1. Akcja „Czyste i bezpieczne piaskownice” wykazała, że próby pobrane do badań w 6 placówkach przedszkolnych nie wykazały obecności jaj pasożytów jelitowych *Ascaris lumbricoides* i *Trichuris trichiura*.
2. Badanie natężenia oświetlenia sztucznego przeprowadzone w 20 szkołach wykazało, że z przebadanych 912 stanowisk pracy uczniów, 92 nie spełniały minimalnych wymagań w odniesieniu do normatywów zawartych w normie PN-EN 12464-1:2012 „Światło i oświetlenie. Oświetlenie miejsc pracy. Część 1: Miejsca pracy we wnętrzach”. Zmierzono natężenie oświetlenia elektrycznego na 25 tablicach w polu zadania i w polu bezpośredniego otoczenia. Wymagań minimalnego natężenia oświetlenia nie spełniło 20 tablic. Zmierzono natężenie oświetlenia elektrycznego w 40

- strefach komunikacyjnych. Jedna strefa komunikacyjna nie spełniła wymagań równomierności oświetlenia. Ogółem przebadano 1092 płaszczyzny pomiarowe, które objęły stanowiska pracy uczniów, nauczycieli oraz strefy komunikacyjne.
3. Działania pionu higieny dzieci i młodzieży woj. podlaskiego w związku z występowaniem na terenie Polski wysokiej temperatury zewnętrznej i wzrostem ryzyka namnażania się bakterii *Legionella sp.* w wewnętrznych instalacjach wodnych nakierowane zostały na przygotowanie i rozesłanie informacji o potencjalnym zagrożeniu zdrowotnym do nadzorowanych placówek edukacyjno-opiekuńczych. W związku z zaistniałą sytuacją wystosowano 159 wystąpień do organów prowadzących oraz placówek.
 4. Pracownicy pionu higieny dzieci i młodzieży woj. podlaskiego prowadzą stały nadzór nad placami zabaw funkcjonującymi przy nadzorowanych placówkach. W roku sprawozdawczym przeprowadzono akcję „Bezpieczny plac zabaw” w wyniku której skontrolowano 267 placówek edukacyjno- wychowawczych i w przypadku 2 stwierdzono niewielkie nieprawidłowości nie zagrażające życiu i zdrowiu (co stanowi 0,74 % skontrolowanych placówek).
 5. Bieżący nadzór sanitarny nad placówkami oświatowo-wychowawczymi, szkołami wyższymi oraz ośrodkami wypoczynku jest efektywny, stan sanitarno- techniczny oraz infrastrukturę oceniono jako dobry.
 6. Na terenie województwa podlaskiego w roku sprawozdawczym 2023 nie przeprowadzono działań zamykających/ unieruchamiających/ wyłączeń z użytkowania obiektów lub ich części.

ODDZIAŁ HIGIENY RADIACYJNEJ

Ocena stanu sanitarnego w zakresie higieny radiacyjnej

W Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku Oddział Higieny Radiacyjnej i Dział Laboratoryjny (Seksja Badań i Pomiarów w Zakresie Higieny Radiacyjnej ze Stanowiskami Pracy ds. Pomiarów Radiacyjnych w Łomży) zajmują się sprawowaniem nadzoru nad warunkami higieny radiacyjnej.

W Oddziale Higieny Radiacyjnej zatrudnionych jest sześć osób upoważnionych przez Podlaskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku do wykonywania czynności kontrolnych. W Dziale Laboratoryjnym zatrudnionych jest sześć osób. Kontrole prowadzone są w następujących zakresach tematycznych:

1. nadzór w obszarze higieny radiacyjnej, w tym:

- kontrola zakładów, otoczenia zakładów i innych miejsc stosowania źródeł promieniowania jonizującego,
- kontrola zakładów, otoczenia zakładów i innych miejsc użytkowania źródeł elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego,
- prowadzenie dochodzenia w sprawach związanych ze stosowaniem źródeł promieniowania jonizującego i elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego,
- udział w akcjach awaryjnych związanych ze stosowaniem źródeł promieniowania jonizującego i elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego;
- dokonywanie ustaleń dotyczących kontroli;

- sporządzanie dokumentacji w zakresie nadzoru służących do opracowywania protokołów kontroli oraz projektów wystąpień pokontrolnych.

W 2023 r. w województwie podlaskim sprawowano nadzór w zakresie higieny radiacyjnej nad 449 zakładami, w których użytkowano 866 medycznych aparatów rtg i 471 urządzeń wytwarzających pole elektromagnetyczne. W 391 zakładach stosowano wyłącznie aparaturę rentgenowską, zaś w 22 zakładach wyłącznie źródła pola elektromagnetycznego. W 36 jednostkach stosowano zarówno źródła promieniowania jonizującego jak i źródła pola elektromagnetycznego, w tym w 5 zakładach dodatkowo stosowane są w celach medycznych źródła izotopowe. Trzy pracownie PET stosują źródła izotopowe wraz z aparatami do tomografii komputerowej i rezonansem magnetycznym.

Liczbę urządzeń z podziałem na rodzaj zastosowania przedstawiają tabela 33 oraz tabela 34. Tabele 35 i 36 przedstawiają strukturę wiekową użytkowanej aparatury rtg.

Tabela 33. Ogólna liczba i rodzaj aparatów rtg według ewidencji na koniec 2023 r.

Rodzaj aparatu rtg		liczba
tylko do prześwietleń	stosowane w radiologii zabiegowej naczyniowej	18
	stosowane w radiologii zabiegowej pozostałej	56
	stosowane w diagnostyce bez radiologii zabiegowej	2
tylko do zdjęć		98
do zdjęć i prześwietleń		18
mammografy		8
do wewnątrzustnych zdjęć zębów		496
do zdjęć panoramicznych		115
densytometry		19
tomografy komputerowe		36

Tabela 34. Ogólna liczba i rodzaj urządzeń wytwarzających pole elektromagnetyczne 0 Hz - 300 GHz według ewidencji na koniec 2023 r.

Dziedzina zastosowań	Urządzenia i instalacje	Liczba
Ochrona zdrowia	aparaty do elektrochirurgii	202
	diatermie	65
	urządzenia MRI	18
	inne (terapia)	79
Przemysł	urządzenia indukcyjne	5
	zgrzewarki	1
Radiokomunikacja i łączność	radiofoniczne	34
	telewizyjne	12
	inne	55

Tabela 35. Struktura wiekowa aparatury RTG na terenie województwa podlaskiego na koniec 2022 r.

Rok produkcji	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013
Liczba aparatów rtg	12	45	52	46	39	39	54	29	55	54	41
Rok produkcji	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002
Liczba aparatów rtg	37	70	47	29	42	31	21	37	25	17	10
Rok produkcji	2001	2000	1999	1998	1997	1996	1995	1993	1991	1982	Brak danych
Liczba aparatów rtg	5	16	4	1	1	1	1	1	2	1	1

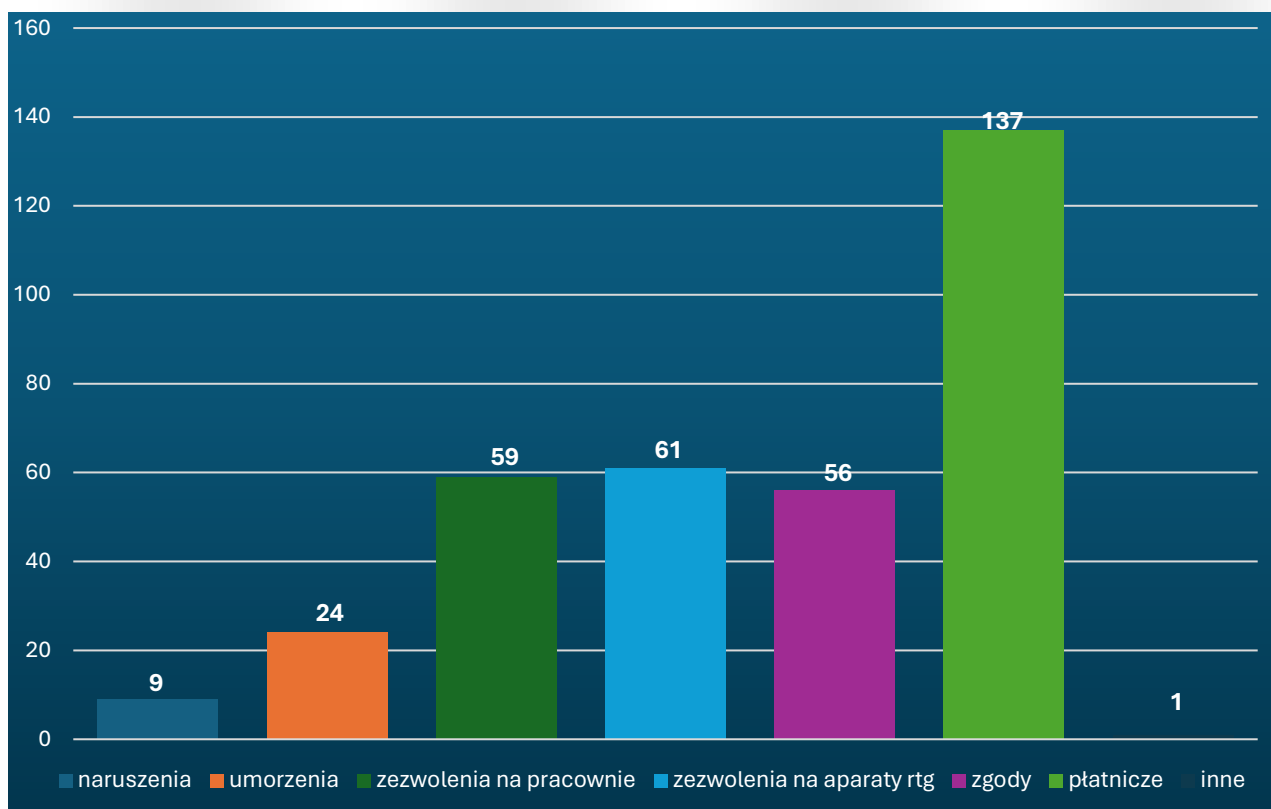
Tabela 36. Wiek aparatów mammograficznych użytkowanych w województwie podlaskim - stan na koniec 2023 r.

Rok produkcji	2022	2021	2019	2018	2017	2015
Mammografy ogółem	1	1	1	2	2	1

Zdjęcie nr 1. Nowa pracownia tomografii komputerowej

W 2023 r. w nadzorowanych obiektach przeprowadzono łącznie 232 kontrole, w tym 172 kontrole przeprowadzono w związku z bieżącym nadzorem sanitarnym. Podczas 34 kontroli stwierdzono naruszenia, wydano 352 decyzje administracyjne. Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku wydał 59 decyzji zezwalających na uruchomienie pracowni rentgenowskich i 61 decyzji na uruchomienie i stosowanie aparatów rentgenowskich w celach medycznych oraz 56 zgód na prowadzenie działalności związanej z narażeniem na promieniowanie jonizujące w celach medycznych polegającej na udzielaniu świadczeń zdrowotnych z zakresu badań rentgenodiagnostycznych, badań diagnostycznych i leczenia chorób nienowotworowych oraz paliatywnego leczenia chorób nowotworowych z wykorzystaniem produktów radiofarmaceutycznych oraz zabiegów z zakresu radiologii zabiegowej. Wykres 1 przedstawia liczbę i rodzaje decyzji wydanych w 2023 r.

Wykres 57. Liczba i rodzaj decyzji wydanych w zakresie higieny radiacyjnej w 2023 r.

Tabela 37. Aparaty rentgenowskie, na które wydano zezwolenia w 2023 r.

Rodzaj aparatu	Liczba wydanych zezwoleń
aparat stomatologiczny do zdjęć wewnątrzustnych zębów	44
aparat stomatologiczny do zdjęć pantomograficznych	22
aparat zdjęciowy	7
aparat mammograficzny	1
aparaty stosowane w radiologii zabiegowej pozostałej	5
aparaty stosowane w radiologii zabiegowej naczyniowej	1
aparaty stosowane w diagnostyce bez radiologii zabiegowej	1
tomograf komputerowy	8
densytometr	2

W województwie podlaskim w narażeniu na promieniowanie jonizujące stosowane w celach medycznych pracowało 2312 osób, z tego 1993 osoby objęto pomiarami dawek indywidualnych. W 2023 roku nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych dawek rocznych u tych osób. Na tej podstawie ocenia się, że ochrona radiologiczna na stanowiskach pracy jest właściwa. W kontakcie z polem elektromagnetycznym pracowało 2491 osób.

W tabeli 38 przedstawiono nieprawidłowości z zakresu higieny radiacyjnej stwierdzone w 2023 roku podczas kontroli zakładów stosujących aparaturę rentgenowską w celach medycznych, a w tabeli 39 przedstawiono nieprawidłowości stwierdzone w 2023 r. podczas kontroli zakładów stosujących urządzenia wytwarzających pole elektromagnetyczne w zakresie 0Hz-300GHz.

Tabela 38. Naruszenia stwierdzone podczas kontroli pracowni rtg w 2023 r.

Lp.	Temat	Liczba stwierdzonych nieprawidłowości
1.	brak testów specjalistycznych	4
2.	brak testów podstawowych	5
3.	brak protokołu przeglądu wentylacji	3
4.	brak zaświadczeń lekarskich	3
5.	brak ewidencji dawek	2
6.	brak protokołów pokontrolnych	1
7.	brak zgody na świadczenie usług medycznych	18
8.	brak zezwolenia na uruchomienie i stosowanie aparatu rtg	2
9.	brak nadzoru inspektora ochrony radiologicznej	2
10.	brak dokumentacji technicznej aparatu rtg	1
11.	brak programu szkoleń z zakresu ochrony radiologicznej i jego realizacji	2
12.	brak programu zapewnienia jakości	1
13.	brak szkolenia z zakresu ochrony radiologicznej pacjenta	1
14.	brak instrukcji ochrony radiologicznej	1

Tabela 39. Naruszenia stwierdzone podczas kontroli zakładów stosujących urządzenia wytwarzających pole elektromagnetyczne w zakresie 0Hz-300GHz w 2023 r.

Lp.	Rodzaj stwierdzonych naruszeń	Liczba
1.	brak aktualnych pomiarów rozkładu pola elektromagnetycznego	3
2.	brak szkolenia z zakresu bhp	4

Dział Laboratoryjny WSSE w Białymstoku wykonywał testy kontroli fizycznych parametrów aparatury rtg oraz pomiary pól elektromagnetycznych. Wykonano badania 48 aparatów rentgenowskich (1715 oznaczeń parametrów fizycznych) oraz pomiary pól elektromagnetycznych od 24 źródeł (615 oznaczeń). Przy wszystkich zbadanych aparatach rtg oraz źródłach pem nie otrzymano negatywnych wyników badań.

Zgodnie z zatwierdzonymi przez Prezesa PAA harmonogramami Dział Laboratoryjny WSSE wykonywał pomiary skażeń promieniotwórczych żywności, wody i pasz na terenie województwa podlaskiego. Wyniki oznaczeń Cs-137 z uwzględnieniem podziału

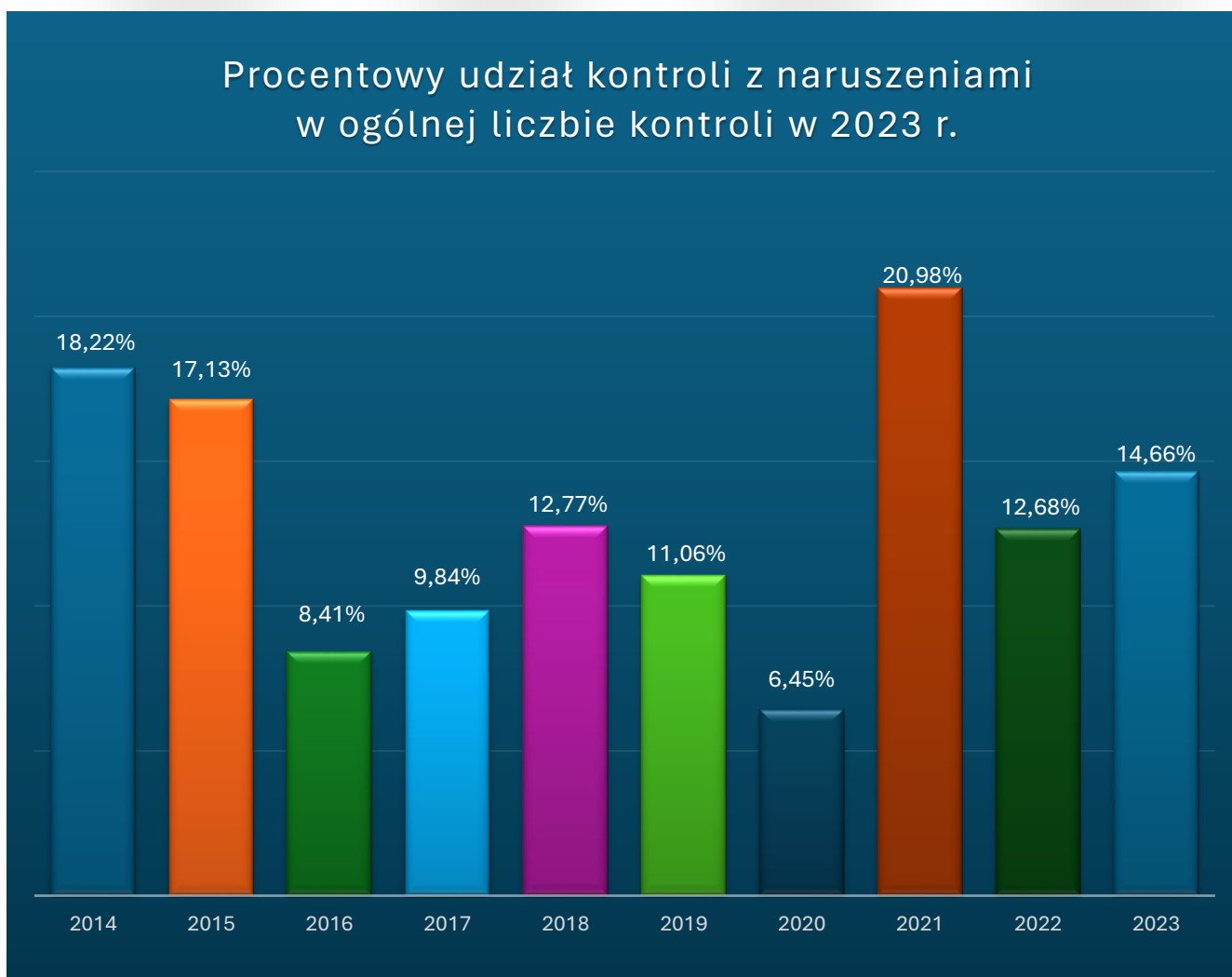
na poszczególne produkty żywnościowe wykonane w ramach placówek pomiaru skażeń promieniotwórczych przedstawia tabela 40. Skażenia promieniotwórcze żywności od kilku lat utrzymują się na bardzo niskim poziomie.

Tabela 40. Wyniki oznaczeń Cs-137 z uwzględnieniem podziału na poszczególne produkty żywnościowe wykonane w ramach placówek pomiaru skażeń promieniotwórczych.

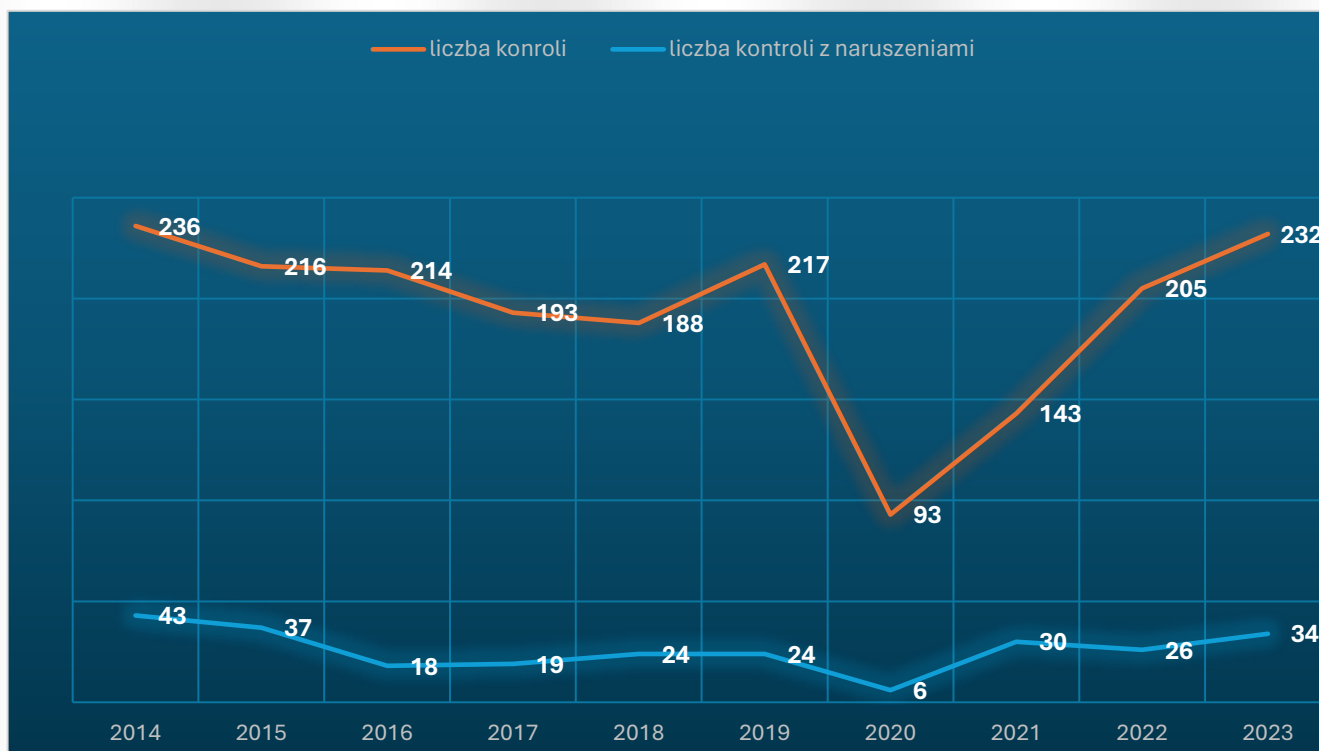
Lp.	Rodzaj próbki (produkt)	Liczba wykonanych oznaczeń Cs-137	Liczba oznaczeń w których przekroczona była norma (370Bq/kg dla mleka i jego przetworów; 600Bq/kg inne produkty)	Podać przedział w jakim mieściły się wyniki oznaczeń w Bq/kg (Bq/l)
1.	Mleko – Płynne	8	8	0,14 – 1,20
2.	Mięso – Wołowina i wieprzowina	8	8	0,12 – 0,95
3.	Ryby – Słodkowodne	4	4	0,19 – 0,38
4.	Drób – Kurczak	4	4	0,14 – 0,26
5.	Jaja	4	4	0,08 – 0,21
6.	Zboża – Pszenica i żyto	2	2	0,28 – 0,85
7.	Ziemniaki	2	2	0,46 – 0,97
8.	Warzywa – marchew, buraki	2	2	0,18 – 0,69
9.	Owoce – Jabłka	2	2	0,19 – 0,98
10.	Woda wodociągowa	8	8	0,001 – 0,011
11.	Woda powierzchniowa lub jezioro	2	2	0,001 – 0,003
12.	Środki żywienia zwierząt – Pasze zielone	2	2	1,60 – 19,21

W 2014 r. przeprowadzono 236 kontroli, podczas 43 kontroli stwierdzono naruszenia, co stanowi 18,22%. W 2015 r. przeprowadzono 216 kontroli, podczas 37 kontroli stwierdzono naruszenia, co stanowi 17,12%. W 2016 r. przeprowadzono 214 kontroli, podczas 18 kontroli stwierdzono naruszenia, co stanowi 8,41%. W 2017 r. przeprowadzono 193 kontrole, podczas 19 kontroli stwierdzono naruszenia, co stanowi 9,84%. W 2018 r. przeprowadzono 188 kontroli, podczas 24 kontroli stwierdzono naruszenia, co stanowi

12,76%. W 2019 r. przeprowadzono łącznie 217 kontroli, podczas 24 kontroli stwierdzono naruszenia. W 2020 r. przeprowadzono 93 kontrole, podczas 6 kontroli stwierdzono naruszenia, co stanowi 6,45%. W 2021 r. przeprowadzono 143 kontrole, podczas 30 kontroli stwierdzono naruszenia, co stanowi 20,98%. W 2022 r. przeprowadzono 205 kontroli, podczas 26 kontroli stwierdzono naruszenia, co stanowi 12,68%. W 2023 r. przeprowadzono 232 kontrole, podczas 34 stwierdzono naruszenia, co stanowi 14,66%. Dane zostały zwizualizowane na wykresach 2 i 3.

Wykres 58. Procent udziału kontroli z naruszeniami w ogólnej liczbie kontroli w latach 2014-2023

Wykres 59. Zestawienie wykonanych kontroli i kontroli, w czasie których stwierdzono naruszenia na przestrzeni lat 2014 - 2023.

W województwie podlaskim w 2023 r. zainstalowano wiele nowoczesnych aparatów rentgenowskich co pozwoliło zwiększyć zakres stosowanych procedur radiologicznych. Nowoczesna aparatura pozwala na zmniejszenie dawek otrzymywanych zarówno przez pracowników jak i pacjentów, a co za tym idzie stan higieny radiacyjnej w naszym województwie ulega stałej, systematycznej poprawie.

ODDZIAŁ PROMOCJI ZDROWIA

I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

Ocena stanu sanitarnego w zakresie promocji zdrowia

Działania promujące zachowania prozdrowotne podejmowane przez Państwową Inspekcję Sanitarną polegają na inicjowaniu, organizowaniu, prowadzeniu, koordynowaniu i nadzorowaniu działalności oświatowo - zdrowotnej, w celu kształtowania odpowiednich postaw i zachowań zdrowotnych społeczeństwa oraz troski o własne zdrowie. Zadania te wynikają z ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej, założeń Narodowego Programu Zdrowia, wytycznych Światowej Organizacji Zdrowia oraz sytuacji epidemiologicznej i potrzeb zdrowotnych mieszkańców naszego regionu.

W 2023 roku podejmowane działania dotyczyły poniższych zakresów tematycznych.

1. Profilaktyka palenia tytoniu i chorób odtytoniowych

Działania w zakresie profilaktyki tytoniowej inicjowane przez Państwową Inspekcję Sanitarną w województwie podlaskim realizowane były w ramach „Podlaskiego programu zwalczania następstw zdrowotnych używania wyrobów tytoniowych i wyrobów powiązanych”, programu edukacyjnego „Bieg po zdrowie” oraz interwencji ogólnopolskich. Inicjatywy antytytoniowe kierowane były do dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym, młodzieży, rodziców, pacjentów i ich rodzin, pracowników i petentów instytucji publicznych, uczestników zorganizowanych form wypoczynku zimowego i letniego, a także imprez w środowisku lokalnym, pasażerów komunikacji miejskiej, internautów oraz ogółu społeczeństwa.

1.1. Program przedszkolnej edukacji antytytoniowej „Czyste powietrze wokół nas”

W roku szkolnym 2022/2023 w przedszkolach i oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych realizowana była XV edycja programu, którego celem jest ochrona dzieci przed narażeniem na bierne wdychanie dymu tytoniowego oraz kształtowanie właściwych postaw prozdrowotnych. Przedszkolaki poznają miejsca, w których mogą zetknąć się z dymem tytoniowym oraz nabywają umiejętności radzenia sobie w sytuacjach, gdy dorośli przy nich palą. W działaniach skierowanych zarówno do dzieci w wieku 3 - 6 lat, jak i ich rodziców, uczestniczyło ponad 5600 odbiorców z 81 placówek wychowania przedszkolnego województwa podlaskiego.

1.2. Program edukacyjny „Nie pal przy mnie, proszę”

Program stanowi drugie ogniwo w cyklu programów profilaktyki tytoniowej inicjowanych przez Państwową Inspekcję Sanitarną i skierowany jest do dzieci, które rozpoczynają naukę w szkole podstawowej. Ten nowy i trudny okres w ich życiu oraz obserwacja zachowań innych uczniów powoduje, że mogą utwierdzić się w przekonaniu, że palenie papierosów świadczy o dorosłości oraz pozwala na przynależność do grupy starszych kolegów. Realizacja treści programowych ma na celu wykształcenie u dzieci świadomej umiejętności radzenia sobie w sytuacjach, w których inne osoby przy nich palą, a także pozwala uporządkować i rozszerzyć wiedzę na temat zdrowia i zagrożeń wywoływanych przez aktywną i bierną inhalację dymu tytoniowego oraz kształtować postawę odpowiedzialności za własne zdrowie. W roku szkolnym 2022/2023 programem objęto ponad 5500 uczniów klas I-III i ich rodziców z 59 szkół podstawowych w naszym województwie.

1.3. Program edukacyjny „Bieg po zdrowie”

W roku szkolnym 2022/2023 realizowano VII edycję ogólnopolskiego programu antytytoniowej edukacji zdrowotnej, który skierowany jest do uczniów klas IV szkoły podstawowej. Głównym celem programu jest zwiększenie wiedzy i umiejętności uczniów na temat zdrowia w kontekście szkodliwości palenia papierosów i używania e-papierosów oraz pokazanie atrakcyjności życia w środowisku wolnym od dymu tytoniowego. Podstawą zajęć prowadzonych w ramach edukacji jest stymulowanie kreatywności i aktywności dzieci, nauka asertywności poprzez przeprowadzanie wywiadów z osobami niepalącymi, liczenie kosztów, jakie generuje palenie papierosów, tworzenie antyreklam używania papierosów lub komiksów z bohaterami programu. Program od początku cieszy się bardzo pozytywną opinią w placówkach. Koordynatorzy szkolni i realizatorzy podkreślali, że wartościowym elementem programu jest zaangażowanie rodziców i opiekunów do wspólnej pracy z uczniami przy wykonywaniu zadań domowych. W działaniach programowych uczestniczyło blisko 4200 uczniów oraz 3200 rodziców ze 136 szkół podstawowych województwa podlaskiego.

1.4. Program edukacyjny „Znajdź właściwe rozwiązanie”

Program adresowany jest do uczniów starszych klas szkoły podstawowej. W tym okresie nauki gwałtownie wzrasta liczba dzieci i młodzieży próbujących po raz pierwszy zapalić papierosa. W związku z tym głównym celem działań edukacyjnych jest zapobieganie paleniu papierosów. W trakcie realizacji treści programowych wzmocniane są postawy zachęcające do niepalenia, ukazywane jest funkcjonowanie ludzkiego organizmu i jego

potrzeb oraz uświadamiane są mechanizmy nacisku grupowego wraz z uczeniem zachowań asertywnych. W roku szkolnym 2022/2023 w programie uczestniczyło ponad 4800 uczniów klas V-VIII i ich rodziców z 50 szkół podstawowych województwa podlaskiego.

1.5. Światowy Dzień bez Tytoniu

To coroczne święto obchodzone 31 maja informuje opinię publiczną o zagrożeniach związanych z używaniem tytoniu, praktykach biznesowych firm tytoniowych oraz działaniach podejmowanych przez Światową Organizację Zdrowia na rzecz walki z epidemią tytoniową.

W roku 2023 działaniom kampanijnym przyświecało hasło „Uprawiaj żywność, nie tytoń”. Tytoń uprawiany jest w ponad 120 krajach świata. Na potrzeby tych plantacji każdego roku niszczonej jest ok. 3,5 miliona hektarów ziemi (głównie w krajach o średnich i niskich dochodach), które mogłyby zostać wykorzystane do uprawy roślin służących wyżywieniu ludności, zużywane są zasoby wody pitnej oraz niszczone różnorodność gatunkowa roślin i zwierząt.

Celem prowadzonej przez WHO kampanii informacyjnej było m.in.:

- mobilizowanie rządów do zaprzestania dopłat do uprawy tytoniu i wykorzystania oszczędności na programy zastępowania upraw, które służą poprawie bezpieczeństwa żywnościowego i żywienia ludności,
- podnoszenie świadomości w społecznościach uprawiających tytoń na temat korzyści płynących z odejścia od uprawy tytoniu na rzecz rolnictwa zrównoważonego,

- wspieranie wysiłków na rzecz zwalczania pustynnienia i degradacji środowiska poprzez ograniczenie upraw tytoniu.

Na terenie województwa podlaskiego działaniami informacyjno-edukacyjnymi zachęcającymi do pozbycia się uzależnienia i większej dbałości o zdrowie i środowisko objęto ponad 200000 osób.

1.6. Światowy Dzień Rzucania Palenia

Najbardziej niekorzystnym dla zdrowia elementem stylu życia jest palenie tytoniu, które odpowiada za 10 % wszystkich zgonów na świecie. Wśród problemów zdrowotnych przyczynowo związanych z nikotynizmem wymienia się: choroby nowotworowe, choroby układu krążenia, układu oddechowego, pokarmowego i wiele innych schorzeń. Najskuteczniejszym sposobem na zmniejszenie ryzyka ich wystąpienia jest niepodjęcie palenia tytoniu lub całkowita rezygnacja z nałogu przez osoby palące. Motywowanie palaczy do zerwania z nałogiem stało się ideą obchodów Światowego Dnia Rzucania Palenia, który przypada corocznie w trzeci czwartek listopada. Działania informacyjno-edukacyjne w tym zakresie prowadzili pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej, zwracając szczególną uwagę na kwestię zagrożeń zdrowotnych związanych z używaniem tradycyjnych wyrobów tytoniowych oraz papierosów elektronicznych. Inicjatywami profilaktycznymi objęto blisko 150000 osób.

1.7. Nadzór nad przestrzeganiem art. 5 ustawy z dnia 9 listopada 1995 roku o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych

Tworzenie stref wolnych od dymu tytoniowego jest jednym ze sposobów ograniczania palenia tytoniu oraz ochrony ludzi przed niekorzystnym wpływem inhalacji dymu tytoniowego na zdrowie. Od 15 listopada 2010 roku w Polsce zakazem palenia tytoniu objęte są pomieszczenia zakładów pracy, obiektów sportowych, jednostek oświatowych, obiektów kultury i wypoczynku, tereny podmiotów leczniczych i inne pomieszczenia, gdzie udziela się świadczeń zdrowotnych, lokale gastronomiczno-rozrywkowe, środki pasażerskiego transportu publicznego, obiekty służące obsłudze podróżnych, przystanki komunikacji publicznej oraz ogólnodostępne miejsca przeznaczone do zabaw dzieci. Zakaz dotyczy palenia wyrobów tytoniowych, a od 8 września 2016 roku także innych wyrobów tytoniowych i papierosów elektronicznych. Właściciel lub zarządzający obiektem jest zobowiązany umieścić w widocznych miejscach odpowiednie oznaczenie słowne i graficzne

informujące o zakazie palenia na terenie obiektu. Ocena przestrzegania zakazu palenia tytoniu i wyrobów powiązanych leży w gestii pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej. W 2023 roku skontrolowali oni pod tym kątem 6846 obiektów użyteczności publicznej na terenie województwa podlaskiego.

2. Profilaktyka chorób zakaźnych

Choroby zakaźne to choroby wywołane przez drobnoustroje (bakterie, wirusy, grzyby, roztocza), toksyczne produkty (jad kiełbasiany), a także przez pasożyty lub inne biologiczne czynniki chorobotwórcze, które ze względu na charakter i sposób przenoszenia się stanowią zagrożenie dla zdrowia i życia ludzi. Mogą szerzyć się różnymi drogami: przez kontakt bezpośredni (z osoby na osobę), drogą kropelkową, podczas kaszlu i kichania, przez kontakt seksualny, przez wkłucie bezpośrednio do organizmu na zakażonej igle czy strzykawce, a także przez owady, które spełniają funkcję nośników. Nadal stanowią one zagrożenie dla życia ludzi, czego przykładem była pandemia COVID-19, która znacząco wpłynęła na stan zdrowia ludności w Polsce.

Działania prozdrowotne prowadzone przez Państwową Inspekcję Sanitarną w zakresie chorób zakaźnych mają na celu zwiększenie wiedzy i świadomości społeczeństwa na temat ich etiologii oraz sposobów zapobiegania ich rozprzestrzenianiu się.

2.1. Profilaktyka HIV/AIDS

HIV to ludzki wirus nabytego niedoboru odporności, który powoduje upośledzenie odporności. Źródłem zakażenia jest osoba zakażona HIV, a zakażenie jest przenoszone przez krew, kontakt seksualny oraz z matki na dziecko podczas ciąży, porodu lub karmienia piersią. W Polsce od początku epidemii do 31 grudnia 2022 roku odnotowano 30092 zakażeń HIV. W 2022 roku zarejestrowano 2384 przypadki zakażenia HIV, 135 zachorowań na AIDS oraz 22 zgony z powodu AIDS. Wiele osób uważa, że problem zakażeń HIV dotyczy jedynie wybranych grup społecznych. Faktem jest, że HIV dotyczy wszystkich osób bez względu na płeć, orientację seksualną, wiek czy status społeczny.

Polityka państwa wobec epidemii HIV i AIDS została określona w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 15 lutego 2011 roku w sprawie Krajowego Programu Zapobiegania Zakażeniom HIV i Zwalczania AIDS (Dz. U. poz. 227). Program zakłada realizację działań w pięciu obszarach: zapobieganie zakażeniom HIV wśród ogółu społeczeństwa, zapobieganie zakażeniom HIV wśród osób o zwiększonym poziomie zachowań ryzykownych, wsparcie i opieka zdrowotna dla osób zakażonych HIV i chorych na AIDS, współpraca międzynarodowa oraz monitoring.

W 2023 roku koordynatorzy powiatowi Krajowego Programu Zapobiegania Zakażeniom HIV i Zwalczania AIDS oraz pracownicy Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku uczestniczyli w szkoleniu na temat medycznych i psychospołecznych aspektów HIV/AIDS. Spotkanie to pozwoliło na uaktualnienie wiedzy oraz przygotowało do pracy z młodzieżą w zakresie profilaktyki HIV/AIDS i innych infekcji przenoszonych drogą płciową.

Mając na uwadze niepokojącą sytuację epidemiologiczną i wzrost nowych zakażeń wśród młodych ludzi przeszkolone osoby podejmowały działania edukacyjne skierowane przede wszystkim do młodzieży. W szkołach organizowano pogadanki, warsztaty profilaktyczne, akcje informacyjno-edukacyjne promujące bezpieczne zachowania w kontekście zakażeń HIV. W Białymstoku w 3 szkołach ponadpodstawowych przeprowadzono zajęcia edukacyjne, w których uczestniczyło 147 uczniów.

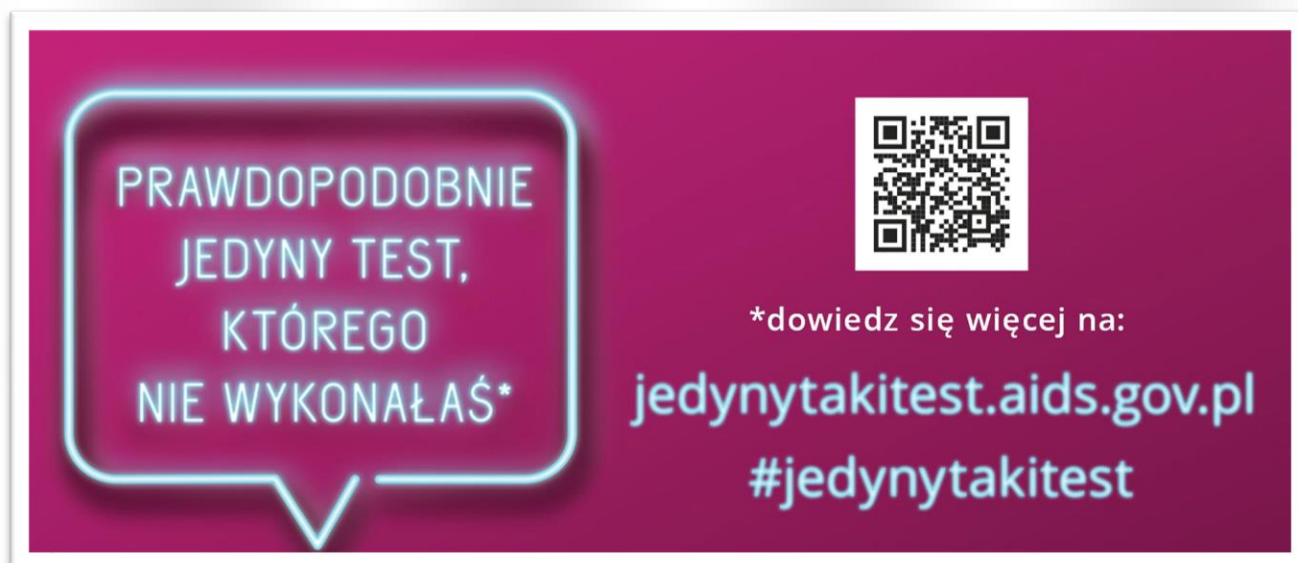
W celu poszerzenia wiedzy młodzieży na temat zapobiegania zakażeniom HIV, chorobom przenoszonym drogą płciową oraz kształtowania pozytywnych postaw wobec ludzi żyjących z HIV i chorych na AIDS po raz kolejny zorganizowano Wojewódzką Olimpiadę Wiedzy o HIV/AIDS. Konkurs przebiegał etapowo (etap szkolny, powiatowy, wojewódzki) i skierowany był do uczniów szkół ponadpodstawowych województwa podlaskiego.

W zmaganiach wojewódzkich, które odbyły się w grudniu 2023 roku, uczestniczyło 40 uczniów z 24 szkół średnich naszego województwa.

Aby z informacją o HIV/AIDS dotrzeć również do różnych grup społecznych i zawodowych podczas konferencji skierowanej między innymi do przedstawicieli szpitali doradca z Punktu Konsultacyjno-Diagnostycznego w Białymstoku wygłosił wykład na temat narażenia na zakażenie HIV podczas wykonywania pracy zawodowej.

W roku 2023 realizowano również kampanię promującą testowanie w kierunku HIV, która przebiegała pod hasłem: „Jedyny test, którego prawdopodobnie nie zleciłeś” i skierowana była do środowiska medycznego, zwłaszcza do lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej, a także do lekarzy ginekologów, pediatrów/neonatologów, lekarzy chorób wewnętrznych i zakaźnych oraz studentów medycyny, a poprzez te grupy zawodowe - do ogółu społeczeństwa. Jej celem była poprawa wczesnej diagnostyki zakażeń HIV oraz popularyzacja aktualnych rekomendacji Polskiego Towarzystwa Naukowego AIDS w zakresie testowania w kierunku HIV. Wczesne wykrycie zakażenia i włączenie terapii antyretrowirusowej mogą ograniczyć liczbę nowych zakażeń. W ramach kampanii Krajowe Centrum ds. AIDS przygotowało materiały informacyjno-edukacyjne, które dystrybuowano do placówek medycznych oraz innych placówek realizujących działania z zakresu profilaktyki HIV/AIDS.

Promocję testowania w kierunku HIV realizowano także poprzez emisję spotu edukacyjnego w Telewizji Polskiej S.A Oddział w Białymstoku oraz informacje publikowane na stronach internetowych i portalach społecznościowych. Aby dotrzeć z informacją o drogach zakażenia HIV oraz sposobach zapobiegania tym zakażeniom podejmowano działania prozdrowotne w środowisku lokalnym. Podczas festynów prowadzono poradnictwo, rozdawnictwo materiałów oświatowo-zdrowotnych oraz organizowano konkursy wiedzy o HIV/AIDS. Działaniami informacyjno - edukacyjnymi w zakresie profilaktyki HIV/AIDS objęto blisko 132000 mieszkańców województwa podlaskiego.

2.2. Profilaktyka grypy sezonowej oraz powikłań pogrypowych

Grypa to ostre wirusowe zakażenie górnych dróg oddechowych, wywoływane przez wirusy grypy. Przyczyną corocznych, sezonowych wzrostów zachorowań są wirusy grypy typu A i B. Choroba przenosi się z osoby na osobę drogą kropelkową podczas kichania, kaszlu lub w wyniku bezpośredniego kontaktu ze świeżą wydzieliną z dróg oddechowych zakażonych osób.

Celem inicjatyw podejmowanych przez Państwową Inspekcję Sanitarną było zmniejszenie liczby zachorowań na grypę sezonową, poprzez podniesienie poziomu wiedzy w zakresie zasad higieny osobistej i profilaktykę w postaci szczepień ochronnych. Na stronach internetowych i portalach społecznościowych propagowano zalecenia dotyczące zdrowego stylu życia i zasad postępowania w przypadku zachorowania.

Promowano szczepienia przeciwko grypie, które w przypadku wystąpienia choroby, łagodzą jej przebieg. Powyższymi działaniami objęto około 25000 osób.

2.3. Profilaktyka wirusowego zapalenia wątroby

We współpracy z Fundacją „Gwiazda Nadziei” z Katowic po raz kolejny realizowaliśmy program edukacyjny „Podstępne WZW”. Głównym celem programu jest upowszechnianie wiedzy na temat wirusowego zapalenia wątroby typu A, B i C wśród młodzieży szkół podstawowych i ponadpodstawowych w województwie podlaskim oraz uświadomienie zagrożeń i zasad profilaktyki w tym zakresie. Program wpisuje się w treści nauczania przedmiotów wychowania do życia w rodzinie, wychowania fizycznego i biologii. Pobudza do refleksji nad odpowiedzialnością w zakresie własnych zachowań zdrowotnych i kształtuje postawy tolerancji i zrozumienia wobec osób zakażonych.

W czwartej edycji programu realizowanej w roku szkolnym 2022/2023 wzięło udział około 6000 uczniów z 82 szkół podstawowych i ponadpodstawowych w województwie podlaskim. W opinii realizatorów szkolnych programu ciekawe materiały edukacyjne były bardzo pomocne w realizacji nowej dla uczniów tematyki.

2.4. Profilaktyka chorób odkleszczowych

**WOJEWÓDZKA STACJA
SANITARNO - EPIDEMIOLOGICZNA
W BIAŁYMSTOKU**

**Kleszcz mały czy duży
- nic dobrego nie wróży!**

**KLESZCZE PRZENOSZĄ GROŹNE CHOROBY
- kleszczowe zapalenie mózgu i boreliozę**

- ✓ **Stosuj repelenty** - środki odstrasżające kleszcze
- ✓ **Idziesz do lasu** - wybierz ubranie z długim rękawem, długimi nogawkami i pełne obuwie, wybieraj jasne kolory ubrań, by w porę zauważyć i usunąć kleszcza
- ✓ **Po powrocie do domu ze spaceru** - zmień ubranie i obejrzyj całe ciało
- ✓ **Znalazłeś u siebie kleszcza** - usuń go jak najszybciej

! Najskuteczniejszą ochroną przed kleszczowym zapaleniem mózgu (kzm) są SZCZEPIENIA.

Przeciw boreliozie nie ma szczepionki.

W Polsce występuje kilka gatunków kleszczy, z których istotne znaczenie dla ludzi ma kleszcz pospolity. Kleszcze zamieszkują tereny łąk, zarośli i lasów, najliczniej występując na pograniczu poszczególnych biotopów. Choć ugryzienie przez kleszcza zwykle jest całkowicie bezbolesne, to konsekwencje przenoszonych przez niego chorób mogą długotrwale wpłynąć na nasze życie. Kleszcze przenoszą różne drobnoustroje wywołujące choroby, w tym wirusy, takie jak wirus kleszczowego zapalenia mózgu, a także bakterie wywołujące boreliozę. Największą aktywność kleszcze wykazują od kwietnia do czerwca oraz od września do października, jednak ze względu na zachodzące zmiany klimatyczne, aktywność kleszczy w niektórych rejonach jest stała przez cały rok.

Państwowa Inspekcja Sanitarna poprzez strony internetowe oraz portale społecznościowe publikowała informacje na temat zagrożeń ze strony tych pajęczaków. Ponadto podczas imprez masowych prowadzono poradnictwo oraz omawiano sposoby jak można zabezpieczyć się przed ugryzieniem kleszcza. Celem tych działań była edukacja w zakresie profilaktyki chorób wywoływanych przez kleszcze oraz promowanie skutecznych metod profilaktyki kleszczowego zapalenia mózgu (szczepienia profilaktyczne) i boreliozy (stosowanie repelentów, odpowiedniego ubioru). Powyższymi działaniami objęto blisko 35000 osób.

3. Promocja szczepień ochronnych

Dobra sytuacja epidemiologiczna większości chorób zakaźnych jest wynikiem działań profilaktycznych. Najskuteczniejszą metodą zapobiegawczą są szczepienia ochronne, dzięki którym można uzyskać długotrwałą ochronę przed zakażeniem, a w przypadku szczepień masowych można doprowadzić do poprawy sytuacji epidemiologicznej wielu chorób, jak również do eliminacji zachorowań. Szczepionki są preparatami do sztucznego uodpornienia czynnego, zawierającymi określone antygeny, które po wprowadzeniu do organizmu uodparniają go na zakażenie jednym lub kilkoma drobnoustrojami chorobotwórczymi.

**24-30
KWIETNIA**

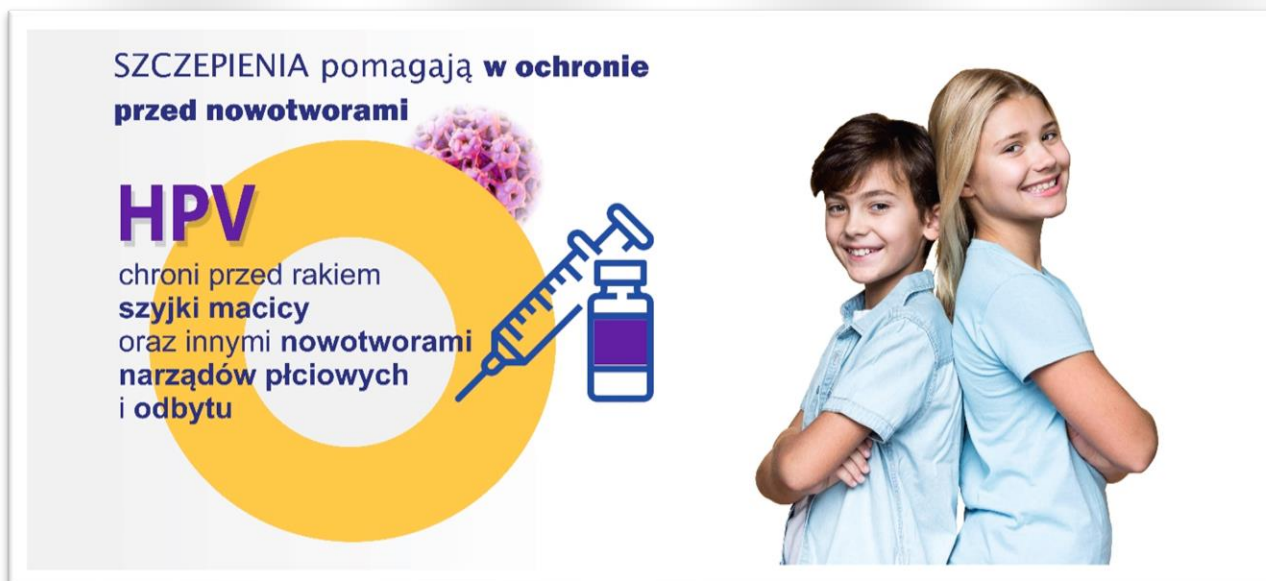
**EUROPEJSKI
TYDZIEŃ
SZCZEPIEN**
Zapobiegaj Chron Szczep

**Co to jest
szczepionka**

Szczepionki to produkty lecznicze, które stosuje się m.in w profilaktyce chorób zakaźnych. Pobudzają układ odpornościowy do wytworzenia skutecznej ochrony przeciw wirusom i bakteriom, odpowiedzialnym za poszczególne choroby

WOJEWÓDZKA STACJA
SANITARNO - EPIDEMIOLOGICZNA
W BIAŁYMSTOKU

3.1. Promocja szczepień przeciw HPV

HPV (Human Papilloma Virus) to nazwa ludzkiego wirusa brodawczaka. HPV odpowiada za zachorowania na raka szyjki macicy, brodawki narządów płciowych, a także inne choroby nowotworowe. Jest ponad 200 typów HPV, a spośród nich część jest silnie rakotwórcza. Rak szyjki macicy jest niemal stuprocentowo związany z zakażeniem wirusem brodawczaka ludzkiego. Do zakażenia wirusem HPV najczęściej dochodzi drogą płciową. W krajach, które wprowadziły szczepienia przeciw HPV, liczba zakażeń spadła nawet do 90%. Szczepiąc się, kobieta zmniejsza o 70% ryzyko zachorowania na raka szyjki macicy. Szczepienie jest najskuteczniejsze, jeśli nastąpi przed potencjalnym narażeniem na zakażenie HPV, do którego dochodzi głównie drogą kontaktów seksualnych. Dlatego powszechne programy szczepień przeciw HPV najczęściej wskazują na dziewczynki i chłopców w wieku 12-13 lat.

Szczepienia przeciw HPV należą do działań profilaktycznych. Mają one na celu ochronę przed chorobami wywołanymi przez wirus brodawczaka ludzkiego, które mogą prowadzić do rozwoju stanów przednowotworowych i nowotworów.

Ważnym aspektem działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej w dziedzinie zapobiegania i zwalczania chorób jest również promocja szczepień oraz uświadamianie społeczeństwa, w jak wielu aspektach życia codziennego szczepienia chronią nasze zdrowie i życie. W związku z tym prowadzono prelekcje na temat roli szczepień ochronnych oraz rozdawnictwo materiałów edukacyjnych. Podczas akcji informacyjno-edukacyjnych skierowanych do ogółu społeczeństwa promowano szczepienia przeciw HPV oraz zachęcano rodziców do zaszczepienia swoich dzieci. Wskazywano na wysoką skuteczność tej profilaktyki w zapobieganiu chorobom, takim jak: rak szyjki macicy, rak pochwy, rak

odbytu, rak pęca czy brodawek narządów płciowych. Poprzez kampanię informacyjną prowadzoną poprzez strony internetowe i portale społecznościowe wskazywano pozytywne aspekty profilaktyki poprzez szczepienia. Działaniami objęto blisko 29000 osób.

4. Profilaktyka uzależnień

Substancje psychoaktywne, np. narkotyki, alkohol, papierosy zaburzają funkcjonowanie zmysłów, pamięci, myślenia, koordynację ruchową, zakłócają rozwój całego organizmu.

U młodego człowieka, który nie ma jeszcze dojrzałej osobowości, sięganie po różnego rodzaju środki odurzające może utrudnić prawidłowy rozwój emocjonalny i społeczny. Może również zaburzyć proces budowania relacji z bliskimi czy rówieśnikami.

Dłuższe używanie substancji psychoaktywnych prowadzi do uzależnienia fizycznego i/lub psychicznego. Rolą osób dorosłych, edukujących i wychowujących młode pokolenie, jest zwrócenie uwagi na zagrożenia wynikające z podejmowania zachowań ryzykownych, a przede wszystkim - koszty zdrowotne związane z eksperymentowaniem lub szkodliwym używaniem narkotyków przez młodzież.

Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa podlaskiego poprzez realizację programów edukacyjnych i akcje prowadziła działania promujące życie wolne od uzależnień.

4.1. Program edukacyjny „ARS, czyli jak dbać o miłość?”

Po raz dziesiąty w szkołach ponadpodstawowych województwa podlaskiego realizowany był ogólnopolski program edukacyjny pt. „ARS, czyli jak dbać o miłość?”. Program dotyczy profilaktyki używania substancji psychoaktywnych (alkoholu, tytoniu, narkotyków, nowych narkotyków) w kontekście norm i wyznawanych przez młodzież wartości. W roku szkolnym 2022/2023 działaniami programowymi objęto około 3000 uczniów oraz 350 rodziców

w

50 szkołach średnich województwa podlaskiego. Program edukacyjny jest bardzo dobrze oceniany przez młodzież. Uczniowie bardzo chętnie i aktywnie uczestniczyli w zajęciach, a ich treści uważali za ważne i potrzebne.

4.2. Konferencja „Mózg pod wpływem - diagnoza, terapia, wskazówki do pracy z dziećmi i młodzieżą”

21 listopada 2023 roku Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Białymstoku we współpracy z Centrum Edukacji Nauczycieli w Białymstoku zorganizowała konferencję w zakresie profilaktyki uzależnień „Mózg pod wpływem - diagnoza, terapia, wskazówki do pracy z dziećmi i młodzieżą”. Celem przedsięwzięcia było omówienie aktualnych wyzwań w polityce wobec uzależnień oraz wymiana doświadczeń w zakresie profilaktyki uzależnień wśród dzieci i młodzieży. W spotkaniu uczestniczyli dyrektorzy szkół podstawowych i ponadpodstawowych, nauczyciele, pedagodzy, pracownicy ośrodków wychowawczych i resocjalizacyjnych, pracownicy socjalni oraz edukatorzy z zakresu promocji zdrowia i oświaty zdrowotnej. Podczas konferencji specjaliści z zakresu profilaktyki uzależnień oraz pedagodzy pracujący z młodzieżą omawiali zagadnienia dotyczące psychologicznych aspektów sięgania przez młodych ludzi po substancje psychoaktywne, w tym związku traumy wczesnodziecięcej z uzależnieniem. Prezentowane tematy dotyczyły również nowych narkotyków używanych przez młodzież. Bardzo ciekawym punktem konferencji był występ młodzieży z Grupy Cyrkowej ART-stok. Chłopcy zaprezentowali na scenie umiejętności cyrkowe oraz podzielili się swoją historią związaną z uzależnieniem, trudnościami w adaptacji do wymagań środowiska oraz problemami w relacjach z rówieśnikami i rodziną. Konferencja, w której uczestniczyło blisko 220 osób cieszyła się dużym zainteresowaniem i była doskonałą okazją do wymiany doświadczeń i refleksji.

5. Profilaktyka chorób nowotworowych

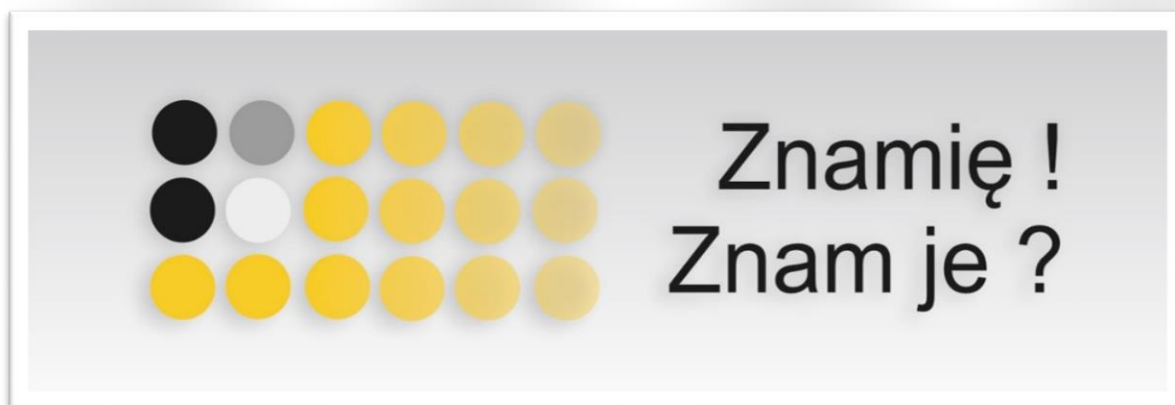

Nowotwory złośliwe stanowią narastający problem zdrowotny, społeczny i ekonomiczny w Polsce. Termin „nowotwory złośliwe” obejmuje ponad 100 jednostek chorobowych cechujących się odmienną etiologią, przebiegiem klinicznym i leczeniem. Pomimo, że takie pokrewne pojęcia, jak „rak” i „nowotwór”, są powszechnie znane, to jednak najczęściej poza faktem, iż jest to choroba, brakuje wiedzy na jej temat.

Na spotkaniach z mieszkańcami województwa podlaskiego uświadamiano społeczeństwo, jak dużą rolę w zapobieganiu nowotworom odgrywa prawidłowa dieta, ruch, unikanie bezpośredniej ekspozycji na słońce oraz badania profilaktyczne. Organizowano konkursy wiedzy o zdrowiu związane z nowotworami oraz wykonywano pomiary poziomu tlenu węgla w wydychanym powietrzu. Przedstawiano zalety badania mammograficznego, które jest kluczowym narzędziem w wykrywaniu zmian nowotworowych w piersiach u kobiet powyżej 40 roku życia. Zainteresowanym paniom udzielano instruktażu samobadania piersi z użyciem fantomu. W kontekście profilaktyki nowotworu jelita grubego podkreślano znaczenie badań przesiewowych, takich jak kolonoskopia, która pozwala na wykrycie zmian przednowotworowych lub raka we wczesnym stadium

Przed sezonem letnim prowadzono poradnictwo w zakresie stosowania kremów z filtrem UV, rezygnacji z korzystania z solarium oraz unikania przebywania na słońcu w godzinach największego nasłonecznienia. Podczas spotkań z mieszkańcami województwa podlaskiego prowadzono rozdawnictwo ulotek dotyczących czerniaka, raka piersi, HPV. W celu dotarcia do szerszego ogółu społeczeństwa publikowano informacje na stronach internetowych i portalach społecznościowych. W 2023 roku działaniami z zakresu profilaktyki nowotworowej objęto blisko 62000 osób.

5.1. Program profilaktyki czerniaka „Znamię! Znam je?”

Świadomość w zakresie profilaktyki i czynników ryzyka czerniaka rośnie, jednak nadal stanowi on istotny problem społeczny. Według danych Krajowego Rejestru Nowotworów, czerniaki stanowią główną przyczynę zgonów z powodu nowotworów złośliwych skóry. W Polsce onkolodzy rokrocznie odnotowują około 2500 - 3000 przypadków zachorowań na czerniaki, przy czym aż 40% chorych umiera z powodu jego późnego wykrycia. Wcześnie wykryty czerniak w 90% przypadków może być całkowicie wyleczony.

Działania edukacyjne odgrywają znaczącą rolę w zakresie profilaktyki czerniaka, biorąc pod uwagę fakt, że coraz częściej notuje się przypadki zachorowań na czerniaka u młodych ludzi. Przyczyną tego jest zmiana stylu życia i moda na opaloną skórę. Czerniak skóry we wczesnym stadium jest bardzo łatwy do wyleczenia, dlatego tak ważna jest wiedza młodzieży w tym zakresie. W ramach współpracy z Fundacją „Gwiazda Nadziei” z Katowic, Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa podlaskiego w roku szkolnym 2022/2023 po raz czwarty realizowała program edukacyjny „Znamię! Znam je?”.

Głównym celem interwencji jest upowszechnianie wśród młodzieży szkół podstawowych i ponadpodstawowych wiedzy z zakresu profilaktyki czerniaka. Program wpisuje się w treści nauczania przedmiotów wychowania do życia w rodzinie, wychowania fizycznego i biologii. Metodyka realizacji programu opiera się na organizacji szkolenia dla realizatorów programu, przeprowadzeniu zajęć edukacyjnych z młodzieżą oraz ewaluacji. W roku szkolnym 2022/2023 program realizowany był wśród blisko 7500 uczniów z 98 szkół podstawowych i ponadpodstawowych naszego województwa. Z informacji uzyskanych ze szkół wynika, że uczniowie wykazali duże zainteresowanie tematyką programu. Wiele osób po raz pierwszy dowiedziało się o tak dużej zapadalności na czerniaka w Polsce. Młodzież uświadomiła sobie również, jaki wpływ na zdrowie ma intensywne opalanie naturalne, jak i sztuczne w solarium.

5.2. Program profilaktyki raka szyjki macicy „Wybierz Życie - Pierwszy Krok”

To program edukacyjny z zakresu profilaktyki zakażeń wirusem brodawczaka ludzkiego - Human Papillomavirus (HPV), który jest czynnikiem odpowiadającym, m.in. za rozwój raka szyjki macicy - jednego z najczęściej występujących rodzajów nowotworów złośliwych u kobiet.

Głównym celem programu jest zmniejszenie występowania raka szyjki macicy i umieralności na tę chorobę poprzez:

- zwiększenie poziomu wiedzy na temat profilaktyki raka szyjki macicy i roli wirusa HPV w jego powstawaniu,
- kształtowanie świadomości na temat czynników zwiększających ryzyko raka szyjki macicy (profilaktyka pierwotna i wtórna),
- motywowanie kobiet do regularnego poddawania się badaniom profilaktycznym przez całe życie,
- przygotowanie młodzieży do roli liderów edukacji zdrowotnej w środowisku lokalnym,
- dostarczenie informacji o świadczeniodawcach wykonujących badania cytologiczne.

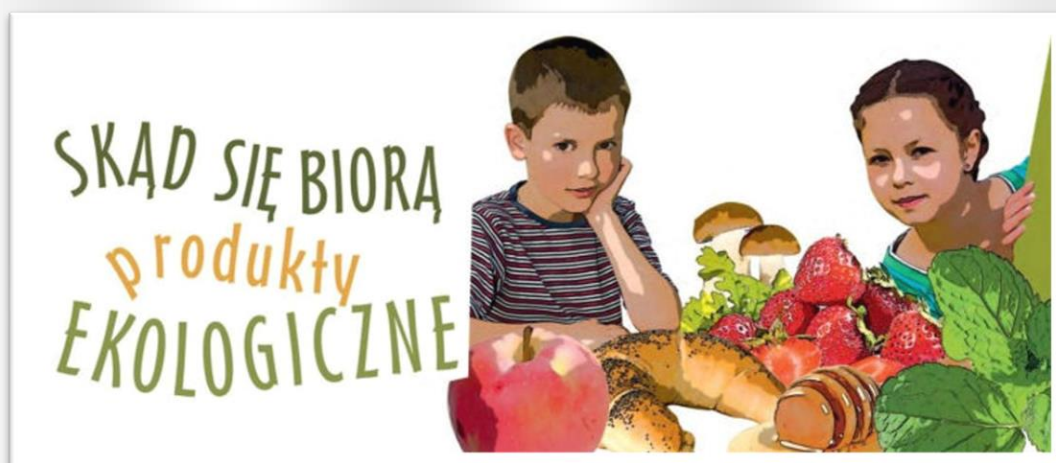
Główną grupę docelową, do której adresowane są treści profilaktyczne stanowią uczniowie szkół ponadpodstawowych oraz ich rodzice i opiekunowie, a także kadra pedagogiczna tych placówek. Program realizowany jest przez Państwową Inspekcję Sanitarną w partnerstwie z Fundacją Gwiazda Nadziei. W roku szkolnym 2022/2023 w województwie podlaskim odbyła się jego pierwsza edycja. Uczestniczyło w niej 35 szkół z 13 powiatów oraz ponad 4000 uczniów i rodziców.

6. Promocja zdrowego stylu życia

Najważniejszym aspektem funkcjonowania człowieka jest dobry stan zdrowia, w dużej mierze zależny od stylu życia. Dieta, ruch, sposoby radzenia sobie ze stresem, środowisko i jakość relacji, jakie nawiązujemy z innymi, w ponad 50% odpowiadają za stan naszego organizmu. Zdrowie to dobra ogólna kondycja człowieka, która daje mu liczne korzyści i umożliwia w pełni korzystanie z dobrodziejstw życia.

Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa podlaskiego mając na celu wspieranie prawidłowego rozwoju fizycznego i psychicznego dzieci i młodzieży, realizuje programy edukacyjne i kampanie społeczne propagujące zdrowy styl życia. Swoje działania kieruje zarówno do dzieci jak i dorosłych.

6.1. Skąd się biorą produkty ekologiczne

Już po raz czwarty realizowano interwencję programową pt. „Skąd się biorą produkty ekologiczne”. Celem programu jest zwiększanie świadomości i wiedzy na temat rolnictwa ekologicznego oraz budowanie właściwych nawyków żywieniowych od najmłodszych lat. Edukacja dzieci w zakresie produktów ekologicznych jest kluczowa z kilku powodów. Wczesne nauczanie o produktach ekologicznych pomaga kształtować pozytywne postawy i wartości proekologiczne u dzieci oraz pozwala im zrozumieć znaczenie ochrony środowiska i odpowiedzialnego podejścia do konsumpcji. Dzieci, które uczą się o produktach ekologicznych, stają się również ambasadorami dobrych zmian w swoich rodzinach i społecznościach. Mogą dzielić się swoją wiedzą i motywować innych do podejmowania bardziej ekologicznych wyborów.

W roku szkolnym 2022/2023 w województwie podlaskim działaniami edukacyjnymi promującymi rolnictwo i produkty ekologiczne objęto 2000 uczniów w wieku 5-6 lat. Zajęcia kształtujące umiejętności wyboru produktów ekologicznych i propagujące zdrowy styl życia odbyły się w 48 placówkach na terenie województwa. Realizowane były z wykorzystaniem dedykowanej dzieciom publikacji i filmu animowanego „Skąd się biorą produkty ekologiczne”, jak również opracowanego scenariusza zajęć dla nauczycieli i lekcji pokazowej.

6.2. Ogólnopolski Program Edukacyjny „Trzymaj Formę!”

Otyłość jest chorobą przewlekłą, która charakteryzuje się zbyt dużym udziałem tkanki tłuszczowej w organizmie. Taki stan prowadzi do zaburzenia czynności organizmu oraz problemów psychologicznych i społecznych. Konsekwencją tego jest zwiększenie ryzyka zachorowalności i skrócenie oczekiwanej długości życia. Przewlekły stres, złe nawyki żywieniowe, niewystarczająca ilość snu i mniejsza ilość ruchu mają znaczący wpływ na pogorszenie stanu zdrowia. Otyłość nie jest wyłącznie problemem estetycznym, ale przede wszystkim chorobą, która stanowi istotne zagrożenie dla zdrowia i życia. Jest czynnikiem ryzyka rozwoju wielu chorób przewlekłych takich jak: zawał serca, udar mózgu, cukrzyca typu 2, nadciśnienie tętnicze, stłuszczenie wątroby, niektóre nowotwory.

Państwowa Inspekcja Sanitarna we współpracy z Polską Federacją Producentów Żywności Związek Pracodawców już od 16 lat wychodzi naprzeciw problemom związanym z chorobą jaką jest otyłość. Poprzez Ogólnopolski Program Edukacyjny „Trzymaj Formę!” edukuje uczniów klas V-VIII szkół podstawowych w zakresie prozdrowotnych nawyków oraz promuje zasady aktywnego stylu życia i zbilansowanej diety. W roku szkolnym 2022/2023 w programie wzięło udział około 12000 uczniów z 134 szkół podstawowych województwa podlaskiego.

Wzmocnieniem działań programowych był konkurs wiedzy o zdrowym stylu życia skierowany do uczniów klas VI, VII i VIII szkół podstawowych zainteresowanych zdobyciem

i pogłębianiem wiedzy z zakresu zdrowego stylu życia, zbilansowanej diety i aktywności fizycznej. Do udziału w konkursie zgłosiło się 208 uczniów z 17 szkół naszego regionu. Do etapu powiatowego zakwalifikowało się 11 uczniów z 5 placówek, a w etapie ogólnopolskim reprezentował nas 1 uczeń ze szkoły podstawowej z powiatu łomżyńskiego.

6.3. Kampania informacyjna „Wybieraj bezpieczną żywność” #EUChooseSafeFood

Działanie zostało zainicjowane przez Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA), a jego celem było zwiększenie wiedzy społeczeństwa na temat roli nauki w zapewnieniu bezpieczeństwa żywności w Unii Europejskiej oraz zachęcenie obywateli do dokonywania świadomych wyborów żywieniowych. Kampania skierowana była głównie (lecz nie jedynie) do obywateli UE w wieku 25 - 45 lat ze szczególnym uwzględnieniem kobiet i młodych rodziców - osób, które wywierają decydujący wpływ na postawy zdrowotne swoich dzieci.

W ramach podjętych inicjatyw działaniami informacyjno-edukacyjnymi na terenie województwa podlaskiego objętych zostało blisko 30500 osób. Ich podstawą były spotkania tematyczne z rodzicami dzieci w wieku przedszkolnym, informacje publikowane w mediach społecznościowych Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz upowszechnianie materiałów oświatowo-zdrowotnych podczas imprez w środowisku lokalnym.

6.4. Promocja bezpiecznych zachowań zdrowotnych

„Zimowa Szkoła Bezpieczeństwa” i „Letnia Szkoła Bezpieczeństwa” to cykliczne przedsięwzięcia o charakterze profilaktyczno - edukacyjnym, podejmowane w okresie ferii zimowych i wakacji letnich. Skierowane są do dzieci i młodzieży przebywających w placówkach wypoczynku zimowego i letniego na terenie województwa podlaskiego.

Działania w ramach powyższych akcji, realizowane przez Państwową Inspekcję Sanitarną województwa podlaskiego obejmowały spotkania edukacyjne dostosowane do wieku odbiorców. Dzieci uczyły się poprzez gry i zabawy, konkursy wiedzy o zdrowiu czy rozwiązywanie quizów. Starsi uczestniczyli w zajęciach edukacyjnych i otrzymywali materiały informacyjne na temat zdrowego stylu życia. Podczas spotkań poruszane były następujące tematy: higiena osobista, profilaktyka chorób odkleszczowych, zasady bezpiecznego wypoczynku, racjonalne odżywianie, aktywność fizyczna, bezpieczne korzystanie z internetu. W 2023 roku powyższymi działaniami objęto blisko 3200 uczniów wypoczywających w 80 placówkach.

6.5. Światowy Dzień Wody

Światowy Dzień Wody, obchodzony corocznie 22 marca, ma ogromne znaczenie dla społeczeństwa i planety jako całości. Główne cele obchodów tego dnia to podkreślanie roli wody w życiu ludzi, promowanie zrównoważonego zarządzania zasobami wodnymi oraz podniesienie świadomości na temat problemów związanych z wodą.

W ramach Światowego Dnia Wody w siedzibie Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku odbyły się zajęcia edukacyjne dla uczniów. Tematem przewodnim były zagadnienia związane z wodą, tj. dostępem do czystej wody. Uczestnicy spotkania wysłuchali prelekcji na temat roli wody w życiu człowieka oraz zadań jakie podejmuje Państwowa Inspekcja Sanitarna, aby wszyscy mieszkańcy naszego województwa mieli możliwość korzystania z bezpiecznej wody. Jedną z atrakcji zaproponowaną dzieciom była rywalizacja z wykorzystaniem gry planszowej związanej z tematem. Zadaniem uczestników było odpowiadanie na pytania i wykonywanie zadań praktycznych związanych z ochroną środowiska (np. segregacją odpadów).

7. Światowy Dzień Zdrowia

Światowy Dzień Zdrowia został ustanowiony przez Światową Organizację Zdrowia (WHO) i obchodzony jest każdego roku 7 kwietnia. Sprzyja mobilizacji działań poświęconych konkretnym zagadnieniom i problemom zdrowotnym, ważnym dla ludzi na całym świecie.

Rokrocznie Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) określa hasło roku, aby podkreślić konkretny temat zdrowia publicznego lub zagadnienie związane ze zdrowiem, które wymaga większej uwagi społecznej i działań. W 2023 roku hasło brzmiało „Zdrowie dla wszystkich”. Była to jednocześnie okazja do świętowania 75-lecia istnienia WHO.

Działania podejmowane w ramach hasła roku powinny motywować jednostki, społeczności i organizacje do podejmowania działań na rzecz poprawy zdrowia publicznego oraz skłaniać do zmiany zachowań i podejmowania działań na rzecz poprawy dostępu do opieki zdrowotnej.

Działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego skupiały się na promowaniu zasad zdrowego stylu życia. Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Białymstoku w jednej z galerii handlowych zorganizowała miasteczko profilaktyczne. Przy stoiskach prowadzono edukację w zakresie chorób zakaźnych w tym HIV/AIDS, chorób przenoszonych przez kleszcze. Odbywały się pomiary ciśnienia tętniczego i badania tlenku węgla w wydychanym powietrzu skierowane do osób palących papierosy. Uczestnicy akcji brali udział w konkursie wiedzy o zdrowiu. Dzieci w formie zabawy uczyły się prawidłowego szczotkowania zębów i zasad związanych z higieną osobistą. Działaniem objęto około 100 osób. Hasło roku promowano również poprzez publikacje w mediach społecznościowych.

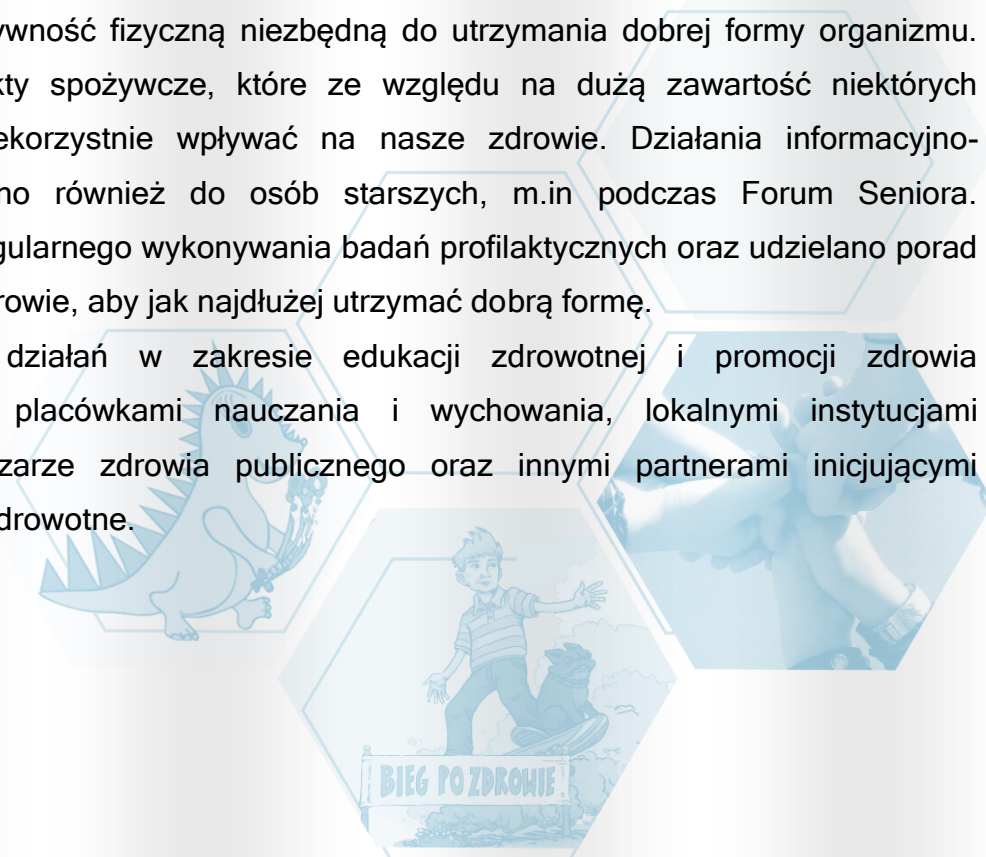
Oddział Promocji Zdrowia i Komunikacji Społecznej

PODSUMOWANIE

Przedstawione przedsięwzięcia to tylko część działań realizowanych przez pracowników pionu oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego.

Realizując zadania statutowe podejmowano szereg działań z zakresu edukacji zdrowotnej i promocji zdrowia, które stanowiły odpowiedź na zagrożenia zdrowia spowodowane niewłaściwym stylem życia oraz wynikające z lokalnych potrzeb czy sytuacji epidemiologicznej. Kierowane były one do różnych grup wiekowych. Najmłodszych uczono co należy robić, aby być zdrowym. Zachęcano do codziennego dbania o higienę osobistą ze szczególnym uwzględnieniem potrzeby mycia zębów jako profilaktyki próchnicy. Trochę starszych zachęcano do przemyślanego pakowania tornistra, by w przyszłości uniknąć wad postawy wynikających ze zbyt dużego obciążenia plecaka. Doceniając rolę antybiotykoterapii w zwalczaniu zakażeń bakteryjnych w ramach obchodów Europejskiego Dnia Wiedzy o Antybiotykach podjęto działania informacyjne mające na celu zwrócenie uwagi na zagrożenie utraty skuteczności antybiotyków w efekcie nieracjonalnego ich stosowania. Młodzież uświadamiano jak niebezpieczne dla naszego zdrowia i życia mogą być substancje psychoaktywne. Podczas spotkań z uczniami promowano także racjonalne odżywianie oraz aktywność fizyczną niezbędną do utrzymania dobrej formy organizmu. Wskazywano produkty spożywcze, które ze względu na dużą zawartość niektórych substancji mogą niekorzystnie wpływać na nasze zdrowie. Działania informacyjno-edukacyjne kierowano również do osób starszych, m.in. podczas Forum Seniora. Zachęcano ich do regularnego wykonywania badań profilaktycznych oraz udzielano porad jak dbać o własne zdrowie, aby jak najdłużej utrzymać dobrą formę.

Podczas realizacji działań w zakresie edukacji zdrowotnej i promocji zdrowia współpracowano z placówkami nauczania i wychowania, lokalnymi instytucjami działającymi w obszarze zdrowia publicznego oraz innymi partnerami inicjującymi przedsięwzięcia prozdrowotne.

Ważnym kanałem komunikacji ze społeczeństwem były media społecznościowe, poprzez które przekazywano informacje z zakresu profilaktyki chorób i promocji zdrowia. Wykorzystując ten sposób dotarcia do dużej liczby odbiorców publikowano informacje o różnorodnych zagrożeniach dla zdrowia (legionella, zatrucia pokarmowe, zatrucia grzybami) oraz promowano profilaktykę ukierunkowaną na zmianę zachowań ryzykownych dla zdrowia.

W ramach działań programowych i akcji realizowano między innymi szkolenia, zajęcia edukacyjne dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych, konkursy, punkty informacyjno-edukacyjne, dystrybucje materiałów oświatowo-zdrowotnych do placówek nauczania i wychowania oraz służby zdrowia. Podnoszono kompetencje zawodowe pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej poprzez organizację i udział w szkoleniach i konferencjach poruszających zagadnienia z różnych dziedzin.

Ponadto w ramach nadzoru nad prawidłowością realizowanych interwencji programowych przeprowadzono 450 wizytacji w placówkach nauczania i wychowania.

DZIAŁ LABORATORYJNY

Ocena stanu sanitarnego w zakresie działu laboratoryjnego

W strukturach Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego, w ramach pionu laboratoryjnego wykonującego badania wody, żywności, środowiska pracy oraz z zakresu higieny radiacyjnej, znajdują się trzy laboratoria, tj.:

- Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku,
- Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Łomży,
- Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Suwałkach.

Poszczególne laboratoria (odpowiednio: Dział Laboratoryjny oraz dwa Oddziały Laboratoryjne PSSE) wspierają działania podejmowane w celu zapewnienia bezpieczeństwa sanitarno - epidemiologicznego ludności województwa podlaskiego. Wszystkie laboratoria włączone są do zintegrowanych systemów badania wody, żywności, środowiska pracy i środowiska komunalnego.

Tabela 41. Rodzaje badań laboratoryjnych wykonywanych przez laboratoria PIS województwa podlaskiego

Lp.	Laboratorium	RODZAJE BADAŃ LABORATORYJNYCH								
		Mikrobiologiczne żywności	Fizykochemiczne żywności	Materiały i wyroby przeznaczone do kontaktu z żywnością	Mikrobiologiczne wody	Fizykochemiczne wody	Radiacyjne	Badania powietrza i pomiaru hałasu w budynkach	Biologii molekularnej	Środowiska pracy
1.	Dział Laboratoryjny WSSE w Białymstoku	+	+	+	+	+	+	+	+	+
2.	Oddział Laboratoryjny PSSE w Łomży	+	+		+	+		+		+
3.	Oddział Laboratoryjny PSSE w Suwałkach	+	+		+	+				

Realizowane przez laboratoria zadania wynikające z Ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (tekst jednolity: Dz. U. z 2023 poz. 338 z póź. zm.) w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego oraz badania wykonywane zgodnie z potrzebami społeczeństwa, przyczyniają się do ochrony zdrowia i poprawy jakości życia ludności województwa podlaskiego.

Działalność laboratoryjna oparta jest na systemie zarządzania jakością zgodnie z wymaganiami normy PN-EN ISO/IEC 17025:2018-02 „Ogólne wymagania dotyczące kompetencji laboratoriów badawczych i wzorcujących”.

W 2023 roku w trakcie auditów przeprowadzonych przez Polskie Centrum Akredytacji, we wszystkich laboratoriach potwierdzono spełnienie wymagań nowej normy PN-EN ISO/IEC 17025:2018-02 oraz kompetencje techniczne do wykonywania badań i pomiarów we wnioskowanych zakresach. Stosowane w laboratoriach metody badawcze w większości są akredytowane. Dział Laboratoryjny WSSE w Białymstoku posiada zakres akredytacji nr AB 311, Oddział Laboratoryjny PSSE w Łomży nr AB 635, Oddział Laboratoryjny PSSE w Suwałkach nr AB 530.

W laboratoriach inspekcji sanitarnej województwa podlaskiego wykonywane są:

1. Pobieranie próbek wody do badań mikrobiologicznych, chemicznych, fizycznych,
2. Badania:
 - fizykochemiczne i mikrobiologiczne środków spożywczych, próbek sanitarnych (wymazy z powierzchni, zmiotki),
 - fizykochemiczne i mikrobiologiczne kosmetyków,
 - materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością,

- posiłków,
- żywności genetycznie zmodyfikowanej,
- fizykochemiczne i mikrobiologiczne wody do spożycia,
- fizykochemiczne i mikrobiologiczne naturalnych wód mineralnych, źródłanych i wód stołowych,
- fizykochemiczne i mikrobiologiczne wody w pływalniach,
- mikrobiologiczne wody w kąpieliskach i miejscach wykorzystywanych do kąpieli,
- badanie wody w kierunku oznaczania bakterii z rodzaju Legionella,
- powietrza wewnątrz pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi,
- szkodliwych dla zdrowia czynników chemicznych i pyłów w środowisku pracy,

3. Pomiary:

- szkodliwych i uciążliwych dla zdrowia czynników fizycznych występujących w środowisku pracy, w budynkach mieszkalnych, zamieszkania zbiorowego i użyteczności publicznej,
- pól elektromagnetycznych w środowisku pracy,
- testy specjalistyczne dla celów kontroli jakości aparatów rentgenowskich,
- pomiary dozymetryczne promieniowania X.

Badania środków spożywczych, materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, kosmetyków oraz próbek sanitarnych

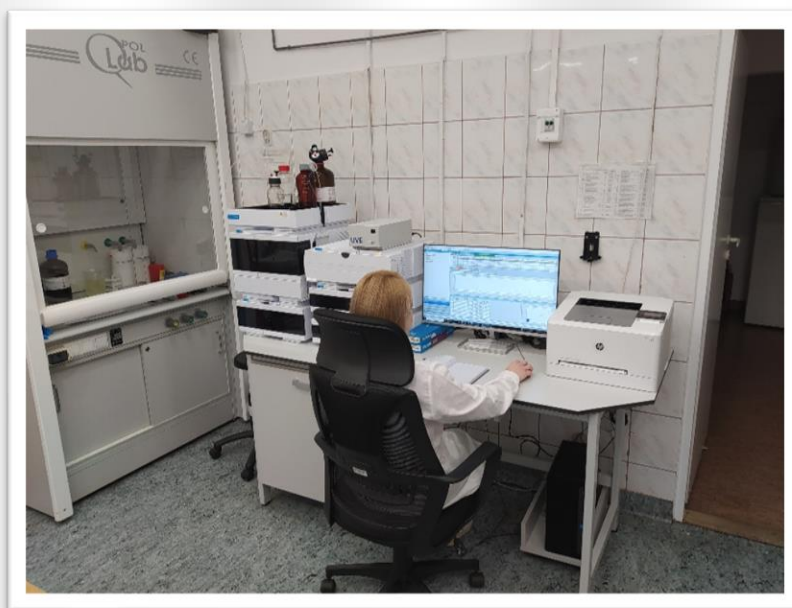
Laboratoria Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. podlaskiego wykonują badania w ramach ogólnokrajowego planu kontroli urzędowej i monitoringu, koordynowanego przez Główny Inspektorat Sanitarny. Zadania wynikają z ustawowego nadzoru oraz potrzeb społeczeństwa. Dział Laboratoryjny WSSE w Białymstoku, Oddział Laboratoryjny PSSE w Łomży i Oddział Laboratoryjny PSSE w Suwałkach, w oparciu o zarządzenie PPWIS w sprawie badania żywności w systemie zintegrowanym, wykonują badania chemiczne, fizyczne, sensoryczne, mikrobiologiczne oraz dokonują oceny prawidłowości znakowania w zakresie:

- środków spożywczych,
- posiłków,
- materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością,
- kosmetyków,
- próbek sanitarnych,
- naturalnych wód mineralnych, źródłanych i wód stołowych.

Badania fizykochemiczne środków spożywczych oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością przeprowadza się z wykorzystaniem technik specjalistycznych: chromatografii gazowej, chromatografii gazowej sprzężonej ze spektrometrią mas, wysokosprawnej chromatografii cieczowej, chromatografii jonowej i absorpcyjnej spektrometrii atomowej. Powyższe badania fizykochemiczne żywności w większości wykonuje się w Dziale Laboratoryjnym WSSE w Białymstoku w Sekcji Analizy Instrumentalnej oraz Sekcji Badań Żywności, Przedmiotów Użytku i Struktury Żywienia.

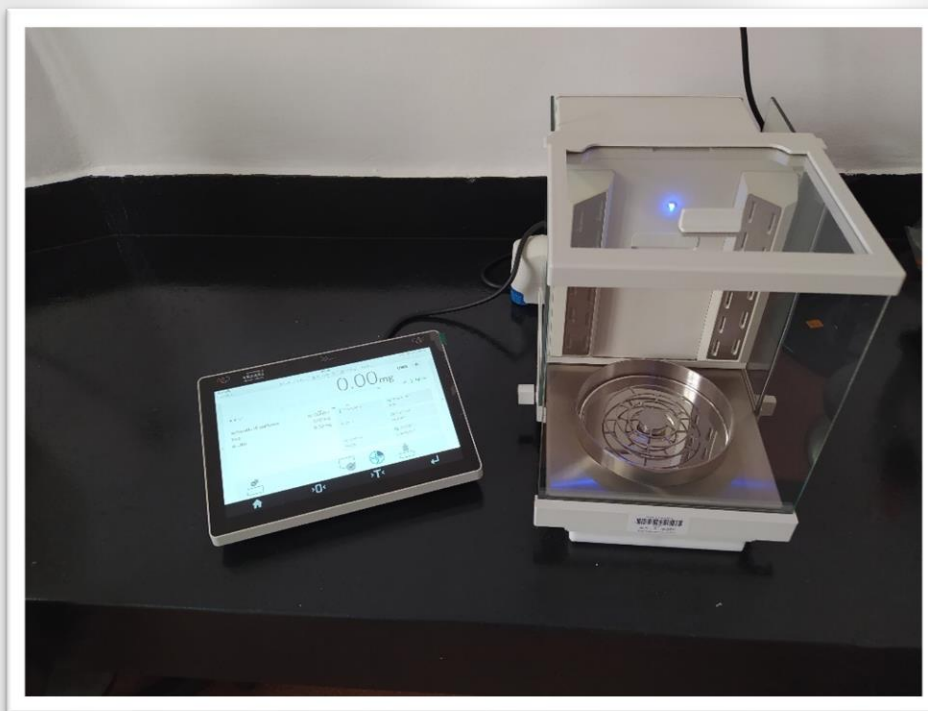
Badania mikrobiologiczne żywności, wymazów z powierzchni, kosmetyków wykonywane są w Sekcji Badań Mikrobiologicznych z zastosowaniem technik molekularnych (real-time PCR), hodowlanych (z potwierdzeniem biochemicznym, serologicznym, mikroskopowym), płytkowych (posiew powierzchniowy i wgłębny), filtracji membranowej. Badania wykonywane są metodami akredytowanymi, w tym referencyjnymi, zgodnie z wymaganiami aktualnie obowiązujących przepisów prawa.

W 2023 roku do Działu Laboratoryjnego Wojewódzkiej Stacji zakupiono chromatograf cieczowy z detektorem fluorescencyjnym i diodowym, na którym wdrożono metody oznaczania: ochratoksyny A w zbożach, owocach suszonych i przyprawach, ochratoksyny A w produktach dla niemowląt i małych dzieci, koenzymu w suplementach diety, bisfenolu A w tworzywach sztucznych, mykotoksyn DON i ZEA w żywności, patuliny w sokach jabłkowych oraz formaldehydu w próbkach powietrza pobranych na stanowiskach pracy.

Zdjęcie nr 2. Oznaczenia formaldehydu w próbkach powietrza pobranych na stanowiskach pracy na chromatografie cieczowym z detektorem fluorescencyjnym i diodowym. Autor fotografii Grzegorz Aleksiejczuk (fot. Nr 1 WSSE Białystok)

W 2023 roku zakupiono także nowoczesną, bogato wyposażoną wagę analityczną o dokładności odczytu 0,01 mg, posiadającą system samopoziomowania, automatyczny system adjustacji, monitoring warunków środowiskowych, a także w czujniki podczerwieni oraz jonizator, który niezwykle ułatwia proces ważenia przy niskim poziomie wilgotności powietrza .

Zdjęcie nr 3. Waga analityczna XA 110.5Y.A. Autor fotografii Grzegorz Aleksiejczuk (fot. Nr 2 WSSE Białystok)

Natomiast w obszarze badań mikrobiologicznych doposażenie w roku 2023 obejmowało zakup dwóch cieplarek z naturalnym obiegiem powietrza, dwóch wag precyzyjnych, jednej chłodziarki laboratoryjnej, pipet automatycznych, certyfikowanych materiałów odniesienia i organizmów testowych koniecznych do ustanowienia i utrzymania spójności wyniku pomiaru.

Zdjęcie nr 4. Ciepłarnia wykorzystywana w badaniach mikrobiologicznych żywności i kosmetyków. Autor fotografii Justyna Czyrko-Horczak (fot. Nr 3 WSSE Białystok)

Realizując w roku 2023 zadania w ramach zintegrowanego systemu badania żywności w województwie podlaskim w 2023 roku wykonano 14478 oznaczeń badając 3144 próbek środków spożywczych, próbek sanitarnych i próbek żywności z zatruc pokarmowych w tym:

- 10551 oznaczeń parametrów mikrobiologicznych w 1709 próbkach,
- 3600 oznaczeń parametrów fizykochemicznych w 1435 próbkach.

Dodatkowo wykonano 327 oznaczeń cech sensorycznych (w wyżej wymienionych próbkach środków spożywczych).

Zbadano również 23 próbki kosmetyków oraz 113 próbek materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością, wykonując 272 oznaczenia fizykochemiczne, 20 oznaczeń mikrobiologicznych oraz 5 ocen sensorycznych. Wykonano 209 badań próbek sanitarnych (tj. 16 zmiotek i 193 wymazów z powierzchni).

W 2023 roku zbadano 32 próbki posiłków pobranych w zakładach zamkniętych żywienia zbiorowego. Ponadto przeprowadzono 13 ocen teoretycznych sposobu żywienia na podstawie zestawień dekadowych pobranych w zakładach zamkniętych żywienia zbiorowego.

W Dziale Laboratoryjnym WSSE w 2023 roku wykonano 497 oznaczeń w ramach zleceń od klientów zewnętrznych badając próbki środków spożywczych, próbki wymazów z powierzchni w tym:

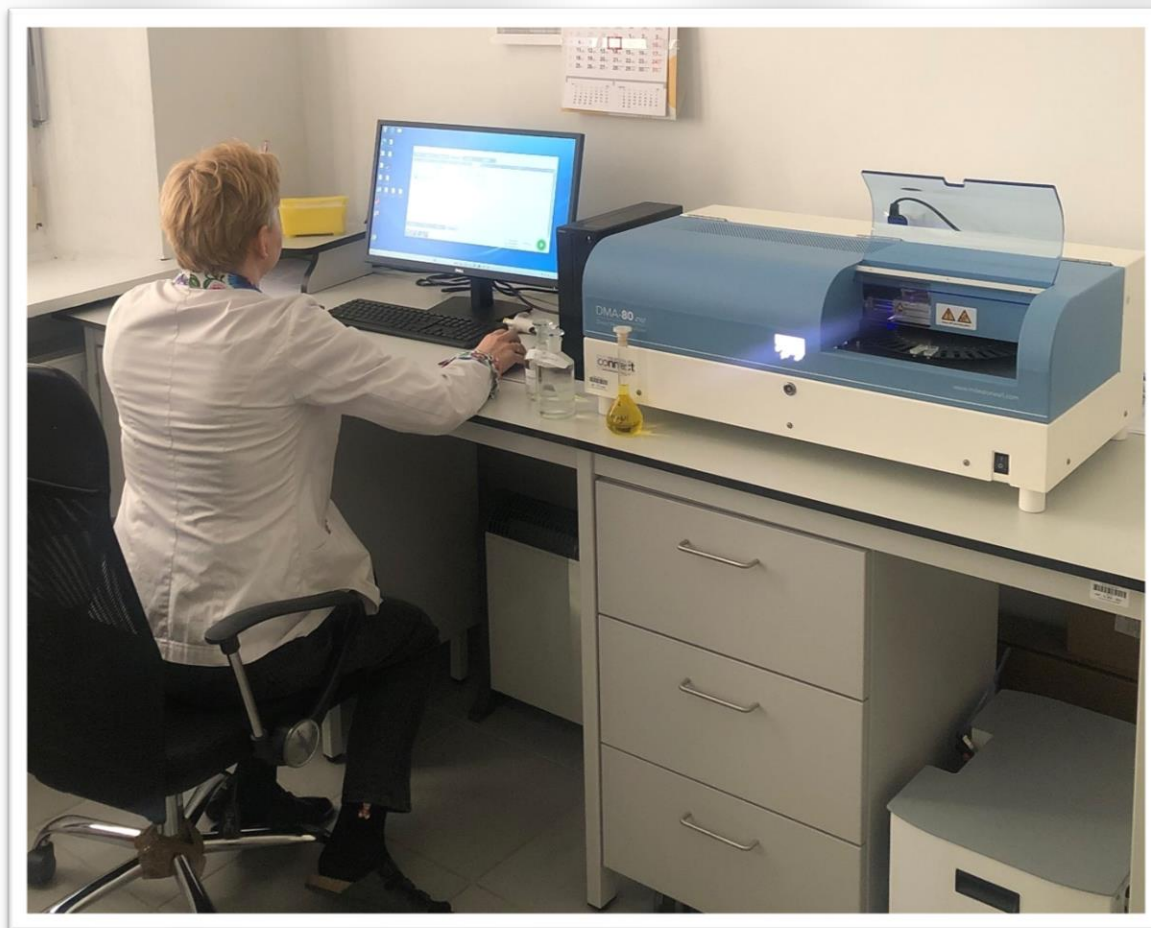
- 363 oznaczenia parametrów mikrobiologicznych,
- 134 oznaczenia parametrów fizykochemicznych.

Badania wody

W ramach nadzoru nad jakością wody, zgodnie z zarządzeniem PPWIS w sprawie realizacji badań jakości wody w systemie zintegrowanym, badaniem wskaźników i parametrów wody zajmują się trzy laboratoria: Dział Laboratoryjny WSSE w Białymstoku (tj. Sekcja Badań Powietrza, Wody i Gleby oraz Sekcja Analizy Instrumentalnej, Sekcja Badań Mikrobiologicznych), Oddział Laboratoryjny PSSE w Łomży oraz Oddział Laboratoryjny PSSE w Suwałkach.

Laboratoria te wykonują:

- badania fizykochemiczne wody przeznaczonej do spożycia, wody w pływalniach,
- badania mikrobiologiczne wody, wody przeznaczonej do spożycia, wody w pływalniach, kąpieliskach i miejscach wykorzystywanych do kąpieli.

Zdjęcie nr 5. LPW Badania chemiczne wody przy użyciu Analizatora rtęci DMA-80. Autor fotografii Małgorzata Łanczkowska (fot. Nr 4 WSSE Białystok)

W Dziale Laboratoryjnym WSSE w 2023 roku wykonano w ramach nadzoru następującą ilość oznaczeń komunalnych (wody) (MZ-45):

- oznaczeń fizykochemicznych - 8058 (natomiast oznaczeń zleconych 3240),
- oznaczeń mikrobiologicznych - 1927 (natomiast oznaczeń zleconych 2934).

Ogółem w 2023 roku w laboratoriach PIS województwa podlaskiego wykonano 44 449 oznaczeń wody w 8308 próbkach, w tym:

- oznaczeń fizykochemicznych - 24 049 (3205 próbek),
- oznaczeń mikrobiologicznych - 20 400 (5103 próbek).

W 2023 roku do Działu Laboratoryjnego Wojewódzkiej Stacji zakupiono analizator rtęci DMA-80 firmy Milestone. Umożliwia on sprawne i stabilne wykonywanie badań na niskich poziomach stężeń rtęci, jakie są wymagane w wodzie do spożycia. Dwa pomieszczenia laboratoryjne wykorzystywane do wykonywania badań wody zostały gruntownie wyremontowane. Oprócz kapitalnego remontu infrastruktury wymieniono w nich również wyeksploatowane meble laboratoryjne i dwa dygestoria na nowe posiadające nowoczesne rozwiązania konstrukcyjne. Modernizacja poprawia warunki pracy, jest również etapem przygotowania się laboratorium do wdrażania nowych badań związanych z implementowaniem nowej Dyrektywy UE dotyczącej wody do spożycia.

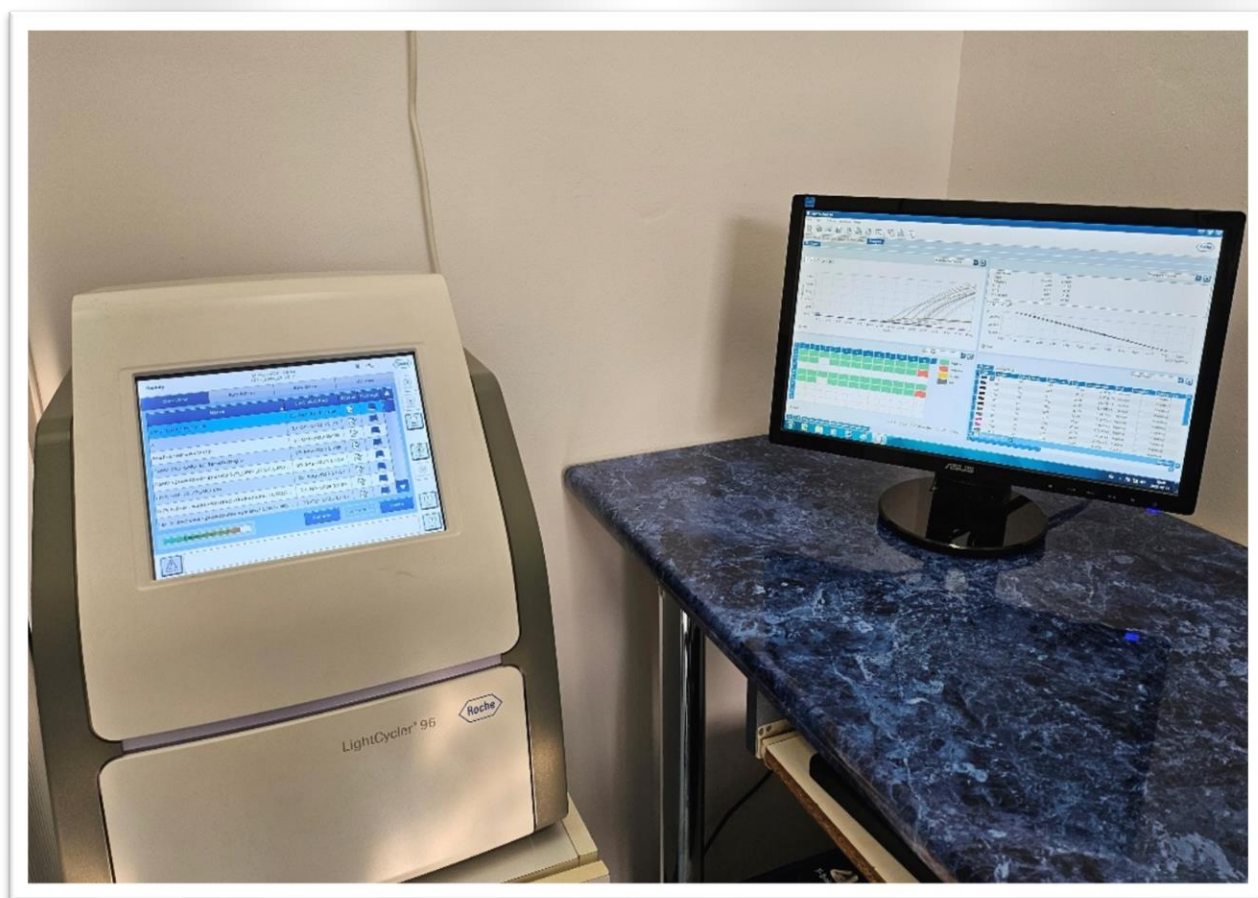
Zdjęcie nr 6. Tytuł: Badania chemiczne wody. Autor fotografii Małgorzata Łanczkowska (fot. Nr 5 WSSE Białystok)

Badania żywności genetycznie zmodyfikowanej

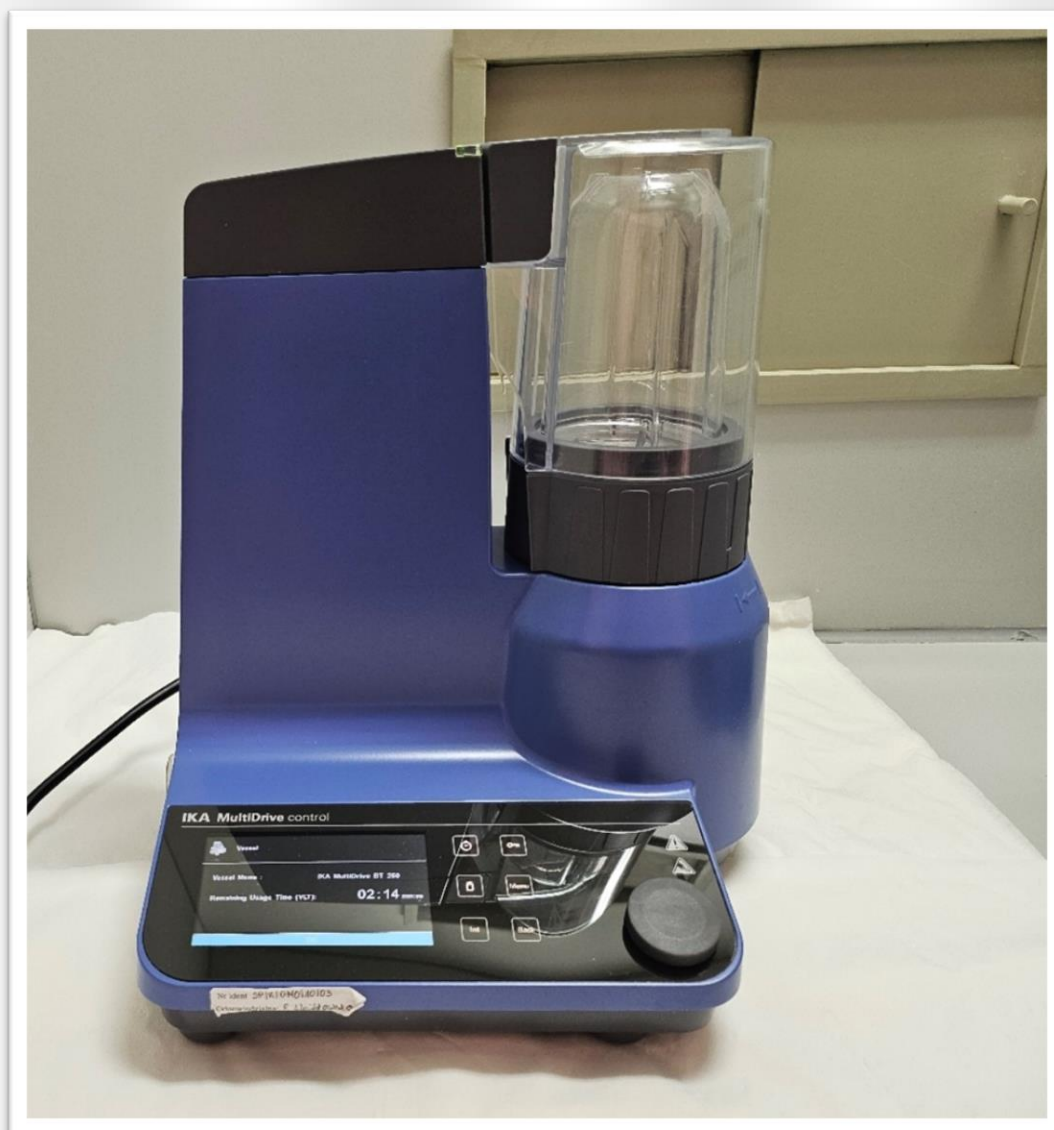
Sekcja Badań Żywności Genetycznie Zmodyfikowanej Działu Laboratoryjnego WSSE w Białymstoku w ramach nadzoru nad jakością żywności wykonuje badania z zakresu wykrywania obecności oraz oznaczania ilościowego organizmów genetycznie zmodyfikowanych i produktów od nich pochodzących. Badania materiału roślinnego zawartego w próbkach żywności/pasz wykonywane są metodą molekularną czasu rzeczywistego Real Time PCR.

W 2023 roku zgodnie z *Planem pobierania próbek do badania żywności w ramach urzędowej kontroli i monitoringu dla województwa podlaskiego* w sekcji GMO przeprowadzono badania 129 próbek wykonując tym samym 1162 oznaczenia w kierunku obecności/zawartości materiału zmodyfikowanego genetycznie.

W 2023 roku do Działu Laboratoryjnego Wojewódzkiej Stacji zakupiono młynek laboratoryjny Multidrive Control do rozdrabniania, kruszenia, mielenia i homogenizacji produktów żywnościowych i paszowych.

Zdjęcie nr 7. Badania żywności genetycznie zmodyfikowanej metodą rt PCR, przy użyciu aparatu Light Cycler 96. Autor fotografii Ewa Wojtkowska (fot. Nr 5 WSSE Białystok)

Zdjęcie nr 8. Młynek laboratoryjny do homogenizacji produktów żywnościowych/paszowych. Autor fotografii Ewa Wojtkowska (fot. Nr 6 WSSE Białystok)

Badania powietrza i pomiary hałasu w budynkach mieszkalnych, zamieszkania zbiorowego i użyteczności publicznej

W 2023 roku przeprowadzono badania powietrza w obiektach, głównie po przeprowadzeniu prac remontowych badając 29 próbek i wykonując 255 oznaczeń czynników chemicznych.

Badania i pomiary w środowisku pracy

Badaniami czynników szkodliwych i uciążliwych występujących w środowisku pracy zajmują się pracownicy Oddziału Laboratoryjnego w Łomży i Sekcji Badań i Pomiarów w Środowisku Pracy WSSE w Białymstoku. Laboratoria te zajmują się:

- pobieraniem próbek do oceny narażenia zawodowego na czynniki chemiczne i pyły przemysłowe,
- badaniem chemicznych zanieczyszczeń powietrza na stanowiskach pracy,
- badaniem pyłowych zanieczyszczeń powietrza na stanowiskach pracy,
- badaniem czynników biologicznych w środowisku pracy,
- pomiarami hałasu, hałasu infradźwiękowego i hałasu ultradźwiękowego na stanowiskach pracy,
- pomiarami drgań mechanicznych o ogólnym działaniu na organizm człowieka i działających na organizm człowieka przez kończyny górne na stanowiskach pracy,
- oceną warunków termicznych oddziałujących na organizm człowieka w środowisku pracy (mikroklimat zimny, gorący, umiarkowany),
- pomiarami oświetlenia elektrycznego miejsc pracy.

W 2023 roku Sekcja Badań i Pomiarów w Środowisku Pracy wykonała badania stężeń czynników chemicznych na 38 stanowiska pracy, na 102 stanowiskach pracy wykonano pomiary czynników fizycznych (hałas, hałas ultradźwiękowy, drgania, mikroklimat) oraz badania stężenia pyłu przemysłowego we frakcji wdychanej i frakcji respirabilnej na 41 stanowiskach pracy.

W ramach powyższego wykonano w WSSE w Białymstoku 737 pomiarów czynników fizycznych. Pobrano 97 próbek powietrza do oceny narażenia na pyłowe czynniki szkodliwe, przeprowadzając 48 oznaczeń w kierunku badania stężenia pyłu na stanowiskach pracy. W celu oceny narażenia na szkodliwe czynniki chemiczne występujące w środowisku pracy pobrano 419 próbek powietrza przeprowadzając 244 oznaczenia, część we współpracy z Sekcją Analizy Instrumentalnej.

W porozumieniu z Oddziałem Higieny Dzieci i Młodzieży przebadano 912 stanowisk uczniów w zakresie natężenia oświetlenia elektrycznego. Łączna ilość płaszczyzn pomiarowych wyniosła 1092.

Natomiast w PSSE w Łomży w celu oceny narażenia na szkodliwe czynniki chemiczne występujące w środowisku pracy pobrano 183 próbki powietrza przeprowadzając 62 oznaczenia. Wykonano także 447 pomiarów czynników fizycznych. Pobrano również 53 próbki powietrza do oceny narażenia na pyłowe czynniki szkodliwe, przeprowadzając 38 oznaczeń w kierunku badania stężenia pyłu na stanowiskach pracy.

Badania i pomiary w zakresie higieny radiacyjnej

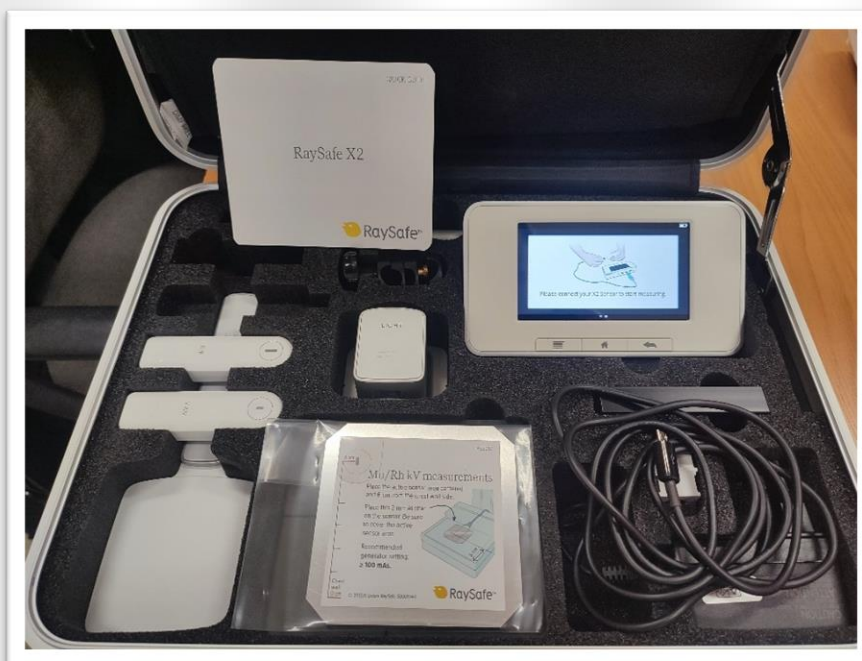
Sekcja Badań i Pomiarów w Zakresie Higieny Radiacyjnej ze stanowiskami pracy ds. pomiarów radiacyjnych w Łomży, będąca w strukturze Działu Laboratoryjnego Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku zajmuje się pomiarami z zakresu higieny radiacyjnej, obejmując swoim działaniem obszar województwa podlaskiego.

Sekcja wykonuje:

- pomiary pól elektromagnetycznych w środowisku pracy,
- pomiary aktywności właściwej cezu 137 i potasu 40 metodą spektrometrii gamma,
- pomiary aktywności właściwej cezu 137 i strontu 90 metodą radiochemiczną,
- pomiary dozymetryczne promieniowania X dla celów oszacowania narażenia pracowników oraz osób z ogółu ludności przebywających w otoczeniu badanego aparatu rentgenowskiego,
- testy specjalistyczne dla celów kontroli jakości aparatów rentgenowskich w zakresie radiografii ogólnej analogowej,
- testy specjalistyczne dla celów kontroli jakości aparatów rentgenowskich w zakresie fluoroskopii i angiografii,
- testy specjalistyczne dla celów kontroli jakości stomatologicznych aparatów rentgenowskich.

W 2023 roku pracownicy sekcji wykonali łącznie 874 badań, w których wykonali 6119 oznaczeń. W ramach nadzoru wykonano badania 55 aparatów rentgenowskich (2023 oznaczeń) oraz 72 badania rozkładu pola elektromagnetycznego w otoczeniu 19 urządzeń (715 oznaczeń).

Podobnie jak w latach ubiegłych, pracownicy sekcji w 2023 roku brali udział w zdarzeniach radiacyjnych na terenie województwa podlaskiego w koordynacji z Wydziałem Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku. W bieżącym roku zakupiono miernik RAYSAFE X2 PRESTIGE R/F, M, S, L z X2 LIGHT do testów specjalistycznych urządzeń radiologicznych i promieniowania rozproszonego X oraz dwie pipety automatyczne Eppendorf Research® Plus o pojemności 1-10 mL do pomiarów skażeń promieniotwórczych metodą radiochemiczną.

Zdjęcie nr 9. Miernik RAYSAFE X2 PRESTIGE R/F, M, S, L z X2 LIGHT. Autor fotografii Ignacy Dąbrowski (fot. Nr 7 WSSE Białystok)

Zgodnie z zatwierdzonymi przez Prezesa PAA harmonogramami Dział Laboratoryjny WSSE - Sekcja Badań i Pomiarów w Zakresie Higieny Radiacyjnej ze stanowiskami pracy ds. Pomiarów Radiacyjnych w Łomży wykonywała pomiary skażeń promieniotwórczych żywności, wody i pasz na terenie województwa podlaskiego. Ilość oznaczeń Cs-137 i Sr-90 z uwzględnieniem podziału na poszczególne produkty żywnościowe wykonane w ramach placówek pomiaru skażeń promieniotwórczych przedstawia tabela poniżej. Skażenia promieniotwórcze żywności, wód i pasz od kilku lat utrzymują się na bardzo niskim poziomie.

Tabela 42. Ilość oznaczeń Cs-137 i Sr-90 z uwzględnieniem podziału na rodzaj próbki wykonane w ramach placówek pomiaru skażeń promieniotwórczych.

Lp.	Rodzaj próbki	Liczba wykonanych oznaczeń Cs-137	Liczba wykonanych oznaczeń Sr-90	Liczba oznaczeń w których przekroczona była norma
1.	Mleko	8	1	0/0
2.	Mięso	8		0
3.	Ryby	4		0
4.	Drób	4		0
5.	Jaja	4		0
6.	Zboża	2	1	0/0
8.	Warzywa	4		0
9.	Owoce	2		0
10.	Woda wodociągowa	8		0
11.	Woda powierzchniowa	2	1	0/0
12.	Środki żywienia zwierząt	2		0

Dział Laboratoryjny

PODSUMOWANIE

Laboratoria Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego

1. Zatrudniają kompetentny personel, posiadający wiedzę merytoryczną i doświadczenie zawodowe, systematycznie podnoszący swoje kwalifikacje poprzez udział w szkoleniach i konferencjach organizowanych przez jednostki zewnętrzne i organy PIS.
2. Badania i pomiary przeprowadzane są z wykorzystaniem specjalistycznego wyposażenia pomiarowego stosując wiarygodne i uznane metody badawcze oraz certyfikowane materiały odniesienia.
3. Realizują wewnętrzną kontrolę jakości wyników.
4. Uczestniczą systematycznie w badaniach biegłości oraz międzylaboratoryjnych badaniach porównawczych (krajowych i międzynarodowych).
5. Utrzymują i doskonalą system zarządzania (m.in. poprzez monitorowanie rezultatów działań, systematyczne unowocześnianie laboratoriów poprzez zakupy sprzętu, analizę informacji zwrotnych od klientów).
6. Dział Laboratoryjny WSSE w Białymstoku prowadzi nadzór merytoryczny nad działalnością laboratoriów działających w systemie zintegrowanym w PSSE w Łomży i w PSSE w Suwałkach, przeprowadza szkolenia w zakresie pobierania próbek i wykonywania badań/pomiarów.
7. W laboratoriach inspekcji sanitarnej województwa podlaskiego w roku 2023:
 - wykonano łącznie 64 839 oznaczeń w zakresie analiz środków spożywczych (w tym materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, żywności genetycznie zmodyfikowanej), wody, powietrza w obiektach, czynników szkodliwych i uciążliwych w środowisku pracy oraz w zakresie higieny radiacyjnej,
 - Dział Laboratoryjny WSSE w Białymstoku wykonał łącznie 34 439 wszystkich oznaczeń wykonywanych przez poszczególne sekcje (w tym 24 127 w ramach nadzoru oraz 10 312 w ramach oznaczeń zleconych); zbadano łącznie 6694 próbek, z czego pracownicy stacji pobrali 888 próbek (w tym 362 w ramach nadzoru oraz 526 w ramach zleceń),
 - Oddział Laboratoryjny PSSE w Łomży wykonał łącznie 20 421 wszystkich oznaczeń (w tym 6666 w ramach nadzoru oraz 13 755 w ramach oznaczeń zleconych);

zbadano łącznie 4682 próbki (w tym 1431 w ramach nadzoru oraz 3251 w ramach zleceń),

- Oddział Laboratoryjny PSSE w Suwałkach wykonał łącznie 9979 wszystkich oznaczeń (w tym 4124 w ramach nadzoru oraz 5855 w ramach oznaczeń zleconych); zbadano łącznie 2122 próbki (w tym 681 w ramach nadzoru oraz 1441 w ramach zleceń).

MEDYCZNE LABORATORIUM DIAGNOSTYCZNE

Ocena stanu sanitarnego w zakresie medycznego laboratorium diagnostycznego

W strukturach Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego, w ramach pionu laboratoryjnego wykonującego badania materiału klinicznego, znajdują się trzy Medyczne Laboratoria Diagnostyczne, tj.:

- Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku,
- Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Łomży,
- Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Suwałkach.

Poszczególne Sekcje tych laboratoriów (odpowiednio: Sekcja Badań Epidemiologiczno-Klinicznych, Sekcja Diagnostyki Medycznej oraz Sekcja Badań Mikrobiologicznych) wspierają działania podejmowane w celu zapewnienia bezpieczeństwa sanitarno - epidemiologicznego ludności województwa podlaskiego. Łącznie w laboratoriach pracują 24 osoby (tj. diagności laboratoryjni, technicy, rejestratorzy medyczni, pomoce laboratoryjne), w tym 4 osoby posiadające kierunkową specjalizację z mikrobiologii medycznej lub mikrobiologii lekarskiej oraz trzy osoby będące w trakcie specjalizacji z mikrobiologii medycznej.

Realizowane zadania w celu ochrony zdrowia publicznego wynikają z Ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (tj. Dz. U. z 2023 r., poz. 338) oraz Ustawy z dnia 05 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (tj. Dz. U. z 2023 r., poz. 1284).

Działalność Medycznych Laboratoriów Diagnostycznych oparta jest na systemie zarządzania jakością zgodnie z wymaganiami normy PN-EN ISO 17025:2018-02. W 2023 roku w trakcie auditu przeprowadzonego przez Polskie Centrum Akredytacji w laboratorium w Łomży potwierdzono spełnienie wymagań normy PN-EN ISO 17025:2018-02 oraz kompetencje techniczne do wykonywania badań.

Sekcja Badań Epidemiologiczno-Klinicznych MLD Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku

Medyczne Laboratorium Diagnostyczne Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku w 2023 roku wykonywało pełen zakres badań materiału biologicznego (m.in. kału, wymazów z gardła i nosa, surowicy, wymazów okołoodbytnicznych). Były one przeprowadzone w ramach nadzoru sanitarnego lub na zlecenie klienta zewnętrznego w ramach sprzedaży usług zleconych.

Rodzaje wykonywanych badań:

- I. bakteriologiczne w kierunku:
 - wykrywania i identyfikacji pałeczek z rodzajów *Salmonella* i *Shigella* (z kału),
 - identyfikacji szczepów *Salmonella* i *Shigella*,
 - wykrywania i wstępnej identyfikacji maczugowca błonicy (*Corynebacterium diphtheriae*) z wymazu z gardła,
- II. serologiczne w kierunku wykrywania zakażeń:
 - *Bordetella pertussis* - metodą ELISA (krztuśca),
 - *Salmonella* Typhi oraz *Salmonella* Paratyphi A, B i C - odczynem Widala (odpowiednio duru brzuszego oraz durów rzekomych),
 - *Francisella tularensis* - metodą aglutynacji probówkowej oraz metodą ELISA (tularemii),
 - wirusem opryszczki pospolitej (*Herpes simplex virus* typu 1 i typu 2) - metodą ELISA,
 - rotawirusami, adenowirusami, norowirusami, astrowirusami - metodą immunochromatograficzną,
- III. molekularne: wirusa grypy typu A, wirusa grypy typu B, SARS-CoV-2, RSV,
- IV. parazytologiczne, w tym:
 - wykrywanie jaj pasożytów jelitowych człowieka w kale,
 - wykrywanie jaj owsika ludzkiego w wymazie okołoodbytnicznym,
 - wykrywanie jaj glisty ludzkiej (*Ascaris lumbricoides*), włosogłówki (*Trichuris trichiura*), *Toxocara* spp. w glebie,

V. skuteczności procesów sterylizacji.

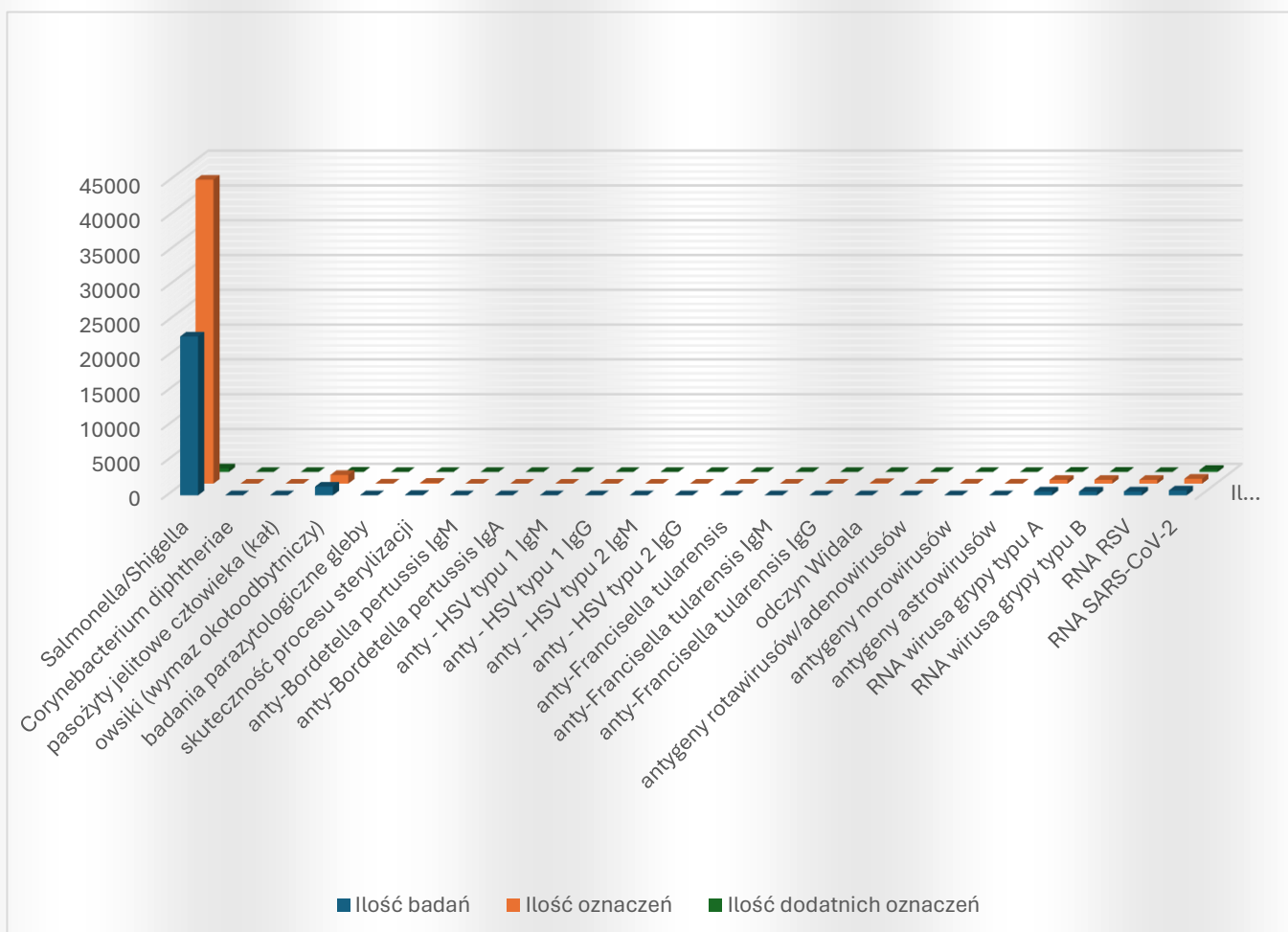

Zdjęcie nr 10. Ekstrakcja RNA wirusów oddechowych przy użyciu aparatu do automatycznej izolacji Maelstrom 4800 (fot: Marta Krahel)

Od stycznia 2021 roku Sekcja Badań Epidemiologiczno - Klinicznych Medycznego Laboratorium Diagnostycznego samodzielnie wykonuje wszystkie etapy badania real time RT-PCR w kierunku wykrywania materiału genetycznego SARS-CoV-2, wirusa grypy typu A, wirusa grypy typu B i RSV.

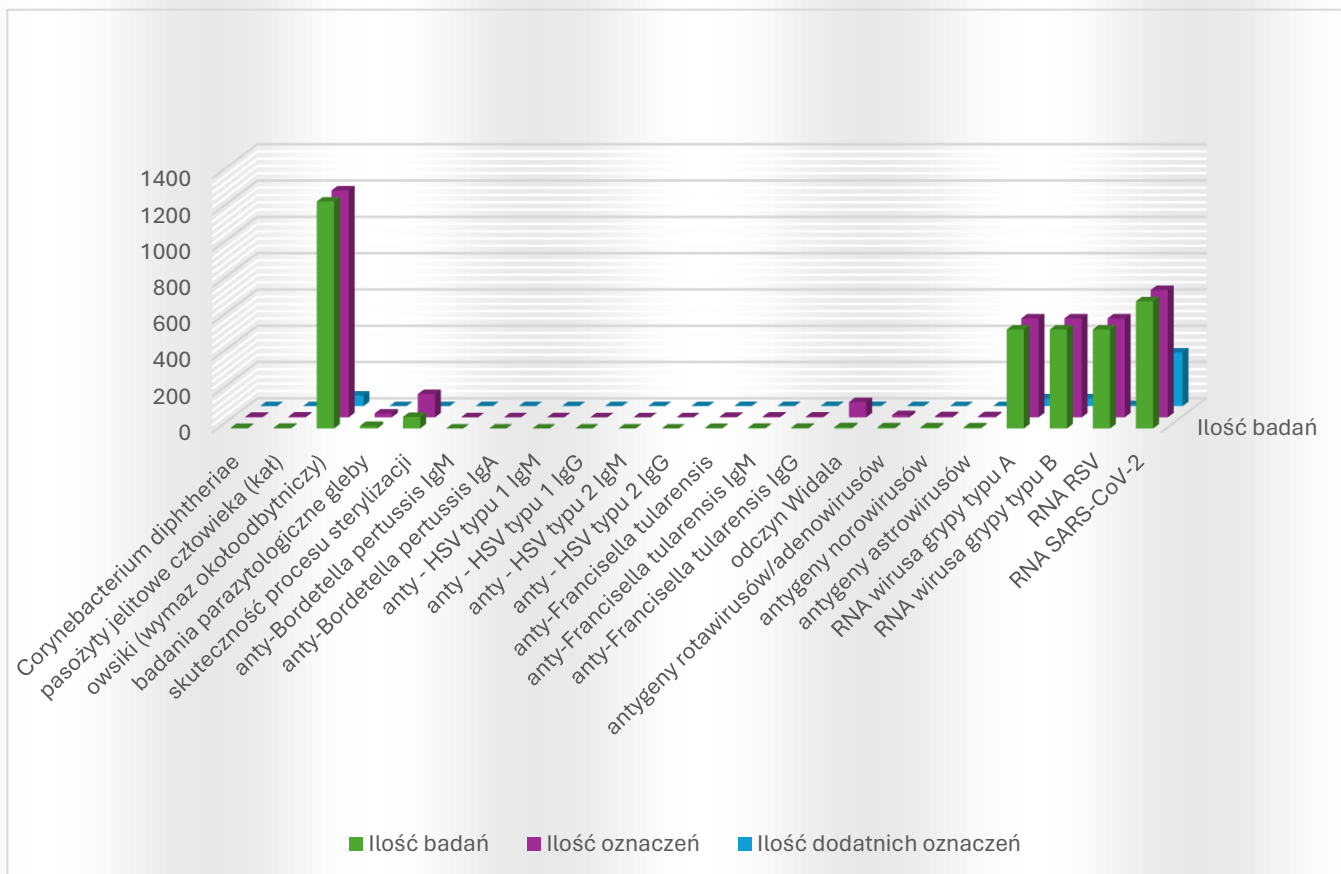
Sekcja Badań Epidemiologiczno-Klinicznych uczestniczy w realizacji nadzoru wirusologicznego SENTINEL, polegającego na badaniu wymazów z gardła i nosa od pacjentów ambulatoryjnych, u których wystąpiły objawy grypy. Próbkę są dostarczane przez Powiatowe Stacje Sanitarno-Epidemiologiczne województwa podlaskiego. W 2023 roku zbadano łącznie 545 próbek w kierunku wykrywania materiału genetycznego wirusów grypy. Wirusa grypy typu A oraz wirusa grypy typu B oznaczano w jednym teście razem

z SARS-CoV-2 oraz RSV. W 43 badanych próbkach wykryto materiał genetyczny wirusa grypy typu A oraz wirusa grypy typu B. Natomiast w 6 próbkach wykryto materiał genetyczny RSV. Wirusa SARS-CoV-2 badano także w innym teście diagnostycznym jako pojedyncze oznaczenie. Tym testem zbadano 156 próbek. Łącznie materiał genetyczny SARS-CoV-2 wykryto w 296 próbkach.

Wykres 60. Ilość badań oraz oznaczeń, z uwzględnieniem ilości dodatnich oznaczeń w 2023 roku

W 2023 roku w Sekcji Badań Epidemiologiczno-Klinicznych MLD WSSE w Białymstoku przebadano łącznie 26529 próbek materiału biologicznego, wykonując przy tym 47534 oznaczeń. W ramach nadzoru sanitarnego wykonano ogółem 9858 badań i 16110 oznaczeń. W ramach usług zleconych wykonano ogółem 16671 badań i 31424 oznaczeń. Medyczne Laboratorium Diagnostyczne WSSE w Białymstoku w 2023 roku zostało doposażone w ciepłarkę laboratoryjną. Laboratorium pozyskało również certyfikowany, ilościowy materiał referencyjny do badań molekularnych wirusów oddechowych.

Wykres 61. Ilość badań oraz oznaczeń, z uwzględnieniem ilości dodatnich oznaczeń w 2023 roku po odjęciu *Salmonella/Shigella*

Sekcja Diagnostyki Medycznej MLD Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Łomży

Medyczne Laboratorium Diagnostyczne Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Łomży wykonuje badania materiału biologicznego (m.in. kału) w ramach nadzoru sanitarnego oraz na zlecenie klienta zewnętrznego.

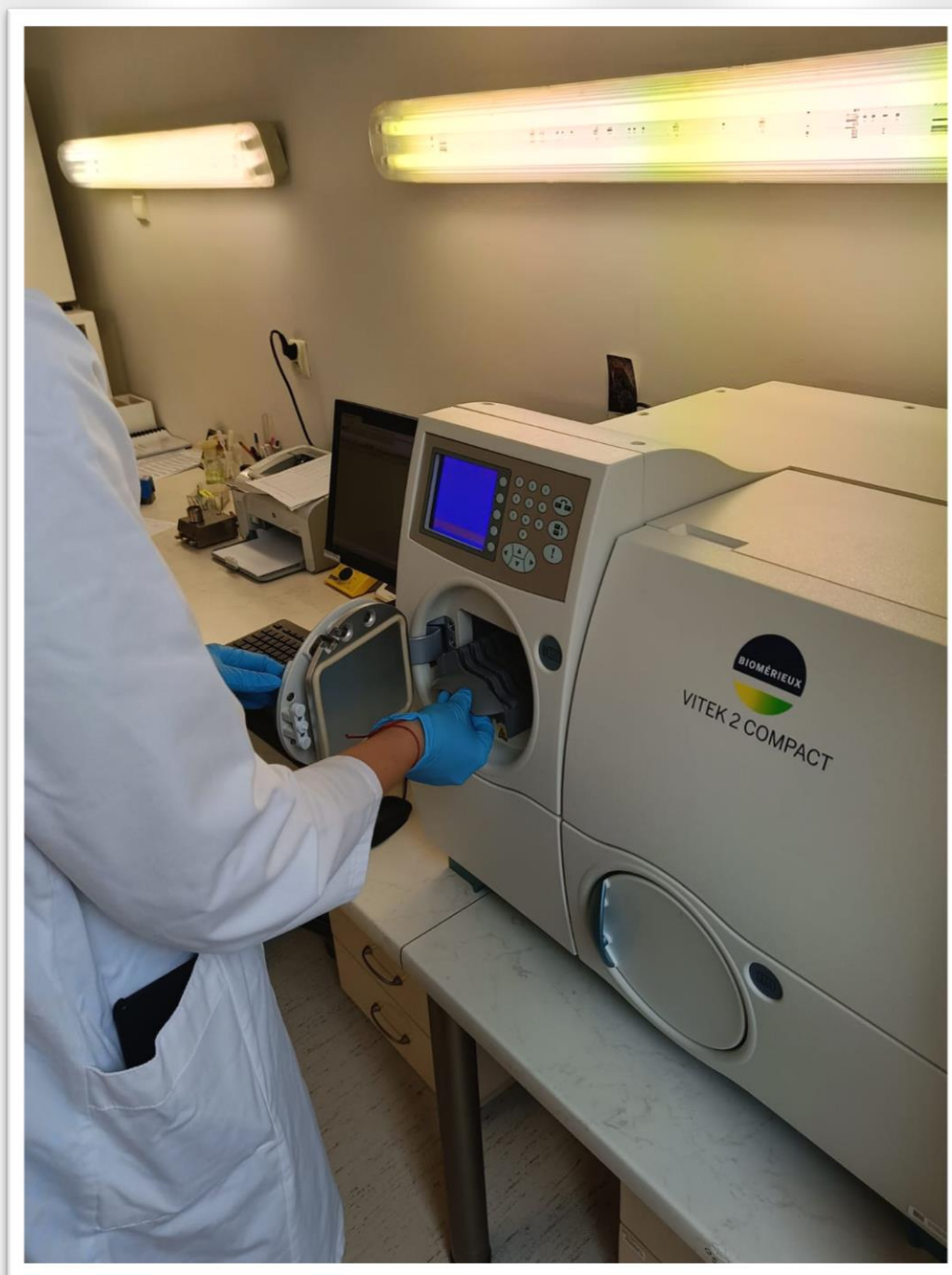
Rodzaje wykonywanych badań:

a. bakteriologiczne w kierunku:

- wykrywania i identyfikacji pałeczek z rodzajów *Salmonella* i *Shigella*,
- identyfikacji szczepów *Salmonella* i *Shigella*,
- wykrywania i identyfikacji *Yersinia* spp.,
- wykrywania i identyfikacji *E. coli* O157,

b. parazytologiczne,

c. skuteczności procesów sterylizacji.

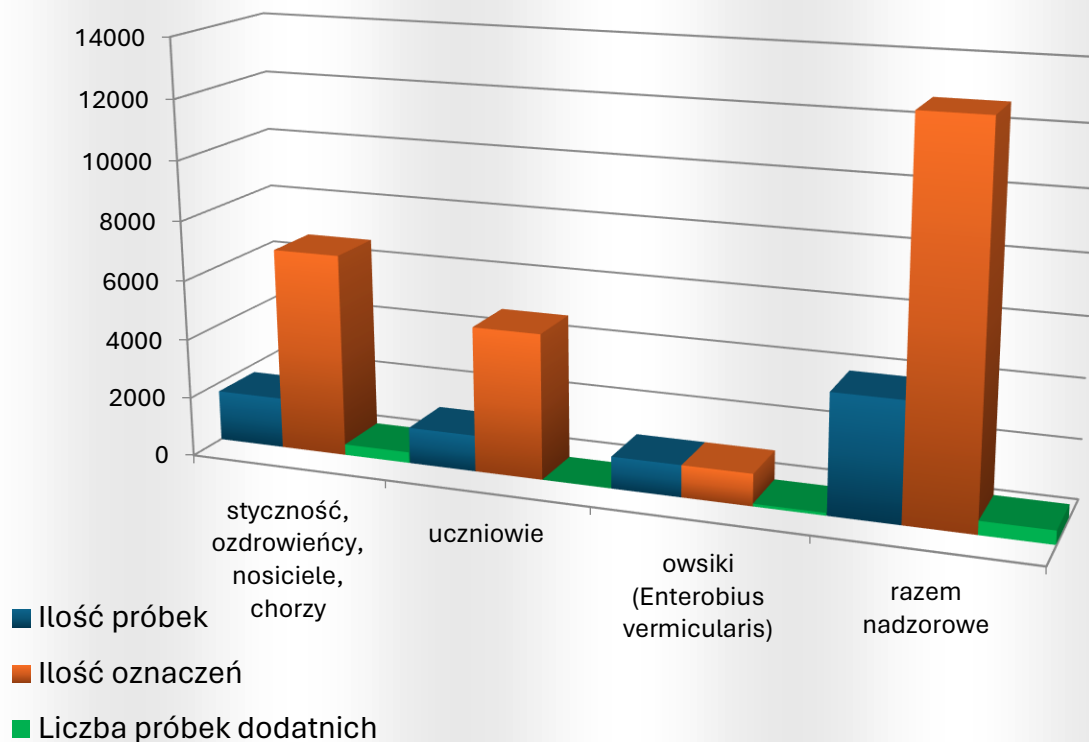
Zdjęcie nr 11. Identyfikacja biochemiczna mikroorganizmów przy użyciu automatycznego analizatora mikrobiologicznego Vitek 2 Compact 15 (fot: Iwona Fidura)

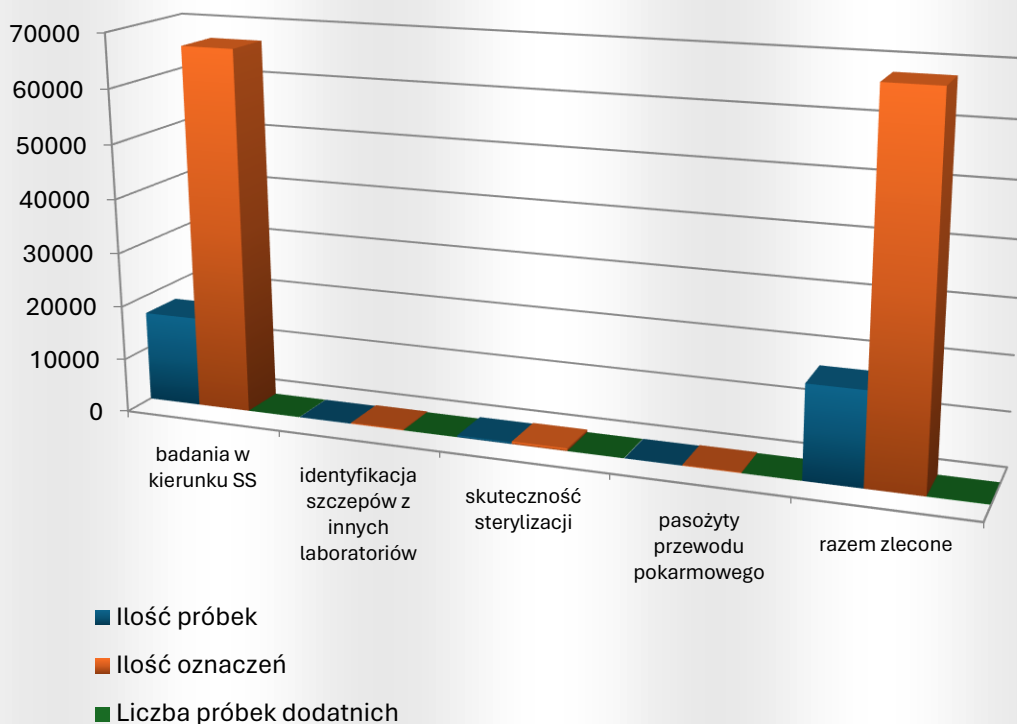

Zdjęcie nr 12. Identyfikacja drobnoustrojów przy użyciu metody obserwacji mikroskopowej (fot: Iwona Fidura)

W 2023 roku w Sekcji Diagnostyki Medycznej MLD PSSE w Łomży przebadano 21163 próbek materiału biologicznego, wykonując przy tym 80720 oznaczeń. W ramach nadzoru sanitarnego zbadano 4012 próbek i wykonano 12817 oznaczeń mikrobiologicznych.

Wykres 62. Ilość próbek zbadanych oraz ilość oznaczeń, z uwzględnieniem liczby próbek dodatnich (w badaniach nadzorowych)

Wykres 63. Ilość próbek zbadanych oraz ilość oznaczeń, z uwzględnieniem liczby próbek dodatnich (w badaniach zleconych)

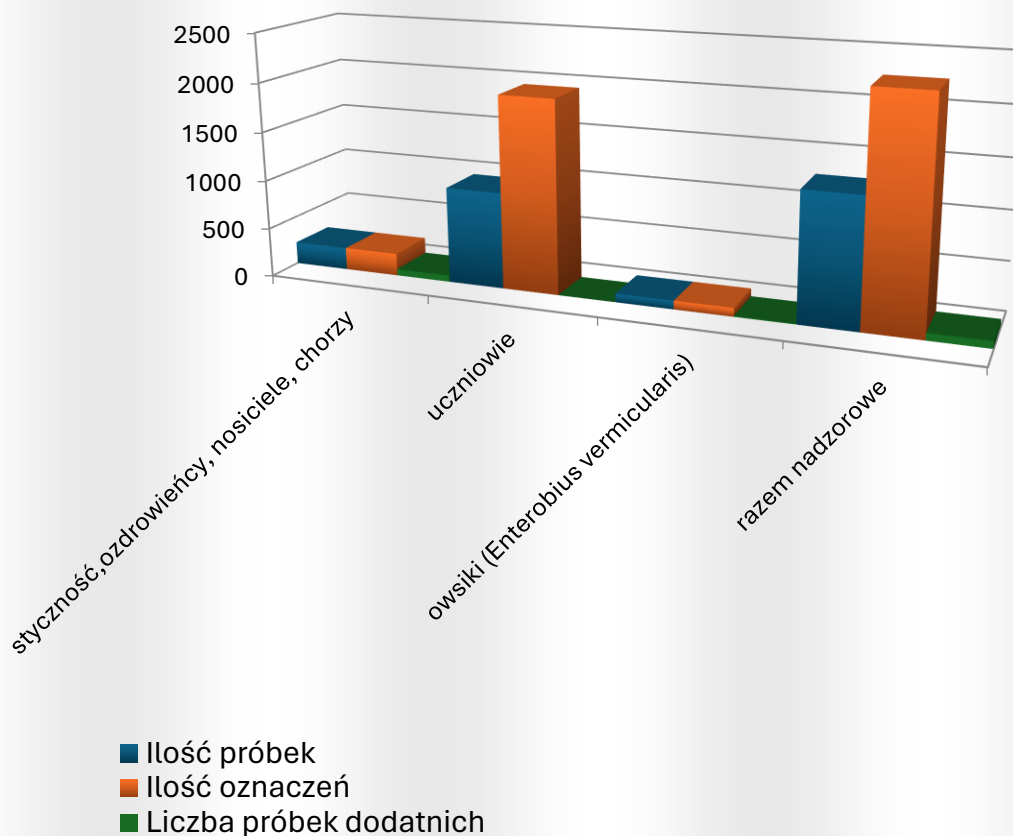
Sekcja Badań Mikrobiologicznych MLD Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Suwałkach

Medyczne Laboratorium Diagnostyczne Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Suwałkach wykonuje badania materiału biologicznego (m.in. kału) w ramach nadzoru sanitarnego oraz na zlecenie klienta zewnętrznego.

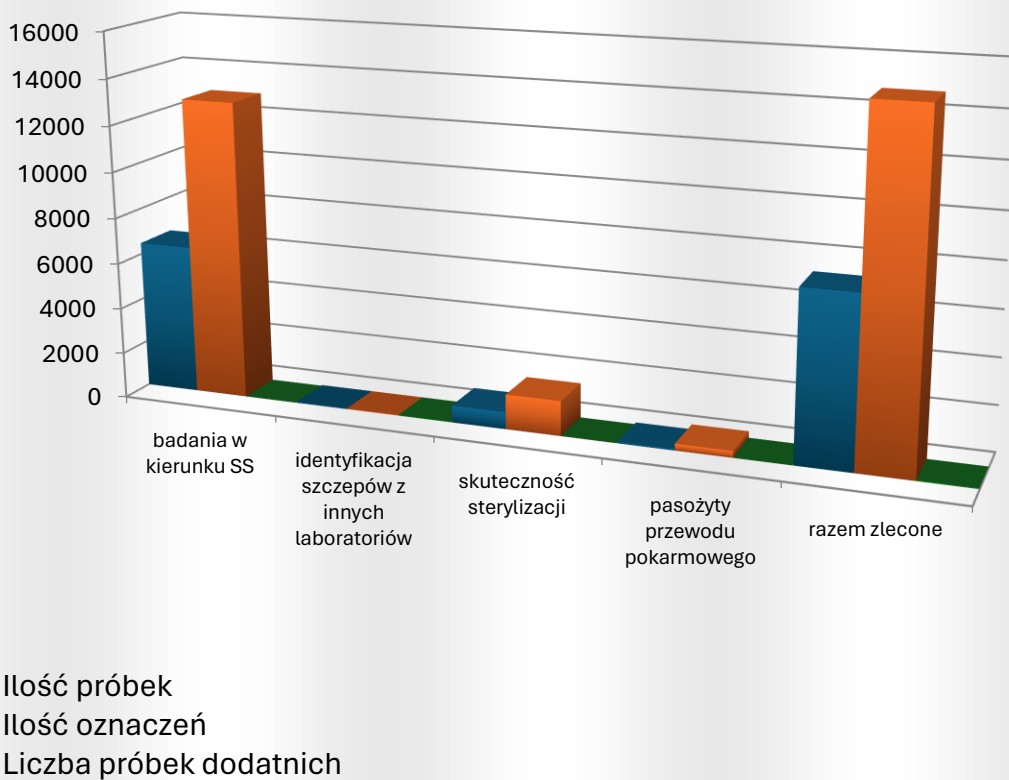
Rodzaje wykonywanych badań:

- a. bakteriologiczne w kierunku:
 - wykrywania i identyfikacji pałeczek z rodzajów *Salmonella* i *Shigella*,
 - identyfikacji szczepów *Salmonella* i *Shigella*,
 - wykrywania i identyfikacji *Yersinia enterocolitica*,
 - wykrywania i identyfikacji: *E. coli* O157, EPEC,
- b. parazytologiczne,
- c. badania skuteczności procesów sterylizacji.

W 2023 roku w Sekcji Badań Mikrobiologicznych MLD PSSE w Suwałkach przebadano 8639 próbek materiału biologicznego, wykonując przy tym 17100 oznaczeń. W ramach nadzoru sanitarnego zbadano 1297 próbek i wykonano 2278 oznaczeń mikrobiologicznych.

Wykres 64. Ilość próbek zbadanych oraz ilość oznaczeń, z uwzględnieniem liczby próbek dodatnich (w badaniach nadzorowych)

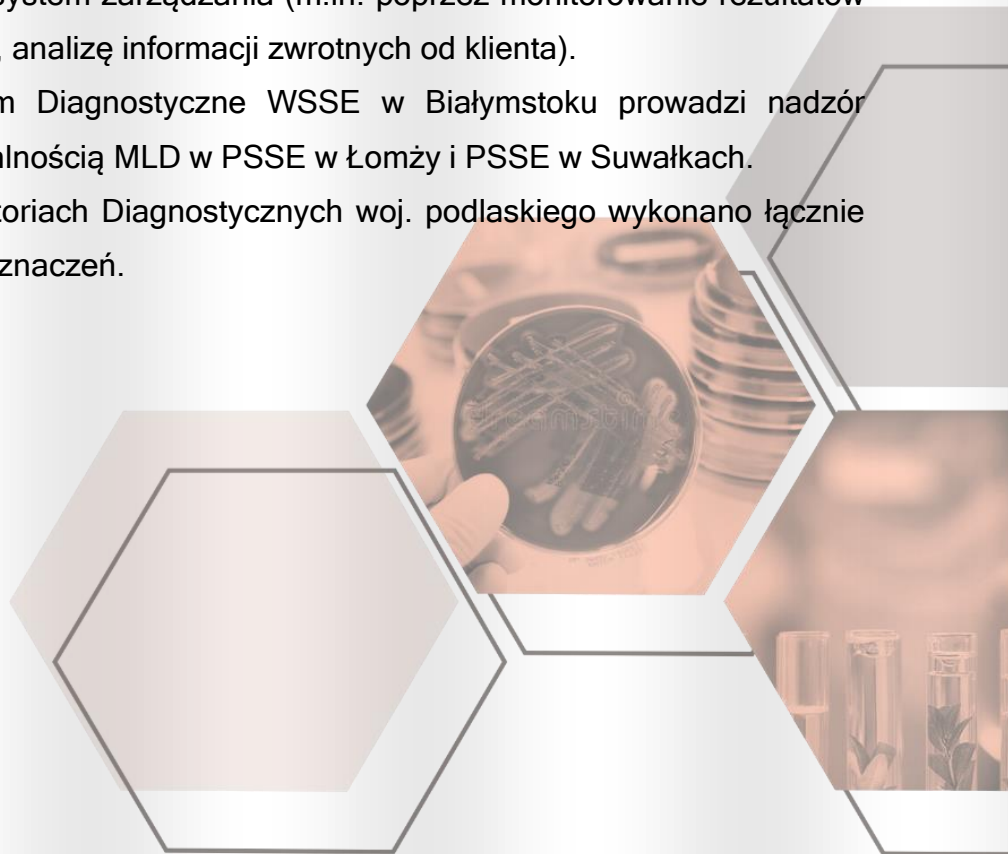
Wykres nr 65. Ilość próbek zbadanych oraz ilość oznaczeń, z uwzględnieniem liczby próbek dodatnich (w badaniach zleconych)

Medyczne Laboratoria Diagnostyczne

PODSUMOWANIE

1. Zatrudniają kompetentny personel, posiadający uprawnienia diagnostów laboratoryjnych, wiedzę merytoryczną i doświadczenie zawodowe.
2. Posiadają odpowiednie wyposażenie pomiarowe oraz certyfikowane materiały odniesienia.
3. Stosują w badaniach uznane i wiarygodne metody badawcze.
4. Prowadzą wewnętrzną kontrolę jakości wyników badań.
5. Biorą udział w badaniach biegłości oraz międzylaboratoryjnych badaniach porównawczych (krajowych i międzynarodowych).
6. Utrzymują i doskonalą system zarządzania (m.in. poprzez monitorowanie rezultatów działań, zakupy sprzętu, analizę informacji zwrotnych od klienta).
7. Medyczne Laboratorium Diagnostyczne WSSE w Białymstoku prowadzi nadzór merytoryczny nad działalnością MLD w PSSE w Łomży i PSSE w Suwałkach.
8. W Medycznych Laboratoriach Diagnostycznych woj. podlaskiego wykonano łącznie 56331 badań, 145354 oznaczeń.

SYSTEM ZARZĄDZANIA JAKOŚCIĄ

System zarządzania w działalności inspekcyjnej

Funkcjonujący system zarządzania w działalności kontrolnej Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego oparty jest na spełnieniu wymagań normy PN-EN ISO/IEC 17020:2012 „Ocena zgodności - Wymagania dotyczące działania różnych rodzajów jednostek przeprowadzających inspekcję”.

Daje to gwarancję jednolitego sposobu prowadzenia działań kontrolnych w całym województwie oraz zapewnia:

- właściwą skuteczność zapobiegawczego i bieżącego nadzoru sanitarnego,
- przeprowadzanie precyzyjnych i wnikliwych kontroli zgodnie z najlepszą praktyką,
- uzyskiwanie wiarygodnych, użytecznych i odtwarzalnych wyników kontroli,
- stałe podnoszenie kwalifikacji pracowników, co przedkłada się na wyższą jakość wykonywania zadań,
- publiczne zaufanie w odniesieniu do wiarygodności działań istotnych z punktu ochrony zdrowia publicznego.

Służy to zapewnieniu bezpieczeństwa sanitarno-epidemiologicznego na terenie województwa podlaskiego w obszarach działania zgodnych z Ustawą o Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

System zarządzania i akredytacja działalności laboratoryjnej

Dział Laboratoryjny i Medyczne Laboratorium Diagnostyczne Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku posiada akredytację (**Certyfikat akredytacji AB 311**). Akredytacja jest najlepszym potwierdzeniem wiarygodności wyników.

Zakres akredytacji obejmuje:

- badania biologiczne i biochemiczne żywności, pasz dla zwierząt,
- badania chemiczne, żywności, produktów rolnych, wody, wody do spożycia przez ludzi, powietrza, kosmetyków, szkła, ceramiki, wyrobów z tworzyw sztucznych i gumy,
- badania chemiczne i pobieranie próbek powietrza środowiska pracy (czynników szkodliwych),
- badania mikrobiologiczne żywności, wody, wody do spożycia przez ludzi,
- badania kliniczne, medyczne obiektów i materiałów biologicznych, przeznaczonych do badań,
- badania dotyczące inżynierii środowiska (środowiskowe i klimatyczne) - oświetlenia, mikroklimatu, drgań, hałasu, pola elektromagnetycznego w środowisku pracy i w środowisku oraz hałasu od urządzeń w budynkach mieszkalnych,
- badania właściwości fizycznych powietrza, żywności, produktów rolnych, wody, wody do spożycia przez ludzi, wyposażenia medycznego - urządzenia radiologiczne, wyrobów z tworzyw sztucznych i gumy, materiałów opakowaniowych,
- badanie właściwości fizycznych i pobieranie próbek powietrza - środowisko pracy (czynniki szkodliwe),
- badania radiochemiczne i promieniowania w środowisku, żywności, wody, produktów rolnych, pasz dla zwierząt,
- pobieranie próbek wody do spożycia przez ludzi,
- badania sensoryczne żywności, produktów rolnych, materiałów opakowaniowych, papieru, tektury wyrobów z tworzyw sztucznych,

Akredytowane są również Oddziały Laboratoryjne: Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Łomży (**Certyfikat akredytacji AB 635**) i Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Suwałkach (**Certyfikat akredytacji AB 530**).

Oddział Laboratoryjny Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Łomży

W zakresie akredytacji przeprowadza:

- badania chemiczne i pobieranie próbek wody, wody do spożycia przez ludzi,
- badania chemiczne i pobieranie próbek - środowisko pracy (czynniki szkodliwe - powietrze),
- badania dotyczące inżynierii środowiska (środowiskowe i klimatyczne) - środowisko pracy (czynniki szkodliwe i uciążliwe - hałas, drgania, oświetlenie),
- badania mikrobiologiczne i pobieranie próbek wody, wody do spożycia przez ludzi,
- badania mikrobiologiczne obiektów i materiałów biologicznych przeznaczonych do badań, żywności,
- badania właściwości fizycznych i pobieranie próbek wody, wody do spożycia przez ludzi,
- badania właściwości fizycznych i pobieranie próbek - środowisko pracy (czynniki szkodliwe - powietrze),
- badania właściwości fizycznych żywności.

Oddział Laboratoryjny Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Suwałkach

W zakresie akredytacji przeprowadza:

- badania biologiczne żywności,
- badania chemiczne wody, wody do spożycia przez ludzi
- badania mikrobiologiczne obiektów i materiałów biologicznych przeznaczonych do badań, żywności, wody, wody do spożycia przez ludzi, obiektów z obszaru produkcji żywności,
- badania właściwości fizycznych wody, wody do spożycia przez ludzi.

Szczegółowe zakresy akredytacji znajdują się na stronach internetowych tych stacji. Laboratoria utrzymują i rozszerzają zakresy akredytacji.

Certyfikaty akredytacji potwierdzają wysoką jakość usług, świadczonych przez laboratoria zgodnych ze standardami systemu zarządzania wg normy **PN-EN ISO 17025:2018-2**.

